

הישיבה המאתיים-חמישים-ותשע של הכנסת העשירית

יום רביעי, ח' בטבת התשמ"ד (14 בדצמבר 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאלות ותשובות

נוסף על האמור לעיל, ככל עת שמחזורת כעיה אצל חייל, שבגינה הוא נדרש להתקשר למשפחתו, ניתנת לו האפשרות לעשות כן באמצעות מערכת הטלפונים הצבאית, וכל מפקדי היחידות שהוזכרו לעיל מודעים לכך.

3309. אימתן מעבר על גשרי הירדן כאמצעי ענישה חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הביטחון ביום כ"ה בכסליו התשמ"ד (1 בדצמבר 1983):

בשנים האחרונות חוסס הממשל הצבאי באורח קולקטיבי את המעבר על גשרי הירדן מתושבי יישוב מסוים או אזור, כאמצעי ענישה.

לאור זאת, שאלותי הן:

1. האם הוכיחה את עצמה שיטת הענישה הקולקטיבית?
2. האם היא נראית לשר?
3. האם כעקבות הטלת עונש זה לא נשנו עבירות או הפרות סדר באותם אזורים שבהם הוטל עונש זה?

שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

סגירת גשרי הירדן בפני תושבי יישוב או אזור מסוים נעשית מתוך שיקולים ביטחוניים בלבד. לאחר פיגועים יש צורך לתפוס את מבצעים, וסגירת המעברים על גשרי הירדן נעשית כדי למנוע מהם את המעבר. המעבר מתאפשר מחדש לאחר שנתפסים מבצעי הפיגוע, או לאחר שמתברר בוודאות, כי שיקולי הביטחון אינם מחייבים זאת עוד.

3101. מרעד גיוסם של עולים חדשים

חבר הכנסת ש' רייס שאל את שר הביטחון ביום י"ג בחשוון התשמ"ד (20 באוקטובר 1983):

מבדיקה הוברר, כי יהודים העולים לישראל פטורים משירות בצה"ל במשך 24 חודשים מיום עלייתם ארצה.

במצב עניינים, שבו כל הדור הצעיר וכן מבוגרים ונשים נושאים כנטל הכבד של ביטחון ישראל, ביחוד מאז מכצע "שלום הגליל", לא קיימת הצדקה לסידור החוקי הקיים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

מדוע לא נעשה דבר למניעת אפליה וקיפוח לגבי צעירים כריאים, חסונים וספורטיביים, אשר לא גויסו לשורות צה"ל כלל, אף שהם שוהים בישראל יותר מ-24 חודשים?

שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. עולים חדשים אינם פטורים משירות בצה"ל: אלא שגיוסם נדחה לתקופה של 24 חודשים מיום עלייתם. במהלך

היורד מ' שחל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. אנחנו פותחים בשאלות ותשובות. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על עשר שאלות.

3017. התקנת טלפונים ציבוריים בבסיסי טירונות

חבר הכנסת פ' גולדשטיין שאל את שר הביטחון ביום כ"א באב התשמ"ג (31 ביולי 1983):

מן המקובלות הוא, שתקופת הטירונות היא בין התקופות הקשות בחיי החייל. מאחר שמספר החופשות מוגבל, יש לאפשר לחיילים להתקשר הביתה באמצעות הטלפון.

הובאו לידעתי עובדות מסוימות בנוגע לטלפונים הציבוריים בבסיסי הטירונות השונים.

אודה לכבוד השר אם ישיבני מעל כימת הכנסת:

1. האם ידוע לשר שאין טלפון ציבורי בבה"ד — בסיס הדרכה — 4? הטלפון הקיים בבסיס כמעט שאינו ניתן לשימוש הטיירוני.

2. האם ידוע לכבוד השר, כי בבה"ד 12 יש טלפון ציבורי, אך הוא אינו ניתן לשימוש הטיירוני?

3. האם ידוע לכבוד השר, כי במחנה 80 קיים טלפון ציבורי. אך השימוש בו מוגבל ביותר, והחיילים כמעט שאינם יכולים להתקשר לביתם?

4. האם ידוע לכבוד השר, כי אין טלפון ציבורי במחנה דותן?

שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

העובדות המתוארות בשאלתא, הנוגעות למציאותם של טלפונים בבסיסי ההדרכה, משקפות את המצב הקיים.

לצערו, אין מנוס מלהטיל פיקוח על השימוש בטלפונים, כאשר מכשירים מעטים משרתים חיילים רבים.

1. בבה"ד 4 אין בשלב זה טלפון ציבורי. קיים טלפון אזורי העומד לרשות הטיירוני. משרד התקשורת הבטיח להתקין טלפון ציבורי עד תחילת 1984.

2. בבה"ד 12 קיים טלפון ציבורי אחד, שאינו מספק את כל הצרכים. משרד התקשורת הבטיח להתקין טלפון נוסף עד תחילת 1984. הוצאו הנחיות מתאימות המתירות לחיילות להתקשר לבתיהן.

3. במחנה 80 הבטיח משרד התקשורת להתקין טלפון נוסף, עד תחילת 1984.

4. במחנה דותן יותקן, לקראת ינואר 1984, מכשיר שיעמוד לרשות החיילים.

1. מה הוא מספר עברייני הסמים שנחפסו והובאו למשפט בשנה האחרונה?

2. האם קיימת עלייה במספר הנחפסים, ואם כן — האם יש לכך קשר לשהותם בלבנון?

3. האם צה"ל נוקט פעולה חינוכית מונעת בנושא השימוש בסמים, ואם כן — מה היא?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. בתקופה שבין 1 באפריל 1982 ל-31 במרס 1983 — 273 מקרים.

2. למרות העלייה הקיימת במספר החיילים הנחפסים בעבירות סמים, אין הוכחה שהדבר קשור בשהותו של צה"ל בלבנון.

3. כפעולה מונעת, מפרסם צה"ל על מעצר חשודים בעבירות סמים ועל עונשי המאסר המשמעותיים המוטלים על הנאשמים עליידי בתיריין צבאיים, לדעת מומחים לדבר, אין לבצע פעולות הסברה וחינוך יוזמות בקנה מידה גדול בגלל הספק שביעילותן והחשש שמא יביא הדבר לתוצאות הפוכות.

3142. חלקה של ישראל בפיתוח ובייצור המטוס "לביא"

חבר הכנסת ח' ברי"ל שאל את שר הביטחון ביום כ"ג בחשוון התשמ"ד (30 באוקטובר 1983):

שר הביטחון נימק מדוע יש להתחיל בפיתוח ובייצור המטוס "לביא" ואמר, כי בכך תושג אי-תלות המדינה בגורמים חיצוניים בכל הנוגע למערכות נשק מרכזיות, נטען, כי ישראל חייבת לפתח את המטוס כולו בכוחות עצמה, שכן רק בדרך זו נבטיח שליטה על כל תהליכי הייצור, אומנם ברור היה מראש, כי את המנוע נצטרך לפתח בעזרת ארצות-הברית, הגם ששר הביטחון שואף כי תוקם חברת מנועים עצמאית, שתעסוק בפיתוח ובייצור של מנוע "לביא"; אולם, מפרסומים בעיתון הארץ (מיום 14 בספטמבר 1983 ו-11 באוקטובר 1983) מתברר, כי לא רק המנוע, אלא גם הכנפיים והזנב של מטוס "לביא" יפותחו וייצרו בארצות-הברית. מתעוררות שאלות מרכזיות, והן:

1. הנני מבקש לדעת מהו אחוז הערך המוסף של המטוס "לביא"?

2. במה תבוא לידי ביטוי עצמאות ישראל בייצור המטוס, כשהחלק כה גדול מחלקיו החיוניים ייובאו מארצות-הברית?

3. האם אין דרך לפתח ולייצר את זנב המטוס ואת כנפיו בכוחות מקומיים?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:

(נקראה לבקשת חבר הכנסת ש' ארבל-אלמולוני)

1 — 3. הערך המוסף המתוכנן של המטוס "לביא" הסדרתי הוא 60% — 65%. (ערך מוסף זה הוא הערך המקובל בתעשייה האווירונאוטית בארץ).

פריקטת ה"לביא" הוא יעד לאומי בעל היקף, אשר לא היה כמותו בעבר. ה"לביא" עתיד להיות אבן-יסוד בבניין עוצמת חיל האוויר ב-20 — 30 השנים הבאות.

מטוס ה"לביא" מותאם לצורכי חיל האוויר. המטוס מתוכנן לביצועים מתקדמים על-פי הטכנולוגיות החדשניות ביותר, ויכלול מערכות מתקדמות שונות שעדיין אינן מצויות במטוסים אחרים. מבחינה טכנולוגית יהיה ה"לביא" מטוס שנות התשעים, וחלק הארי של מערכותיו יעמוד בקו אחד עם

השנתיים הם עוברים הליכי גיוס ומיון ראשוניים. לעתים, בגלל קשיי קליטה, לימוד שפה וסיבות אישיות-משפחתיות מורכבות, נדחה הגיוס גם מעבר ל-24 חודשים. כלל זה חל על כולם, ואין שום אפליה לגבי צעירים או ספורטאים כלשהם.

2. בדרך-שבעה שמות שנוכרו בשאלתא, ונמסר לי שאחד מהם גויס לצה"ל, שני סיים הליכי גיוס ואומר להתגייס בעוד חודשים אחדים, שלישי — בהליכי גיוס, ונקבע לו מועד להתגייסות, רביעי סיים הליכי גיוס אולם מועד גיוסו טרם נקבע עקב ידיעותיו האפסיות בשפה העברית, חמישי עבר שלבי מיון וגיוסו נדחה, והשניים הנותרים עדיין אינם במעמד המיועד לגיוס לשירות ביטחון.

3140. שירות קצינים חברי קיבוצים

חבר הכנסת א' וינשטיין שאל את שר הביטחון ביום כ"ג בחשוון התשמ"ד (30 באוקטובר 1983):

בידיעה שפורסמה בעיתון "דבר" ביום 21 בספטמבר 1983 ולא הוכחשה עד כה נאמר: "חברי מוכירות התק"ם — התנועה הקיבוצית המאוחדת — הביעו דאגה לנוכח התופעה, שבשנים האחרונות חוסמים את קידומם של קצינים חברי קיבוצים. בעבר היה מקובל, כי חברי קיבוצים המשרתים כצבא הקבע כדרגות קצונה בכירות, שבים מדי פעם לקיבוציהם כדי 'לטעון' את המצברים הקיבוציים שלהם, אבל סידור זה אינו מקובל היום על שלטונות צה"ל."

לפיכך אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם יש בצה"ל הנחות לעכב את קידומם של קצינים, בשל השתייכותם לקיבוצים או לזרם התיישבותי אחר?

2. האם בעבר היו סידורים מיוחדים לקצינים חברי קיבוצים, הקשורים ביציאה לחופשה בלא תשלום או לחופשה ממושכת במתכונת אחרת?

3. אם התשובה על שאלה 2 חיובית, אבקש לפרט מה היו סידורים מיוחדים אלה?

4. אם התשובה על שאלה 2 חיובית — אבקש לדעת האם בדעת השר לדון בחידושם של הסדרים מיוחדים אלה?

5. אבקש מהשר לנמק את עמדתו לגבי השאלה מדוע יש או אין לדון בחידוש הסדרים המיוחדים?

שר הביטחון מ' ארנס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 ו-4. התשובה שלילית, אין כל בסיס לטענה.

2 ו-3. אין בצה"ל — ועד כמה שידוע לנו לא היתה — כל מדיניות מיוחדת באשר לקידום קצינים לפי מקום מגורים או לפי מסגרות התיישבותיות. קידומם של כל קצין ובקשותיו לחופשה נבחנים לגופם.

הכללים הנהוגים לגבי כלל הקצינים בצה"ל בכל הקשור לאישור חופשה בלא תשלום חלים גם על בני קיבוצים.

3141. עבריינות סמים בצה"ל

חבר הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הביטחון ביום כ"ג בחשוון התשמ"ד (30 באוקטובר 1983):

לאחרונה אנו שומעים וקוראים על עלייה תלולה בצריכת סמים על-ידי חיילי צה"ל.

אודה לכבוד השר אם ישיב על שאלותי:

מנקודת המוצא שמשרד הביטחון אחראי להקמת המפעל ביהוד, אני מחבדר לשאל:

1. האם משרד הביטחון מודע לסכנות הקשות הנשקפות ממציאות מפעל כזה בלב אזור מאוכלס בצפיפות?

2. אם התשובה על שאלה 1 חיובית, מדוע נתן משרד הביטחון אישור להקמת המפעל הנ"ל באזור הנ"ל?

3. מה היו השיקולים להקמת המפעל דווקא ביהוד?

4. מה הם אמצעי הבטיחות המיוחדים שנקט משרד הביטחון להבטחת בריאות העובדים?

5. מהם אמצעי הבטיחות המיוחדים שנקט משרד הביטחון על-מנת להבטיח את בריאות האוכלוסייה הנ"ל?

6. האם בשלב התכנון הראשוני של הקמת המפעל הנ"ל נתבקשו חוות דעת ואישור של משרד הבריאות? אם כן — מה היתה חוות דעת זו? אם לא — מדוע?

7. האם בשלב התכנון הראשוני של הקמת המפעל הנ"ל נתבקשו חוות דעת ואישור של המפקח הראשי במשרד העבודה? אם כן — מה היתה חוות דעת זו? אם לא — מדוע?

8. האם במפעלים שעליהם מופקר משרד הביטחון הועסקו עובדים במגע עם בריליום? אם כן: (א) מה הם אמצעי הבטיחות שנקטו על-ידי המשרד לשמור על בריאות העובדים? (ב) מהו המעקב הנערך אחר מצבם הבריאותי של העובדים? (ג) האם ניתן הסבר לעובדים על גודל הסכנות הנשקפות להם בעת היחשפם לבריליום?

תשובה שר הביטחון מ' ארנס:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. חיובית: הסכנה, לדעת מומחים, לבריאות נובעת מהפכת מתכת הבריליום מעפרות רציקה למטילים. איננו מתכוונים ליצוק מטילים ואנו רוכשים את מטילי הבריליום מן היצרן בחוץ-לארץ. בעולם מקומים בחי"מלאכה כאלה גם בלב אזורים מאוכלסים.

3. בתי"המלאכה חייב להישען על מפעל העוסק בפיתוח ובייצור מוצרים מתוחכמים, ומפעל התעשייה האווירית ביהוד מתאים לכך. הדבר מהווה חלק מתהליך הייצור במפעל זה. האפשרות למיקום בתי"המלאכה לעיבוד בריליום מחוץ לתעשייה האווירית נבדקה על-ידי ועדה מיוחדת שהוקמה במשרד הביטחון. ועדה זו בדקה אפשרויות אחרות, והגיעה להחלטה חד-משמעית: אין לפצל את המפעל ביהוד מבית"המלאכה המיועד לעיבוד הבריליום.

4, 5. התעשייה האווירית החליטה להפעיל קריטריונים מחמירים של בטיחות, והיא נעזרה ביועצים ובמומחים של רשויות בריאות תעסוקתית בארצות-הברית. מומחים אלה פסקו, כי ננקטו כל האמצעים הבטיחותיים, לפי התקנים הבין-לאומיים, לאבטחת בריאותם של העובדים והאוכלוסייה באזור. נוסף על כך, הקים משרד הבריאות ועדה בין-משרדית שתבדוק את אמצעי הבטיחות, ומסקנותיה יחייבו את משרד הביטחון.

6. כן. משרד הביטחון פנה למכון לחקר בריאות הסביבה של משרד הבריאות ואוניברסיטת תל-אביב, וכל המלצות המכון ותנאיו ימומשו על-ידי משרד הביטחון.

7. המפקח האזורי של משרד העבודה ביקר במקום. לפי בקשתו, וקיבל את כל ההסברים על תהליך הייצור העבודה מתוכנן. ביקור זה נערך בחדש אוקטובר שנה זו.

חזית הטכנולוגיה. פיתוח המטוס ומערכותיו בארץ יביא לקידום טכנולוגי של כל התעשייה האווירונאוטית והאלקטרונית בארץ, והדבר יביא לפיתוחם של מוצרים חדשים ומתחכמים, אשר ישפרו את כושר התחרות של המשק הישראלי בשוקי היצוא. במציאות הפוליטית שבה אנו חיים, כאשר מדי פעם אנו עומדים בפני סנקציות של מדינות ידידותיות, העוצות את אספקתן של מערכות נשק שלמות (מכלול מערכות, כגון מטוסים, ולא תת-מערכות וחומרים), תקנה לנו תוכנית ה"לביא" עצמאות ניכרת בייצור המטוס.

בהתייחסנו לתוכנית ה"לביא", יש להבחין בין שלב הפיתוח של המטוס לבין שלב הייצור הסדרתי. הפרסומים בעיתונות מתחילים לשלב הפיתוח בלבד, אשר בו אנו נאלצים, משיקולים שונים, להוציא נתחי עבודה (פיתוח) לקבלת-משנה בחוץ-לארץ, ובעיקר בארה"ב. שלב הייצור הסדרתי, להבדיל משלב הפיתוח, ייעשה ברובו בארץ, ולשם כך הותנו כל חתי ההתקשרות עם החברות בחוץ-לארץ בקבלת כל הידע הטכנולוגי הדרוש לייצור מקומי. כמובן, לצורך הייצור הסדרתי יש לרכוש בחוץ-לארץ חומרי גלם ורכיבים סטנדרטיים שונים, כמקובל בתעשייה.

בחווה עם חברת "גורמן" לפיתוח זנב המטוס וכנפיו טרם אישר הממשל האמריקני את העברת הייצור לארץ. אנו מקווים, שהנושא ימצא את פתורו בעיתר המתאים.

השיקולים אשר הביאונו להחלטה להוציא נתחי עבודות לפיתוח מערכות המטוס לחברות בחוץ-לארץ הם: תקציב, לוח זמנים וכוח אדם.

לתעשייה האווירונאוטית והאלקטרונית בארץ כושר טכנולוגי רב יותר, אך פיתוח מוצר טכנולוגי רב היקף ותחכום כמו ה"לביא" מחייב השקעות ענק בתשתית ובכוח אדם. חלק מהשקעות פיתוח אלו ממומנות מתקציב פנימי של המדינה בשקלים מיתרות מטבע-החץ החופשי, והן מעמסה כבדה על המשק. ניתן להסוך על-ידי שימוש בכספי הסיוע העומדים לרשותנו בארצות-הברית לצורך פיתוח מערכות שונות בקבלנות-משנה, ובכך להקל במידה רבה גם את הלחץ המוטל על מקורותינו הכספיים הפנימיים. היכולת הטכנולוגית הקיימת בארצות-הברית מאפשרת לנו לקבל ידע חדשני ביותר, שכבר קיים ברובו, וזאת — בזמן קצר. כידוע, גורם הזמן הוא גורם משמעותי ביותר בפיתוח מערכות טכנולוגיות חדשניות.

באשר לעצם פיתוח הכנף בארץ, הרי שמבחינה טכנולוגית אנו יכולים להתגבר על הנושא, אך כפי שצוין לעיל, הדבר דורש משאבים כספיים גדולים וגם יגזול זמן רב יותר, וכיום אין הצדקה ללכת בכיוון זה בכל מחיר רק לשם העיקרון.

בנושא האווירונאוטיקה, לרוגמה, שבו יש לנו בארץ תשתית מפותחת ביותר, כוח אדם מתאים וידע טכנולוגי מתקדם, מתבצע הפיתוח כולו (וכמובן גם הייצור הסדרתי) על שטח ה"כחול-לבן".

3152. מפגע בטיחותי ממפעל של התעשייה האווירית ביהוד
חבר הכנסת י' צפן שאל את שר הביטחון כיום ל' בחשוון
התשמ"ד (6 בנובמבר 1983):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 7 באוקטובר 1983 פורסם מאמר הדן בהקמת מפעל לעיבוד בריליום של התעשייה האווירית ביהוד, אזור המאוכלס בצפיפות.

עיבוד הבריליום, הגזים הנפלטים ממנו וחלקיקי האבק המתפזרים באוויר, גורמים לנזקים חמורים במערכת הנשימה, שלעיתים מסתיימים במוות.

3. האם ידועה לשר סיבה אחרת לעיכובים, ואם כן, מה נעשה בעניין?

תשובת שר הביטחון מ' ארנס:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הפקודות הצבאיות המסדירות מתן אישורי יציאה לחוץ-לארץ לא שונן, ולאחרונה אף נוספה הקלה, על-ידי אפשרות בקשת אישור יציאה גם באמצעות הטלפון.

3315. היעדרות מר לובה אליאב מקבלת הפנים לחיילים שחזרו מהשבי

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזליני שאלה את שר הביטחון ביום כ"ה בכסלו התשמ"ד (1 בדצמבר 1983):

בין המוחזמים הרבים שנכחו בבסיס חיל האוויר בקבלת הפנים לששת החיילים שחזרו מהשבי נעדר מר לובה אליאב, אשר טיפל במשך 8 חודשים, במרץ ובחשייה המאפיינים אותו, בשחרורם של השבויים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם היעדרו של לובה אליאב מקבלת הפנים לשבויים שחזרו נובעת מאי-הזמנתו על-ידי צה"ל?

2. אם כן — האם אי-הזמנתו היתה במתכוון?

3. אם כן — מה הן הסיבות לכך, ואם לא — אילו צעדים עומד לנקוט שר הביטחון לתיקון העוול הציבורי שנגרם ללובה אליאב?

שר הביטחון מ' ארנס:

מערכת הביטחון לא ערכה קבלת פנים חגיגית לשבויים. בהגיעם לחיפה קיבלו את השבויים המשוחררים ראש אכ"א, הרב הראשי הצבאי לצה"ל וראש הצוות בנושא השבויים והנעדרים במערכת הביטחון. כשהדיב הם הופגשו על המסלול עם בני משפחותיהם הקרובים ביותר, בנוכחות הרמטכ"ל. לאחר מכן הם נתקבלו במרכז השדה, על-ידי כלל בני המשפחות.

איש לא הוזמן למעמדים אלה, אף לא חברי הצוות העוסק בנושא.

היו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת. לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזליני.

שושנה ארבל-אלמוזליני (המערך):

אדוני שר הביטחון, ככל זאת היו בין הנוכחים באותו טקס אנשים שאינם נמנים עם צוות חיל האוויר או עם אנשי משרד הביטחון אשר ממלאים תפקיד. היו שם אנשים גם מחוץ למערכת הזאת. מי הוזמן את האנשים האלה ומדוע רק אלה הוזמנו ולא אחרים, כפי שצינתי לגבי לובה אליאב?

שר הביטחון מ' ארנס:

אינני יודע לאילו אנשים את מתכוונת. כפי שאמרתי, לא הוזמן איש לשדה-דיב. אם שמת לב, גם אני לא הייתי שם.

היו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת גולדשטיין, אני מבין שאתה מבקש לשמוע את תשובת שר הביטחון על השאלתך שלך.

אריאל וינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, גם אני מבקש.

8. בכמה ממפעלי התעשייה האווירית (תמ"מ, ברק מטוסים ואלת"א) מעבדים זה כמה שנים נתכי קופר-בריליום המכילים פחות מ-5% בריליום. עיבוד הנתכים האלה נעשה כמקובל בעולם כולו, באופן מבוקר ובהנחיות קפדניות שהוצאו על-ידי מינהל הבטיחות בתעשייה האווירית.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש.

היו"ר מ' שחל:

אני יודע מה אתה מבקש. לאחר ששר הביטחון יסיים, אדאג לכך.

3154. היקף שטחי האש באזור קצרין

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזליני שאלה את שר הביטחון ביום ל' בחשוון התשמ"ד (6 בנובמבר 1983):

כביקור שערכתי השבוע בקצרין התלוננו תושבי האזור על גידול שטחי האש באזורים המיועדים לאימוני הצבא ברמת-הגולן. דבר הפוגע בפיתוחם של היישובים ולפעמים מגביל את תנועת היישובים בביצוע עבודות חקלאיות.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם טענות יישובי רמת-הגולן תואמות את המציאות?

2. האם יישובי רמת-הגולן פנו לכבוד שר הביטחון בנדון?

3. אם כן — מה היתה תשובתו של כבוד השר?

4. האם כבוד השר מוכן לבדוק טענות אלה במגמה להיענות לדרישת התושבים?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. העברתי לבדיקת הרמטכ"ל את טענות יישובי רמת-הגולן.

2. כן.

3. הבטחתי שהנושא ייבדק.

3099. עיכוב מתן אישורי יציאה מהארץ לחיילי מילואים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר הביטחון ביום י"ג בחשוון התשמ"ד (20 באוקטובר 1983):

לאחרונה הגיעו אלי תלונות אחדות של חיילי מילואים מיחידות שונות, המבקשים לקבל אישור יציאה מהארץ לצורך ביקור בחוץ-לארץ, אולם שלישי היחידות מסרבים לתת אישור זה בלא התחייבות החייל לחזור בתאריך נקוב או, במקרים אחרים, נותנים אישור לחודש בלבד. היו גם מקרים שבהם התעכב השליש במתן האישור כך שהחקרב מועד שירות המילואים ונשלח צו, וכך נמנעה כליל יציאת החייל.

מדובר בפגיוות בתקופה של חודשים אחדים לפני תאריך היציאה למילואים, תאריך שאותו יודע השליש, ועל-פי רוב גם החייל עם סיום שירות המילואים האחרון. מן התלונות עולה, כי השלישים מעכבים את משלוח האישורים ככוונת תחילה עד יום משלוח צו המילואים, ואז לא ניתן לקבל כלל אישור יציאה לחוץ-לארץ.

לאור הדברים הנ"ל אודה לך אם תענה לי על השאלות האלה:

1. האם ידועים לשר דברים אלו?

2. האם הם באישורו, והאם שונן פקודות מטכ"ל בדבר מתן אישור יציאה לחוץ-לארץ?

הי"ד מ' שחל:

הפעם ישיב שר הביטחון לחבר הכנסת גולדשטיין. בפעם הבאה, אם תחזור, אולי ישיב גם על השאלות שלך.

שר הביטחון מ' ארנס:

(קרא את התשובה על שאלתא מס' 3017, ראה עמ' 618).

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

תודה רבה, אדוני שר הביטחון.

הי"ד מ' שחל:

אדוני שר הביטחון, האם תוכל להשיב בכל זאת גם על שאלתא מס' 3140 של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין?

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, אתה כל כך סלחני היום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רק מבקש שתדע שיצאתי מהוועדה מיד עם צלצול הפעמון, אבל בזמן הלוקח להגיע מחדר הוועדה לאולם המליאה, איתרתי, אני חושב שאפשר היה לחכות שתי דקות.

שושנה ארבל-אלמחולנו (המערך):

יש רק מעלית אחת.

מנחם הכהן (המערך):

"צרות" נוראות — יש מעלית אחת.

שר הביטחון מ' ארנס:

(קרא את התשובה על שאלתא מס' 3140, ראה עמ' 619).

הי"ד מ' שחל:

אני מודה לשר הביטחון.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, רק רגע, אני לא קיבלתי תשובות.

הי"ד מ' שחל:

לא הייתי.

שולמית אלוני (המערך):

אתה לא קראת את שמי, לא בשאלתא השנייה. אני מבקשת סליחה, בעת שהיית צריכה להגיע השאלתא השנייה אני כבר הייתי כאן. אני יושבת כאן. אני מבקשת לשמוע את התשובה.

הי"ד מ' שחל:

אני מצטער, לא אטריח שוב את שר הביטחון לעלות לבמה.

שולמית אלוני (המערך):

סליחה, בשאלתא האחרונה אני הייתי.

רענן נעים (המערך):

אדוני היושב-ראש, היא צודקת. בשאלתא השנייה לא קראת את שמה.

יעקב גיל (המערך):

זה נכון, אדוני היושב-ראש, היו שתי שאלות.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת סליחה — — —

הי"ד מ' שחל:

חברת הכנסת אלוני, קראתי את שמך פעמיים, גם בשאלתא הראשונה וגם בשאלתא השנייה.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקשת סליחה. את השאלתא השנייה לא קראת. אני כבר הייתי כאן. יושבים פה עוד חברי כנסת שיכולים להעיד. יכולה לקרות טעות.

הי"ד מ' שחל:

אני מצטער מאוד. כשאת נכנסת לאולם, שר הביטחון היה באמצע קריאת תשובתו לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחולנו, שהיא הייתה אחריו לפי סדר השאלות.

שולמית אלוני (המערך):

לא, הוא קרא את תשובתו על השאלתא של חבר הכנסת גולדשטיין.

הי"ד מ' שחל:

תקראי בבקשה בפרוטוקול. אם יתברר שהצדק עמך, אני אבקש סליחה. אם לא, אני מבקש שאת תבקשי סליחה. אני קראתי בשמך.

שולמית אלוני (המערך):

לא לשאלתא האחרונה — אני יושבת כאן.

הי"ד מ' שחל:

אני מוזמן את סגן שר החקלאות מיכאל דקל להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

3202. מימוש המלצות ועדת הכלכלה בנושא העסקת עובדים מהשטחים בחקלאות

חבר הכנסת א' רון שאל את שר החקלאות ביום ג' בכסליו התשמ"ד (9 בנובמבר 1983):

הכנסת החליטה ביום 21 בדצמבר 1982 להעביר לוועדת הכלכלה הצעה לסדר-היום בנושא העסקת עובדי השטחים כמושבים ובחקלאות. ועדת הכלכלה המליצה ביום 19 בינואר 1983: 1. משרד החקלאות, משרד הפנים והמחלקה להתיישבות יאכפו את החוקים, שמטרתם למנוע הקמת מחנות קבע בלתי-חוקיים לעובדים שכירים; 2. שירות התעסוקה יבדוק וידווח לוועדה מה הם התנאים שבהם מועסקים העובדים מהשטחים כענף החקלאות; 3. שירות התעסוקה יספק עובדים לעבודות עונתיות כנדרש; 4. משרד החקלאות ושירות התעסוקה ימצאו פתרונות חלופיים במקום הלנת עובדים במקומות עבודה; 5. הוועדה מבקשת משר החקלאות לדווח לה בענין שישה חודשים על מימוש המלצותיה.

שאלתי היא:

מה פעל משרד החקלאות בנושא הנדון?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

(התשובה נקראה לבקשת חברי הכנסת ע' סולודר ור' נעים)

במענה על סעיף 1 בהמלצות: א. משרד החקלאות אוכף את חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע ובמים), התשכ"ז — 1967, בצורה מעמיקה ביותר, ומונע מגורי עובדים שכירים על קרקע חקלאית, וזאת עלי-סעיף 6 לחוספת הראשונה לחוק; ב. כל המקרים החריגים נדונים בוועדות האזורית של משרד החקלאות ובהשתתפות נציגי המחלקה להתיישבות בסוכנות היהודית, מינהל מקרקעי ישראל והתנועות המיישבות; ג. היחידה לפיקוח בשטחים פתוחים (הסיירת הירוקה) מופעלת לאיתור מגורים בשטחים חקלאיים ולמינוע התנחלויות.

במענה על סעיף 2: התנאים שבהם מועסקים עובדים מהשטחים (יהודה, שומרון וחבל-עזה) הם התנאים הקבועים

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם קיים פיקוח של משרד החקלאות על ניקיון נחל הקישון?
2. האם מקיים משרד החקלאות ביקורת על אותם מפעלים המזרימים שפכים לנחל הקישון?
3. האם מפעלים כמו כימיקלים כימיים ובתי-הזיקוק יוכלו רשיונות להזרים שפכים לנחל הקישון?

סגן שר החקלאות מ' דקל:
(לא נקרא). (נמסרה לפרוטוקול)

1. זיהום נחל קישון על-ידי שפכי תעשיות החל עוד כתקופת המנדט, כאשר העבירו לנחל זה את שפכי בתי-הזיקוק.
2. לאחר הקמת המדינה והפעלת התוכנית לחינוש אזור חיפה, הוקמו באזור המפרץ, עקב קרבתם לנחל, מפעלי התעשייה הכימית והפטרוכימית. מחוסר כל אפשרות אחרת, גם שפכים אלה הופנו לנחל קישון, בלא כל דרישה של טיפול בשפכים. גם שפכי העיר חיפה והקירות מסולקים לנחל. לאחר טיפול במתקנים העירוניים.
3. עם פרסום החוק למניעת זיהום מקורות מים ולאחר התארגנות נציבות המים בנושא זה, הוצאו במרס 1978 צווים לכל מפעלי התעשייה, המסלקים את שפכיהם לנחלים קישון וגדרה (פוארה), האוסרים עליהם להמשיך לזרום את נחל הקישון ומחייבים אותם למצוא פתרונות אחרים לסילוק הביוב שלהם.

4. מרבית התעשיות המסלקות את שפכיהן לנחל גדרה כבר נותקו מהנחל וחוברו לרשת הביוב של איגוד-ערים חיפה. לאחר הקמת מתקנים מתאימים לטיפול בשפכים התעשייתיים.

5. חלק מהמפעלים הכימיים והפטרוכימיים נמצאים בשלבים מתקדמים של חנוך לקראת הקמת המתקנים לטיפול בשפכים. בחלק מהמפעלים הנושא כבר נמצא בשלבים של בנייה מתקדמת. המפעלים "תעשיות פטרוכימיות" ו"גדרה, תעשיות פטרוכימיות" כבר הספיקו לבצע את כל המוטל עליהם, והם שופכים לנחל שפכים באיכות מותרת. "החטיבה הביוכימית של גדרה, תעשיות פטרוכימיות" עומדת בפני סיום הקמת המתקנים לטיפול בשפכים והתחברות לרשת הביוב של עיריית חיפה. בתי-הזיקוק של חיפה נמצאים בשלב סיום של הקמת שלב א' של המתקנים לטיפול בשפכים. עם הפעלת תוכנית תשלובת הקישון, תופס גם זרימת קולחי חיפה לנחל.

6. בהתאם ללוח הזמנים הקיים, יסתיימו כל הפעולות לטיפול בשפכים התעשייתיים והבראת הנחל עד קץ 1987, בהוצאות הנאמדות כיום בכ-15 מיליון דולר של ארצות-הברית.

7. נציב המים האציל לראש איגוד-ערים חיפה את סמכויותיו לפיקוח ולבקרה על המשך הפעולות באזור, ומעבד על ביצוע התוכניות ועמידה בלוח הזמנים.

3293. פגיעה בענף גידול העגלים בשל יבוא בשר קפוא חברה הכנסת ש' אוכלי-אלמחליט שאלה את שר החקלאות ביום כ"ב בכסליו התשמ"ד (28 בנובמבר 1983):

בעיתון "מעריב" מיום 8 בנובמבר 1983 פורסם שניציג המרכז החקלאי ותנועת המושבים התריעו על הסכנה של התמוטטות ענף גידולי עגלים, שהוא אחד מענפי הייצור

בהסכם העבודה הקיבוצי היציג בענף. תנאים אלה כוללים את זכויות העובדים, כמקובל בישראל. ההסדרים מקיפים כ-3,500 איש מדי חודש, והבעיה נעוצה בעוד מספר בלתי ידוע, העולה על זה, של המועסקים שלא באמצעות שירות התעסוקה, וזה בניגוד לחוק. ההנחה היא שהתופעה החריגה מצטמצמת בהדרגה, לנוכח השפעת אמצעי האכיפה והפיקוח.

במענה על סעיף 3: מאמצי שירות התעסוקה נתונים לכך.

במענה על סעיף 4: אכן, מוקדשת מחשבה לאיתור פתרונות חלופיים במקום הלנת עובדים. פתרונות אלה, שבמהותם כרוכים בהסעת עובדים, סובלים מיוקד חשומות ההסעה, ואין בהם כדי לספק פתרון טוטלי. בעיית ההלנה נבחנת בשירות התעסוקה מן ההיבט הנורמטיבי, שתכליתו לקבוע הסדרי חקיקה מחייבים ככל שהסכמי העבודה לא יוכלו לספק תשובה נאותה.

משרד החקלאות בשיתוף עם שירות התעסוקה הקים מטה מיוחד, שמטרתו לסייע לחקלאים להתארגן בעונות האסיף הקיטף, לגייס תלמידים, סטודנטים וכוח עבודה אחר במשק לעבודה עונתית.

3238. מימוש המלצות הוועדה הממלכתית לפיתוח

בקעת-הירדן ולאכלוסה

חבר הכנסת י' צור שאל את שר החקלאות ביום ט"ו בכסליו התשמ"ד (21 בנובמבר 1983):

ב-13 לילי הוגש לראש הממשלה דוח ביניים של הוועדה הממלכתית לפיתוח בקעת-הירדן ולאכלוסה.

הוועדה מציינת את הבעיות הקשות של ההתיישבות בבקעת-הירדן ואת הצורך המידי להזרים משאבים לפיתוח תשתית יצרנית בחקלאות, בתעשייה ובחירות, וכן להבטיח תנאי מימון מתאימים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. אילו צעדים נקט משרדו כדי לממש את ההמלצות של הוועדה?

2. האם הבטיח משרדו את תוספת המימון הנדרשת לשנה זאת?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

(התשובה נקראה לבקשת חברת הכנסת ע' סולודר)

1. משרד החקלאות אישר את המלצות הוועדה וכן תוספת מכסות הייצור, כפי שהומלצו ברוח.

2. תוספת המימון הדרושה לקידום הפיתוח החקלאי בבקעת-הירדן מתניתה כתוספת תקציב למשרד החקלאות. בנושא זה מתקיימים עתה דיונים בוועדת השרים לענייני כלכלה ומתקיים דיון במקביל בוועדת הכספים של הכנסת.

3239. זיהום הקישון

חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר החקלאות ביום ט"ו בכסליו התשמ"ד (21 בנובמבר 1983):

בעת ביקורם של חברי ועדת הפנים ואיכות הסביבה בחיפה ב-9 באוקטובר 1983, עמדנו על הזיהום החמור בקישון. ראינו את השפכים הרעילים והמזיקים הנשפכים לקישון ממפעלים שונים, כמו מפעל כימיקלים כימיים ובתי-הזיקוק. בעת הסיור הוברר לחברי הוועדה, שאין לכוון שפכים תעשייתיים כלשהם לנחלים בלי רשיון משר החקלאות.

הכפר מנהל על-ידי נאמן, ואין בו אפוא רשות מקומית שתדאג לסלילת הכביש ולתחזוקו.

לפיכך, אודה לכבוד השר אם יואיל לענות לי:

1. האם קיימת במשרד העבודה והרווחה תוכנית לסלילת הכביש האמור?

2. אם כן, מתי עומד משרד העבודה והרווחה לסלול כביש זה, כדי להקל על מצוקת של התושבים, שרובם מתפרנסים מעבודות חוץ?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

בעבר לא ניתן היה לסלול את הכביש, בגלל התנגדות תושבי הכפר אשר בחלקו היה הכביש אמור לעבור. על-מנת לאפשר הפקעת הקרקע, העברנו את העניין לממונה על מחוז חיפה לטיפול במסגרת התוכנית שאושרה על-ידי הוועדה לתכנון ולבנייה. כל עוד הממונה על מחוז חיפה לא הפקיע את הקרקע, אין מקום לדון בסלילת הכביש.

היו"ר מ' שחל:

שאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוליו.

שושנה ארכלי-אלמוליו (המערך):
אדוני סגן השר, האם ניתן להבין, שתוכנית סלילת הכביש כלולה בתוכנית שהוועדה המחוזית צריכה לאשרה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אם את מתכוונת לתוכנית עבודה, תשובתי חיובית. מדובר בתוכנית העבודה לשנת 1984/85, וזה תלוי בסדרי העדיפויות של מע"ץ.

3161. התקנת רמזורים בצמתים מסוכנים

חבר הכנסת א' רון שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בחשוון התשמ"ד (6 בנובמבר 1983):

כביש מס' 66 יש כמה צמתים מועדים לפורענות. בצומת מגידו, למרות השילוט ופסי-ההרעה, נגרמות מדי שנה תאונות, מהן קטלניות. מתקבל על הדעת, שבצומת עמוס זה, בין הכביש הראשי חיפה-ג'נין לבין הכביש הראשי תל-אביב-הגליל-העליון, יותקן רמזור. גם בצומת יקנעם, המפגש בין כביש חיפה-ג'נין לבין כביש תל-אביב-הגליל-המערבי, לא הותקן עד כה רמזור.

הנימוק העיקרי של אגף הכבישים של מע"ץ לאי-התקנת הרמזורים הוא מיעוט התאונות.

אבקשן להשיב לי:

1. האם מידע זה נכון?

2. כמה תאונות היו בסך הכול בשני הצמתים הללו ב-5 השנים האחרונות?

3. מהם הקריטריונים להתקנת רמזורים בצמתים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. צומת 66/65 מגידו (הצטלבות): פסי הרעה ושילוט חדש הותקנו בצומת זה רק בתחילת 1983, ולכן מוקדם מדי להסיק מסקנות. בסוף השנה נערך בדיקה נוספת של היקף התאונות, אך עם זאת, נראה כי עד כה ניכרת נטייה לירידה בהיקף התאונות.

1.1 במשך 5 השנים (1978 — 1982) נרשמו בסך הכול 27

העיקריים במשק המשפחתי במושבים, בשל יבוא מוגבר של בשר קפוא, הנרכש לפעמים גם במחיר היציף.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. בכמה טונות הסתכם יבוא הבשר הקפוא בעשרת החודשים הראשונים של 1983?

2. בכמה טונות הסתכם יבוא הבשר הקפוא בתקופה המקבילה אשתקד?

3. האם לדעת שר החקלאות, יבוא בשר קפוא מסכן את ענף גידול העגלים במושבים?

4. אם כן, אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט השר, כדי למנוע התמוטטות ענף זה?

סגן שר החקלאות מ' דקל:
1. כמות השיווק בעשרת החודשים הראשונים של שנת 1983 הסתכמה ב-35,500 טונות, בממונים של בשר מפורק בקרטונים.

2. בתקופה המקבילה אשתקד הסתכם השיווק ב-31,000 טונות בקירוב.

3. לדעתנו, יש לראות את יבוא הבשר הקפוא כיבוא משלים לייצור לשוק המקומי. יבוא בלתי מבוקר עלול לסכן את ענף גידול העגלים במשק החקלאי בכלל ובמשק המושבי בפרט.

4. כדי שלא לפגוע בענף זה ובענפים מקומיים אחרים המייצרים בשר, פעלנו בעבר להטלת היטל על מכירת בשר קפוא מיובא, ולאחרונה הוגדר היטל זה עד לכדי 35% מעלותו, כמגמה לצמצם את שיווק הבשר הקפוא המיובא ולהגן על ייצור הבשר המקומי. ואומנם, בחודש נובמבר השנה יש ירידה של יותר מ-20% בשיווק בשר קפוא מיובא, כהשוואה לחודשים קודמים, ואנחנו מניחים שהדבר נובע מההיטל המיוחד.

היו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכלי-אלמוליו.

שושנה ארכלי-אלמוליו (המערך):

אדוני סגן השר, האם הצעדים שנקטתם, כפי שפירטת, אכן ימנעו את התמוטטותו של הענף?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

הענף אינו עומד להתמוטט. השאלה אינה התמוטטות הענף אלא רווחיותו. אם נצליח — ונדמה לנו שאנחנו מצליחים — להקטין את כמות הבשר המיובא על-ידי היטל מיוחד, נוכל לשמור על ענף זה של גידול עגלים לבשר ברמה שהיתה בשנים הקודמות. לפי התוכניות של משרד החקלאות, אין כוונה להקטין את הענף הזה.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לסגן שר החקלאות. אבקש מסגן שר השיכון להשיב על תשע שאלות.

3159. סלילת כביש הגישה לכפר מושיריפה

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוליו שאלה את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בחשוון התשמ"ד (6 בנובמבר 1983):

דרך הגישה לכפר מושיריפה, הנמצא 4 ק"מ מדרום-מערב לצומת מגידו, היא דרך כבישה, לא סלולה, באורך של כ-1.5 ק"מ, המסתעפת מכביש מס' 32, נחל עידון.

השר מענה: השאלה היא: האם נערך המשרד לתת מענה לאוכלוסיות שיתקלו בקשיים? אני רוצה לשאול האם יש כבר פניות בעניין הזה של התמוטטות אנשים לנוכח העלאת שכר-הדירה והמצב הקשה במשק.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
ובכן, חבר הכנסת גיל, בעקבות שאלתך ארחיב את התשובה. הממשלה החליטה שאחת לשנה יעדכנו את שכר-הדירה בדירות המוגנות; בשיעור העולה על 70% משיעור עליית המדד באותה תקופה. כמשך השנה הנדונה שיעור המדד היה 126%. הממשלה החליטה להעלות את שכר-הדירה בדירות המוגנות בשיעור של 120% בלבד. אם כן, כשלעצמו זה פחות משיעור עליית המדד. בקרב שני הסקטורים האלה: דיירי הדירות המוגנות ובעלי הדירות המוגנות — יש אנשים מחוסרי יכולת, במצב כלכלי קשה. זה אמור גם לגבי דיירי הדירות המוגנות וגם בעלי הדירות המוגנות. כך שאי אפשר לקבוע קטגוריה שזה חל רק על הדיירים. בכל אופן, בכל מקרה שמשפחה הגרה בדירה מוגנת אינה מסוגלת לשלם את שכר-הדירה — והוא עדיין נמך משכר-הדירה בשוק החופשי — המשרד משתתף בסיוע לשכר-הדירה.

3187. אישור בנייה ביישובים

חבר הכנסת א' בן-עז שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בכסלו התשמ"ד (9 בנובמבר 1983):

נמסר לי כי משרד הבינוי והשיכון איננו מאפשר בנייה לכמה יישובים, אף שניתנו אישורים מוקדמים לכך.

אבקש לדעת:

1. מה אושר ותוקצב, ולאיוזה חלק ניתנו הוראות ביצוע ביישובים: שורשים, רקפת, הושעיה, הרדוף, אלון-הגליל, חנתון, עדי ותובל.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. שורשים: היישוב נכלל בתוכנית הבנייה לשנת 1983. פורסם מכרז לביצוע העבודות ועם קבלת התוצאות תופעל הבנייה.

2. רקפת: ביישוב קיים מוקד ובו מתגוררות משפחות. המשך הבנייה יועד למעבר המשפחות הקיימות לדיור קבע. הוצע ליישוב לקבל הלוואות ולהפעיל את הבנייה באופן עצמי. היישוב בחר בבנייה מרוכזת על-ידי משרד הבינוי והשיכון. בנייה זו תופעל בשנת התקציב 1984.

3. הושעיה: היישוב נמצא בתהליכי תכנון ראשוניים.

4. הרדוף: היישוב נמצא בתהליכי תכנון ראשוניים.

5. אלון-הגליל: סוכם עם היישוב על בנייה עצמית של המתגוררים. הפעלת הבנייה תבוצע בהקדם.

6. חנתון: המחלקה להתיישבות הקימה במקום מצפה מתקציבה, והנושא יבוצע מתקציב המחלקה להתיישבות בסוכנות היהודית ולא על-ידי משרדנו.

7. עדי: היישוב בהליכי התארגנות ראשוניים לבנייה עצמית של הבתים.

8. תובל: תוכנית הבנייה לשנת 1983 כללה תוספת של 10 יחידות דיור. עקב האטת קצב הבנייה יתחיל עיכוב בהתחלת העבודות, והן תופעלנה בשנת התקציב 1984/85.

היו"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עז.

תאונות דרכים, מהן 3 תאונות עם הולכי רגל. הסיבה העיקרית לתאונות — אי-ציות לתמרורי "עצור".

2.1 הצידוק להתקנת הרמזור מותנה בנפחי התנועה, וכן במספר התאונות כתוצאה מאי-מתן זכות קדימה. יצוין, כי רמזור בא על-מנת להסדיר את התנועה ולא תמיד הוא מונע תאונות. בצומת זה נערכו ספירות תנועה לשם בדיקת ההצדקה לרימזור, ונתברר כי אין עדיין הצדקה לכך.

3.1 לאחר התקנת פסי הרעדה והצבת שילוט מוגדל אנו עוקבים אחר הנעשה. אם יתברר כי לא חל שיפור, תיבדקנה אפשרויות נוספות.

1.4 כעת, בהתאם לתוכנית רבי-שנתית לשיפור הצמתים הקיימים, צומת זה נמצא בעדיפות ג', וגם זאת בהתאם לאפשרויות התקציביות.

2. צומת 70/66 יקנעם (הסתעפות): ב-4 השנים האחרונות (1979 — 1982) היו בצומת זה 7 תאונות דרכים. בצומת זה אין הצדקה לרימזור. בהתאם לתוכנית רבי-שנתית לשיפור הצמתים, הצומת מופיע בעדיפות ד'.

3162. העלאת שכר-הדירה בדירות מוגנות

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ל' בחשוון התשמ"ד (6 בנובמבר 1983):

בכתבה שפורסמה בעיתון "מעריב" מיום 4 באוקטובר 1983 עולה, כי הממשלה החליטה להעלות את שכר-הדירה בדירות מוגנות בכ-120%.

רוב דיירי הדירות המוגנות נמנים עם העשירונים התחתונים של כלל הציבור, ולפיכך העלאת שכר-הדירה בשעור כה גבוה תפגע בהם פגיעה ממשית.

לפיכך כרצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם אין כבודו רואה בהחלטה שכזו פגיעה בשכבות החלשות יותר?

2. האם אין בדעת השר לחזור בו מהחלטה שנתקבלה, ובכך למנוע עול מאוכלוסיית הדיירים המוגנים?

3. האם נדרך משרד לטיפול אפשרי בדיירים מוגנים, אשר לנוכח העלייה בשכר-הדירה אינם יכולים לשלם את הסכום הנדרש?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
ראה תשובתי על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת תופיק טובי ביום 31 באוקטובר 1983, באותו נושא ובאותו עניין.

יעקב גיל (המער):

שאלה נוספת, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' שחל:
שאלה נוספת? בדרך כלל שאלה נוספת היא שאלה על עניין עובדתי הנובע מהתשובה.

יעקב גיל (המער):

זה לגיטימי או לא?

היו"ר מ' שחל:
בבקשה, רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב גיל.

יעקב גיל (המער):

מאחר שמאז שניתנה התשובה ועד היום בכל זאת חלו תהפוכות במשק, אני בטוח שעל השאלה האחרונה לא נתן

כ"ב כמרס 1983, כתשובה על שאילתא שלי, שבאה בעקבות שאילתא קודמת, הודיע סגן שר הבינוי והשיכון, מר משה קצב, כי הטכניון נתבקש לבדוק את נושא הוספת השפה הערבית לתמרוני מודיעין, וכי מסקנותיו יוגשו בתוך כמה חודשים. סגן השר הבטיח לפעול בהתאם למסקנות הטכניון בנושא.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם צוות הטכניון כבר הגיש את מסקנותיו בנושא הוספת השפה הערבית לתמרוני מודיעין?

2. אם כן, האם משרד הבינוי והשיכון פתל בהתאם למסקנות?

3. אם לא, מתי צפויה הבדיקה להסתיים?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני מכבד את עקביות חבר הכנסת אמנון רובינשטיין בנושא הזה. מע"ץ הומינה בטכניון, במכון לחקר התחבורה, סקר על שימוש בתמרוני מודיעין כשלוש השפות, לרבות השפה העברית.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אתה מתכוון לומר: לרבות השפה הערבית?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
לרבות השפה הערבית, כן.

המכון סיים את הכנת הסקר. אומנם הכנת הסקר התמשכה זמן רב מדי. עקב מורכבות הסקר, אך כעת, עם סיום הסקר, אנחנו עומדים לקבל את המסקנות. המסקנות יובאו בשבועות הקרובים לדין במע"ץ. לאחר הדיון נפרסם את מסקנותינו ונפרסם את ההנחיות, בהתאם לאותו דיון.

3228. בניית יישובים בערבה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ד (21 בנובמבר 1983):

פורסם כי משרד השיכון הקפיד את הזרמת הכספים להמשך הבנייה, שתוכננה לכל יישובי הערבה, במיוחד לקיבוצים: אליפז, שיזפון ויהל.

שאלותי לכבוד השר הן:

1. האם הפרסומים נכונים?

2. אם כן — מה הן הסיבות להקפאה כזאת?

3. מה הוא מקומו של אזור הערבה בסדר העדיפויות של הממשלה והמשרד?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' גיל)

בתוכנית הבנייה של משרד הבינוי והשיכון לשנת התקציב 1983 נכללו עבודות גם ביישובים אליפז, שיזפון ויהל.

האטת הפעילות המשקית השפיעה באופן ישיר גם על היקף וקצב ביצוע עבודות הבנייה בהתיישבות, כפי שהדבר השפיע כמגזרי בנייה אחרים.

חלק מתוכנית הביצוע הנ"ל יופעל בשלהי שנת התקציב הנוכחית והיתרה — כתחילת שנת התקציב הבאה, החל בחודש אפריל.

המשרד מקנה לאזור הערבה עדיפות גבוהה ביחס ישר לקשיי ההתיישבות כחבל ארץ זה.

אברהם כ"ץ (המערך):

אדוני סגן השר, יושב ראש הכנסת מורה לנו בדרך כלל לשאול שאלות ענייניות ומוגדרות. אני שאלתי שאלות כרויות לחלוטין ולא מהו היישוב, איפה הוא, מה עושים בו ומה היו התוכניות. שאלתי, לגבי כל יישוב, מה אושר ותוקצב ולאזה חלק ניתנו הוראות ביצוע. לא קיבלתי על כך תשובה. אבקש להביא את זה גם לידעת יושב ראש הכנסת ואבקש תשובה מלאה.

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

אני רוצה לומר, שלחבר הכנסת כ"ץ עזו אין על מה לזעום. השאלה היא מה אושר ותוקצב ולא מה היקף התקציבים שאושרו ולאזה חלק ניתנו הוראות ביצוע. קיבלת תשובה — טעמי — די מפורטת. אולי היא אינה משיבצה את רצונך. ייתכן שיש לך שאלות נוספות, חבר הכנסת כ"ץ עזו. אם תבקש פירוט נוסף, אעמיד אותו לרשותך. בכל אופן, חשובתי המפורטת בנוגע לכל יישוב ויישוב עונה בהחלט על השאלתך.

אברהם כ"ץ (המערך):

אדוני היושב ראש, זאת איננה תשובה על השאלתך. אבקש ממך לקרוא את השאלתך.

הו"ר מ' שחל:

חבר הכנסת אברהם כ"ץ עזו כל מה שאני יכול לעשות הוא להעביר את הפנייה שלך ואת התשובה ליושב ראש הכנסת.

3188. משכנתאות מועדפות לעובדי משרד השיכון לצורך קניית דירה בירושלים

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בכסליו התשמ"ד (9 בנובמבר 1983):

רבים מעובדי משרד השיכון קיבלו משכנתאות מועדפות לצורך קניית דירה בירושלים במסגרת העכרת משרד השיכון לירושלים.

הנני מבקש לשאול:

1. כמה מעובדי משרד קיבלו משכנתה כזאת?

2. כמה ממקבלי המשכנתה עברו להתגורר בירושלים?

3. האם יש מקבלי משכנתה, המשכירים את דירותיהם החדשות בירושלים, ומגיעים לעבודתם בירושלים בהסעות הממונות עלידי משרד השיכון? אם כן — מה בדעתך לעשות בנדון?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. עד סוף נובמבר 1983, מימשו 215 עובדי משרד הבינוי והשיכון את זכותם לקבלת משכנתה לרכישת דירה בירושלים, בהתאם להסכם ההעברה.

2. 52 עובדים עברו להתגורר בירושלים.

3. אין משרדנו מנהל מעקב אם מקבלי המשכנתה, שעברו להתגורר בירושלים, משכירים את דירותיהם אם לא. בכל מקרה, נשללת מעובד שעבר לירושלים הזכות ליהנות מההטבות המיוחדות הניתנות עלידי משרדנו לעובדים שאינם מתגוררים בירושלים, על כל הכרוך בכך.

3227. אי-שימוש בשפה הערבית בתמרוני מודיעין בכבישים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ד (21 בנובמבר 1983):

עלידי הכנסים על-פי מכחני הכנסה של הלווים, כלומר, הלווים נמנים בדרך כלל עם בעלי ההכנסות הגבוהות, או שבמקרים מסוימים האנשים מלכתחילה נטלו הלוואות כאלה שהיו מעל לאפשרויותיהם.

4. שיעור הסיוע לבעלי ניקוד נמוך במרכז הארץ לא השתנה מאז 1977 ומהווה כ-20% ממחיר הדירה. בירושלים הוא אף עלה מ-23% ל-27%.

שיעור הסיוע ביחס למחיר דירה לבעל ניקוד גבוה עלה באזור מרכז הארץ מ-47% ב-1977 ל-52% עד היום; בירושלים — מ-55% ב-1977 ל-70% היום.

3270. אכלוס דירות פנויות בנהרייה בזוגות צעירים

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ב בכסליו התשמ"ד (28 בנובמבר 1983):

בשיחות שהיו לי עם חושבים משכנות טרומפלדור בנהרייה נודע לי, כי בידי חברת "עמיגור", המנהלת את הנכסים של הסוכנות, מצויות כמה עשרות יחידות דיור פנויות בשכונה זו, המתאימות מבחינת גודלן ליחידים ולזוגות צעירים.

השאלה הדורות האלה בלא אכלוס עלולה להפוך אותן למוקדי עזובה ועבריינות.

נודע לי שחלק מהדירות מוצעות למכירה לזכאים, אך אין ביקוש מלא להן, ולעומת זאת, נמסר לי כי יש זוגות צעירים שהיו מבקשים להיכנס אליהן אך אין בידם כל אפשרות לרכושן. כניסת זוגות צעירים לשיכון עשויה ליצור תפנית בדיומי העצמי ובמגמת ההתפתחות של השכונה.

לפיכך אבקש לשאול:

1. האם הדברים הנ"ל נכונים?
2. כמה דירות פנויות קיימות כיום בשכונה במסגרת "עמיגור"?
3. כמה מהן יועדו למכירה ומתי?
4. כמה מהן נמכרו עד היום?
5. האם מוכן השר לשקול העמדת יתרת הדירות להשכרה בתנאי שכירות סוציאלית?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:

1. בשכונת טרומפלדור כ-60 דירות פנויות בנות 1 עד 3 חדרים.
2. בחודש נובמבר פורסמו 16 יחידות דיור למכירה, מתוכן נמכרו 6 יחידות דיור. כל יתר הדירות אף הן תוצגנה למכירה.
3. אין בכוונת המשרד להעמיד את הדירות בשכירות סוציאלית אלא למשפחות בודדות שמצבן הסוציו-כלכלי קשה וכל זאת בהתאם לניהול הקצאת דירות בשכירות הקיים במשרד ובכלל זה גם זוגות צעירים שזכאים לשכירות סוציאלית.

עם זאת, משרדנו עומד בקשר עם חברת "עמיגור" לבדיקת אפשרויות נוספות לפתרון הבעיה של הדירות הריקות בשכונת טרומפלדור בנהרייה.

היו"ר מ' שחל:

אני מודה לסגן שר הבינוי והשיכון.

3231. המשכנתאות לזוגות צעירים

חבר הכנסת א' נחמיאס שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ו בכסליו התשמ"ד (21 בנובמבר 1983):

בחודש האחרון רבו הפרסומים, כי בעקבות המשבר הכלכלי הפוקד את המשק, אין באפשרותם של זוגות צעירים רבים לרכוש דירה, מה עוד שחלה התדרדרות בתנאי הסיוע לזוגות הצעירים.

ברצוני לשאול את כבוד השר:

1. כמה זוגות צעירים שביקשו לקבל משכנתאות ממשרד השיכון בחודש האחרון ביטלו את בקשותיהם, עקב אייכולת לעמוד בתנאי התשלום?

2. מה הוא מספר מבקשי המשכנתאות במהלך חודש אוקטובר ותחילת נובמבר 1983? האם חלה ירידה או עלייה בשיעור היחסי של מבקשי המשכנתאות?

3. האם ידוע לשר מהו מספר הזוגות הצעירים החתומים על הסכמי משכנתאות ואין ביכולתם להחזיר את התשלומים החודשיים וכן כמה פניות לערבים לשלם את החזרי המשכנתאות במקום מקבלי המשכנתאות עצמם היו בחודשים האחרונים?

4. במחצית 1977 העניק משרד השיכון לזוגות צעירים הלוואות בשיעור של 70% — 90% מערך הדירה; מהו שיעור ההלוואה הניתן כיום לזוג צעיר מערכה הכולל של הדירה?

סגן שר הבינוי והשיכון מ' קצב:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ח' רמון)

1. תהליך קבלת הסיוע מתחיל עם הגשת בקשה וקבלת תעודת זכאות. תעודת הזכאות משמשת אישור למתן משכנתה על-פי נתוני המבקש. כל זכאי מפעיל את שיקוליו הוא לעניין בחירת הדירה וגודל התחייבות שהוא מוכן ליטול על עצמו בעניין סכום הסיוע שלו הוא זכאי. לפיכך, ברור שמספר הנרשמים בכל נקודת זמן גדול ממספר המבקשים, מכאן שפער מסוים בין נרשמים למבקשים נובע מהתהליך עצמו. יצוין כי הפער היה קיים תמיד ואין לו קשר עם ההתפתחויות הכלכליות האחרונות. אין תופעות של ביטול בקשות.

2. במהלך החודשים האחרונים עלה מספר מבקשי המשכנתאות חסרי הדירה: בחודש ספטמבר הוגשו כ-2,560 בקשות לסיוע, מתוכם 1,473 זוגות צעירים; בחודש אוקטובר הגיע מספרם לכ-4,660, מתוכם 2,387 זוגות צעירים; בחודש נובמבר — 4,200, מתוכם 2,247 זוגות צעירים.

3. לרוב המשכנתאות שניתנו עד עכשיו קיים חלק בלתי צמוד. העלייה בהחזרי ההלוואות הצמודות היא בשיעור זהה של השחיקה של החזרי ההלוואות הבלתי-צמודות. יצוין כי בקבוצות החלשות של הזוגות הצעירים מגיע החלק הבלתי-צמוד לכשליש ואף ליותר מסך כל ההלוואה.

כמו כן, למרבית מקבלי ההלוואות הצמודות עד כה, חישוב ההצמדה נעשה אחת לשישה חודשים — כך שעל מרביתם לא חלה הצמדה בטווח הקצר.

התלונות על קושי בהחזר ההלוואות הצמודות נובעות בעיקר מנוטלי ההלוואות משלימות מהבנקים — הלוואות שניתנו בתנאי הצמדה חודשיים, בריבית גבוהה יחסית ולתקופה קצרה. יש לציין כי ההלוואות המשלימות הבנקאיות ניתנו

ב. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 88 לתקנון הכנסת

הצעת התיקון לתקנון, שעל אישורה אתם עומדים להצביע עכשיו, באה לחקן מעוות זה. ההצעה קובעת כי כל אימת שמועלית הצעה לסדר-היום שנושאה הוא פעולתה של סיעה שאינה סיעתו של המציע או פעולתו של חבר הכנסת הנמנה עם סיעה אחרת, תהא לחבר אותה הסיעה, המדבר בשמה, או לחבר הכנסת האמור זכות תשובה, וזאת מייד לאחר הנמקת ההצעה לסדר-היום ולפני הצעת חבר הממשלה המדבר בשמה.

אני מבקש לאשר את הצעת התיקון שהגשתי.

הי"ר מ' שחל:

תודה ליושב-ראש ועדת הכנסת. חברי הכנסת, אני מעמיד את הצעת התיקון להצבעה.

ה צ ב ה

הצעת התיקון לסעיף 88 לתקנון הכנסת
נחקבלה.

ג. הצעה לסדר-היום

הצבת טילי ס"ס-21 וחיווק צבא סוריה על-ידי ברית-המועצות

שיטות שונות של עינויים בבתי-המעצר ובבתי-הסוהר בסוריה. אמנה רק שניים ממכשירי העינויים הללו. המכשיר הראשון — "דאלאב", שהוא גלגל עינויים, הידוע מימי הביניים האפלים. הוא מופעל באורח שיטתי נגד יריבים פוליטיים בדמשק. לדברי אמנסטי, מעיד טרודנט מחומס: הושמתי על ה"דאלאב", על גלגל העינויים במשך שעה וחצי, כאשר הם הורידו זרם חשמלי לקצות אצבעותי, חלשו את שערותי, כיבו סיגריות בוערות על גופי, הצליפו בפני, הורידו אותי מגלגל העינויים והחזירו אותי אל גלגל העינויים."

ועוד מכשיר אחד, הידוע כ"עבר אל-אסוואד", הלאו הוא העבד השחור, וכך הוא מתואר על-ידי אלה שזכו לצאת ממנו חיים: בתוך סתור מצוי מכשיר חשמלי. מכשיר לעקירת צפורניים, צבתות ומלקחיים לתלישת בשר ומכשיר הקרוי "עבד אל-אסוואד", שעליו מושב האסיר בכוח. כאשר מפעילים את המכשיר חודר מוט מתכת מלוכנ וחד אל תוך פיה-הטבעת, ומבעיר את הקרבים. לאחר מכן, חוזר המוט למקומו, רק על-מנת לחדור שנית.

במקום נוסף מציין הרוח של אמנסטי תופעות, שלדעתי, לא ידענו כמותן מאז מלחמת העולם השנייה. הוא מציין כי בעיר חומס נרצחו, בין השאר, 70 אנשים בתלייה ליד בית-החולים העירוני. בנוסף על רציחות רבות, הריגות ותוליות הוא מציין מקרה אחד יוצא דופן, שבו הוחרם גז ציאניד, באמצעות מיכלים, תוך כדי שימוש בצנורות גומי וחיבורם לבתים שבהם שכנו מתנגדי המשטר. הדבר הביא לחיסולם של כל שוכני אותם בתים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת וילנר, תקשיב לדברים שנאמרים כאן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אצלנו יש אותו דבר.

הי"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אני עוברים לסעיף הבא: הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 88 לתקנון הכנסת. יביא את ההצעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

איתן לבני (י"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סעיף 88 לתקנון הכנסת קובע את סדר הדיון בהצעות לסדר-היום כדלקמן: הנמקת המציע או חבר אחר מסיעתו; הצעת חבר הממשלה המדבר בשמה; הצעה אחרת — אותה רשאי להעלות חבר הכנסת אחר, בין מסיעתו של בעל ההצעה לסדר-היום ובין שאינו מסיעתו.

היו מקרים שבהם הועלתה הצעה לסדר-היום שנושאה הוא פעולתה של סיעה מסוימת או פעולתו של חבר הכנסת הנמנה עם סיעה שאינה סיעתו של המציע, ולחבר הכנסת שעליו נסב הדיון או לסיעה שבה דובר לא ניתנה ההזדמנות להגיב על הדברים שהושמעו כלפיו או כלפיה, ובכך נפגם האיזון הדרוש ואותם סיעה או חבר הכנסת חשו עצמם נפגעים, ובצדק.

הי"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. הצעות לסדר-היום: הצעות חוק של חברי הכנסת. נתחיל בהצעה לסדר-היום: הצבת טילי ס"ס-21 וחיווק צבא סוריה על-ידי ברית-המועצות — מאת חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על חומרת המצב כחימוש הצבא הסורי, אמר סגן ראש הממשלה מר דוד לוי: בצבא הסורי קיימת מגמה של התעצמות חסרת-חקדים שנועדה להכינו לעימות של צבא סוריה עם ישראל. במסגרת ההתעצמות משוגר לסוריה נשק סובייטי חדש, ובכלל זה סוללות טילי קרקע-קרקע ס"ס-21 וקרקע-אוויר. סגן ראש הממשלה אומר, שבמסגרת הנשק החדש שמחשיפה ברית-המועצות לסוריה כלולים מלבד הטילים גם מטוסי קרב חדשים, טנקים מדגם טי-72 וארטילריה ארוכת טווח. אנו יודעים שכך אין הרשימה מתמצה, שכן מדובר לא רק בחימוש מתוחכם ובמתן כלי מלחמה חדשים ביותר אלא גם במעורבות סובייטית ישירה על-ידי 7,000 — 8,000 "יועצים" סובייטים הנמצאים בדמשק ובסוריה.

לפני שאנו מגיעים להשלכות שיש להתעצמות זו על ישראל אני חושב שכדאי שהכנסת והציבור הרחב בכללו ידעו לאיזה מין משטר מספקת ברית-המועצות את כלי המלחמה האלה.

רוח של הארגון הבינלאומי "אמנסטי" לשנת 1983 שופך אור חלקי על זוויותיו של השלטון הרצחני בדמשק. העיתון "סנדי טיימס" מיום 4 בדצמבר שנה זו פרסם חלק מהתיקון הפנימי של "אמנסטי", שלא בא לידי ביטוי ברוח השנתי שלו. והדברים שמתפרסמים שם על אודות משטר הרצח והעינויים של סוריה מעבירים צמרמורת.

אני רוצה לצטט רק כמה משפטים מתוך הדברים של ה"סנדי טיימס". ארגון אמנסטי מוצא שדמשק מפעילה 23

הסטליניסטי וסטלין עצמו על הרופאים היהודים בכרית-המועצות. אז כינית את הרופאים האלה כנופיית רופאים מרצחים, כוגדים בעמם ובמולדתם. אם אינך חוזר כך מהדברים האלה שאמרת אז, אין טעם שתחזור כך מהדברים שאמרת כעת.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):
אתה צודק.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב-ראש, לפי דעתי ראוי הדבר שהאמת הזו, העוכרות המחרידות האלה על המשטר בדמשק, יובאו לידיעת אומות העולם. על ישראל לפרסם את הדוח הזה ולדאוג שידעו אנשים, בכל מקום שבו הם חופשיים להביע את דעתם, לאיזה סוג משטר מספקת ברית-המועצות את מכשירי המלחמה הללו, ולאלו אנשים היא נותנת כוח ועוצמה.

כיוון שאני מאמין, שכמו כל משטר המבוסס על עינויים ועל דיכוי, גם המשטר הזה של אסאד יכול אל קצו, אני מקווה ומאחל לעם הסורי שיהיה לו יום אחד אותו משטר שכל בני האדם ראויים לו בכל מקום, משטר המבוסס על חופש ועל חירויות.

תימוש הצבא הסורי וחיוק סוריה על-ידי ברית-המועצות, כפי שתואר על-ידי סגן ראש הממשלה, לא נצפה מראש על-ידי ממשלת ישראל. אמר שר הביטחון לשעבר, השר שרון, בריאיון עם עיתון "מעריב" ב־1 בנובמבר 1982: "תוצאה נוספת של המלחמה היא החלשת ברית-המועצות. שליטת סוריה בלבנון פירושה גם שליטת סובייטית בלבנון. לאחר המלחמה נחלש מעמדה של ברית-המועצות, וגם בכך יש תרומה לביטחון ישראל".

ועוד, ב־28 בינואר 1983 אמר שר הביטחון לשעבר: "הסורים ספגו מכה קשה מאוד. היתה במלחמה, על-פי תוצאותיה, גם מהלומה קשה ליוקרה הסובייטית. שכלי המלחמה שלה נפגעו ונהרסו".

אני חושב, רבותי חברי הכנסת, שאם היה שימוש מופקר במילים, היה זה אותו כיסור אומלל וחסר כל תועלת לישראל, שבו גינה, לגלג וזלזל שר הביטחון הישראלי בעוצמה הסובייטית. שאין לנו כל רצון להתכתש אתה. הוא גינה, זלזל ולגלג בכלי הנשק הסובייטים, ולדעתי, גרם לישראל נזק מיותר לחלוטין. בלי שהביא לה תועלת כלשהי, ובתוך זמן קצר מאוד, לדאבוני הרב, דבריו נתבררו.

לדאבוני הרב, לא רק שר הביטחון היה שותף לשמחה הכללית על הבסת הצבא הסורי, אלא שמענו נימות כאלה גם מפי דוברים אחרים. חבר הכנסת דב בן-מאיר, במכתב לחכרי מרכז מפלגת העבודה, אומר את הדברים הבאים: "נוכל לגשת למיצוי הישגיה הצבאיים והמדיניים של מלחמת לבנון בדרכים הבאות: חיסול הטרור הבין-לאומי, ואגב כך הגשת עזרה למדינות כגורמניה, איטליה וברטיניה, במידע על ארגוני הטרור הפועלים בתחומיהן; הסרת האיום הצבאי המידי של ברית ורשה מעל מדינות נאט"ו. דבר שיתרום תקופה של רגיעה נוספת במתח הבין-לאומי; החלשת סוריה, אשר העניקה מכה אנושה לחזית הסירוב הערבית".

יעקב גיל (המערך):
ח"י חודשים עברו מאז.

יהודה חשאי (המערך):
מה אתה מזכיר לנו זאת עתה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
התבייש לך, לדבר כך. "אצלנו" — אתה מתכוון בוודאי לרוסיה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — גם כאן יש עינויים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אתה צריך להתבייש לומר דברים כאלה. תקשיב היטב למה שאומר חבר הכנסת רובינשטיין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אינני מצדיק את זה, אבל זה קיים גם אצלנו בישראל. אני יכול לתת לך ספר —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אל תיתן לי ספרים. הקשב היטב למה שאומרים כאן. התבייש לך.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
חבר הכנסת וילנר, אתה הרי חותק בבית הזה, ואתה אולי זוכר כי ב־19 בינואר 1953 התקיים כאן דיון — — —

מרדכי גור (המערך):
חבר הכנסת וילנר חוזר בו מהדברים שאמר, שרברים כאלה יש גם אצלנו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני אומר שיש אצלנו עינויים כחשמשל, וכל מיני דברים.

היור"ר מ' שחל:
חבר הכנסת גור, אני מציע לך, שבלי הסכמה בכתב אל תקבל על עצמך לדבר כשם חבר הכנסת וילנר.

מרדכי גור (המערך):
אני רוצה לעודד אותו.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מגנה עינויים בסוריה ואני מגנה גם עינויים בישראל.

רענן נעים (המערך):
הוא אומר זאת למען האיוון.

יהודה פרח (הליכוד):
האם אי אפשר לבקש ממנו לפחות לומר: "להבדיל"?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא חייב לחזור בו.

רענן נעים (המערך):
אין זה לכבודנו שהוא יחזור בו.

אליהו בן-אלשיך (הליכוד):
— — —

היור"ר מ' שחל:
חברי הכנסת, אני מבקש מכם להפסיק. חבר הכנסת בן-אלשיך, הברירה בידך להגיש תלונה לוועדת הכנסת. אין לי אפשרות להכריח חבר כנסת לחזור בו מדבריו. אם אתה רוצה, תגיש בבקשה תלונה כעניין זה.

אני מבקש מחבר הכנסת רובינשטיין להמשיך.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
חבר הכנסת וילנר, הערה אחת אני מבקש להעיר לך. כיוון שאינך חדש בבית הזה, אני רוצה להזכיר לך שב־19 בינואר 1953 התקיים בבית הזה דיון על העלייה שהוציאו המשטר

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
סליחה, אסור להזכיר את זה?

יהודה חשאי (המערך):

מישהו אמר שאסור? חסביר למה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

סליחה, חברי הכנסת מהמערך, אסור לי לצטט את זה? למה? אנחנו מוכרחים ללמוד לקח מהשגיאות שלנו, ואני אומר זאת בלא הבדל מפלגה ובלא הבדל קואליציה-אופוזיציה. היתה החלטת ממשלה שנמסרה לכנסת, שבמבצע "שלום הגליל" אין אנחנו מחפשים מלחמה עם סוריה, וזאת היתה החלטה צודקת, מכיוון שלא היה לנו שום עניין להתכתש עם סוריה. אנחנו יצאנו למלחמה מיתרת ומזיקה עם סוריה, ובסופו של דבר היא יוצאת ממנה מחוזקת. אני אומר זאת דווקא על רקע הדברים החמורים שהשמעתי כאן על טיב משטרו של אסאד.

משום כך אנחנו חייבים להפיק לקחים גם לגבי העתיד. שצריך להימנע מהתכתשויות מיותרות כאלה שאינן משרתות במישרין את האינטרס הביטחוני של ישראל.

השאלה היום, אדוני היושב-ראש, היא מה אנחנו עושים לאחר שנעשו השגיאות האלה. לאחר שבניגוד להבטחת ראש הממשלה מעל דוכן זה לכנסת, אנחנו התכתשנו באופן מיותר לחלוטין עם הצבא הסורי. נכון, היו לנו הישגים גדולים, מפארים, בקרבות הללו, אבל הם נמחקו על-ידי העוצמה הסובייטית המוזרמת לסוריה. היינו צריכים לשמור על כוחותינו אלה להתכתשות אפשרית עם סוריה במלחמה אמיתית ולא למבצע שהוכרז מראש כמבצע מוגבל להגנת שלום הגליל.

מה אנחנו עושים היום, כאשר אנחנו ניצבים בפני המצב הזה? לדעתי, לישראל יש מטרה מדינית גדולה אחת, ובצדה כמה מטרות-משנה. המטרה המדינית הגדולה היא להחזיר את סוריה לכידודה בעולם הערבי, בידוד שנשחק לדאבוננו הרה עקב מלחמת לבנון. את החזרת סוריה לכידוד מדיני טוטלי חזק — או כמעט טוטלי — אפשר להשיג, אדוני שר הביטחון, על-ידי כך שנחזק את השלום הצונן, הקר, הכמעט גזוע, עם מצרים, ושנעשה כל מאמץ — אני מרגיש: כל מאמץ — כדי להכניס את ירדן למעגל המשא-ומתן המדיני. זאת היא התשובה המדינית להתעצמות הצבא הסורי. אני מניח שעל התשובה הצבאית שוקדים מערכת הביטחון וצה"ל, ומשום כך אינני מרחיב עליה את הדיבור.

עם זאת, יש לדעתי כמה פתרונות טקטיים שישראל צריכה לשאוף אליהם בחיות הסורית. הפתרון הראשון הוא הקטנת המעורבות הישראלית בלבנון על-ידי שני אמצעים: קודם כל על-ידי ניסיון להגיע להפסקת כוחות בגזרה המזרחית, ושנית על-ידי יציאה הדוגמית מלבנון, תוך כדי בדיקת סידורי הביטחון האלטרנטיביים שעליהם הצביעו חברי כנסת רבים גם מהקואליציה וגם מהאופוזיציה בדיונים קודמים.

אני חושב שהפרדה כזאת מקטינה גם את סכנת ההתקלחות המקרית, וחשוב שנשמע ממשלת ישראל מהי העמדה שלה לגבי הצעד הזה. נוסף על כך אני חוזר ומציע, כי ישראל לא תעבור בשותקה על הגילויים של "אמנסטי" וגורמים אחרים, ותוקע את פרצופו האמיתי של משטר דמשק ברבים.

היורר מ' שחל:

דברי תשובה לשר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להתחיל בכך שאומר, שלפחות עם חצי מדבריו של חבר הכנסת רובינשטיין, אני מסכים בהחלט, ואני שמח שהוא הביא אותם לאולם הכנסת. לא היה מזיק אילו מדי פעם בפעם חברי הכנסת ואורחי המדינה היו נזכרים באיזה סוג משטר יש לנו עסק כאשר מדובר בסוריה.

סביבנו יש משטרים טוטליטריים. במזרח התיכון יש לדעתי ארבעה משטרים מטורפים, והטירוף שלהם מתבטא בצורה מקבילה ושווה במדיניות הפנים, ביחס לאוכלוסייה שלהם. אני מניח שאיש בכנסת עדיין לא שחח שהנשיא אסאד — איני יודע אם "נשיא" הוא הכינוי הנכון לתארו — רצח, לפי הערכתנו, 25,000 או אולי 30,000 אזרחי חמה לפני כשנתיים. זהו הביטוי של המשטרים המטורפים האלה בבית, ויש להם כיתוי מקביל במדיניות החוץ שלהם כלפי השכנים שלהם.

ארבעת המשטרים המטורפים במזרח התיכון היום הם: משטרו של אסאד בסוריה; משטרו של קדאפי בלוב; משטרו של צדאם חוסיין בעירק; משטרו של חומייני באירן. פלא הוא, שמדי פעם בפעם אנחנו חייבים להזכיר לעצמנו עם מי יש לנו עסק, ושוב אנחנו שומעים גם מחברי כנסת — אני שמח שחבר הכנסת גור נמצא כאן, הוא נותן ריאיונות כלפי חרץ — שאנחנו יכולים לעשות עסקות וכל מה שדרוש מאתנו זה לבוא לקראת הדיקטטורים האלה: שעם סוריה ניתן להידיבר וניתן גם לעשות עסק שותהיה לטובת שתי המדינות, כאילו שכל מה שחסר זה רקן טוב מצדנו, קצת גמישות מצדנו, נכונות לשבת עם האנשים האלה, ולמעשה אז הכול יבוא על מקומו.

אדוני היושב-ראש, דווקא בימים אלה, התורעה עם מי יש לנו עסק במזרח התיכון מתחילה לחדור בארצות-הברית, בציבור באמריקה, אפילו באמצעי התקשורת באמריקה, ואני מאמין בממשל באמריקה. כל אותן עצות שהיינו מקבלים במשך השנים: תגלו רצון טוב, תוותרו, אם תעזבו שטח זה או זה הכול יבוא על מקומו ואפשר יהיה לחיות בשלום — אני חייב לומר, שבארצות-הברית אין שומעים זאת עוד, ואני מניח שאפילו במדינת ישראל אנחנו שומעים זאת פחות. כאשר אנחנו עדיין שומעים זאת, אני חייב לומר, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, אפשר רק להתפלא. אחר-הכול תנאי ראשון, כאשר יש לך עניין ומגע עם גורמים, הוא לדעת עם מי אתה עוסק, לדעת בפני מי אתה עומד.

יעקב גיל (המערך):

אפשר לשאול את שר הביטחון?

היורר מ' שחל:

אם השם מסכים, בבקשה.

יעקב גיל (המערך):

כלל היה נקוט בדינו, שאנחנו לא קובעים תפיסה שיפוטית על אופיים של המשטרים שסובכים אותנו. עכשיו אתה חוזר ומזכיר את העניין. אנחנו לא קבענו את המשטר בסוריה. אבל הם גובלים אתנו, האם זה רק חרש שאנחנו צריכים להתירם גם לאופיו של המשטר?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גיל, נסיח להדגיש שקיים קשר, ולא מקרי, בין מדיניות משטרים אלה כלפי פנים ובין המדיניות שלהם כלפי חוץ, ומי שחושב שניתן להפריד בין שני הדברים האלה, ושיכול להיות סוג משטר שחבר הכנסת רובינשטיין דיבר עליו, שמבצע את סוג המעשים שהוא תיאר, ושהוא יתנהג אתנו כמו

מיליונים. זה נמשך עם הערצה כלפי פירל קסטרו. שגם אותה שומעים מדי פעם בפעם אפילו בארצות-הברית. בעיה דומה יש גם פה במזרח התיכון — חוסר הנכונות להבין פשוט עם מי יש לנו עסק.

עדיין יש לך שאלה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
יש לי.

שר הביטחון מ' ארנס:
בבקשה, שאל.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
עכשיו במיוחד.

שר הביטחון מ' ארנס:
עכשיו במיוחד?

מרדכי גור (המערך):

אחרי ההסבר ההיסטוריוסופי הזה, ההסבר המעמיק —
באמת אין מה לשאול.

שר הביטחון מ' ארנס:
חבר הכנסת גור, לא שאלתי אותך. שאלתי את חבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני שר הביטחון, אני רוצה לדעת, מה שאתה עשית כשתי הדקות האחרונות זו הערכה היסטורית-פילוסופית, שיש קשר בין משטר רצחני ליחסי החוץ שלו. יכול להיות שאתה צודק. יכול להיות שאינך צודק.

שר הביטחון מ' ארנס:
האם אינך חושב שאני צודק? גם לי מותר לשאול אותך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אינני חושב שאתה צודק. אני עדיין באמצע השאלה, אדוני שר הביטחון. אני שואל אותך: אם יתברר מחר שאתה יכול לקיים הסכם שלום עם אסאד, האם תיכנס לשאלות האלה מה הוא עושה, במשטרו הפנימי, או האם תנסה לקיים אותו הסכם שלום? ואני מדבר על שלום או על הסכם אי-לוחמה, או על כל הסכם שהוא.

היו"ר מ' שחל:

השאלה ברורה.

שר הביטחון מ' ארנס:
אני הבנתי את השאלה.

יוסף רום (הליכוד):
האם הוסמכת להציע הצעה?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
תן לי לגמור את השאלה.

היו"ר מ' שחל:

אינני חייב לתת לך זאת. השאלה ברורה. השר אומר שהוא הבין אותה. הוא ישיב לך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני רק רוצה להבין. ישראל היום — — —

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני אבקש לסיים בואת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
תן לי עוד משפט. אני כבר מסיים.

גינטלמן. ומה שדרוש כדי להגיע אתו להסכם זה קצת רצון טוב וויתורים מאתנו. הוא פשוט שוגה ושוכח עם מי יש לנו עסק.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
ולו היה מוכן לעשות את זה?

יוסף רום (הליכוד):
למה אתה שואל את שר הביטחון?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
כדקת בציציות שלהם? כדקת בציציות של מובוטו? כדקת בדרום-אמריקה?

שר הביטחון מ' ארנס:
אתה מדבר מהר כל כך, שאינני מכין מלה. לא הבנתי מלה שאמרת, חבר הכנסת וירשובסקי, אני מצטער, אף-על-פי שלא הבנתי את השאלה שלך, אני מקווה שאני אצליח להשיב לך. תקשיב לתשובה שלי, ייתכן שזו תהיה גם התשובה על השאלה שלך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני שאלתי את שר הביטחון שאלה.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, השר אמר שתקשיב לתשובה שלו. יכול להיות שהתשובה תענה על השאלה שלך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
האם מותר לי — — —

היו"ר מ' שחל:
לא מותר לך, חבר הכנסת וירשובסקי, שאלת אם מותר לך —
התשובה היא לא.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני שאלתי את שר הביטחון.

היו"ר מ' שחל:
קודם כול, חשמע את זה ממני, לא משר הביטחון. שר הביטחון אמר, תמתין לתשובה שלו. אם היא לא תספק אותך —
תשאל.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני לא גמרתי לשאול.

היו"ר מ' שחל:
חבר הכנסת וירשובסקי, אני באמת מסביר וחוזר ומסביר וכוונתה זה לא עוד.

שר הביטחון מ' ארנס:
חברי הכנסת וחבר הכנסת וירשובסקי, אני חושב, שמי שלומד את ההיסטוריה של העולם במאה העשרים, אינו יכול אלא להגיע למסקנה שהטרגדיה של העולם הזה, בחי ושל העולם המערבי היא, שכאשר הוא עמר מול שליטים דיקטטורים מימינ ומשמאל, לקח לו יותר מדי זמן להבין עם מי יש לו עסק. זה התחיל עם היטלר, שגם עליו, בהתחלת דרכו, נשמעו שבחים בעולם המערבי, עד שהיה מאוחר מדי. זה נמשך עם סטלין, וחלק ניכר מהאלמנטים הליברליים והסוציאליסטיים בעולם המערבי סירבו להאמין עם מי יש להם עסק, סירבו להבין את מעשיו בבית, מאותו סוג ששמענו כאן כקנה-מידה רחב הרבה יותר, שהיו קשורים למדיניות שלו כלפי חוץ.

זה נמשך עם מאו טסה טונג ואותה הערצה ששמענו גם בעולם המערבי כלפי איש זה, שנושא באחריות למותם של

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני מבקש לסיים כזאת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני לא אתעקש, אבל אתה קוטע אותי באמצע הדברים.

היור' מ' שחל:

בבקשה, אדוני השר, לא קטעתי באמצע. שמענו נאום.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני שואל שאלה היפותטית — — —

היור' מ' שחל:

חבר הכנסת וירשובסקי.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת וירשובסקי, אני חושב שהבנתי את השאלה.

אהרן הראל (המערך):

אפשר לחקן את השאלה?

היור' מ' שחל:

לא.

שר הביטחון מ' ארנס:

הרשה לי להשיב, אני חושב שהבנתי. הוא לא רק שואל.

הוא גם לא נותן להשיב.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

הוא לא נתן לי לשאול.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני הבנתי את השאלה ההיפותטית שלך, ואני אוכיח לך

שהבנתי אותה עליידי התשובה שלי.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אינני פרופסור — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה שואל ואינך נותן לי להשיב.

מה אתך? ממש לא מתאים לך.

דב בן-מאיר (המערך):

הוא מסתפק בשאלה.

היור' מ' שחל:

אני יכול לבקש מכם שתאפשרו להמשיך.

שר הביטחון מ' ארנס:

אם וכאשר תהיה נכונות מצד סוריה לנהל אתנו משא-ומתן

על הסכם שלום, אני הייתי ממליץ לכל מי שיהיה את

המשא-ומתן הזה מצדנו, כאשר הוא בא לשקול באיזו מידה

המשטר הזה יעמוד מאחורי התחייבויות שיהיה חייב לקחת על

עצמו בהסכם הזה — להתחשב בסוג המשטר, מי שלא יעשה

את זה — יעשה טעות גדולה.

מרדכי גור (המערך):

מעל הכמה הזאת אמר ראש הממשלה ביום הרביעי

למלחמה שאסאד הוא מנהיג שאפשר לחתום אתו על חוזה.

אדוני השר, לכן הניתוח ההיסטוריוסופי שלך הוא מאוד

דודר בשלב הזה. יש לנו הסכם עם הסורים והוא מחזיק מעמד

עשר שנים. אתה צריך לבדוק עניינית.

קריאה:

— — —

מרדכי גור (המערך):

אתה גם לא רצית הסכם שלום אחר, לא בגלל המשטר. אל

חזרתי בין השניים.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גור, אני רק יכול להשיב לך: העובדה שנאמרו

דברים אלה או אלה בכנסת אינה עושה את הניתוח שלי לרדוד.

מרדכי גור (המערך):

יש בגולן הסכם זה עשר שנים עם אותו בן-אדם, ועשינו לו

יתורים. אני עבדך הנאמן, כרמטכ"ל, המלצתי על כמה

יתורים. אני מברך את האלוהים על הויתורים האלה. עשר

שנים רמת-הגולן שקטה. אם הייתם עוזרים לה, היא היתה

פורחת. צריך לנהל מדיניות ולא מערבולת רגשות.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני רוצה לומר לך משהו. אם רמת-הגולן שקטה, זה איננו

נוכע מכך שהנשיא אסאד מאמין בעיקרון שיש לכבד

התחייבויות. היא שקטה בגלל סיבות שצריכות להיות ידועות

לך.

מרדכי גור (המערך):

משום שלממשלת ישראל היתה מדיניות.

בני שליטא (הליכוד):

אולי לממשלת ישראל יש חלק בזה שרמת-הגולן שקטה?

היור' מ' שחל:

רבתי חברי הכנסת, זה הפך להיות סימפוזיון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אם מותר לי, אני אמשיך עם התשובה שלי לחבר הכנסת

אמנון רובינשטיין.

היור' מ' שחל:

אפשר להמשיך? תודה רבה.

שר הביטחון מ' ארנס:

עד כאן אני מסכים עם דברי חבר הכנסת רובינשטיין, גם

אם לא הסכמתי עם דברי חבר הכנסת וירשובסקי. אבל אינני

מסכים עם דבריו, שכל הישגי מבצע "שלום הגליל" נמחקו,

כאשר הוא מבסס את הטענות שלו על כך שיש תהליך חימוש

מואץ — ויש תהליך חימוש מואץ — בסוריה.

חבר הכנסת רובינשטיין, אנחנו כבר למדנו שבמזרח

התיכון אין ניצחונות מוחלטים. איננו שואפים לניצחונות מסוג

אלה. לאחר כל אחד מניצחונותינו ולאחר כל הישג שלנו יש

ניסיון בצד השני להשיג לעצמו עמדות שהלכו לאיבוד, לחמש

צבא שאיבד מושקו, להתחזיר עמדות ולפעמים שטחים שהוא

איבד את השליטה עליהם. זה מה שקורה היום עם סוריה

כלבנון. אני חושב שזה היה צפוי מראש. הסורים נחלשו.

הסורים איבדו עמדות. משום-מה הויתרו כה קצר. ששוכחים

כאן שלפני מבצע של"ג הסורים שלטו כלבנון וממשלת לבנון

בכירות היתה ממשלת בוכות של הסורים.

יצחק רבין (המערך):

היום הם שולטים פחות?

שר הביטחון מ' ארנס:

היום הם בהחלט שולטים פחות. חוץ מאותו אזור שבו

היתה לנו השפעה, כל יתר האזורים, חוץ מאזור ג'ונייה, היו

כשליטת הסורים.

כל המערכה של הסורים היום — את זה אנחנו מסכימים

גם לאמריקנים — איננה איך לא לצאת אלא איך להתחזיר

לעצמם את העמדות שהלכו לאיבוד.

אני מעריך שאם נעמוד במערכה הזאת — ואלה מערכות נמשכות, לא פותרים פה בעיות על-ידי מכה אחת, זאת אתה יודע — אם נעמוד במערכה הנמשכת הזאת, אני מקווה שהסורים לא יצליחו להחזיר לעצמם את העמדות שהלכו להם לאיבוד כתוצאה ממבצע שלי.

חבר הכנסת רובינשטיין אומר, שהבידור של סוריה נשחק. חבר הכנסת רובינשטיין, סוריה נמצאת אומנם בקואליציה, אבל בקואליציה מיוחדת במינה. השותפים של סוריה, השותפים של אסאד, הם שניים: קראפי בלוב וחומייני באירן. זה היה מצב לפני מבצע שלי"ג: זה מצבם היום. הם הוסיפו לגלירה הזאת של שותפים שותף אחד נוסף, שמו אבו-מוסה. מזה עדיין לא הייתי מסיק מסקנה שהבידור שלהם נשחק. הם מבודדים. הם מרגישים זאת. הם יודעים זאת.

כקשר להצעתך שאנחנו נביא את המלך חוסיין למשא-ומתן: אנחנו מצפים לו כבר 35 שנה. השערים פתוחים. הדלת פתוחה. היתה לי האפשרות לראות אותו ביום ראשון האחרון בתוכנית של דייוויד ברנקלי, כאשר ראינו אותו ממושב בברכת-עמון. טוב היה אילו היית מסתכל בהקלטה של הריאיון הזה. חבר הכנסת רובינשטיין, היית רואה שהוא אינו מזדרז לבוא לשום משא-ומתן, הוא מהסס להשיב על שאלות, הוא אינו מוכן להתחייב וכנראה בשלב הזה הוא אינו מוכן לבוא. כידוע לך, אנחנו מוכנים שיבוא, אנחנו מוכנים לנהל משא-ומתן. המתנו 35 שנה. יש לי הרושם שהוא לא יבוא לא בשבוע הבא וגם לא בחודש הבא, ולא כתוצאה מדברים שאנחנו עשוינו או לא עשינו אלא מתוך שיקוליו הוא, ויש לו שיקולים. אומנם הוא אינו בקטיגוריה של אותן מדינות מטורפות שעליהן דוברתי, אבל חוסיין הוא אחד המלכים האכזריותיים האחרונים שנשארו עדיין על פני כדור הארץ, וגם מערכת השיקולים והתמריצים שלו, כפינים ובחורן, במדיניות שלו כלפי פנים, במדיניות שלו כלפי חוץ ובמדיניות שלו כלפינו, היא בהתאם לזאת.

ואחרון, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשוב ולהתייחס לאותה שאלה החוזרת לדיון כאן בכנסת. לאחרונה אולי כפחות חריפות, וייתכן שחלק מן האמיתות מתחילות להיות מובנות בעולם כולו וכיניהן שאלת היציאה מלבנון, באילו תנאים צה"ל יצא מלבנון.

צה"ל יושב היום בדרום-לבנון כדי לשמור על הגליל. אני מניח שהיום אין ספק לאיש בכנסת, מצד ימין ומצד שמאל, מה היה קורה אילו היה צה"ל עוזב את דרום לבנון מחר.

אמנון רובינשטיין (שינר — מפלגת המרכז):

איש לא הציע זאת.

שר הביטחון מ' ארנס: אני יודע. תן לי להתחיל. אני אמשיך. גם אתה לא הצעת זאת, אבל טוב לומר זאת. היו זמנים שהיו במדינה הזאת הפגנות גדולות של אנשים שדרשו לצאת, ולצאת מיד.

יוסי שריד (המערך):

מוכנים להתפשר על מחתרמים.

שר הביטחון מ' ארנס:

בוקר טוב, יוסי שריד. מה אתה אומר?

יוסי שריד (המערך):

כשאתה מציג את זה אם לצאת מחר — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אני גם מדבר על החודש הבא והשנה הבאה.

יוסי שריד (המערך):

אתם לא עושים שום דבר כדי לצאת גם בעוד שנה וגם בעוד שנתיים.

שר הביטחון מ' ארנס:

יוסי, תקשיב. אני אמרתי שאני שמח לציין — — —

יוסי שריד (המערך):

מה שאני רוצה לומר הוא, שאין מקום לשמחה, כי אתה ממשיך את העניין.

שר הביטחון מ' ארנס:

זה אדם שאיננו נותן לדבר. אני אמרתי שאני שמח לציין, שכל אותם אנשים אשר צעקו בראשי חוצות במדינת ישראל, שיש לצאת מיד, כנראה נעלמו. אני שמח שאינני רואה אותם עוד. השכל חזר, הרגשת המציאותיות חזרה, וזה חשוב.

יוסי שריד (המערך):

יש לך טעות גדולה מאוד בעניין הזה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אתה בעצמך אמרת שלא צריך לצאת מחר, נכון? אמרת את זה כרגע, לא מחר ולא מחרתיים. גם לזה אני שמח. גם זה שינוי בעמדתך, נכון?

יוסי שריד (המערך):

לפי שאתם אומרים, אתם תשובו שם עוד שנתיים. אתם יושבים שם כבר שנה וחצי. הכשתם 48 שעות. אתם מדברים על יום? הכשתם 48 שעות ויושבים שם שנה וחצי.

שר הביטחון מ' ארנס:

ככל זאת, אדוני היושב-ראש, אני מסיים ואומר, שחבר הכנסת שריד שינה את עמדתו ואיננו דורש יציאה מיידית מלבנון. זה שינוי לטובה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת — — —

יוסי שריד (המערך):

כאשר אתם מדברים על שינוי דעות ברקע של מלחמת לבנון זה באמת — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מבין שסביעה לא נותנים לו לדבר, והיושב-ראש כאן נותן לו לדבר שוטפת.

רענן נעים (המערך):

כבר עשית סדר בסיעה שלך שאתה מדבר על הסיעה שלנו?

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, צה"ל יצא מדרום-לבנון באותו רגע שנרגיש את עצמנו בטוחים, ששם יציאתנו לא יחזור הטרור לשטחים האלה ולא יפגעו אזרחי הגליל.

יש בתוכנו כאלה שרוצים לעשות לעצמם את החיים קלים ואומרים: זה פשוט מאוד למצוא סידורי ביטחון אלטרנטיביים: אין דבר קל מזה. פשוט, צריך לארגן את האוכלוסייה המקומית במיליציות, להכפיף את המיליציות למייגור חדאד, ופתרנו את הבעיה. צה"ל יכול לחזור הביתה.

אדוני היושב-ראש, אני אומר לך בכל הכנות ובכל הרצינות, שבין כל חברי הכנסת שיש להם היכרות עם המצב בשטח, ולא חסרים כאלה גם בצד המערך, אין אדם אחד אשר חושב באמת שהדבר כל כך קל. אילו הוא היה כל כך קל, כבר היינו עושים זאת מזמן. מדובר על אוכלוסייה יחסית גדולה.

לערב את הנושא של יציאת הכוחות הסוריים מלבנון — שהוא קשור לנושא שדיכתי עליו כרגע — במידת היציבות או חוסר היציבות של הממשל הלבנוני, נכון? לזה תסכים? מידת היציבות של הממשל של אמין ג'מאיל קשורה בנוכחות של הסורים או באי-נוכחות של הסורים בלבנון. לא כדאי לערב את השאלה הזאת עם השאלה שאנו דנים בה.

יוסי שרד (המערך):

לייצב את הממשל הלבנוני זה כמו להחזיר את השאה לפרס. זה המשך החלומות שלכם.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת שרד, לפי האנלוגיה שלך, להחזיר את אסאד לביירות, זה כמו הבאת חומייני לפרס.

יוסי שרד (המערך):

זה יותר קל.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מניח, שלא רצית את חומייני בפרס ואינך רוצה את אסאד בביירות. עד כאן, אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את ההצעה לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' שחל:

הצעה אחרת לחבר הכנסת וילנר.

יוסי שרד (המערך):

אני יכול להגיש הצעה לסדר-היום כ" 1985 באותו נושא?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת וילנר ניאץ וחירף את מדינת ישראל, את ממשלתה ואת צבאה והאשים אותם במעשים שלא ייעשו. על כן אסור לתת לו לדבר עד שיבורר הדבר בוועדת הכנסת.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, נושאים אלה כבר נדונו עשרות פעמים. הדרך היחידה היא להעביר את פרוטוקול הישיבה ליושב-ראש הכנסת והוא יקבע כיצד לנהוג.

רוני מילוא (הליכוד):

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

גם לאחר מה שאמר היושב-ראש, לאור הדברים שאמר חבר הכנסת וילנר, אסור לתת לו להשמיע את דבריו.

היו"ר מ' שחל:

אני צריך לפעול במסגרת החקנון. בכקשה, חבר הכנסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני דווקא אתייחס עכשיו לנושא הזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אנחנו עוובים את האולם. אני מציע גם לכם לעזוב את האולם.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

על כגון זה נאמר: אין להם מענה על הדברים שאומר, ועל כן הם עוזבים.

מרדכי גור (המערך):

כדאי שתתייחס לדברים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני אתייחס. אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר, שיש

החלק הגדול שבה הוא אוכלוסייה שיעית. אנחנו פועלים במרץ רב מאוד. תוך ניסיון לבנות מסגרות אלטרנטיביות מקומיות, שיוכלו לקחת על עצמן את תפקידי השיטור באזור, להוריד מאתנו את העומס, לאפשר לצה"ל לצאת — — —

אהרן הראל (המערך):

את זה לא ידעתם קודם?

שר הביטחון מ' ארנס:

תנו לדבר. הרבר אינו פשוט.

יוסי שרד (המערך):

— — — מה אתם באים עכשיו וכוכים?

שר הביטחון מ' ארנס:

תנו לי לפחות להשלים משפטים. חבר הכנסת שסייב, אתה נחשב, נדמה לי, לאחר מחברי הכנסת המנומסים. לאחר מחברי הכנסת התרבותיים ביותר בבית הזה. חן לי לגמור משפט.

לכן אני רוצה להדגיש לפני חברי הכנסת, שהדרך הטובה ביותר להביא לארגון מסגרות שיטור אלטרנטיביות לצה"ל היא באמצעות המשטר הלבנוני בביירות. אינני יודע אם זה ניתן.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת רובינשטיין, תקשיב. הרי אמרתי: "אינני יודע אם זה ניתן". עוד לפני שהוצאת הגה מפך, נכון?

כאשר אתה רוצה לעסוק במשימה שהיא חשובה, לך — ושלום הגליל ויציאת צה"ל מדרום הלבנון אלו הן משימות חשובות לכל אחד מחברי הבית — אתה אינך רוצה להחמיק שום הזדמנות. אתה רוצה לבדוק את כל האלטרנטיבות.

יעקב גיל (המערך):

רק מהר. לעשות זאת מהר. מדברים על הקצב.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גיל, אתה ידוע כאדם שיועד לעשות דברים מהר מאוד.

יעקב גיל (המערך):

גם אתה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אינני אומר זאת בצניעות. ואני גם אשמח לקבל מכם עצות איך לעשות זאת מהר יותר מכפי שאנו עושים. כן, תגיש לי עצות. ואם נמצא בהן דרכים כיצד לעשות מהר יותר, נאמן אותן. בינתיים, אתה יכול להגיש עצות להנהלת הסיעה שלך. אני מניח שהם מקבלים את כל העצות שלך איך לפעול מהר יותר.

יקטור שסייב (המערך):

האם אפשר לשאול שאלה?

שר הביטחון מ' ארנס:

כן, בכקשה.

יקטור שסייב (המערך):

האם כבוד שר הביטחון, לאור הדברים שהשמיע עכשיו, מוכן להודיע לבית שהממשלה סבורה שישאל חיסוג מלבנון, בלי להתנות זאת ביציאת כל הכוחות הזרים?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת שסייב, גם מנקודת ראותך, אין זה כדאי

לגופו של עניין, אני מציע שלא לכלול את הנושא בסדר-היום ולא להעבירו לוועדה. אם חבר הכנסת רובינשטיין מוכן להקשיב, הרי אני רוצה לומר לו, שלמעשה השר הסכים אתו. אחת ריכזת את הדברים על המשטר הפנימי, וזה מסוכן, כי אחת מתנגד שישראל ארצות-הברית יפתחו במלחמה נגד סוריה, זוהי סכנה מוחשית. בגלל זה התחילו בזמן האחרון להכשיר את הקרקע פסיכולוגית למלחמה נגד סוריה. ולכן אתה סותר את עמדתך ואת עמדת סיעתך. חבר הכנסת וירשובסקי אמר בצדק בקריאת ביניים: אם כך מדוע אתם שולחים נשק אל-סלבדור, להונדורס, למוכוטו הרוצח ולדרום-אפריקה הגזענית? איך אתם בכלל מדברים על משטרים בזמן שאתם מסייעים לא רק בנשק, אלא גם במדריכים צבאיים, למשטרים הרצחניים ביותר הקיימים היום בעולם?

ולבסוף אני רוצה להגיד, שהשהייה בלבנון היום היא לא רק שהייה ישראלית. שר הביטחון, היית עכשיו בארצות-הברית, לבטח דיברת שם גם על לבנון, אחת החוצאות של הביקור שלך היא ההפגזות וההפצצות עכשיו בטרפולי. ב"קול ישראל" שמעתי, שמפציצים מחנה פליטים שיש שם אוהלים. מפציצים אוהלים. מי נהרג שם? נשים וילדים. זו כנראה הכנה לכל ההסכמים שלך שם. אני מפחד מאוד מכל ביקור שלך או של שמיר או של שר אחר בארצות-הברית. זאת קטגוריה נגד השלום, ואם ברית-המועצות עוזרת היום לסוריה, זה רק למטרות הגנה. הסכנה היחידה היא שכאן תיפתח מלחמה נגד סוריה למטרות גלובליות אמריקניות.

אמרת קודם שכבר אין מי שדורש לצאת מייד מלבנון. זה איננו נכון. לפני שבועיים היתה הפגנה כחל-אביב מטעם "יש גבול". השתתפו בה כ-3,000 איש, רובם צעירים. הססמה המרכזית שלהם היתה "לצאת מלבנון מייד" ו"לא נמות בשירות ארצות-הברית". הם מכינים את מה שהם אומרים.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. חבר הכנסת רובינשטיין, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן.

היו"ר מ' שחל:

תודה.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

לדיון בוועדת החוץ והביטחון — רוב

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא

בסדר-היום — מיעוט

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

החוץ והביטחון נתקבלה.

ד. הצעה לסדר-היום שכר משרתי הקבע

בצה"ל הוא עניין בעל חשיבות ביטחונית לאומית ממדרגה ראשונה, כל עוד מצבה הביטחוני של מדינת ישראל הוא כפי שהוא. וכל עוד ישראל חייבת לממן ביטחונה וקיומה לראדוג שצה"ל יהיה צבא בעל יתרון איכותי גדול מול העוצמה הכמותית של אויביה המאיימים עליה ועל קיומה וביטחונה.

דברים שאמר חבר הכנסת רובינשטיין, שאני דווקא מסכים להם. לדרוגמה, הביקורת שלו על מלחמת לבנון. רק תכל, חבר הכנסת רובינשטיין, שלא עשית כ-8 ביוני 1982 מה שעשה חברך לסיעה, חבר הכנסת וירשובסקי, שלפחות נמנע מהצבעה. אבל טוב מאוחר מלעולם לא, ואני מכיר על כך שהיום. מעל במת הכנסת, באופן מפורש אמרת שזו היתה מלחמה מיותרת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אמרתי שהרחבת מבצע "שלום הגליל" מעבר למטרות שעליהן הצהירה הממשלה, היתה מיותרת. אתה לא שמעת אותי. אני מציע שבהודמנות זאת תחזרו כך מהדברים שאמרת. תבקש סליחה ומחילה מהאנשים שנרצחו ביו "שמש העמים".

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה אינך יכול באמצע דברי להתכחש למה שאמרת קודם. אמרת: זו היתה מלחמת יש-ברירה. אלה הדברים שאמרת.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אמרתי, שהרחבת המבצע מעבר למטרות שהצהיר עליהן כאן בכנסת ראש הממשלה היתה מיותרת, והמלחמה עם סוריה היתה מיותרת, ואמרתי זאת מהיום הראשון שהתברר לי שזה היה בניגוד להחלטת הממשלה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בקשר לפשעים שעושה המשטר הסורי, אני, כמוכן, מגנה את כל הפשעים שעושה המשטר הסורי, כפי שגינתי מעל במת הכנסת מה שעשה נגד אש"ף ונגד הפלשתינאים. עם זאת, אני אומר שגם בישראל — ועל זה יש לי תעודות מתוך העיתונות הישראלית, למעשה כבר יש ספרים על כך — יש עינויים, בעיקר של פלשתינאים. אינני אומר שיש פה אותם עינויים כמו בסוריה, אבל יש דברים חמורים ביותר שעשינו, כמו הדברים בלבנון, למשל — ההפצצות, וכבר דיברתי על כך בכנסת ולא רק אני דיברתי על כך. עוד לפני שפרצה המלחמה — "הורדת" בית של שמונה קומות, והיו 1,200 הרוגים. אתם זוכרים את הדבר הזה? מה הדבר הזה?

מרדכי גור (המערך):

לא היה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

1,200 הרוגים ופצועים.

מרדכי גור (המערך):

לא היה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה לא היה? ועצם המלחמה הזאת, הריסת חלקי ערים, מחנות פליטים, 32,000 הרוגים ופצועים! אינני משווה זאת לכל השיטות הפסולות של המשטר הסורי. אבל אלה דברים שגם האו"ם קבע שקרו.

היו"ר מ' שחל:

אנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום בנושא שכר משרתי הקבע, מאת חבר הכנסת מיכאל חריש.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שירותם של אנשי הקבע

הפגיעה בשכרנו תחרף המחסור בכוח אדם בצה"ל. ידיעה בעיתון "במחנה", עיתון צה"ל: "סגן ראש אכ"א על הפגיעה בשכר משרתי הקבע: איננו רוצים שסגן אלוף יחזור הביתה בערב וילך לעבוד במשרה נוספת. הטובים לא יסכימו להיות אתנו. הסיכויים לחוספת לכונן קלושים".

כבוד היושב-ראש, המורל של צה"ל ספג בשנתיים האחרונות כמה פגיעות, מסיבות שונות, חלקן עקב אירועים שהיו קשורים במלחמה כלכונן וסביב המלחמה, חלקן עקב שני האסונות בצור. איננו רוצה בהודמנות זאת להיכנס לנושא זה. אני מזכיר זאת רק משום החשש, שההתמרמרות סביב שכר אנשי הקבע והפנסיונרים של צה"ל תוסיף עוד בעיה, שעלולה להחרף את המחסור בכוח אדם בצה"ל.

חברי הכנסת, את אנשי הקבע מייחד דבר המיוחד גם את אנשי המשטרה. ראובן, מעצב של אנשי המשטרה דומה מאוד מבחינת ההתמרמרות והפגיעה. וכימים אלה, כשכולנו חרדים לפשע הפרשה במדינה, גם הנושא של כוח אדם במשטרה והפגיעה במורל ובשכר שם הוא ענייננו. העובדה שמייחדת את שני הגורמים האלה היא, שאין להם איגוד מקצועי או ועד עובדים שיוכל להילחם על האינטרסים שלהם ולהתמודד על זכויותיהם במשא ומתן חופשי בין מעביד לעובד. אנשי הקבע, כמו אנשי המשטרה, אינם יכולים לשוב, בניגוד לכל הסקטורים האחרים במדינה. אין אינם יכולים אפילו להגיב באופן ישיר באמצעות אמצעי התקשורת כאשר הם נפגעים. לאנשי הקבע יש רק נשק אחד: הם יכולים לפרוש. הסכנה היא, שבאווירה של התמרמרות יפרשו דווקא המוכשרים יותר, שלהם האלטרנטיבות המושכות יותר, אלה שצה"ל והמדינה דווקא מעוניינים ביותר בשירותם בקבע ובהישארותם בצה"ל. הסכנה היא, שיישארו ויתקדמו אלה שצה"ל אולי היה מעוניין דווקא בשחרורם ובפרישתם. והוא יחזיק בהם מחוסר ברירה.

כבוד היושב-ראש, כחבר ועדת החוץ והביטחון אני רוצה לקבוע, בלי לפרט, מסיבות מובנות, שבקטעים מסוימים, חשוכים ביותר לצה"ל ולמדינה, כבר יש עזיבה של כוחות רציניים ביותר שצה"ל מעוניין בהמשך שירותם. זאת — למען תנאים חומריים טובים הרבה יותר בסקטור האזרחי. מוטיבציה יכולה להתמודד במידה די גדולה עם עזיבה זו, אבל השמעות על החלטות נוספות של הממשלה בעניין התנאים של אנשי הקבע פוגעות קשה דווקא במוטיבציה.

חברי הכנסת, עקב כל הסיבות הללו, ובעיקר בגלל העובדה שלמשרתי הקבע אין נציגות מאורגנת בצורה של מלאה בקביעת הכללים לטיפול באנשי הקבע. והרוב בהחלטות הקשורות בנושא זה, אם באמצעות ועדה מועדפת או בקביעות של הכנסת לא על-ידי ועדה מיוחדת, אם בוועדת החוץ והביטחון — זה יכול להיות על-ידי הוועדה הקבועה, או על-ידי הוועדה המשותפת לתקציב הביטחון של ועדת החוץ והביטחון ועדת הכספים.

אדוני היושב-ראש, לפני שאסיים את דברי, הרשה נא לי לקרוא כמה משפטים ממכתב שקיבלתי מאחד של מג"ד בצבא הקבע, המשרת ביחידת שדה. וכך, בקטע מסוים של מכתב — מכתב ארוך, מפורט, כואב מאוד — בעמוד הרביעי, היא כותבת: "כצד כל הברידות האיומה שלי, נטל החובות המוטל עלי כלכד, הבעיות הסובייקטיביות הרפואיות — הולכים ופוגעים בסקטור שנאסר עליה להתארגן, שאין לו ועד עובדים או איגוד מקצועי. שעושה לילות כימים ואינו מקבל שעות נוספות. מיכה ואני איננו זוכרים את היום שיצאנו לבלות. על חופשה בצוותא, ממושכת מסוף שבוע קונבנציונלי,

יתרון איכותי זה פירושו, שהגרעין הקשה של צה"ל, הגרעין המבטיח על-ידי הנהגתו הצבאית את ביטחונה של המדינה בשעות רגיעה, העומד בפרץ בשעת חירום עד לגיוס המילואים ואחראי להכנת הצבא הסדיר וצבא המילואים לקראת מלחמה. גרעין זה חייב להיות בעל האיכות הגבוהה ביותר שנדרשת למילוי תפקידיו ומשימותיו.

אדוני היושב-ראש, השירות בצבא הקבע, בחלקים רבים של הצבא, דורש קורבנות אישיים רבים מאיש הקבע. ביחידות השדה בעיקר הדבר כרוך בריחוק מהבית, בהיעדרות מהבית, מהמשפחה, מהאשה ומהילדים, לתקופות ממושכות, וכמובן בתקופות רבות — חשיפה גדולה ותדירה לסכנת חיים. במקרים רבים ביותר, אצל המוכשרים שבין אנשי הקבע, הדבר כרוך בויתור על אלטרנטיבות חומריות וכלכליות מושכות ביותר והמוצעות להם בסקטור האזרחי. לפיכך דרושה מוטיבציה חזקה ביותר ואמונה חזקה בחשיבות הלאומית של השירות כדי להישאר בצבא ולחתום קבע, מול האלטרנטיבות האחרות ומול הלחצים המשפחתיים המושכים החוצה.

לא פעם אחת קיימו צה"ל ומערכת הביטחון במצעים מיוחדים כדי לשכנע קצינים צעירים ובעלי מקצועות דרושים לצה"ל לחתום קבע ולהישאר בצבא. במשך כל השנים נעשו מאמצים אישיים רבים כדי לשכנע אנשי קבע בעלי יכולת חרומה ניכרת לצה"ל שלא לפרוש לאלטרנטיבות קונקרטיות שהוצעו להם בתנאים עדיפים, גם על-ידי הסקטור הפרטי וגם על-ידי חלקים של הסקטור הציבורי המשקי, המסוגלים להציע תנאים עדיפים.

למבצעי שכנוע אלה היו כמה מרכיבים: א. מרכיב ערכי של עמידה על החשיבות הלאומית של השירות בקבע; ב. מרכיב של הצגת תחליפים מושכים ליציאה לחיים האזרחיים על-ידי קידום בחינוך, בלימודים, בהשתלמות, שכינו את איש הקבע לחיים האזרחיים בשלבים מאוחרים יותר של חייו; ג. מרכיב של הטבות, שכר מסוימות והטבות חומריות אחרות, שאומנם לא עמדו ברמה שווה לאלטרנטיבות, אך שיפרו את התנאים ביחס לעבר ונתנו מענה מסוים לחצים המשפחתיים של איש הקבע; ד. מרכיב של אפשרות יציאה לפנסיה מוקדמת בגיל צעיר ועדיפויות כלכליות מסוימות שהיו קשורות בפנסיה עצמה, על-ידי תנאים של היוון, מיסוי, קצבת פרישה וכדומה. המרכיב החומרי לא היה בלעדי, אבל הכרת, לאור הגורמים החומריים הקיימות במדינה כולה, זהו מרכיב חשוב ואין להתעלם ממנו.

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחרונה התפרסמו ידיעות על החלטות ממשלה ועל כוונות לפגוע בתנאי השכר, בתנאי השירות, בפנסיה ובקטבות אחרות של אנשי הקבע ושל הגמלאים של צה"ל. יש ידיעות סותרות על מה בעצם הוחלט ומה הוחלט ובוטל, אילו כוונות ישנן ואילו שמורות אינן נכונות כלל. אך דבר אחד יש לקבוע בוודאות: גל השמעות גרם לתסיסה, להתמרמרות ולהתרוצצות בקרב אנשי הקבע, מהגרעות הנמוכות ביותר עד לדרגות הגבוהות ביותר.

הרשו לי לקרוא רק שלוש כותרות מהעיתונות, שהתפרסמו בנושא זה. בעיתון "ידיעות אחרונות": "זעם כצמרת צה"ל על הרעת תנאי שירות, אחזקת רכב ופנסיה. לפי חישובים שנעשו במטכ"ל יביאו הצעדים הכלכליים לירידת הכנסה בפועל למשרתי קבע. מיסוי פנסיה מוקדמת יכריח צעירים מהצבא ויכפה על מבוגרים להישאר". הידיעה היא מאת הכתב הצבאי איתן הכר, וברור שהמקור הוא מקור של ההתמרמרות עצמה. באותו יום התפרסמה ידיעה ב"מעריב" מאת יוסף ולטר, סופר הצבאי של "מעריב": "משרתי קבע:

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טוב עשה חבר הכנסת חריש שהביא לדיון באולם הכנסת את המרכיב החשוב ביותר במערכת הביטחונית של מדינת ישראל, והוא המרכיב האנושי הממשלות, שהאנשים הטובים ביותר בתוכנו ישרתו בצבא הקבע. ואומנם, אני חושב שגם השגנו את היעד הזה. לא אומר שכל האנשים הטובים ביותר במדינה הם קצינים בצה"ל, אבל רדאי שאנחנו מוצאים בין הקצינים בצה"ל מהאנשים הטובים ביותר במדינת ישראל, המוכשרים ביותר, המסורים ביותר, הבוגרים המצטיינים של בתי-הספר התיכוניים ושל האוניברסיטאות. זה, למעשה, היסוד של היכולת שלנו לעמוד מעטים מול רבים, צבא קטן יחסית מול צבאות הרכה יותר גדולים, לדעת טוב יותר מאחרים איזה נשק לרכוש, לדעת טוב יותר מאחרים איזה נשק לפתח, ולדעת לנצל נשק זה טוב יותר מאחרים.

במים אלה זו אינה מערכה קלה, להבטיח שנמשך במסורת המפוארת הזאת שהאנשים הטובים ביותר בתוכנו יהיו בצבא הקבע. אנחנו חיים בעידן מתירני, בעידן חומרי, שמגיע גם למדינת ישראל. הגענו, לצערי, לתקופה שבה אותה הערכה כלפי הצבא וכלפי אנשי הצבא, שהיתה נחלת כולם שנים על גבי שנים, ייתכן שאיננה קיימת כבר באותה מידה. אני חייב להודות, שמדי פעם בפעם אני שומע דברי זלזול כלפי הצבא, כלפי אנשי הצבא, ובצער רב אני שומע דברים אלה. אדוני היושב-ראש, אני מניח שאין זה מקרי שדברים אלה, של העדר הערכה, שנשמעים פה ושם, קשורים כדרך כלל גם בתביעות לקיצוץ תקציב הביטחון.

משום מה, לפחות חלק מאותם אנשים אצלנו, לרבות אנשים מהמסגרת הפוליטית, שחושבים שמה שצריך ומה שהמשק דורש זה קיצוץ בתקציב הביטחון, חושבים וודאי טועים, שאת, הורשיה הזאת יש להציג יחד עם זלוזל מסרים באנשי צבא הקבע, שהם לכאורה המסגרת הרושת את התקציבים האלה.

אני חושב שזאת טעות. זה דבר שהתחיל לפני שנים מספר. כפי שאמרתי, מקורו בין אותם גורמים המנהלים מסע צלב לקיצוץ תקציב הביטחון. והיות שתנאי השכר בצבא הם חלק מתקציב הביטחון, אני לעתים רואה קצתני צהל בכירים, שכאשר מדובר על קיצוצים, עומדים בפני הדילמה הקשה של בחירה בין השלמה עם הורדת תנאי שכר ובין השלמה עם הקטנת רכש ציוד. אולי זה סימן נוסף לכך, שיש לנו עוד האנשים הטובים ביותר בתוכנו בצבא, בכל מקרה שהם צריכים להחליט בין אלטרנטיבות אלה, בוחרים אנשי הצבא בצידו, כעוצמה הניתנת לצהל באמצעות מערכות הנשק שאנו מפחחים או שאנו רוכשים.

אבל עובדה היא, שבמשך השנים האחרונות תנאי השכר, תנאי העבודה, תנאי השירות של אנשי הקבע בצה"ל, שכמובן יש לבחון אותם בצורה יחסית למשק כולו, חלה בהם, משתמשים במלה "שחיקה", אינני יודע אם זו מלה טובה, אבל חלה בהם ירידה יחסית ניכרת, בלא צל של ספק.

אהרן הראל (המערך):

אדוני השר, האם שמת לב, במסגרת הדיונים בממשלה, לכך שלפי החוקים הכלכליים האחרונים, בכל האגרות החדשות, הנטל על האוכלוסייה שאתה מייצג הוא כפול מהנטל על אוכלוסיית אחרות?

אין מה לדבר, בשלושת השבועות האחרונים אפילו לא ישבנו ושוחחנו פעם אחת. מה עם העייפות המצטברת? כיצד היא משפיעה על אדם שצריך לתפקד, להפעיל מאות אנשים, ויותר מכול — לקחת אחריות ולתת את הדין? כמה שנים כרציפות אפשר לדרוש זאת ממנו? האם לא נכונה היתה ההחלטה לאפשר גיל פרישה מקדם בגן כל אלה? מה עם הסכנה המוחשית היומיומית, גם בנסיעות הארוכות של מאות קילומטרים — ומוזכרים המקומות שאליהם צריך לנסוע — מה עם סכנת המוות שכרוכה בהימצאות בשטח אויב, במלחמה ובאימונים? זה מתיש ומכלה גם את. איש הצבא, גם את משפחתו. זה מרחיק את הבעל ממשפחתו — רעייתו וילדיו. מי ישלם עבור הקורבן הזה? מי יערוך לחיים המשותפים של אלפי משפחות? את אלה לא קונים בכסף, ובכל זאת, גם הנושא הכלכלי צריך לשבת כסלע על הלב? הרכב המטופש, רנו 4 או פור 104, ממשמש לסיעות בתפקיד אין סוף. מי נהנה מן הרכב? מי צריך אותו בכלל?"

והיא ממשכה: "איוו מין שיטה זו לרדת דווקא על סקטור שממנו נדרש מעל ומעבר ככל תחום חיים שרק תפנה: התערבות כוטה בחיי הפרט והמשפחה, קביעת אורח חיים שלם על כל פניו (נדרשים על פני הארץ, מקום מגורים, החלפת עיסוקים של האשה ובתי-ספר לילדים ומה לא) — סיכון חיים, עבודה מסכיב לשעון. רק בגלל שוו אינה קבוצת לחץ, משום שנאסר עליה להתארגן? אם הצבא כל כך לא חשוב ומצב רוחם של אנשי הקבע שווה כלקית השום ותופסים אותם כחילי בדיל מתוכננים, אם רק הסקטורים האחרים במדינה בעלי חשיבות — בבקשה, שישגרו את הצבא וישלחו את כולם הביתה. להיות פקיד בנק מכובד היום יותר מאשר להיות איש צבא. הכיצד?"

חברי הכנסת, נשים רבות, הנשואות לאנשי הקבע התחילו להתארגן. זו איננה פנייה יוצאת דופן, יש פניות טלפוניות אחרות דומות ומה שצריך להראי אותנו, שהביטוי שהנשים נותנות לרגשותיהן הוא ביטוי, במידה מסוימת, לרגשות של אנשי הקבע עצמם. שמונעים מלחת ביטוי עשיר למה שהם חושבים ומרגישים. אני מציע שנשים לכ, בעוד מועד, לרגשות אלה. כי האנשים האלה חושבים מאוד לצהל ולביטחונה של מדינת ישראל, ותפקידנו כחברי הכנסת לעמוד על המשמר בנושא הזה.

כאשר הצעתי לראשונה את ההצעה לסדר-היום רחתי אותה הנשיאות בטענה שהיא כשלעצמה נכונה, שבעצם כל הנושאים האלה, כאשר הם צריכים להיות מעשים, ממלא צורכים להגיע להחלטה של הכנסת. ערערת על החלטת הנשיאות, וזוועדת הכנסת קיבלה את ערעורי משום שטענתי היתה שגם אם שום דבר מהדברים לא יבוא לידי ביטוי מעשי, בסופו של דבר, עקב הדיונים, הרי עצם השמועות, עצם האווירה שנוצרת סביב העניין הזה צריכה להראי אותנו, וזה הנושא לדיון. כיוון שאנחנו עוסקים בציבור שחשיבותו הלאומית איננה נתונה במחלוקת וכיוון שאנחנו עוסקים בציבור שאין לו ייצוג באמצעות איגוד מקצועי — האחרים, כאשר הם ממורמרים, נותנים לכך כטיט מאורגן באמצעות האיגוד שלהם, באמצעות ועדי העובדים, באמצעות כל הכלים הציבוריים העומדים לרשותם — הדבר היחיד שאנחנו יכולים לעשות בנושא הזה הוא להיות אלה שמלווים את הנושא מתוך אחריות וייצוג של אותם דברים, שהם האינטרסים האמיתיים שלהם.

היודר מ' שחל:

תודה. אבקש משר הביטחון להשיב על ההצעה.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):

— — —

שר הביטחון מ' ארנס:
יגאל, אינך מסכים?

אריה נחמקין (המערך):

— — —

נאווה ארד (המערך):
זה כמו "חיים", תדליק את האורות".

שר הביטחון מ' ארנס:

אנחנו מצמצמים את הפער לעומת מדינות עשירות בעולם, הפער הנוהן לנו יתרון יחסי באותו תחום חשוב לנו כל כך, תחום הטכנולוגיה המתקדמת. ואם בשעה מאוחרת זאת לא נצטרך כמה צעדים אחורה לפני שנוכל שוב להתקדם; ואם לא נוריד את השכר הריאלי הממוצע במשק הישראלי — לא נוכל להמשיך באמצעות הלוואות ממקורות חוץ הודפסת כסף לשלם בעד אותו פער שאנו יצרנו אותו במדינתנו.

אבל אם נכון, כפי שאמרתי כאן, שבמצבם של אנשי צבא קבע חלה ירידה משמעותית בשנים האחרונות מבחינת השכר, הרי אותו כלל שהוכרתי קודם לכן, צריך ליישמו על כלל המשק ודאי גם על אנשי צבא הקבע. אבל לא עליהם יותר מעל אחרים.

זוהי בעיה ציבורית ממדרגה ראשונה. אני מזכיר לחברי הכנסת שוב, שבבעיה זו קשורה ישירות עם הגודל של הקציב הביטחון. לא ניתן יהיה לטפל בה, אם באמת רוצים לטפל בה בצורה רצינית, בלי שנהיה מוכנים לומר, לעומת התוספת שדיבר עליה חבר הכנסת מיכאל חריש, גם מאין נוריד את הסכומים האלה. אם רק נוסיף — לא הוספנו דבר, התוספות המעשיות המוחשיות כמשק הישראלי באות היום רק על חשבון הורדות בסקטורים אחרים. זה לא יכול להיות אחרת, ומי שמדבר על תוספת או הטבה בתנאי שכר של אנשי צבא הקבע חייב לומר באותה נשימה: זה חייב לבוא על חשבון סקטורים א', ב', ג' וד'. אם הוא לא עושה כן, הוא אומר דברים יפים, אבל לא דברים שניתן לתרגם אותם הלכה למעשה.

הנושא חשוב, אדוני היושב-ראש, ואני מציע להעביר אותו לדיון לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר מ' שחל:

תודה: חבר הכנסת מיכאל חריש, האם אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון?

מיכאל חריש (המערך):
אני מסכים.

היו"ר מ' שחל:

תודה, חברי הכנסת, מי להעברת ההצעה לוועדת החוץ והביטחון?

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' שחל:

באין התנגדות ההצעה הועברה לוועדת החוץ והביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני אחיחש לזה. אינני רואה את עצמי נציג של ציבור עובדים. שר התקשורת אינו צריך להיות נציג של עובדי משרד התקשורת; שר החינוך אינו צריך להיות נציג של עובדי משרד החינוך; וגם אני איני צריך להיות נציג של אנשי צה"ל או עובדי משרד הביטחון. אבל אני אחיחש לנקודה שהעלית.

אין לי ספק שחלה ירידה. הצבא, מטבע הדברים, חייב להיות מסגרת עם יכולת טכנית הולכת וגוברת, יכולת טכנולוגית ומדעית. זהו אחד התחומים שבהם אנו מרגישים את מלוא עוצמתה של הבעיה. כאשר אני מבקר ביחידות שונות בצה"ל, תמיד אני חוזר לשאלה: האם האנשים הטובים ביותר אומנם נשארים בצה"ל? ואני מבקש לראות את האנשים העומדים על סף פרישה מצה"ל ועל סף מעבר לסקטור האזרחי. כמעט בכל מקרה אני מוצא קצינים צעירים שיכולים לעזוב את צה"ל ולעבור לעבודה בחברות חטייתיות, פה ושם אפילו בכנוקים, במשכורות נטו של פ"שניים ופ"שלושה ממשכורתם בצה"ל. זה ממש מרשים לשמוע אנשים האומרים: אתה יודע, פי אחד וחצי אני מוכן להשלים, פ"שניים אני מוכן להשלים, אבל פ"שלושה — אשתי אינה מוכנה להשלים. זו המציאות, ואנו חייבים להכיר בה ולהתמודד אתה.

כ"7 בנובמבר 1983 קיבלה הממשלה החלטת — אני מניח שלזה אתה מחכוך, חבר הכנסת הראל — הנוגעת לכל הסקטור הציבורי ולכן היא נוגעת גם למשרתי צבא קבע. במסגרת ההחלטה שנתקבלה סומם שתיצרך בדיקה לגבי אנשי צבא קבע. היות שמבנה השכר שלהם שונה ממבנה השכר של עובדי משרדי הממשלה, כדי להבטיח שהפגיעה בתנאי השכר של אנשי צבא קבע לא תהיה גדולה יותר מהפגיעה בשכרם של יתר עובדי הסקטור הציבורי. ואומנם, ערכנו בדיקה כזאת ומה שיושם לגבי אנשי צבא קבע, יהיה על-פי העיקרון הזה, שהפגיעה — ופגיעה מוכרחה להיות — לא תהיה גדולה מהפגיעה בסקטור הציבורי כולו.

אבל אנחנו נצטרך לחזור לשאלה הזאת, ולא בגלל הכותרות בעיתונות, חבר הכנסת חריש, מאז נכנסתי לתפקיד כבר התרגלתי לכותרות מהסוג שאתה קראת, כגון: ועם בצמרת צה"ל: תדהמה בין קצינים בכירים; התנגדות להחלטה זו או זו של שר הביטחון. לעתים קרובות אלה דברים שלא קרו כלל. על החלטות שלא קיבלתי כלל. לא תמיד דבר זה משקף את המציאות. לעתים קרובות הוא משקף את רצונו של הכתב הגיע לאיזו כותרת על בסיס של הדפלה זו או זו, לעתים אפילו על בסיס של דברים פחות רציניים מהדלפות, והדלפות בדרך כלל אינן רציניות.

אבל נצטרך לגשת לנושא הזה מכיוון שהוא נושא חשוב. והוא חשוב דווקא בתקופה הנוכחית של המערכה הכלכלית הכבדה שבה אנו נתונים. אני משוכנע שצעד מרכזי בין הצעדים הכלכליים שאותם אנו חייבים לנקוט כדי להתגבר על הבעיה הכלכלית שבפניה עומדים כולנו, צעד מרכזי יהיה הורדת השכר הריאלי בפועל.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לדעתי אין מזה מנוס. אני חושב שבאופן כללי, ניתן לומר בוודאות שאנחנו היום במדינה איננו מייצרים שווה-ערך למה שאנחנו מרוויחים. יש לנו פוטנציאל רווחים גדול מאוד, ואולי סביבה מאוד מוכשרת. אבל הגענו לכך, וכל אחד יודע את הסיבות, שהתחלנו לשלם לעצמנו, מוקדם מדי רווחים שטרים הרווחנו אותם. התחלנו לאכול את היתרון יחסי שהיה לנו ועוד יכול להיות לנו, יתרון שחייב להיות לנו, ועומת מדינות אחרות.

ה. הצעה לסדר-היום מצב זכויות האדם בשטחים המוחזקים

אני חייב לומר, שמה שמציק לי יותר מכול הוא הדבר השני. מה זה עושה לנו? מה זה עושה לצעירים שלנו? מה עושה המציאות הזאת, במיוחד בגילויים החמורים שלה, לבנים שלנו, הנשלחים לשכם ולחברון? מסבירים להם שזו הציונות של 1983, וחלק מהם אולי משתכנע, ואני חרד מאוד לציונות המתפתחת ב־1983. חלק מהם אומר: אם זו הציונות ב־1983, אולי אינני ציוני, ואם הוא אינו יורד ממש, הוא יורד נפשית, ורבים בורחים מהדילמה ומתכסים בקליפה של אדישות — אני ראש קטן, אעשה מה שאומרים לי, אינני יודע.

המאבק נגד התופעות האלה אינו, אם כן, רק מאבק בדבר סבל בצד השני; הוא גם מאבק על נפש העם והנוער, הוא גם מאבק ומאמץ לשינוי עמדות בעם השכן. אני יודע ואני מאמין, שכאשר אני עומד כאן, יש שם, בקרב הציבור שעליו אני מדבר, הד שיש כאן רגישות, שיש כאן רצון לשנות דברים, שיש כאן רצון ליצור גשר של הבנה.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):
על מה אתה מדבר?

יאי צבן (המערך):

אביא לך דוגמה על מה אני מדבר, חבר הכנסת יגאל הורביץ. בארץ פועל זה כשנתיים המרכז הבין-לאומי לשלום במזרח-התיכון, במאמץ ליצור דיאלוג, במאמץ לפלס נתיבות של הבנה. אני שמח שיש 26 חברי כנסת בבית הזה תומכים בפעולת המרכז הזה. כתוצאה מפעילות, מקשרים, מניסיון של השפעה, מניסיון להתדיר את ההכרה גם בצד השני, שדיאלוג אפשרי רק על סיוד הכרה הדדית בזכויות שני העמים, שתהיה שם נכונות להכיר בזכויות שלנו ולהשלים עם קיומנו כאן ולעשות עמנו שלום, שהנכונות הזאת תהיה גם כאן, כמובן, כתוצאה מפעילות זו קרה דבר שלא היה לו תקדים, שאחרי המעשה הנואר הזה שהיה בירושלים — והוא לא היה ראשון בסדרת המעשים הנפשיים של טירור רצחני — בפעם הראשונה פרסמה קבוצה חשוכה של מנהיגים בגדה ג'ניו למעשה הזה, וכל המנהיגים הללו נמנים עם האנשים שהמרכז הבין-לאומי לשלום במזרח-התיכון קיים אתם קשרים, פעל, ניסה להשפיע. אותו מרכז בין-לאומי לשלום הוא שנים המחקר על מצב זכויות האדם בשטחים המוחזקים בשנים 1979 — 1983, שנעשה על-ידי צוות חוקרים בראשותו של דוד צוקר.

הריון-חשבון הזה, שאני מחזיק אותו ביד, קשה היה לחבר אותו, כי הרבה מאוד דברים היו חסויים, מעט מאוד שיתוף פעולה היה מצד חלקים חשובים במערכת, ובכל זאת קיבלנו תמונה, שכל קורא לא מיוחד יראה, שהאנשים שחברו זאת אינם אנשים נייטרליים, להם אכפת מצב זכויות האדם בשטחים המוחזקים, אלמלא זה הם לא היו מבצעים את המחקר הזה. אבל הם ניסו להיות הוגנים ומדויקים ואמיתיים הם חיפשו בתוך המציאות הקשה והעבודה הזאת כל זיק של שיפור שאפשר להצביע עליו, כל עובדה של התקדמות כדי לומר את האמת וכדי שידעו שכונתם לומר את האמת, וזאת עד כדי כך, שאחד ממשתתפי הדוח לא רצה לתחום עליו, כי טען שהדוח יותר מדי מאזן דברים חיוביים שישנם עם דברים שליליים שישנם, אבל בעיניו עוצמתם של הדברים השליליים הרבה יותר חמורה.

היורד מ' שחל:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום: מצב זכויות האדם בשטחים המוחזקים, מאת חבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כשעשרה שנים וחצי חלפו מאז השתלט צה"ל, במהלכה של מלחמת מגן, על השטחים, הקריים בפנינו מאז "השטחים המוחזקים". המציאות של שלטון על עם אחר יש לה דינמיקה בלתי נמנעת. שום עם אינו רוצה שזרים ישלטו בו, והעם הערבי הפלשתינאי, מבחינה זו, הוא עם נורמלי לחלוטין.

יש לנו ביקורת צודקת וחמורה על ההנהגה של העם הערבי הפלשתינאי, במשך עשרות בשנים, על סירובה לעשות שלום עמנו, ובמיוחד על שיטות המאבק שלה, ואנו מצביעים כתומרה יתירה במיוחד על שיטות הטרור הרצחני. אולם, הביקורת הצודקת הזאת אינה משנה את מהות היחסים בין עם שולט לבין עם שלט. השליטה הזאת בדרך הטבע מעוררת התנגדות. ההתנגדות מוזיקה את השולט לאמצעי דיכוי. הדיכוי מוליד פעמים רבות החרפה של אמצעי ההתנגדות, וחוזר חלילה וחוזר חלילה בספירלה עולה ומתעצמת.

במצב כזה אפשר להציג קושיה יסודית מאוד: האם ניתן כלל להגן על הזכויות הבסיסיות של אדם בתנאי דיכוי? האם יש כלל ערך לפלמוס שאנחנו מקיימים בעניין הזה ולמאבק שאנחנו מנהלים בסוגיה הזאת? אינני מאמין בדיכוי דה-לוקס. אינני מאמין שיכול להיות שלטון של עם אחד על עם אחר במקום כלשהו בעולם, שיהיה נקי מתופעות של שרירות ושל הפרה יסודית של זכויות האדם. אני חושב, שלא היתה דוגמה כזאת בהיסטוריה ובזאת? אבל יש הבדל, לעתים הבדל גדול מאוד, בין שני שלטונות, בשיטות שלהם, בחריפות השליטה, בחומרת ההפרה ובעוצמת הדיכוי. ההבדל הזה הוא משמעותי מאוד. ורק אדם ציני יזלזל בו בטענה שכלאו הכי כל דיכוי הוא דיכוי. כל דיכוי הוא דיכוי, והפתרון לכל דיכוי, בסופו של חשבון, הוא ביטול הדיכוי, ששני העמים חיו כעמים עצמאיים בשלום. בדיכויים של שלום וכיטחון, זה ליד זה: אבל עד שמשאת נפש כזאת מושגת — יש הבדל גדול איך מתנהלים הדברים, וההבדל הזה הוא משמעותי, ראשית, מהבחינה האנושית הפשוטה: סבלם של האנשים הנשלטים. אי-אפשר להיות אדישים לחומרת מעשי הדיכוי.

הדבר השני הוא ההשלכה החוזרת על דמותו של העם השולט, של הצבא השולט, מבחינה מוסרית, מבחינה רוחנית ומבחינה הנורמות המתפתחות בקרבם.

הדבר השלישי הוא ההשלכה לגבי יחסי שני העמים לטווח הארוך, עד כמה אתה שותף כנשמת הצד השני סיכוי לעתיד של הבנה הדדית, של יחסי שכנות טובים, ועד כמה אתה זורע זרעים של יצרי נקם.

הדבר הרביעי הוא ההשלכה על מעמדנו הבין-לאומי, איזו תגובה בין-לאומית יש לאופן השיטה שלהם.

ההשלכה החמישית, הנוגעת לכל השאלות שקדמו לה: אילו הדים יש בעם היהודי, בעולם היהודי, בתפוצות ישראל בגולה למעשים שאנחנו עושים ולמחדלים שלנו בתחומים האלה?

יאייר צבן (המערך):

יש חשד לכאורה על שישה מקרים של הרג שלא נחקרו והדין לא מוצה על תום.

הערה שלישית — אומר אותה בקיצור נמרץ — היא זכויותיהם של פועלי השטחים. קורה כאן דבר חמור, שגם ארגון העבודה הבין-לאומי התריע נגדו; זה ארגון עבודה שיש לנו השפעה בו, אל הנכניס אותו ברשימה אחת עם כל מוסדות האו"ם. הביקורת שם צודקת. גובים מפועלי השטחים סכומי כסף המקבילים לסכומים שגובים מהפועל הישראלי, בלי שיוענקו לפועלי השטחים הזכויות שבגינם מנוכים הכספים הללו, אלא כחלקן הקטן. אין ביקורת, לא פרלמנטרית, לא אחרת, על השימוש בכספים האלה. מדובר במיליארדים.

רני מילוא (הליכוד):

ההסתדרות — — —

יאייר צבן (המערך):

ההסתדרות שינתה את עמדתה. היא מוכנה להיכנס לסוגיה. אני מבקש משר הביטחון להבהיר את עמדת משרד הביטחון: מדוע לא יאופשר להסתדרות להיכנס לטיפול רציני בנושאים האלה, כדי שנוסף על הכול לא נואשם גם בשליטה בעם אחר לצורך ניצול.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צבן, אני פונה אליך ומבקש לסיים.

יאייר צבן (המערך):

הערה שלישית — הענישה הקולקטיבית. אני רוצה לומר רק דבר אחד. היתה הפוגה מסוימת בחלק מהענישה הקולקטיבית. אני מתכוון לפיצוץ בתים ולאטימת בתים. זה דבר לא מתקבל על הדעת שאנחנו נעניש אנשים שאין לנו הוכחה לאשמתם, כי אילו היתה הוכחה היינו מעמידים אותם לדין, או בעבור כיצור עבירה או בעבור שותפות בכיצור עבירה. העונש מתפזר על נשים, סבא, סבתא ועל ילדים. זה מנוגד לכל מוסר אנושי. זה מנוגד לכל מוסר יהודי. זה מנוגד לתפיסות שליוו את המעשה הציוני בארץ הזאת לאורך דורות. היה ויכוח, אבל גברה הנורמה האחרת.

יגאל הורביץ (רפ"י — הרשימה הממלכתית):

מתי היה אחרת? ממשלות המערך פוצצו אלף בתים.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צבן, אבקשך לסיים. אתה גוזל מזמנה של הכנסת.

יאייר צבן (המערך):

אני לא שתקתי גם אז. יש חברים נוספים שלא שתקו גם אז, חבר הכנסת יגאל הורביץ. אני חושב שזאת היתה כוונה גם אז וגם היום. צריך להפסיק זאת. צריך ללמוד לקח.

הדין-יחשבון הזה אומר, שיש לנו לא רק זכות לדעת אלא גם חובה לדעת מה שקורה. אל ניתפס לנוחות בעתיד: לא ידענו. הנה, אפשר לדעת, אפשר לחקור והעיקר אפשר להיאבק, כדי שייבאו קץ למצב המוליד את התופעות הללו.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יאייר צבן. אני מבקש משר הביטחון להשיב על ההצעה לסדר-היום, בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייב להודות, שכאשר חבר הכנסת צבן החחיל את נאומי כאן, היתה לי הרגשה דומה לזו שהיתה לי כאשר הייתי מסביר דברים בחוץ-לארץ, כאשר הייתי שגריר בוויינגטון ומישהו מהקהל

זהו דין-יחשבון מקיף מאוד, והפרקים העיקריים שלו עוסקים בבעיות של מעצר, חקירה והליכי שיפוט, בנושאים של ענישה קולקטיבית, בשאלות חירויות היסוד, חופש הביטוי, ההתאגדות, התנועה וכדומה ובהבטחת הזכויות הסוציאליות של העובדים מהשטחים ובשטחים, בשאלות של רמת-חיים והפעלת השירותים החברתיים.

לא אוכל, כמובן, לעסוק בפרטי הדין-יחשבון. אני רוצה להעיר בשולי הדין-יחשבון הזה הערות אחדות.

ההערה הראשונה — מעצרים, חקירות ומשפטים. הדין-יחשבון מביא ממצאים קשים על תנאי המעצר. יש ביקורת חריפה על הליכי חקירה. יש ביקורת המעוגנת גם בדברים של בית-המשפט העליון על נהלים של שירות הביטחון הכללי בכמה מקרים. ביקורת על חיסול מסמכים. גם בית-הדין הצבאי עצמו לא יכול היה להיות שקט לנוכח תופעות מספר. אקרא שורות ספורות מפסק-דין של בית-הדין הצבאי 31/81, שבו נאמרים דברים קשים אלה:

"על שהתרחש בעת חקירתו הוסיף הנאשם וטען, שהוא נחקר שעות ארוכות וחוקריו פגעו בו בפגיעות גופניות ונפשיות. הוא נדרש מייד עם בואו למשטרה לפשוט את בגדיו ולהתחלף ולידו נמסרה חתיכת סבון. הדרישה היתה שלא יסיים להתרחץ בטרם יתמוסס הסבון כולו. יש לזכור שמדובר בחודש דצמבר בירושלים, שאינו מתאפיין בחום דווקא. גם החוקרים אישרו בפניו, שהמקלחות נעשו במים קרים, והוא לא יכול היה לא לא היו מים חמים בכית-המעצר. בפי החוקרים היה הסבר, שהנאשם נדף ריח לא נעים, והדבר הקשה על החוקר היושב מולו". הוא מוסיף פרטים, ובסוף מסכם בית-הדין הצבאי: "דרך מעצרו של הנאשם, המקלחות שנאלץ היה לבצע והעניינים שעליהם העיד טורדים את מנוחתנו עד ששוב אין אנו מוכנים לקבוע שהעדות נרשמה מפיו מרצונו הטוב והחופשי". עד כאן סוף ציטוט.

חברי הכנסת, לאור הוויכוח שהתנהל כאן לפני כשעה, אני רוצה לומר, שמה שנעשה תחת שלטוננו, אותם גילויים שאני מדבר עליהם, בעיני חמור דיו ומדאיג דיו מכדי שנשווה אותם לדברים שהם לאין ערוך מפלצתיים יותר. שקורים בסוריה או במקומות דומים. ראשית כול, מפני שזאת לא אמת: אבל מה שחשוב יותר — מי עושה זאת ומי שנוקט בגזירה הזו, בדרכו שלו הוא מפריע למאבק שלנו על כיבוש נפש העם והנוער לרגישות לבעיות האלה. הוא מערער את האמינות של המאבק הזה. הוא מציב עליו סימני שאלה קשים. מוטב שידע זאת.

הערה שנייה — בעניין המתנחלים. יש ביקורת גוברת בציבור על התנהגות המתנחלים בשטחים. אף שלא הכול ידוע, זאת טעות להטיל את עיקר האשמה על המתנחלים. השלטון הצבאי הפך את המתנחלים ליחידות חצי-צבאיות. נתן להם סמכויות לא מבטולות, והוא משלים במקרים רבים עם הרחבת שירותות של הסמכויות האלה.

אהרן הראל (המערך):

היה להם רמטכ"ל שהיה רמות מחנכת.

יאייר צבן (המערך):

דין-יחשבון ועדת קרפ מנה עשרות מקרים של חשד לעבירה לכאורה של מתנחלים שבהם לא מוצתה החקירה ולא מוצה הדין. אי-אפשר לעבור לסדר-היום על הדברים האלה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צבן, הואיל ויש לנו סדר-יום עמוס, אני מבקש שכל אחד יקפיד על הזמן המדויק שמגיע לו. אתה רשום כאן — לפי משרש קודמי — לרשות הדיבור עד לשעה אחת ורבע. לכן אבקשך לסיים.

יאי צבן (המערך):

"שטחים מוחזקים", זה היה השם הרשמי, ומר כגין לא חלק עליו. אבל עברתם לשלב השני בתוכניות הסיפוח.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת צבן דיבר על כך, שהשליטה שלנו ביהודה ובשומרון עלולה לעשות לנו משהו, עלולה לעשות משהו לנוער שלנו. אני חושב שיהיה נכון לומר, שבמדינת ישראל יש מודעות גדולה יותר לזכויות אדם, של ערבים ושל יהודים, מבכל מדינה אחרת בעולם. אנחנו גאים בכך. לא רק אנשי מפ"ם, אלא כלנו גאים בכך. אני חושב, שיהיה זה נכון לומר, חבר הכנסת צבן, כי מידת המודעות הרגישות שיש במדינת ישראל לעניין הזה היום, תחת שלטון הליכוד, היא חזקה יותר מזו שהיתה בה אי פעם בימי שלטון המערך. אנחנו מודעים, אנחנו רגישים — — — תן לי לדבר, חבר הכנסת גרנות:

אלעזר גרנות (המערך):

סליחה אדוני השר, כאשר הרכ הראשי קובע שאין להתייחס אל הורג הילדה בשכם כאל רוצח, המודעות אצלנו בסכנה.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גרנות, אינני יודע באיזה עיתון קראת זאת, ומה זה מוסיף לוויכוח, לדעתך, אין זה מוסיף דבר.

אני רוצה ללכת מעבר לזה. יש כאן ודאי דברים שאפשר להתווכח עליהם וצריך להתווכח עליהם, אבל יש כמה דברים, שלדעתי צריך לקבל אותם כנתון. מצב זכויות האזרח של האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובחבל עזה הוא יותר טוב ממצב זכויות האזרח של אוכלוסייה ערבית בכל מדינה אחרת. לדעתי, זה עדיין לא מספק אותנו, כיוון שלנו יש נורמות אחרות לגמרי.

יאי צבן (המערך):

עצם ההשוואה פוגעת בישראל.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני חושב שעצם העובדה שלא הזכרת את זה, פוגעת בנאום שלך.

מחמד ותר (המערך):

אינני יודע אם היא פוגעת בישראל, אבל בערכים היא ודאי פוגעת.

שר הביטחון מ' ארנס:

היא לגמרי אינה צריכה לפגוע בערכים, בוודאי לא בערכים אזרחיים מדינת ישראל. הם צריכים להיות גאים בכך.

זאת ועוד, אני חושב, שאין מדינה בעולם — ואני מתכוון למדינות המערביות והתרבותיות, שאלהן חבר הכנסת צבן וחברי מפלגתו מביאים לעתים את הדיון הזה, אל מעבר לגבולות המדינה — שעברה תקופה של איבה, של עוינות ושל מלחמה, ומצב זכויות האזרח בה טוב כפי שהוא אצלנו. אין מדינה כזו בעולם, גם לא בצפון-אירלנד כיום. אבל אני מסכים, שעדיין אין בזה די.

יאי צבן (המערך):

כמה בתים של משפחות בני אצל, לחי' וההגנה פוצצו הבריטים בתקופת המאבק?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

איוו השוואה היא זו?

שר הביטחון מ' ארנס:

תמיד מגיעים לעניין הבתים.

היה קם ושואל אותי: ומה קורה in the Israeli occupied West Bank, מה קורה בגדה המערבית הכבושה על-ידי ישראל? ברגע שאדם משתמש במינוח הזה, אני כבר יודע בדרך כלל עם מי יש לי עסק, וייתכן שבנוסף על הדאגה הכנה והאמיתית שלו, יש לו דעה קדומה ולגמרי לא אוכייקטיבית. כמובן, אינני מטיל ספק בדאגה הכנה והאמיתית של חבר הכנסת צבן.

בכל פעם שאני שומע ישראלי או חבר כנסת, שאינו משתמש במונח הנכון גיאוגרפית: "יהודה ושומרון", ומדבר על השטחים המוחזקים או על הגדה, יש לי הרושם שמשקו אצלם אינו מאוזן לגמרי ואינו אוכייקטיבי לגמרי, אם הם מתחילים במשפט קדום שבוודאי אין לו מקום בכנסת של מדינת ישראל.

יקטור שטייטוב (המערך):

בהסכמי קמפ-דייוויד כתוב: "הגדה המערבית", ואחם חתומים על הביטוי הזה.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת שטייטוב, הדאגה לזכויות האדם, של הערבים ושל היהודים, לא תהיה קטנה כהוא זה אם נשתמש במונח "יהודה ושומרון".

היו"ר מ' כהן-אביב:

סליחה רגע, גם פקדי ממשל משתמשים בהופעותיהם כמונחים האלה, ואני הערתי להם על כך שהם צריכים להשתמש במונח יהודה ושומרון. צריך לנקוב כל דבר בשמו הנכון.

שר הביטחון מ' ארנס:

ייתכן שלא בצדק, אבל כשאני שומע זאת, יש לי תמיד הרגשה כי הדברים שאני עומד לשמוע אינם בדיוק דברים אוכייקטיביים, ושמשו מתחת מעבר לדברים הנאמרים.

יאי צבן (המערך):

זה אוכייקטיבי, אבל לא נייטרלי.

אלעזר גרנות (המערך):

העמדה שלך, אדוני השר, אינה אוכייקטיבית.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גרנות, אני מבין שאתה רוצה להתווכח על הנושא הזה, ובכן, ארץ ישראל המערבית בכל הזמנים, גם בזמנים המודרניים ולא רק בתקופת התנ"ך, מתחלקת לדעת כל הגיאוגרפים לגליל, לשרון, לנגב, לשומרון וליהודה.

אלעזר גרנות (המערך):

אין לי טענות אליך.

שר הביטחון מ' ארנס:

מעולם לא כינו זאת בשם "הגדה".

יאי צבן (המערך):

למה אתה עושה מזה אידיאולוגיה מעבר לאידיאולוגיה?

שר הביטחון מ' ארנס:

אינני עושה מזה אידיאולוגיה.

יאי צבן (המערך):

אני יכול להביא לך מאות ציטוטים, אפילו של דוברי חרות מראשית התקופה שלאחר מלחמת ששת הימים, שקראו לשטחים הללו בשם "שטחים מוחזקים". אני יכול להביא מאות ציטוטים.

שר הבריאות א' שוסטק:

שטחים משוחררים.

יארצ צבן (המערך):

הפרות סדר או הפרות חוק, יש גם דיכוי. הפרות סדר יש רבות, גם הפרות חוק יש רבות, ולא בכל מקרה כזה יש דיכוי.

וראי שמעת כמנוי, שבגליל יש הפרות סדר והפרות חוק בקרב בני מיעוטים בגליל. אני מתאר לעצמי שאתה אינך מדבר על דיכוי בגליל כתוצאה מזה, ואני אומר באותה מידה אין לדבר על דיכוי ביהודה ובשומרון או בחבל-עזה.

יארצ צבן (המערך):

באותה מידה — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

באותה מידה. תבוא בדברים היום עם התושבים של שטחים אלה, דבר אתם או שהם ידברו אתך על שלוש האלטרנטיבות שעומדות בפניהן: שלטון של חוסיין, שלטון של אבו-מוסא או ערפאת — זו בחירה קשה, נכון? — או המשך השלטון הישראלי בשטחים, ותמצא לא מעטים שאינם חושבים שהאלטרנטיבה האחרונה היא הגרועה מכולן.

יארצ צבן (המערך):

רוב — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

תמצא מעטים מאוד אשר מתלהבים מהשלטון של חוסיין ומהשלטון של אבו-מוסא או ערפאת.

קריאה:

אלה המודלים שלך?

שר הביטחון מ' ארנס:

ואם אתה חושב, שמלות הגינוי מצד אישים ביהודה ובשומרון נגד מעשה הטרור בירושלים, ולדעתי הן דבר גדול, הן תוצאה של — איך קוראים למוסד הזה? — המרכז הבין-לאומי לשלום — אתה פשוט טועה. זוהי תוצאה של אותה מדיניות שאנחנו מנהלים עכשיו. זה דבר שלא שמעתם בימי המדיניות של המערך, נכון? לא הגעתם לזה.

יארצ צבן (המערך):

זאת תגובה על הצהרת הכוונות שלכם, שלעולם הם לא יזכו בשום הכרה. זו הכרת תודה. עד כדי כך הם נאיבים.

שר הביטחון מ' ארנס:

משנת 1967 עד 1977, עשר שנים, בתקופת היותנו ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה שלט המערך. דברים כאלה לא שמעת כמשך עשר השנים האלה.

יארצ צבן (המערך):

— — —

היור"מ כהן-אבידב:

חבר הכנסת צבן, הרי זה לא דרישה כינך לכך שר הביטחון. אמרת מה שהיה לך לומר. תאפשר לו להשיב לך.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני רוצה להסב את תשומת לבכם לאילוף נוסף, שמגדיל את היכולת שלנו לשפר את מצב הזכויות ואת המצב החומרי באזור. אמרתי למזכיר המדינה האמריקני, בביקורנו בארצות-הברית, כאשר הקדשנו את אחת הישיבות שלנו למצב הערכים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, הסברתי לו שמבחינה חומרית, מבחינה כלכלית חל שינוי עצום בשטחים האלה מאז שנת 1967. כזה, אני מניח, גם לא צריך לשכנע אותך. אמרתי לו, שאם יש אזורים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה שבהם כאמת יש סבל, אלה הם מחנות הפליטים, שבהם יושבים תושבים זה 35 שנים בלי שיכון קבוע. אמרתי לו את הרב

היור"מ כהן-אבידב:
חבר הכנסת צבן, כאשר אתה דיברת, השר ישב והקשיב לדברייך ולא העיר אף הערה אחת. הכבוד והנימוס מחייבים שתאפשר לו להשיב לך כלי להפריע לו, גם אם אינך מסכים לדבריו.

שר הביטחון מ' ארנס:

גם אם מצב זכויות האזרח של התושבים הערבים ביהודה ובשומרון הוא יותר טוב ממצב זכויות האזרח בכל מדינה ערבית אחרת, וגם אם המצב אצלנו בתחום הזה טוב יותר מזה שהיה בכל מדינה מערבית במצב דומה, אין להסתפק בזה. יש מקום לראגה, יש מקום לדין, יש מקום למחשבה. אבל חבר הכנסת צבן, אין מקום להפרדה. הייתי אומר שההפרדה פוגעת אולי בדבר שאתה באמת דואג לו. היא פוגעת כשיורי המשקל וכשקט, וכיוון שכן, היא מעורדת הפרות סדר, שמקשות על שמירת המצב של זכויות האזרח ביהודה ובשומרון.

יארצ צבן (המערך):

כמה הפרות, אדוני השר? באיזו נקודה הפרתו?

שר הביטחון מ' ארנס:

אינני צריך להסביר לך, שיש לנו בעיות אובייקטיביות הנובעות מהמצב הפוליטי באזור, ולכן אני מניח שגם אתה תסכים, שהדרך היחידה להבטיח שנגיע לרמת זכויות האזרח, שהיא על-פי הנורמה הישראלית — — —

יארצ צבן (המערך):

זכויות האדם.

שר הביטחון מ' ארנס:

כן, הדרך להגיע לזכויות האדם על-פי הנורמה הישראלית גם ביהודה ובשומרון היא על-ידי החלת החוק הישראלי ביהודה ובשומרון. כל עוד הדבר הזה לא נעשה, אני מניח שישכילו אתי כל המשפטנים שכאן שאנחנו עומדים בפני בעיה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

זה תלוי בהחלטת ממשלת ישראל. אי-אפשר לבוא ולהאשים אותנו במצב הזה, כאשר הממשלה — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת רובינשטיין, לא האשמתי איש. פשוט קבעתי מצב עובדתי, ואני מניח שכל אחד יסכים עם הקביעה הזאת. אם מצב זכויות האזרח ביהודה ובשומרון הוא אכן בראש דאגותיו של חבר הכנסת צבן, אני מניח שהוא ידרוש את החלת החוק והמשפט הישראלי ביהודה ובשומרון. ייתכן, שעם התמיכה, שלו נגיע לך באחד הימים.

מחמד ותד (המערך):

הוא דורש שתמצא שם פתרון מדיני.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת צבן, שכאשר אתה משתמש בביטויים כמו "דיכוי", אני מציע לך להשתמש בהם בזהירות רבה מאוד.

יארצ צבן (המערך):

השתמשתי בהם בזהירות.

שר הביטחון מ' ארנס:

אינני חושב כך. לא בכל מקום שיש התנגדות לשלטון

שר הביטחון מ' ארנס:

לא, אינני חושב כך. חבר הכנסת צבן. אנחנו פה מצאנו אי-דיוק בדבריהם בזמן פרסום הדוח. נאמרו לנו שהדוח נשלח לנו להתייחסות ועוד לפני כן ראיתי את המחקרים על מסך הטלוויזיה.

יסי שריד (המערך):

הוא נשלח אליכם להתייחסות. מה פה לא מדויק?

שר הביטחון מ' ארנס:

משרד הביטחון מתייחס ברצינות הראויה לדוח ומכין התייחסות יסודית לגאמר בו. התייחסות זו תעסוק בתחומים הקשורים ישירות לטיפול הבעיה של מערכת הביטחון. יש לזכור פי עוזקים של הדוח נשלחו להתייחסות לשר המשפטים ולשר הרווחה.

באשר להכנסות תושבי יהודה ושומרון וחבל-עזה מעבודתם בישראל, מאז ראשית שנות ה-70 פנתה ההסתדרות לממשלת ישראל בכקשה לשים תחת חסותה את תושבי יהודה ושומרון וחבל-עזה העובדים בישראל. זה משיקולים של מדיניות בתחומי יחסי עבודה ושיקולים כספיים.

ראשי הממשלה דחו עד היום את בקשת ההסתדרות, על דעת שרי האוצר, העבודה והביטחון. לפני חודשים מספר חידש מזכ"ל ההסתדרות את הבקשה. לא יהיה זה הוגן לענות לפניית מזכ"ל ההסתדרות בטרם נקבל את עמדת המשרדים. משרד האוצר ומשרד הרווחה. פנינו אליהם ואנו ממתינים לתשובתם.

יש להדגיש כי שיטת התשלומים לתושבי יהודה ושומרון וחבל-עזה העובדים בישראל נקבעה עוד ב-8 באוקטובר 1970 כהחלטת ממשלה. גם כותבי הדוח, שלא כמו חבר הכנסת צבן, אינם חולקים על השיפור העצום שחל במצבם של תושבי יהודה ושומרון וחבל-עזה.

יעקב גיל (המערך):

אני חושב שלא שמעת את חבר הכנסת צבן. הוא אמר זאת.

יאי צבן (המערך):

אמרתי שהדוח מצביע על שיפורים.

שר הביטחון מ' ארנס:

סליחה, אם אמרת לא רק שאני לוקח את דברי בחורה, אני מתנצל.

יעקב גיל (המערך):

אתה קורא דברים שהכינו לך קודם. אילו הקשבת —

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת גיל, שמעתי, כמה זמן תגיד את זה? כנראה לא הקשבת או לא שמתי לב היות שהייתי צריך להכין גם את התשובה. טוב מאוד אם הדגשת שמצב התושבים ביהודה ושומרון השתפר בשנים האחרונות. עשית דבר טוב מאוד וראוי לשבח.

יסי שריד (המערך):

אני מייצג לך שלא להסתמך על הדוח.

שר הביטחון מ' ארנס:

התוצר הלאומי הגולמי עלה ביהודה, בשומרון ובעזה בין השנים 1967—1982, במונחים ריאליים פי ארבעה, ואילו בישראל עלה התוצר בתקופה זו רק ב-2.4%. במשך התקופה הזו עלה התל"ג במחירים קבועים הן ביהודה ובשומרון, הן בחבל עזה, בשיעור של 8%—9% לשנה. במונחים כמותיים, זוהי

שירוע לך, לך לא צריך להסביר, שהעובדה שהם יושבים עדיין במחנות פליטים טמונה בהתנגדות הפוליטית של אש"ף ושל מדינות ערביות לשיקומם בבנייני קצב. את זה גם אתה יודע.

מלה אחת על פיצוץ בתים. זה נמצא באינבנטר של העונשים שאני ירשתי כאשר באתי לתפקיד. לא ידעתי שאתה עומד להעלות את הנושא הזה כאן, כך שלא בדקתי את הסטטיסטיקה כמה בתים פוצצו ביהודה ובשומרון וכחבל-עזה בתקופת שלטון המערך.

יאי צבן (המערך):

יותר.

שר הביטחון מ' ארנס:

לא, לא רק יותר, אני חושב שיותר בסדרי גודל, לא בסדר גודל. בסדרי גודל.

מתמד ותד (המערך):

או מה?

יאי צבן (המערך):

גם אחרי זה, זה היה בתקופת ממשלת הליכוד הלאומי.

שר הביטחון מ' ארנס:

אתה ממש מטעה, חבר הכנסת צבן, אתה ממש מטעה אם אתה אומר שזה נעשה רק בתקופת ממשלת הליכוד הלאומי.

יאי צבן (המערך):

אמרתי מעל הבמה ההיפך.

שר הביטחון מ' ארנס:

בסדר. עכשיו אני יכול להודיע לך, שהנושא נמצא בבדיקה. כאשר נתתי את האישורים במקרים יחידים, נתתי אותם בהיסוס רב מאוד. אני אומר לך, שיש לנו, גם לך, לא רק לי כשר ביטחון, יש לנו בעיה של שמירה על החוק והסדר ביהודה ובשומרון. יש לנו תדירות גדולה מאוד של הפרות סדר ביהודה ובשומרון. לא אגלה לך שום חדש אם אומר לך, שאותה מסורת של אכיפת החוק והיצמדות לחוק שקיימת בישראל, איננה קיימת שם, לא בימי שלטון של חוסין ולא בימי השלטון שלנו. בפנינו יש כהחלט בעיה של עונשים שיהיו עונשים מרתיעים, שיעזרו לנו לאכוף את החוק, ויעזרו לנו להביא לאותו סדר שהתושבים הערבים בשטח רוצים בו לא פחות מהתושבים היהודים. אנחנו מנסים לאתר עונשים אחרים, שעונים על הנורמות שלנו.

יאי צבן (המערך):

לאשמים.

שר הביטחון מ' ארנס:

מנסים לאתר עונשים מרתיעים, שבאותה עת גם עונים על הנורמות שלנו.

חבר הכנסת צבן מתייחס לדוח המרכז הבין-לאומי לשלום במזרח-התיכון כאל עובדות מוכחות. יש לזכור, שמחברי הדוח עצמם התייחסו אליי כאל ראשוני בלבד שהדגישו שהוא נשלח למספר גורמים מצומצם, כדי לקבל את התייחסותם. מצער מאוד כי מחברי הדוח דאגו לפרסום תקשורתי נרחב של הדוח, בלי לאפשר לגורמים המוסמכים לעיין בו ולהתייחס אליו באופן מסודר. אני קראתי על הדוח, שלכאורה נשלח אלי, לפני שהוא בכלל הגיע אלי: קראתי עליו בעיתונות. עובדה זו אך מחזקת את הרושם, כי מטרתיהם של מחברי הדוח לא היו ענייניות אלא פוליטיות.

יאי צבן (המערך):

אני מניח שאילו מערכת הביטחון היתה משתפת פעולה, תגובתם היתה אחרת.

שלמה הלל (המערך):
השר הציע להוריד, אני מציע להעביר לוועדה. לא חייב הייתי להניח שהוא יציע להסיר את ההצעה. ברגע שהציע להסירה, אני מבקש להעבירה לוועדה, בלי הנמקה.

היור' מ' כהן-אביב:
אני עושה זאת פעם אחת, לא יותר. ברגע שאני מודיע על מונים, כאילו הודעתי על הצבעה.

הואיל שהיתה בקשה להעביר לוועדה, אני שואל את חבר הכנסת יאיר צבן אם הוא מסכים.

יאיר צבן (המערך):
אני מסכים.

היור' מ' כהן-אביב:
לפנינו שתי הצעות: האחת — שלא לכלול את ההצעה בסדר-יומה של הכנסת. השנייה — להעביר את ההצעה לדיון כוועדה. אני מעמיד את ההצעות להצבעה. חבר הכנסת גולדשטיין וחבר הכנסת הראל, בכקשה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-יומה של הכנסת — 40

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לדיון כוועדה — 33

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-יומה
של הכנסת נתקבלה.

היור' מ' כהן-אביב:
הוחלט שלא לכלול את הנושא הזה בסדר-יומה של הכנסת.

ו. הצעות לסדר-היום התמקמות בקבר-יוסף בשכם

מדוע היה צורך "לצפצף" על הוראות הממשל הצבאי, האוסרות לינה בשטח. מדוע היה צריך להכריז קבל עם ועולם כי קבר-יוסף ייחפץ להתנחלות קבע: שהרי הממשלה הזאת חותרת בדבקות ובקשנות להפוך את שכם — כמו את חברון — למוקד של סכסוך נצחי בין יהודים לערבים, ובמקדם או במאוחר הלוא תמליץ ותאשר בית-הדסה מספר 2 בשכם, כביטוי לזכויות הנצחיות של האבות.

כלפי מי הפגינו מאות המתנחלים בשכם? כלפי ממשלה שהצהירה על כוונת סיפוח הגדה ומבצעת יום יום את כוונתה זו? כלפי הצבא, שהצליח למצוא את המחבלים שרצחו לפני חצי שנה את אהרון גרוס? כלפי קונצפציה שאינה מקבלת את תוכנית רייגן, שאינה מושיטה יד לירדן, שאינה מסכימה להקפאה, זמנית לפחות, של ההתנחלויות?

ובכן, מנקודת מבטם של אנשי גוש אמונים אכן היתה סכנה מדינית של ממש. שכן, אולי ככל זאת יסכימו ראש הממשלה ושר הביטחון עם רייגן ושוילץ על פתיחת שיחות עם ירדן? אולי על רקע התלשלותו של אש"ף, תעז ירדן ותיכנס למשא ומתן?

עלייה של 7.5% בממוצע לנפש. במשך התקופה הזו עלתה הצריכה הפרטית מבחינה כמותית בשיעור של 9% לשנה, והצריכה הפרטית לנפש עלתה בשיעור של 5.5% במונחים ריאליים.

משרד הביטחון מכין התייחסות יסודית ורצינית לדוח. התוכנה הציבורית והאלמנטרית דורשת לאפשר למערכת להכין את תגובתה בצורה מסודרת.

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר-היום של הכנסת. נהיה מוכנים לקיים דיון בכל הנושאים בצורה מסודרת, לאחר שמערכת הביטחון תסיים להכין את התייחסותה לדוח.

יאיר צבן (המערך):
אחרי שהודעת שאתם בודקים כרצונות וביסודיות את הנושא, אתה מציע להורידו מסדר-היום?

יעקב גיל (המערך):
אני מבקש להעבירו לוועדה.

היור' מ' כהן-אביב:
אין בפני בקשה כזאת. מי שרצה להעביר לוועדה, היה צריך להודיע.

יעקב גיל (המערך):
אני רוצה לעשות זאת מהמקום.

היור' מ' כהן-אביב:
אני מצטער. יש לי רשימה של הצעות לסדר-היום ויש לי רשימה של הצעות אחרות. פה לא ביקשו להגיש הצעה אחרת.

יאיר צבן (המערך):
לא תיארתי שהשר יציע להסירה מסדר-היום.

היור' מ' כהן-אביב:
אני מבקש שני מונים: חבר הכנסת פנחס גולדשטיין וחבר הכנסת אהרון הראל. אחרי שאני מכריז על מונים, אתם לא תבקשו ממני הצעה אחרת.

היור' מ' כהן-אביב:

אנו ניגשים להצעה הבאה בסדר-היום: התמקמות בקבר-יוסף בשכם. מאת חברי הכנסת אמרי רון ואמנון רובינשטיין. הראשון — חבר הכנסת אמרי רון.

אמרי רון (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר הביטחון, השאלה: האם קוראים לשטח "יהודה ושומרון" או "הגדה המערבית", אינה חשובה. אני מודה, שאין לי דעה בנושא, מפני שחשוב מה עושים בשטח ולא איך קוראים לו. לפי דעתי, מוטב שנוותר מרצוננו על רוב רובם של יהודה, של שומרון ושל רצועת-עזה, מלספח את הגדה המערבית.

אף שכבר עבר זמן מאז ההתמקמות של אנשי גוש אמונים בקבר-יוסף שליד שכם, הרי האירועים שבאו לאחר מכן מוכיחים כי לא עבר זמנה של המשמעות ולא בטל קורבנה. שתי פנים להתנחלות קבר-יוסף: הפן המדיני כלפי חוץ והפן של הפרת חוק, שהיא סכנה לדמוקרטיה.

לכאורה, קשה להבין מדוע דרושה היתה להתנחלי יהודה ושומרון ההפגנה של שלושת הימים בקבר-יוסף שבשכם.

רואה בהם חלקן ההולך לפניו בדרכים כלתי שגרתיות. עד כאן דברי אחיטוב, וחזקה עליו שהוא יודע על מה הוא מדבר.

מי שאיננו רואה את הקשר בין סבסטיה — ימית — קבר — יוסף לבין מעשי הטרור היהודי, שאנחנו מודעים להם היום, טומן את ראשו בחול.

מה הפלא אם סגן ראש מועצת קריית-ארבע מרשה לעצמו לארגן מחסן פרטי של חומרי נפץ ולרמות אחר כך את השלטונות המנסים להחזיר את התחמושת? מה הפלא אם מתנחלים בעלי נשק לוקחים את החוק לידהם, נכנסים למאפיה בשכם ורוצחים ילדות ערביות?

שלא יהיה ספק, אני אינני חושב שזריקות האבנים בגדה, שהיו העילה להתנחלות בקבר-יוסף, הן ספונטניות ותמימות. אני יודע שזאת פעולה מאורגנת של תאים מאורגנים י"ל ארגוני טרור ערביים. אולם אין בעיניי הכדל בין רצח שתי האחיות בהתפוצצות הנפשעת של האוטובוס בהרי-הרצל לבין רצח נפשע לא פחות של שתי בנות במאפיה בשכם.

הדרך היחידה לטפל בבעיית הטרור הערבי ובטרור הנפשע של אש"ף היא יד קשה ומלחמת חורמה נגד הטרור מחד גיסא ונכונות להסדר מדיני מאידך גיסא. כאשר פועלים כטרור נגד טרור, זה תמיד טרור שמעורר את הטרור מן הצד השני.

אני אומר שהפעולות הללו בוצעו בידי מי שביצעו גם את ההתמקמות בקבר-יוסף, אבל הן ניזונות מאותו רקע ומאותו גיבור, מאותה אורירה שמאפשרת לאנשים להסיק מסקנות קיצוניות, כאשר מותר להפר חוק.

יש לפעול בכל החומרה נגד גורמים שמפירים חוק, בין בפעולות מסוג ההפגנה בקבר-יוסף בין בפעולות אלימות אחרות.

אני מקבל את הדעה שהובעה, שמאחר שהאווירה והרקע ביהודה ובשומרון אוהדים את המעשים הללו, אי-אפשר לפרוס רשת מודיעינית ואי-אפשר למצוא את האשמים. אני חושב שהתפקיד המוטל על שר הביטחון הוא לפרוס את הרשת המודיעינית הזאת, לגלות אותם אנשים, בין שהם יחידים ובין שהם שייכים למחתרות מאורגנות. צריך לגלות אותם ולפעול נגדם בכל חומר הדין. מצד שני, יש לפעול בחומרה גם נגד הטרור של אש"ף. בעיניי הזה אומר בסוגריים, שנדמה לי שלאחרונה אין פועלים בכל הפעולות האפשריות גם נגד הטרור הערבי, למשל, אותה ועדת הכוונה מפורסמת, שלדעתי זריקת האבנים שורה בהכוונה שלה, מאפשרים לה להתכנס, ואילו גורמים מתונים, שיכולים להיות אלטרנטיבה לאש"ף ביהודה ובשומרון — אין מעוררים אותם.

שתי הפעולות הללו, כשאתה מחבר אותן, עם אי-הרצון ואי-הכוננות להושיט את היד למהלך מדיני ולשיתות עם ירדן, ליבות הכונות לשלם מחיר בשביל זה, הן מביאות למצב אשר נותן לאנשים להסיק מסקנות קיצוניות ולפעול בפעולות אלימות.

אני קורא לממשלה, רגע לפני שיהיה מאוחר מדי, לטפל בתופעות הללו בכל חומר הדין, מפני שהפעולות האלה לא ייגמרו בפעולה נגד ערבים בלבד. במקום או במאוחד הן יופנו גם נגד יהודים ויהיו סכנה לכל המרקם הדמוקרטי של החברה הישראלית. תודה רבה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אמרי רון. באותו נושא — חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

כי זאת לדעת, כשביל גוש אמונים ירדן מסוכנת הרכה יותר מאש"ף. לכן הם מתנגדים למשא-ומתן עם ירדן ועם גורמים פלשתינאים מתונים. לכן הם מתנגדים לגופים פלשתינאים מהירדה ומשומרון שיכולים להיות תחליף לאש"ף. אפילו לניסיון של אגודות הכפרים, אפילו ליוזמות פוליטיות שמתנגדות לטרור — לכל התופעות החיוביות הללו גוש אמונים מתנגד ורואה בהן סכנה.

אבל, רבותי חברי הכנסת, השדר השני והעיקרי של "גוש אמונים" הוא, כי האלימות סופה להצליח במטרותיה. הרי כל מעשה ההתנחלות ביהודה ובשומרון לידתו כנטילת החוק לידים, לעתים בתחבולות ובעורמה ולעתים תוך מרי גלוי. יצחק האומר, שעוד כימי המערך אותה התנחלות מפורסמת של הרב לינגר כמלון "פארק" — בניגוד מפורש לחוק — היא שהולידה אותו, בסופו של דבר, את ההסכמה להקמת קריית-ארבע, שתוארה אחרי כן כהרחבה של תוכנית אלון. וראשיתה של קדוש היא כאותה הליטה למבנה נטוש בתחנת הרכבת שבסבסטיה, תוך תמיכה גלויה של חברי כנסת מהליכוד בהפרת חוק, תוך הסתמכות על אהדת שרים בתוך ממשלת המערך, על תמיכה בסתר, אולי, של מפקדים בצה"ל ועל נפש חצירה של הליכוד.

עם עלות הליכוד לשלטון זכה גוש אמונים לגיטימציה, תחילה בהסכנות ולאחר מכן ברשי גלי. ותחילה — התנחלות בבית-הידסה בלב חברון, תוך עבירה על החוק, שכמה כאלומות.

גם היום המציאות של עשרות יישובי יהודה ושומרון איננה אלימות כשלעצמה, אבל היישובים הללו משדרים בלא הרף את השדר המרכזי: האלימות והפרת החוק, בסופו של דבר, משתלמות. גם בפרשת קבר-יוסף חזר הסיפור על עצמו: 500 מתנחלים יהודים חמושים מפגינים בחוצות שכם, מנופפים בכריות וקוראים "אל נקמות הופע", מתמקמים בניגוד לחוק בקבר-יוסף ומכריזים עליו כמוקד פעילות ומאבק, מכריזים שר ורמטכ"ל לנהל משא-ומתן ומצפצפים על הוראותיהם, שהרי צה"ל, כדבריהם, אינו יכול להבטיח את הסדר ביהודה ובשומרון ויש לסמוך רק על "אל נקמות" ושלחיו עלי אדמות.

המסר המרכזי הוא: חוקי "אל נקמות" הם מעל לחוקי ישראל, ואין להתפלא כי היה מי שהרחיק לכת וביצע ומבצע פעולות רצחניות בשם "אל נקמות".

רבותי חברי הכנסת, זמן קצר מאוד עבר בין הגפת סממת "אל נקמות" בקבר-יוסף ועד היום שבו הגעו הירמונים, רימוני רסס מספר 26, בין מדרגות המגדל הפרנציסקני טוה-נסטה, ליד דלת הכניסה של המגדל היווני-האורתודוקסי בהר-ציון, בשער הכניסה של מגדל דורמיציון, ליד מסגד מוסלמי בבית-צפפה ובמרכזי רחוב צלאח-אדין.

לדעתי, יש מתחת יהודית מסוכנת, ומי שאינו מכיר בכך טומן ראשו בחול. אינני טוען בכך שגוש אמונים או כלל מתנחלי יהודה ושומרון אחראים לטרור היהודי הנפשע הזה. אני רק טוען, שיש קשר אמין בין הפרות החוק, הצפצוף על חוקי המדינה, ההעדרה של חוקי שמים, לבין הרקע שמוליד מתחת יהודית נוסח "טרור נגד טרור", בעניין זה נאמנים עלי דבריו של ראש השב"כ לשעבר, אברהם אחיטוב, שאמר כי באירועים שלא פוענחו, כמו הפיגועים שהביאו לכריחת רגליהם של ראשי העיר בגדה, כמו כאלה שכן פוענחו — יש חשד כבד לכך, שיום של יהודים במעשים הללו וכי קיימת סולידריות עם המבצעים בקריית-ארבע ובמקומות אחרים, וכי הסכיבה הפוליטית הקרובה להם מחפה עליהם, וכי "המחנה"

משה לווינגר אומר: ההתנחלות הזאת תקום על אפן ועל חמתן של הממשלה והכנסת, כי אנחנו הוכחנו שרצון המתנחלים הוא הקובע ולא רצון הכנסת והממשלה. לדאכוננו הרב, ההיסטוריה הוכיחה שהרב משה לווינגר צודק. מה שקורה בשטחים מוכתב במידה רבה מאוד על-ידי רצונה של קבוצה קטנה, אדוקה, משוכנעת בצדקת דרכה, אין כל ספק בכך. קבוצה שבאמצעות ההחלטה הנחושה שלה כופה מהלכים שלהם לא מסכימים המוסדות הנבחרים והדמוקרטיים של ישראל. חבר הכנסת אמרי רון הזכיר את ההיסטוריה. איני מבקש להזכיר את העבר אלא לדבר על מה שקורה היום בשטחים. יש אלימות והפרעות סדר ויודי אכנים, שאני מוכן להניח שהוא מכון מצד אוכלוסייה ערבית עוינת. האם יש צורך לומר שאנו כולנו מגנים זאת? האם יש צורך לומר שכולנו רוצים שביהודה ובשומרון, בשטחים המוחזקים, ישורר שקט ואדם יוכל לגדל בהם כשלוש, וכל מי שעובר על החוק יוכא לדין? הרי אלה דברים ברורים ומובנים מאליהם. אבל איני יכול להתעלם מכך שנוצר מצב חמור ביותר, שבו אין דין לגבי פעולותיהם של כמה מתנחלים, איני אומר כולם. קבוצה חזקה, מיעוט בתוך מיעוט, נחוש בדעתו ובהחלטותיו, שאנו מסתפק בקריאה לאל נקמות. אלא גם ממלא שליחותו של אל נקמות עלי אדמות. ומספר המקרים הבלתי-מפוענחים הגיע לממדים כאלה עד שאיננו יכולים לעצום את עינינו ולטאטס את אוזנינו.

אדוני שר הביטחון, אם לא יושם קץ לדבר הזה, לא רק שלא יהיה חוק וסדר ביהודה ובשומרון, אלא שהגפה הזאת תפשט מיהודה ושומרון אל תוך לב של ישראל, והיא כבר הפילה קורבן יהודי אחד, ומי יודע עוד אילו קורבנות בדרך. אבל אני איני צריך קורבנות יהודיים, בשבילי העובדה שאנשים נוטלים את החוק לידיהם, שהם מאמינים בפילוסופיה שבעיני היא אנטי-יהודית, אנטי-ציונית, אנטי-ישראלית, שהם יהודי וחשומות הם גזע נחות, שהם הגבועים, שהם הישמעאלים, שהם יכולים לעשות בהם ככל העולה על רוחם, שההלכה מצווה זאת, בשבילי העובדה הזאת היא הרב החמור ביותר שקרה לישראל מאז מלחמת ששת הימים, והיא עולה בחומרתה על היריבה שיש בין אנשים כמוני ובין מפלגת השלטון בעניין הגבולות.

יש בינינו ויכוח מדיני קשה ונוקב. אבל מעבר לוויכוח הזה קיימת השאלה, האם בישראל יוגשם החזון הציוני. והחזון הציוני, לרבות זה שהושמע על-ידי אדם שתומכו נמצאת כאן, על-ידי הר"ר הרצל, הוא היפוכו המוחלט של כל מה שהמתנחלים האלה אומרים. הציונות גרסה שוויון זכויות לכל אדם כאשר הוא אדם; הציונות גרסה משטר דמוקרטי נאור שבו אין אפליה לפי תנ"ך וגזע; הציונות גרסה ששוויון במגילות העצמאות של מדינת ישראל, ואילו מנהיגי ההוהנים של קבוצה זו אומרים את ההיפך הגמור. הם מסלים את המסורת היהודית, הם מעוותים את ההלכה. הם מעללים מהמפכה הציונית והם רוצים להחזיר את ישראל לגטו שנוא ושנוא שבו יש מקום רק לבני-ברית, רק ליהודים. איני יכול לתאר לעצמי שתירה גדולה יותר מזו לחזון הציוני, לחזון הירצליאני. איני יכול לתאר לעצמי מעשה שפוגע ביסוד נשמתה של הציונות יותר מאשר תפיסה זו שהיום היא מתורגמת למעשים. מי שרצה את הילדה בשכם לא רק עשה מעשה ברכי, אלא בעצם הרים ידו נגד הציונות.

ועכשיו אני שואל אותך, אדוני שר הביטחון, כמי שממונה — משום שהשטח הוא מוחזק, הוא אינו שטח ישראלי — על השטחים האלה, מה נעשה כדי למנוע את המשך התופעה הזאת? כי כאן חברי כנסת מסוימים ששוחחו עם קציני משטרה בכירים ביותר, לרבות הממונה על המשטרה, ושוחחו עם אנשי

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח שההצעה לסדר-היום ניטל במידה רבה עוקצה על-ידי כך שהמתנחלים פינו את האתר המכונה קבר-יוסף, ואני שמח שהרב הושג כלא שפירות דמים. כלא התנגשות בין כוחות הביטחון ובין המתנחלים. אני גם מכיר אותם חברי הכנסת שהיתה להם יד בשכנועם של המתנחלים להתנתק מהאתר הזה.

עם זאת איני יכול לשכוח שאגב אותה פעולה בלתי-מפוארת פרצו אלמונים ידועים, שמספרם הולך וגדל. אל תוך חצר אוניברסיטת אל-נג'אח בשכם והיכו קשות שני שומרים. שומר אחד, אדם לא צעיר שידו נשברה ושומר שני שפגעו בידו וכראשו, ושניהם נוקקו לאשפתו בכת-חולים. אין צורך לומר שעל-פי המקובל אצלנו לא נמצאו החשודים והאשמים במעשה זה, אבל, כאמור, אני שמח שהעילה להצעה לסדר-היום נעלמה ושהרב נעשה בלא התנגשות. איש מאתנו אינו רוצה בהתנגשות בנושא הזה. עם זאת, כמו קודמי חבר הכנסת אמרי רון, ביקשתי להעלות את הנושא לדין ולא להסיר אותו מסדר-היום, משום שאי-אפשר להתייחס אל ההתנחלות בקבר-יוסף כאל אינדיננט אחד מנוחק מהרקע של אי-חוקיות והפרת שלטון החוק בגדה.

שר הביטחון מ' ארנס:

ביהודה ובשומרון.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אני אמרתי: בגדה, אני מוכן לומר ביהודה ובשומרון. אדוני שר הביטחון, איני רוצה להוכיח אתך על עניינים שבסמנטיקה, ואני רוצה להצמצם את תחום המחלוקת שבינינו רק לנושא שעל סדר-היום. ואני מוכן לומר, יהודה ושומרון היות לשלל אחד מאתנו יש זיקה עמוקה לשטחים אלה, לאזורים אלה, שבהם צמחה תרבותנו והשמות שלהם מדברים אל לבנו. אבל אתה אינך יכול להתקומם, כחבר הממשלה, נגד השימוש כתואר שטח מוחזק, כאשר זהו המצב המשפטי החוקי הקיים. אני מוכן להשתמש בכל תואר שתאמר — יהודה ושומרון, שטחי ארץ-ישראל, שטחים מוחזקים על-פי המשפט הבין-לאומי — כתנאי שאגיע אתך לידי הסכמה לגופו של עניין.

יתר על כן, אדוני שר הביטחון, אני מוכן לקבל את ההגדרה שלך, שמעולם לא נהגה מדינה, במצב כמו שישיראל מצויה בו, כפי שנוהגת ישראל מאז הקמת המדינה, שום מדינה לא עברה את המצור ואת המלחמות שאנחנו עברנו ושמרה על שלטון החוק ועל עליונות המשפט ועל זכויות האזרח ועל חופש הביטוי והעיתונות, כפי שעשתה זאת ישראל בתוך תחומיה. איני מדבר כעת על יהודה ושומרון או על השטחים המוחזקים. אני מוכן לומר דבר נוסף: במזרח התיכון אין זכות הגדרה עצמית לשום עם, משום שאין בו דמוקרטיה, פרט לישראל. לכן מטבע הדברים אין זכות הגדרה עצמית כמוכן המדעי של המלה. יש משטרים ערביים, לא כולם, שהם משטרים עריצים, שאחד מהם תיארתי כגלגול הקודם של הדיון במליאה.

אני מוכן להרחיק לכת, ולצורך הוויכוח הזה להתעלם מהשקפות המדיניות לגבי הפתרון הראוי ליהודה, לשומרון ולחבל-עזה ולגבי אופייה של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית, ולצמצם את הוויכוח רק לנוקדה אחת — הנקודה של שלטון החוק, של שמירה על הסדר, ושל אי-אפליה בין בני-אדם שונים לפי מוצאם, כאמור במגילת הכרזת העצמאות של מדינת ישראל.

אדוני שר הביטחון, אני רוצה לומר לך, שלדידי עניין קבר-יוסף התחיל בכך שפתחת את הדיון ושמתתי את הרב

אני רוצה להתייחס במיוחד לחלק מהדברים שנאמרו על-ידי חבר הכנסת רובינשטיין. אחת חלה בזה שאחזור ואומר — ואני אומר זאת לא כפנעם הראשונה, אמרתי זאת מעל במה זאת ומעל במות אחרות — שהמדיניות — האחרת — כיהודה ובשומרון ובחבל-העזה היא אכיפת החוק בלא משוא פנים וכלא כל אפליה בין יהודים לערבים. המדיניות שלנו היא למנוע, עד כמה שהדבר הזה אפשרי, הפרות חוק ולקיימת החוק לידיים, על-ידי אנשים מוסמכים לכך. זו המדיניות שלנו לא רק מכיוון שבה אנחנו מאמינים. זו מדינה דמוקרטית, זו מדינה של חוק ושל סדר, ולכן אנחנו רוצים שכן יהיה גם בכל מקום שבו אנחנו מאמינים.

אבל, מעבר לזה, כרור שמטרת המפירים אינה לגרש אותנו משם. אני חושב שגם הם יודעים, שהפרות הסדר למיניהן לא יביאו לכך שאנחנו נעזוב שטחים אלה. מטרתם להביא להתדרדרות. מטרתם להביא לכך, שכתגובה אחרים יקחו את החוק לידיהם. לכן מי שלוקח את החוק לידי, גם מי שמדבר על לקיחת החוק לידי — זה נאמר על-ידי חבר הכנסת רובינשטיין — מרים את ידו נגד הציונות. אני הייתי מרחיב את דבריו ואומר: מרים את ידו נגד ההתיישבות ביהודה ובשומרון, ובמו ידיו מחבל בהתיישבות ביהודה ובשומרון.

עם זה, אניי חושב שאני צריך להסביר לחבר הכנסת רובינשטיין מה היקף הקשיים שאנחנו עומדים בפניהם כשאנחנו באים ליישם מדיניות זו. בעיית אכיפת החוק היום היא בעיה בכל מקום בעולם, זו גם בעיה בצד המערבי של הקו הירוק, זו ודאי וודאי בעיה ביהודה ובשומרון, בין שמדובר על יהודים ובין שמדובר על ערבים. לכן לא כדאי, על כל פנים לא נתרום לדיון, אם נעשה את חיינו קלים ונגסה להציג את הבעיה כאילו היא קשורה רק ברצון טוב, ברצון נמרץ מצדנו לעשות את זה, ואומנם כך ייעשה. יש הרבה בעיות, הרבה מגבלות, גם מגבלות של משאבים, של כוח אדם, ואנחנו מתמודדים עם הבעיות האלה: גם השירות וגם המשטרה, שלא אני מוסמך לדבר בשמה.

אדוני היושב-ראש, שתי ההצעות הוגשו יומיים לאחר הפגיעה בתושבי ברכה, אשר קנה ירקות בשוק בשכם. ראשי היישובים היהודים ביהודה ובשומרון הקימו מוקד פעילות בקבר-יוסף, ובכוונתם היה לשנות במקום באופן רצוף. על-פי דרישת השר מרדכי צפורי, שמילא את מקומי אז, ועל-פי דרישתי, לאחר שחזרתי ארצה, העבירו ראשי היישובים את מוקד הפעילות שלהם בשעות הלילה ליישוב ברכה עוד ב-1 בדצמבר 1983. וברור שן מדובר בהתנהלות חדשה.

יש להדגיש, גם כי רק הממשלה מוסמכת להחליט על הקמת יישובים, וכי המדיניות בתחום זה לא השתנתה.

ב-8 בדצמבר פירקו כליל את מוקד הפעילות ועזבו את קבר-יוסף. המבצ חזר לקדמותו.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את ההצעות מסדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לשר הביטחון. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. אני מעמיד להצבעה את שתי ההצעות זו מול זו: האחת — לקיים דיון כמליאה, והשנייה — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני מבקש למנות שני מונים.

היו"ר מ' כהן-אביב:

בבקשה. אני מבקש מחבר הכנסת גולדשטיין ומחבר הכנסת ותד למנות את הקולות.

פרקליטות המדינה ואנשי פרקליטות המחוז ועם אנשים שעוסקים בעניין זה במשדר המשפטים, והם כולם אומרים: המשטרה איננה יכולה להושיע. היא אינה יכולה להושיע, בין השאר, כי היא מוחרמת לא רק בקריית-ארבע, אלא היא מוחרמת בכל ההתנהלויות. אין שום שיתוף פעולה. הרי קצין משטרה אחד שניסה לחקור רצח של נער ערבי, הותרם בקריית-ארבע והוצאו נגדו כרווי קלון, והזהירו את התושבים מפני שיתוף פעולה עם "אויב ערבים" זה.

ובכן, מקובל עלינו שהמשטרה אינה מסוגלת לטפל בכך. היא גם אינה ערוכה לכך, גם אין לה תחנות משטרה ואין לה רשת מודיעינית כאותם אזורים. והש"ב, כך אני קורא בעיתונות, אינו מטפל בעניין רצח הילדה משכם.

אדוני השר הביטחון, אתה חייב לתת לנו תשובה על השאלה: מי יטפל בהפרות החוק, במקרי ההרג והרצח האלה? מי יעשה זאת אם לא המשטרה שהיא עצמה אומרת לנו: ידינו קצרות מלהושיע? מי? איש לא ישכנע אותנו, שלמדינת ישראל אין מערכת מודיעינית שיכולה לגלות פעולות כאלה. אפשר לומר לנו: המשטרה אינה מסוגלת לעשות זאת. ככלל, בזמן האחרון אנחנו שומעים על כל נושא, שלמשטרה אין כוח אדם זה לא נמצא כסולם העדיפויות שלה. אז בוודאי אזור שהיא כמעט לא נמצאת בו אינו נמצא בתחום העדיפויות שלה. אבל אכן משהו יאמין ברצונה, שמדינת ישראל שנאלצה — ואני אומר זאת לשכחתי — לקיים שירות מודיעין ששמעו יצא בכל העולם, אינה מסוגלת למצוא לאחר מאמצים את האנשים שהטילו רימון בחברון, שפצעו את ראשי העיר, שהרגו ילדה בשכם, שהטילו רימונים ממולכדים במסגדים ובכנסיות, ושפצעו פציעה כזאת שומר זקן באוניברסיטת אל-ג'נאח בשכם?

לדעתי, אדוני שר הביטחון, אתה חייב לתת לנו תשובה. ובאמת אניי רוצה להיכנס אתך לוויכוח. הלוואי שתודיע לנו כאן מעל דוכן זה, שאנשי שירותי הביטחון יכנסו לעובי הקורה, וחזקה עליהם שהם ימצאו פתרון לכעיה.

לבסוף, אני רוצה לומר רק דבר אחד. אדוני שר הביטחון, אמרת שהפתרון לעניין הזה הוא החלת החוק הישראלי בשטחים. אילו לא היה העניין קשור ביחסים בין עמים ובין מדינות, באופיה של מדינת ישראל, והחשש שלנו שנאבד את אופיינו כיהודים וכציונים, והחשש שלנו שהכנסת תהפוך לבית דולאומי — אז מבחינת זכויות האזרח אין לנו כל ספק שאכן זה פתרון. ודאי, מבחינת זכויות האזרח ודאי טוב שהחוק הישראלי יוחל, לרבות זכות ההצבעה לכנסת. דעתנו אינה כדעתך, אולם מנקודת השקפתך שלך ומנקודת השקפתה של הממשלה, צריך להיות בעדיפות ראשונה הרצון להוכיח שהיהודים וערבים יכולים להיות יחד בשטחים, שהם יכולים להיות יחד אלה לצד אלה. לכן דווקא מנקודת השקפתכם, יותר מאשר מנקודת השקפתנו, מצב חייבים להפעיל את כל הכוחות שבידיכם כדי למנוע פציעת אדם שבו כל דאליים גבר, שבו יש אנרכיה, שבו יש קבוצה קטנה שנוטלת את הדין לידה ועושה גם לעצמה לא סתם דין אלא גם דיני נפשות.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. אני מזמין את שר הביטחון להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, העילה להצעות לסדר-היום של חברי הכנסת אמרי רון ואמנון רובינשטיין אומנם נעלמה, אבל זה כנראה מטבע עבודת הכנסת, שמנצלים את ההזדמנות הזאת לומר דברים לא כלתי חשובים. על בסיס ההצעות שהועלו בזמן.

חוברת ט' ישיבה רנ"ט
— הצעות לסדר-היום; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת;
הצעה לסדר-היום —

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — 24
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 31
ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

ז. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

תקנות שעת-חירום (יהודה והשומרון, חבל-עזה, סיני
ודרום-סיני — שיפוט בעבירות ועזרה משפטית).
התשמ"ד — 1983, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה.

היו"ר מ' כהן-אביב:
תודה למזכיר הכנסת.

ח. הצעה לסדר-היום. התנהגות המתנחלים בגדה

היו"ר מ' כהן-אביב:
בהתחלה היית צריך לעבור לנושא. מה זה, יש פה
הקדמה?
מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
טוב, קרה מה שקרה.

היו"ר מ' כהן-אביב:
זה על חשבון זמן, ויש לך אפשרות לומר מה שאתה
רוצה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, מדוע העלית את הנושא עכשיו?
המתנחלים מתפרעים בגדה, וזה נעשה כל הזמן. מתגרים,
תופסים אנשים, יורים לתוך בתים, חוטפים, מרביצים, מכות
רצח, שורפים שוק, משליכים רימונים לבית של אלמנה, יורים
באוויר, רוצחים אנשים, וזה לא חדש. ברור שיש להם מטרה
פוליטית. לא פעם אחת נציגים שלהם הודו בכך בפומבי, וזה
גם פורסם לא אחת בעיתונות ובכלי התקשורת. הם אומרים,
לפעמים בגלל: אנחנו מתגרים באוכלוסייה הפלשתינית, אנחנו
רוצים למרר להם את החיים, אנחנו רוצים לעורר תגובה, כדי
למצוא לבסוף עילה לגירושם. לו היה זמן הייתי יכול להביא
הרכה ציטוטים, אבל אמנע מזה. לא אחת הם אמרו במלים
כאלה: בין כך לא יעשו לנו דבר, יש לנו גיבוי בתוך הממשלה
ובצמרת הצבא. אלה מלים של מתנחלים שפורסמו. כלומר, זה
כבר קרה. מה חדש עכשיו?

החדש עכשיו הוא, שהמתנחלים קיבלו אישור רשמי לא
רק להחזיק נשק וליצירת יחידות בפיקוד גוש אמונים, אלא
קיבלו אישור חדש ומסוכן ביותר לדרוך אחרי מידי אבנים
ולתופסם, וכפי שקרה עכשיו בשכם — נכנסו למאפיה, רצחו
כרם קר ילדה בת 11, עיישה אל בחש, ופצעו קשה את אחותה
פיידא אל בחש. אלוף פיקוד המרכז אמנן ליפקין, לפי בקשת
הדרג המדיני, אישר לפני שלושה שבועות למתנחלים, ובעצם
לכל אזרח ישראלי, לשמש למעשה חייל או שוטף בגדה, בכך
שניתנה לו יד חופשית לעשות ככל העולה על רוחו. המתנחלים

היו"ר מ' כהן-אביב:
חברי הכנסת, אני מבין את מחאתי על צורת ההצבעה ועל
צורת הרציה, רוצה אומר.
אריה נחמקין (המערך):
בעיקר שר האוצר רץ כך.

היו"ר מ' כהן-אביב:
זו גישה לא יפה של שני הצדדים. זה לא יכול להיות. זה רק
מוריד את כבוד המצביעים, את כבוד הבית ואת כבוד ההצעות
האלה.

היו"ר מ' כהן-אביב:
הודעה למזכיר הכנסת. מה זה, כולם עוזבים כעת את
המליאה ואחר-כך שוב כולם רצים פנימה?

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
כרשות ממלא יושב-ראש הכנסת הנני מתכבד להודיע, כי
הנוחה על שולחן הכנסת הצעת חוק לחיקון ולהארכת חוקף של

היו"ר מ' כהן-אביב:
אנו ניגשים להצעה הבאה: הצעה לסדר-היום —
התנהגות המתנחלים בגדה, מאת חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם שאגיד בנושא
עצמו כרצוני להעיר הערה אחת: לפני שבוע דיברתי מעל
הבמה הזאת על כך שממשלת ישראל הפרה את הסכם חילופי
השבויים. הסתמכתי על עובדות ומסרתי, שלפי ידיעה
שפורסמה אז, אומנם בחרץ-לארץ, כ-12 מן הרשימה לא
שוחררו, הוכרתי גם את שמו של זיאר אבו-עין. אחרי זה פסלה
הצנזורה בכנסת את הקטע הזה בנאומי. כעבור פחות מ-24
שעות פורסם, כל העניין בכלי התקשורת בישראל, עם הכחשה
ישראלית, כאילו הכול היה בחיאות עם מוסדות הצלב האדום.
עכשיו מתברר שלא כך הדבר. אני שואל שתי שאלות: מה
הזכות של הצנזורה להתערב בדברים של חברי הכנסת, כשהם
מתריעים על עניין ציבורי שאין לו כל קשר עם סודות צבאיים?
שנית, אני שואל: איך אפשר לומר, שהכול היה בסדר ובחתיאות
עם הצלב האדום, כשהיום מתפרסם, גם בכלי התקשורת
בישראל וגם בעיתונות הזרה, שמרכז הצלב האדום אומר —
עד עכשיו הוא נזהר מלתת הודעות פומביות — ואני מצטט:
"ישראל הונתה את ארגון הצלב האדום ופגעה באמינותו". הוא
מאשים בגלוי את ממשלת ישראל, על שלא כיבדה את הסכם
החלפת השבויים.

אני חושב שזה קרה לא רק במקרה הזה. לא ייתכן,
שהצנזורה תפסול עניין כזה ואחר כך כמה שעות הוא יתפרסם.
בין כך וכך. מה זה? פה כנסת וחובה על חבר הכנסת, אם הוא
חושב שעניין ציבורי בעל חשיבות אינו בסדר, להעלות אותו
מעל במת הכנסת, ואין פה מקום להתערבות הצנזורה. לגופו
של עניין: הממשלה חייבת תשובה. זה לא עניין פשוט, וגם
אינני רוצה שייפגעו המגעים בדבר החלפת יתר השבויים, אשר
המשפחות מחכות להם.

ועכשיו אעבור לנושא. אדוני היושב-ראש.

השלטון בגדה המערבית". ואפשר לשאול: לאן נעלם הדין-וחשבון של הגברת קרפ?

דבר נוסף: פיצוץ ואטימת כתים בחברון וכרמאללה; עונשים משפחתיים קולקטיביים, לפני קיום משפט כלשהו. במקרים אחרים אומרים, שאין לחרוץ מפעל לפני שמתקיים משפט. אני כבר איני רוצה לפרט אך פועלים כתי-המשפט הצבאיים. וכאן, עונש קולקטיבי ברבר כזה. היום כבר ידוע, כי נאט"ם גם בית אחד בטעות. זוהי הפרה של כל חוק בין-לאומי. זוהי הפרה של זכויות האדם. אני מסכים למה שכותב היום עיתון "דבר" כמאמר ראשי: "העובדה שכל הצעירים שנעצרו הם בכתינת חשודים בלבד, לא הפרעה לכוחות הביטחון להרוס ולאטום את כתיים וכך לפגוע בהוריהם ובאחיהם, חלקם ילדים".

חברי הכנסת, קיימת בארץ שתי מערכות חוקים, האחת ליהודים והשנייה לפלשתינאים; האחת למתנחלים והשנייה לחושבי המקום. עונשים קולקטיביים מוטלים בלי הרף על ערים שלמות ועל מחנות פליטים.

דומה הרבר, במובן מסוים בלבד, למה שהיה עם ה-א.א.א.ס. באלז'יר — המתנחלים המזוינים. אולם יש הבדל, כאשר ה-א.א.א.ס. שם הגיע בסופו של דבר להתנגשות עם ממשלת דה-גול — וכאן ברור שיש גיבוי של הממשלה. כליס גיבוי גלוי ושל הממשלה. לא היו המתנחלים יכולים להשתולל כך, לרדת לחייהם של הפלשתינאים בגדה המערבית ולהשיג את שלהם. אנו יודעים שהממשלה מעוניינת בלחץ כזה מצד המתנחלים, כי זוהי מדיניות הכיבוש, ארץ-ישראל השלמה, התגרות מיוחדת במרכיב הערים חברון ושכם.

חברי הכנסת, אחרי כל אלה מדברים על חיים בצוותא. איני יכול לשכוח את דברי שר הביטחון לפני כמה שבועות, שזה אינו אסון גדול לחיות כמיעוט לאומי בארץ-ישראל השלמה והדמוקרטית. אולם, רבותי, ראו מה קורה בירושלים. הפגרומוצ'יקים, הפושעים בהווה וכעבר הנקראים "חוזרים בתשובה", אלה משיבת "ברכת אברהם", נהנים מסלטנות אוהדת מצד השלטונות. שישה רימונים ממולכדים נמגלו בירושלים ביום שישי האחרון והנחלו ליד או בתוך מוסדות דת מוסלמיים ונוצריים. באותו יום שישי בבוקר שרפו בירוינים שש מכוניות של ערבים שכונות אבר-טור בירושלים. כמוצאי שבת הושלך רימון ללרחוב ראשי במזרח-ירושלים. כעבור שעה הוצתה חנות בגדים בשכונת הנוצרים בעיר העתיקה. ומה עושים השלטונות? — מאומה.

כבר איני רוצה לדבר על ההתנקשות בראשי הערים בחיפוי השלטונות ועל הטבח בתלמידי המכללה האסלאמית בחברון. גם איני רוצה לדבר על רצח אמיל גרינצ'וויץ, ועוד ועוד מקרים נוראים כאלה. לא נעשה דבר על-ידי השלטונות.

בסיכומי של דבר, ברור, והיום גם מודים בכך, כפי שאני קורא בעיתונות, שקיימת מחתרת טרור יהודית. אני מצטט מעיתון "ידיעות אחרונות" מ-12 בדצמבר, כלומר לפני יומיים: "מחתרת יהודית פועלת זה שבועות אחרים בירושלים ומבצעת פעולות נגד האוכלוסייה הלא-יהודית בעיר". מחתרת זו היא גם האחראית לשבועת הרימונים שמולכדו והושלכו בשתי היממות האחרונות בקרבת מוסדות דת לא-יהודיים ובמרכז ירושלים".

אפילו אברהם אחיטוב דיבר על כך שהשלטונות, מסיבות פוליטיות של התנחלויות, אינם רוצים לפעול נגד מתנחלים. לכן, אנו תובעים להחרים את הנשק מהמתנחלים; לבטל את ההוראה שהמתנחלים רשאים לרדוף, לעצור ולהרוג;

כבר אינם צריכים אפילו להשתמש בחירוף, כי נשקפה סכנה לחייהם; די בכך אם יאמרו שהם הפכו, כביכול, מידי אבנים. קראו להם להיעצר, ומשלא נעצרו — ירו בהם.

נוסף על כל הדברים האלה, קראתי לפני שעה בעיתון "מעריב" דבר שממש צריך להקפיא את הדם אם אומנם זה כך. הרב הראשי מרבי אלה אמר אתמול בהתנחלות שילה, ואני מצטט לפי "מעריב": "אין להתחייבם כאל רוצח לאדם שירה בשכם והרג את הילדה הערבית". אמר הראשון-לציון, שהתארח אמש ביישוב שילה בשומרון. הרב השיב על שאלות של אחד מבני ישיבת ההסדר במקום, בהסתמכו על הכלל 'הקם להורגן השכם להורגו'.

אלה דברים חמורים ביותר ואסור לעבור עליהם לסדר-היום. מדובר כאן על חינוך. אנו יודעים שרוב המתנחלים הם דתיים, פנטים קיצוניים, קנאים ולאומנים. אם רב ראשי אומר דברים כאלה, זה צריך לעורר זעקה גדולה.

ולא רק מתנחלים. כולנו יודעים מה קרה לפני כחודש ימים בטול-כרם, כאשר אנשי משמר הגבול רצחו שני אחים בתוך חצר של בית. זה אפילו לא היה במרדף ברחוב, וצורך צבי בראל כמה שהוא כותב היום בעיתון "הארץ", שהירי על נרדף אינו ירי להגנה עצמית. אם אדם כותב, מה שלא יהיה, האם נשקפת סכנת חיים למי שרודף אחריו?

נרצחה הילדה בת ה-11 בשכם. הוטל עוצר. איפה? — בשכם. תראו מה קורה פה. ההלוויה של הילדה הזאת התקיימה בחשכת הלילה בהשתתפות המשפחה בלבד. אבל כאשר קרה להיפך, נתנו לערוך הפגנה, הלוויה המונית תוך שרפת שוק, תוך הרס מכוניות ותנויות, תוך עריכת פוגרום בלא הפרעה מצד כוחות הביטחון שהיו במקום. פה הלוויה — שם הלוויה.

חברי הכנסת, העובדה שהשלטונות מחפים ואולי גם מעוניינים בלחץ פוליטי כזה מצד המתנחלים איננה חדשה. היא לא מהיום. אני מצטט כאן מתוך מאמר ראשי בעיתון "הארץ" מיום 4 באוגוסט 1983: "אף זה סוד שהגדה מקנה למחיישים היהודים אותו חופש שממנו נהנו בשעתו אנשי המערב הפורע. הם יכולים לעשות באזורים הערביים כבתוך בכמויות עצומות. הם יכולים לעשות באזורים הערביים כבתוך שלהם. הם עושים זאת. ומקרים גם עלולות לצמוח קבוצות טרור קיצוניות, וכל זה בלי חשש של ממש שיד החוק תשיגם. זוהי תופעה חמורה מאוד. הדבר עלול להוביל בסופו של דבר להתפשטות הטרור האישני גם בין יהודים, ולמדינה שבה אלימות פיסית נתפסת את מקומו של הדיון הציבורי ושל ההליכים הדמוקרטיים".

תנועת "שלום עכשיו" במכתבה לשר הביטחון משה ארנס מחודש ספטמבר כותבת, ואני מצטט מן העיתונות: "חוקרי משטרת חברון ניסו להניח קציני מילואים מלמסור עדות בעניין הצתת השוק בחברון". לא נעשה מאומה בעניין זה.

אחרי הטבח במכללה המוסלמית בחברון, שבו תקפו ארבעה רעולי פנים והרגו תלמידים ופצעו רבים, כתב עיתון "הארץ" ביום 27 ביולי 1983 במאמר ראשי: "הממשלה דבקה במדיניות ארץ-ישראל השלמה. היא מרבה להקים התנחלויות בשטחים המוחזקים ואינה נרתעת מלהעמיק בכך את איבת האוכלוסייה הערבית ליהודים". והעיתון שואל: "מדוע מרשים למתנחלים יהודים לפעול בקרב האוכלוסייה הערבית לפי מרשם הפעולה של הקי-קלוקס-קלן במדינות הדרומיות של ארצות-הברית? הממשלה אשמה בכך שהניחה לקבוצות מסוימות של יהודים הנתמכים על-ידיה להתנהג כאילו הם

המעורבים בסכסוך, לרבות ישראל ואש"ף כנציג העם הפלשטינאי, וזו רית' המועצות וארצות הברית. ההחלטה הזאת של עצרת האומות המאוחדות היא חשובה מאוד. אם אהם רוצים כפתור פוליטי, זהו הפתרון הפוליטי: מדינת פלשטינאית עצמאית בצד מדינת ישראל ובונייה. ולא — מלחמות ושפיכות דמים אין קץ.
היו"ר מ' כהן-אבידב: חודה לחבר הכנסת וילנר.

ט. הצעה לסדרהיום הפרעות הסדר ביהודה ושומרון

חברי הכנסת, אני יודע, כי קריאות דומות לזו נשמעו כבר פעמים אין ספור מפי דוברים רבים: חברי הכנסת, אנשי רוח ורבים רבים אחרים, אבל הכול לריק. למרות זאת, אין להתייחס דיש לעשות הכול, כדי שאולי אפשר יהיה לפתוח אי-פעם איזה צוהר להידברות.

רבותי חברי הכנסת, בעוד אנו כאן עושים כל שביכולתנו כדי למתן את התייחסותנו לפשעים המבוצעים על-ידי בני עוולה באזרחינו ובחילינו; בעוד יש אחדים כציבור הישראלי, הרואים במחבלים ובמנהיגותם חבורה של רודפי שלום, ואילו אנו, בהתנהגותנו ובמעשיו, כאילו מונעים הידברות וקרבה — הפגנויות האסלאמיות נמצאת בתהליך גידול מדאיג. הנה, ראו מכונות תופת של ערבים נגד ערבים; לא רק בכיירות, לא רק בירדן לפני כמה שנים. היום — זה כבר גם בכווית. לדעתי, אין לזה קשר ישיר עם הבעיה הקרורה "הבעיה הפלשטינאית-ישראלית". זו בעיה ערבית, בעיה של זהות רוחנית, של היחס לדת המוסלמית ויישומה הקיצוני על כלל המוסלמים. ערבים רוצחים ערבים, ותנועת המחבלים הפלשטינאית היא גורם דומיננטי באי-שקט הכולל במזרח התיכון. חבורה זו של מחבלים, בראשות יאסר ערפאת, צריכה להיעקר מן השורש. תוצאת היחלשותם תהיה מורגשת גם אצלנו כאן, ויעידו על כך ההתבטאויות המתונות יחסית של כמה מראשי המנהיגות הערביות בשטחים, אשר גינו במידת-מה את ההתקפה הרצחנית והפחדנית על אוטובוס הדמים בירושלים.

אבל אנחנו מרכיבים כאן היום על יידי אבנים. רבותי חברי הכנסת, תופעת יידי האבנים על יהודים לא החלה ב-1967 וגם לא ב-1948. היא החלה על תחילת בואנו להתיישב בארץ-ישראל, לפני מאה שנה יותר. יהודי יפו, פתח-חקה, מרכז הארץ והגליל ידעו יידי אבנים מהו. אבל כשם שאז לא נעצרה תנופת ההתיישבות, אלא להיפך, נתחזקה, כך יש לנוקט כלל זה גם היום. לפני ימים אחדים סיירתי ביהודה ובשומרון. גבעות ומישורים כה רבים עדיין שוממים. הם מייחלים למתיישב היהודי, כי יבוא ויפרה שממות ארץ. על כן יש לציון כאן ועכשיו, כמעט בנשימה אחת, את הצורך להפסיק טרור ויידי אבנים, אבל גם את הצורך להמשיך וליישב חבלי ארץ משוחררים.

ערוכת הישארותנו ליד חברון ובתוך חברון, ליד שכם ובתוך שכם, לא רחוק מפתח-חקה, כדי לשמור על פתח חקוה, בקרבת טול-כרם כדי לשמור על תנחיה — תהיה אך ורק על-ידי יישוב מסיבי של כל מקום פנוי שניתן להתיישב בו. יישוב ארץ-ישראל בתוך הקו הירוק ומחוצה לו שזור בפעילות אדיבה ומבורכת של תנועת ההתיישבות העובדת, המשתייכת מפלגתית וארגונית גם לתנועת העבודה. יישובים של התנועה הקיבוצית ותנועת המושבים — כרוכים היו בעשייתם, ואנו

להעמיד למשפט את כל המתנחלים המתפרעים; להפסיק את ההתנחלות; לאפשר פעילות פוליטית תרבותית וכלכלית של האוכלוסייה הפלשטינאית בגדה. כל אלה הם אמצעים חלקיים. הפתרון היסודי הוא למנוע שפיכות דמים גם של יהודים וגם של ערבים, לבטל את הכיבוש, להביא לשלום, להקים מדינה פלשטינאית עצמאית בצד מדינה ישראל, והדרך לכך היא, כפי שהחלט אתמול בעצרת הכללית של האומות המאוחדות, ב-124 קולות נגד 4 בלבד, לכנס ועידה בין-לאומית של כל

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בנושא דומה — הצעה לסדרהיום של חבר הכנסת אברהם הירשזון: הפרעות הסדר ביהודה ושומרון. אחר-כך ישיב השר על שתי הצעות יחד.

אברהם הירשזון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שש-עשרה שנים אחרי שחרור יהודה ושומרון אין עוד ביטחון בכבישים. קבוצות מידי האבנים מפירות את שלום כלל התושבים, יהודים וערבים, ומונעות מהם את השקט ואח השלווה שבה רבים משני המחנות זקוקים להם.

יידי אבנים איננו רק התגרות של פוחזים. זו סכנה פיסית ומורלית. זו תחילתה של הידרדרות. אבנים, בקבוקים ונשק קר אחר, ואחר-כך נשק חם ומעשים חמים. רבותי חברי הכנסת, אין אנו יכולים להסכים, כי לאור היום יתאסף אספסוף בצדי הכבישים ויידה אבנים בנוסעים ובכוברי-אורח חפים מפשע.

ההתמקמות ההפגנתית בקבר יוסף משמשת את אזהרה לכולנו, כי אם לא נתגבר כאן ועכשיו על תופעות יידי האבנים, הרי שעל-פי חוקי ההפקר ההידרדרות תהיה מהירה, ואירועי עבר לא רחוקים יכולים להעיד על כך כאלף עדים. ההתמקמות בקבר יוסף אינה התמקמות פרובוקטיבית באזור מאוכלס בצפיפות. הכול יודעים, כי זהו צעד של אוזרחי יהודה ושומרון, המעיד על מצוקתם ורצונם כי אנו נתייחס כמלאו החומרה והרצינות למצבם. הם חרדים מפני המחר האלים יותר והמסוכן יותר.

אין לי ספק, כי כוחות הביטחון מסוגלים לעקור את התופעה מהשורש, אבל על המשלה לתת את ההוראות המתאימות והנחצרות הדרושות לפעולות בשטח כדי לסיים את המצב הכללי-נסבל, ולא — הזירה פתוחה לכוחות קיצוניים.

רק אתמול-שלוש חקפו כמה חברי הכנסת את מה שהם כינו "ההתנחלות בלב העיר שכם". כבר היינו עדים למעשי טרור קשים יותר וכואבים יותר. מעל במה זו אני מוקיע את הרצח הברוטלי והמחריר של ילדה ערבית בשכם, ומכאן אני קורא לערבים להפיק לקחים מהמצב בשטח ולהבין שידיי אבנים אינו מסתיים ביידי אבנים. לעצור, יש גם חומרי-מוח יהודים המסוגלים אף הם למעשי רצח, אם כי עדיין לא נמצאו האשמים ברצח הילדה בשכם, ואין לדעת בכיור מי רצחה או מי הם רוצחיה.

על הערבים לדעת, כי דרך הטרור לא תביא לשום פתרון חיובי של הבעיה באזור. רק הידברות, שיחות, דיאלוג ומשא-ומתן יביאו להבנת יתר בין הנצים באזור, אחרי שנים כ רבות של התמודדות הקשורה בשפך דם, לעתים כה קרובות של חפים מפשע, על הערבים להבין: די.

עציר בישראל אשר נשפט על מעשי טרור. לפי טענת חבר הכנסת וילנר, הוא לא הוחזר תוך הפרה של הסכם שהושג. אדוני היושב-ראש, אני רוצה להודיע — דברים שכבר נאמרו — ששמו של המחבל הזה לא הופיע ברשימה של הצלב-האדום שהוגשה לנו. לא אני יכול לקבוע ולא אני צריך לקבוע מדוע השם לא הופיע, האם היתה זו טעות של הצלב האדום, ייתכן שהיתה טעות כזאת, אבל הוא לא היה בין המחבלים ששוחררו כתוצאה מכך ששמו לא הופיע ברשימה של הצלב האדום.

עכשיו אני רוצה לומר מלים מספר בקשר לדברי חבר הכנסת וילנר על האירוע בטולי-כרם. חבר הכנסת וילנר אמר, שבוצע רצח כרם קר. אדוני היושב-ראש, כפי שהבטחתי לכנסת כאשר התייחסתי לנושא הזה לפני כמה שבועות, נערכה חקירה על-ידי משמר הגבול, והחקירה קבעה שאנשי משמר הגבול פעלו על-פי ההוראות. לכן, אדוני היושב-ראש, אינני יודע בדיוק מה הוא הנוהל הפרמלטרי, אבל אני חושב, שחבר הכנסת וילנר צריך לחזור בו מדבריו או שצריך למחוק את דבריו אלה מהפרוטוקול של הכנסת.

היור' מ' כהן-אבידב:
איי-אפשר למחוק.

שר הביטחון מ' ארנס:
אולי צריך לדרוש ממנו לחזור בו מדבריו.

מאיר וילנר (החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון):
אני הייתי שם וראיתי שזה היה בבית ולא ברחוב כלל. יש עדים רבים. אבל אי-אפשר שמשמר הגבול יחקור את עצמו. שופט צריך לחקור ולא משמר הגבול.

היור' מ' כהן-אבידב:
אדוני השר, לו היית מעיר את תשומת לבי תוך כדי דבריו של חבר הכנסת וילנר, יכול להיות שהייתי דורש זאת באותו רגע: אבל איך אומרים אצלנו: עבר זמנו בטל קורבנו. אני מצטער.

שר הביטחון מ' ארנס:
גם אני מצטער.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לעבור לדבריו של חבר הכנסת הירשזון. אני מניח שידוע לכל חברי הכנסת, שזה היה נאווה הראשון בכנסת. אני שמח שיש לי ההזדמנות לבקר אותו על כך. חבר הכנסת הירשזון הוא יליד תל-מונד שבשרון, שם התחיל את דרכו כחקלאי בהתיישבות. את פעולתו הציבורית החל בהסתדרות העובדים הלאומית בתחום הנוער, במשך שנים ארוכות הוא ממלא תפקיד מרכזי הנוער הלאומי העובד והלומד. כיוזמתו הוקמה גם מחלקת ההתיישבות של הסתדרות העובדים הלאומית, משקי העובד הלאומי. ארגון זה כבר הצליח להקים כמה יישובים ביהודה ובשומרון. אני מכיר את חבר הכנסת הירשזון על דבריו הנכונים והחשובים שהושמעו כאן.

אני רוצה לחזור ולהדגיש, שכאותם מקרים שמתיישים יהודים לוקחים ליהיהם את החוק, הם משחקים ישר לירי המחבלים, לידי אלה שמפירים את הסדר, מכיוון שווהי מטרתם: להביא להתדרדרות העקשות את אכיפת החוק, אם זה כלפי היהודים ואם זה כלפי הערבים.

אני מאחל לחבר הכנסת הירשזון הצלחה בדרכו ובמיוחד בעבודתו בכנסת.

היור' מ' כהן-אבידב:
אדוני השר, מה אתה מציע?

נעשה כל שביכולתנו לעזור לכולם להתבסס במקומות מושבם לנצח נצחים.

חברי מפלגת העבודה וראשי ההתיישבות קבעו להם קונסנסוס של מקומות ההתיישבות — "תיכנית אלון", או תוכניות אחרות, הפילוסופיה פשוטה: כל החלטה שלכם, חברי המערך, בנושא מיקום ההתיישבות ביהודה, בשומרון וברמת-הגולן — היא בתוך תוכנית ההתיישבות של התנועה הלאומית. באופן אוטומטי זה קונסנסוס לאומי. אבל הגיעה השעה, שנבין כלולו כי הארץ איננה ניתנת לחלוקה רצונית, פוליטית, העשויה לפתור בעיה במהירות תחת אילוצים או מתוך רצון פוליטי. אין חלוקת הארץ מותרת לא לכם ולא לנו. הארץ היא פיקדון בידי החיים. עלינו לטפחה ולשמור עליה מכל משמר. הדרך המדינית הבטוחה והברורה, כדי להוכיח את ריבונותנו על השטחים, היא ההתיישבות בהם, נוכחות של קבע.

סמיכות ההתיישבות לאזורי מגורים של ערבים אינה הסיבה ליידוי האכנים. להיפך, עובדת היישוב בסמיכות למקומות יישובם של ערבים היא המונעת יידוי אכנים באותם חרשים המרוחקים ממקומות יישוב ערבים. פשוט, רבותי חברי הכנסת, הדרך ליישובים המרוחקים, כביכול, עובדת דרך ההתיישבות בצד חברון ובצד שכם אל עבר המקומות היותר מרוחקים. זו חומת המגן שלנו, ועלינו לטפחה, לשומרה ולחזקה.

רבותי, יישוב ארץ-ישראל אינו קשור במקום ובזמן ובתחזיות של אירועים פוליטיים בין-לאומיים מזדמנים. מובן, שאם יש הערכה כי נוצרה שעת-כוש פוליטית, יש לנצלה. אבל לא על זאת ייבנה עם ישראל. יש לחנך את הנוער, כי יראה בחברון ובשכם ערים השייכות להיסטוריה ולהווה של עם ישראל. שגם עליהן וגם על סביבתן יש ליצור חזקה.

תשובתנו למידי האכנים צריכה להיות תשובה לאומית-ציונית. על כל זריקת אבן נקים אנו עוד יישובים, ואם יהיו יישובים — והם יהיו — בין שכם לבין ירושלים, לא ייזרקו עוד אכנים.

היור' מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת אברהם הירשזון. אבקש את שר הביטחון להשיב על שתי ההצעות לסדר-היום שהוגשו.

שר הביטחון מ' ארנס:
אדוני היושב-ראש, ברשותך אתחיל בדברי תשובה לחבר הכנסת וילנר ואחר-כך אעבור לדברי תשובה, לחבר הכנסת הירשזון.

חברי הכנסת, אני חושב שאילו היה כא משהו לאולם, יושב ביציע ושומע את דברי חבר הכנסת וילנר, בלי לדעת מיהו חבר הכנסת וילנר ולאילו מפלגה הוא שייך — אני מניח שהוא היה משתכנע שעומד בפניו אולי האיש הבולט ביותר בכנסת הזאת מבחינת דאגה לזכויות בני-אדם, מבחינת ההסתייגות מכל הפרת סדר, מבחינת עמידה על חוק, סדר ומשפט. אבל אני יודע, שחבר הכנסת וילנר הוא חבר המפלגה הקומוניסטית, פועל על-פי הנחיות שבאות ממדינה, שהיא הדוגמה לעולם כולו של אי-כיבוד זכויות בני-אדם, של רדיפת בני-אדם, של אי-קיום סדר, של אי-קיום חוק — כל אותם דברים שכולנו בעולם הנאור מתנגדים להם, נאבקים נגדם. לכן זה על גבול המגוחך, שהוא מופיע גם בכנסת ישראל ומדבר על כיבוד זכויות בני-אדם.

אני רוצה להתייחס לשני דברים בלבד שנאמרו על-ידי חבר הכנסת וילנר נושא ראשון — המקרה של יואב אבר-עין,

חוכרת ט', ישיבה רנ"ט

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק הגנת השכר (תיקון) (א"י) ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות) —

שכולנו לא היינו רוצים שיהיו וישלמו בחייהם או ברכושם. כנופס או בכל צורה אחרת.

מאחר שהכנסת הירושון חשב על פתרון חד-צדדי ויחיד של התיישבות ועוד התיישבות, ליד הצעות שנראו לי קונסטרוקטיביות אך בלטה כהן הנימה של יצירת עובדות מוגמרות. בניגוד לרצונה של האוכלוסייה המקומית, אני מציע להסיר את הצעתו מסדר-היום.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת ותד. אני מצטרף לדברי הברכה של קודמי, של שר הביטחון ושל חבר הכנסת ותד, שבירכו את חבר הכנסת הירושון. אני מאחל לו הצלחה ועבודה פורייה בכנסת, שיחזק אותה, ונשמע אותו לעתים קרובות גם בדיונים במליאת הכנסת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. תחילה אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת וילנר, להעביר את ההצעה שלו לסדר-היום לדיון במליאת הכנסת.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — רוב

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת מ' וילנר בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני שואל עכשיו את חבר הכנסת הירושון אם הוא מסכים להעביר את הצעתו לסדר-היום לוועדת החוץ והביטחון.

אברהם הירושון (הליכוד):
אני מסכים.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

לפנינו שתי הצעות. האחת — שלא לכלול את הנושא הזה בסדר-היום של הכנסת; השנייה — להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון. אני מעמיד להצבעה את ההצעות אחת מול רעותה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

בעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדת החוץ והביטחון — רוב

נמנעים
אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' הירושון לוועדת החוץ והביטחון
נתקבלה.

י. הצעת חוק הגנת השכר (תיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות).

התשמ"ד — 1983 *

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, אני מציע להוריד את הצעתו של חבר הכנסת וילנר מסדר-היום ואני מציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת הירושון לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לשר הביטחון.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אנחנו מבקשים הצבעה נפרדת.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

שמעתי.

הצעה אחרת לחבר הכנסת ותד לגבי הצעתו של חבר הכנסת הירושון: "הפרעות הסדר ביהודה ושומרון".

מחמד ותד (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני מצרף את כרונתי לחבר הכנסת הירושון ומאחל לו הצלחה בעבודתו. אך ברכה זו איננה מחסלת את חילוקי הדעות בינינו. כפי שכונאו היום בדבריו בנושא שהכנסת עסקה בו בעצם מראשית ישיבתה היום.

שר הביטחון עלה פעמים מספר לדוכן הזה. הקפדתי עד כמה שאפשר להקשיב לדבריו. מתוך תקווה שאמצא נימה מסוימת של שינוי לטובה, איזה תיקון של עיוות, שייתכן שהוא איננו רוצה להורות בו מעל במת הכנסת. אבל הוא בלא ספק קיים בהתרחשויות היומיומיות בגדה המערבית. אך, לצערי התאכזבתי.

עלי לציין בראש ובראשונה, שציבור גדול — דבר זה, לצערי, לא נאמר — מתושבי הגדה המערבית ורצועת-עזה מסתייג מהתופעה הנקראת הפרות הסדר, ובוודאי מסתייג מוריקת אבנים על רכב ישראלי ורכב אחר העובר בכבישי הגדה המערבית. היה רצוי שהכנסת תדע זאת ותשמע זאת.

אדוני היושב-ראש, הבעיה איננה אילו סידורים ואילו עונשים מותרים ומידיים נמצאים כדי לגרום כאילו להפסקת הפרות הסדר. הבעיה היא להמצא שיטה אחרת, להמצא אולי מדיניות אלטרנטיבית למדיניות הנהוגה היום בגדה המערבית.

הייתי מציע לך, אדוני שר הביטחון, שתשקול במלוא כובד הראש את האפשרות של מתן חופש התארגנות פוליטית לתושבי הגדה המערבית ולתושבי עזה. אני מאמין שאילו תושבי הגדה המערבית ורצועת-עזה היו מצליחים להתארגן פוליטית על כסס של דירקום עם ישראל, ברובם הגדול הם היו גורם מרכזן לתופעות של הפרות סדר, משום שאז היו מוצאים אפיקים חדשים לכיטוי העמדות שלהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המציאות היום היא שהסדר בגדה כמעט איננו נשמר על-ידי שום צד. הגדה חלוקה על ערבייה ועל יהודיה, על המינהל האזרחי ועל הממשל הצבאי, ויד ימין אינה יודעת תמיד מה יד שמאל עושה. התוצאה היא, שיש בדרך כלל קורבנות משני הצדדים. קורבנות

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הגנת השכר (תיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות). התשמ"ד — 1983.

למועמד לבחירות). התשמ"ד — 1983, של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין. בבקשה, חבר הכנסת גולדשטיין.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה לצרף את ברכותי לחבר הכנסת אברהם הירשזון על נאום הבכורה שלו.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, הריני מתכבד להגיש לבית הצעת חוק פרטית, חוק הגנת השכר (תיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למרעמד לבחירות), התשמ"ד — 1983. לפי סעיף 25(א2) לחוק הגנת השכר, מותר לנכות משכר העבודה של עובד תרומות שהעובד הסכים בכתב כי ינוכו משכרו. הצעת חוק פרטית זו מזכרת על כך שיתוקן סעיף 25, כך שאפשר יהיה לנכות משכר עבודה תרומות "למעט תרומות למפלגות או לגופים התומכים במרעמים לבחירות לכנסת או לרשות מקומית".

מערכת הבחירות האחרונה לרשויות המקומיות, שהיא לכל הדרגות מערכת בחירות חריפה פחות מהבחירות לכנסת, שכנעה אותי והוכיחה לי, כי מופעלים לחצים כבדים מאוד על ציבורים שונים במטרה לשכנעם לתרום כסף או שווה-כסף עבור מרעמד מפלגתי, לחצים שאין העובד מסוגל לעמוד בהם. מחשש לפגיעה במקום עבודתו מחד גיסא, ומאובדן הסיכוי לקידום בעבודה מאידך גיסא.

לחצים כבדים הופעלו על עובדי מוסדות ציבוריים-הסתדרותיים גדולים ביותר, ועדי עובדים, שרצו לסייע למרעמד מפלגתי זה או זה, הפעילו לחצים כבדים כדי לאכוף את דעתם ולגרום לכך שעובדים, אשר השקפותיהם הפוליטיות שונות לחלוטין מהשקפתו הפוליטית של המרעמד שוועד העובדים רוצה ביקרו, נאלצו לתרום כסף, ימי עבודה, ימי חופשה וכדומה, כדי לגרום להצלחתו של המרעמד שמטעם.

חברי הכנסת, הובאו לידיעת עובדות, שלפיהן גמלאים, החיים על דמי הביטוח הלאומי, נאלצו לתרום כסף בידיעה שאם לא יתרמו עלולה השתתפותם במרעמד הגמלאים, שהוא ביתם השני, להיפגע, ויהיה מישהו או מישהם אשר כבר ידאגו להוציאם ממרעדן הגמלאים.

חברי הכנסת, אתם מסוגלים בוודאי להעריך מהו מרעדן לאדם, שאין לו קרובים וכני משפחה, וכל חייו החברתיים סובבים סביב מקלט הטלוויזיה בבית או הבילוי, השירה במקהלה, קריאת העיתון או השיחה עם בני גילו במרעדן הגמלאים, כישראל של המאה העשרים עדיין נמצאים, לצערנו הרב, אנשים אשר חוששים שאם לא יעשו כפי שמורים להם אנשי השררה ובעלי הכוח, יבולע להם והם ייפגעו.

התהליך של הפיכת בני ארצות רבות לבני עם אחד הוא תהליך ממושך ומתמשך, ישראל עושה זאת, והופכת באורח מהיר לעם, אבל עדיין קיימים אותם בודדים וקבוצות אשר חוששים להיות מפורסרים ממקום העבודה, להיזקק ממרעדן הגמלאים ולהיפגע על-ידי אנשי הוועד בדרך זו או בדרך זו, והדרכים הן שונות, אם על-ידי יצירת תדמית חברתית המוציאה את "הסרבן" מן הכלל ואם יצירת חשש, שיש לו לעתים בסיס מוצק, שאם אינך עושה את שדורש הוועד, קידומך האישי, וכתוצאה מכך קידומך הכלכלי, בסכנה.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, יש בהיכטים האלה שהזכרתי משום פגיעה חמורה בחופש הפרט. לא יכול להיות מצב, כמדינת ישראל של 1983, שאנשים יחששו לעשות או שלא לעשות מעשה הנתון לשיפוטם הבלעדי, כגון: מתן תרומה למטרה חיונית, או למטרה לא כל כך חיונית, וישוכנעו לעשות זאת או שלא לעשות זאת על-ידי בעלי ההשפעה במסגרת מקום העבודה, יהיו אלה אנשי הוועד, חברי ההנהלה או חברי מועצת המנהלים.

דומני שלעתים גם חוק הגנת השכר מנוצל לרעה. כפי שצינתי, חוק הגנת השכר מדבר על כך שמותר לנכות משכר עבודתו של העובד תרומות שהעובד הסכים בכתב, והדגש הוא על המלה בכתב, כי ינוכו משכרו, כמה מקומות עבודה עוקפים את הסייג הזה של הצורך להסכים בכתב לתרומה? כמה מקומות עבודה מודיעים לעובד, שאם לא יודיע אחרת יראו בכך הסכמה לתרום. אפשר להביא את הדוגמה הידועה של המורים, שמכריחים אותם לרכוש את עיתונם, כמה פניות של מורים הגיעו לאמצעי התקשורת, ובדרך כלל בלא ציון השם, אולי מחשש פן יבולע לכותב או לכותבת, שאין הם רוצים שיחייבו אותם ברכישת עלונם? אבל כאשר הארגון חוק, כאשר הארגון מנוהל ביד כרוזל, נשחק הפרט ונפגע היחיד. אבל הקולקטיב זוכה, או אפשר לומר, כאלו זוכה, משום שהוא יוצר מרירות גדולה אצל העובד.

לאור העובדות שהייתי עד להן במערכת הבחירות לרשויות המקומיות, החלטתי, חברי הכנסת, כי יש מקום וחובה לתקן את חוק הגנת השכר, כדי שלא יהיה אפשר לנכות כספים עבור מפלגות או גופים התומכים במרעמים לבחירות לכנסת או לרשות מקומית.

מערכת הבחירות לכנסת ה-11, יהיה מועדה אשר יהיה, אין כל ספק שתהיה קשה וחריפה מקודמותיה. בחירות הן ערך דמוקרטי ממדרגה ראשונה. משחק הכוחות חייב להיות הוגן והגון. כולנו "בני מלך" כאשר אנחנו מצביעים מאחורי הפרגוד, ואיש אינו יכול לדעת מה החלטתו וכיצד הצבענו.

אך יש אזרחים רבים, בגלל חינוך שעדיין לא שורש או בגלל חשש שאין לו כל מקום ואין לו כל סיבה, או אולי יש לו סיבה ויש לו בסיס, חוששים לומר את אשר עם לבם באורח גלוי, והם חוששים מה"אח הגדול" שענינו צופייה, אומנם, נכון שמספרם של אלה הולך ומצטמצם, אבל בתקופה שבה יש קשיים, בתעסוקה, עלולים להיות מופעלים לחצים כבדים ובלתי הוגנים על עובדים במפעלים הסתדרות, במפעלי חברת העובדים, במפעלים קיבוציים ואחרים מכל מין ומכל סוג, כדי שיתרמו משכר עבודתם או מחופשתם למרעמד או למפלגה. דבר זה צריך למנוע, ואחת הדרכים לכך — תיקון סעיף 25 לחוק הגנת השכר, כפי שמציע עלי-ידי. אדוני היושב ראש, חברי הכנסת — —

אלעזר גרנות (המרעך):

מותר לי לשאול שאלה?

היו"ר מ' כהן-אביב:

אפשר, אבל זמנו כמעט חס.

אלעזר גרנות (המרעך):

האם כוונת הדברים רק לענייני מפלגות, או למשל לקציני צה"ל שמקבלים הוראה?

אריה נחמקין (המרעך):

ודאי.

אלעזר גרנות (המרעך):

האם הלחץ הוא רק במקום אחד?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא.

אלעזר גרנות (המרעך):

אתה מדבר על כך שלא להוריד בשום מקום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

בכל מקום בלא הסכמת העובד, הבאתי את הדוגמה של המורים, שזאת התשובה הטובה ביותר על שאלתך.

בנוסף שנאמר: קודם מורידים אחר כך תוריד. אבל היעלה על הדעת לאסור על אזרח בישראל לעשות בשכרו כפי שהוא רוצה באופן חופשי? למה לא תאסור עליו להוריד נסיעות לחוץ לארץ? למה לא תאסור עליו תשלום לוועד? למה לא תאסור עליו קניית משקאות? אתה אדון לשכרו של האדם. אם הוא חותם מרצונו החופשי?

שנית, אתה מניח שקיים לחץ ואתה מתאר תיאור מלפני עשרים-שלושים שנה, ואתה מניח שהלחץ קיים. ואני שואל, אם הלחץ קיים, אם הלחץ הוא כזה שיכול להכריח את העובד במקום העבודה, מה ימנע מן הלוחצים לקבל את הכסף במזומן? הוא יביא תעודה שנתל לאחור מכן. הרי אפשר לרדוף את האיש לביתו, אפשר לשלוח אליו גובים הביתה, הכוח הנורא הזה. האם רק על-ידי זה שהוא מוריד את השכר הוא נעשה פטור? אם קיים לחץ, האם הוא לא יימשך לאחור מכן?

אני כופר בכך שבמדינת ישראל של היום אפשרי לחץ כזה. העובדה היא שכאשר קרה דבר שהיה בלתי חוקי, והדבר שנעשה היה בלתי חוקי, והורדה תרומה בלא הסכמת העובד מלכתחילה, מייד פרץ העניין החוצה. האם ייתכן במדינת ישראל של 1984 שיקרה דבר כזה?

אתה בא ומגביל את העניין. לא זו בלבד שאתה מפחית את זכותו של האדם לקבוע מה יעשה בשכרו, אלא לדעתי אתה גם פוגע בנושא של המפלגה בישראל. במילא המפלגה היא בשפל המדרגה: במילא מסתכלים עליה בראייה נמוכה ביותר. והנה אתה בא וטוען, שזהו הפיגול היתיר: לא שכרות, לא סמים, לא כסף שנגבה על-ידי גובים שנשלחים לבתי אנשים והאיש חותם בלחץ — כל זה יהיה מותר. רק למפלגה, אם האיש ירצה לחתום — זה יהיה אסור.

לדעתי, כל התיאור הזה הוא תיאור מעוות, לא תיאור של שנת 1984. הוא תיאור שאולי נסבת מ'מערכת הבחירות הזאת על בסיס של מקרה זה או זה. האדם הוא אדון על שכרו. אם הוא מסכים בכתב וכחוק להוריד משכרו לכל מטרה שהיא, המטרה הזאת צריכה להיות מכובדת על-ידי המוסד ועל-ידי המפעל; לא הורדה בדיעבד, לא הורדה לפני הסכמתו, לא לחץ.

לו היתה הצעה להגדיל את העונשים — — —

דב שילנסקי (הליכוד):

המנהל בא ומבקש מהפועל לחתום בשכיל מפלגה. אין לפועל חשש מפני המנהל?

אלהיו שפייר (המערך):

חברי הליכוד נמצאים היום כאחוזים ניכרים בכל המוסדות.

דב שילנסקי (הליכוד):

איני מדבר על הליכוד אלא על התיקון.

אלהיו שפייר (המערך):

בעיקרון, אם קיימת אפשרות של לחץ, קבל זאת ממני. הסיג הזה לגבי השכר אינו מספיק. אם יש אימה ויש פחד, אותו עובד ישלם בכל צורה אחת. לא פתרת את הבעיה. אם אתה רוצה לפתור את הבעיה, תתמודד עם בעיית האימה והפחד. ולא — יגיעו אל האיש בצורות אחרות. כך לא פתרת. הגבלת אותו, דבר נוסף עשית — שמת אות קין על מצחך אתה כנציג מפלגה, שאין ללחץ כך אמן. שאל תפעיל לחץ. הגורם היחיד שאינו יכול לקבל תרומה, האחד, הנורא, הוא המפלגה. כל גורם אחר, כל עסקה אחרת, כל הונאה אחרת שנעשתה ומתייבת את העובד להוריד משכרו, תיעשה. יש רק גורם מיוחד אחר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שתיתן הרעת גם לפנמים שעליהם הצבעתי כשדיברתי על סעיף 25א(2), אבל יותר מכל אנו חייבים לחקן את התיקון המוצע ולמנוע אפשרות של לחצים פוליטיים מפלגתיים על ציבור עובדים זה או זה, ולמנוע מצב שבו יותר מרוב כוברים במשך בגלל חשש למקום עבודתם או פגיעה בקידומם.

אדוני סגן שר העבודה והרווחה, אני מציע להעביר את החוק לוועדה להכנתו לקריאה ראשונה.

היור' מ' כהן-אבידב:

איזו ועדה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ועדת הפנים, אני מניח שזאת הוועדה. סגן השר יחליט.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת גולדשטיין, אני מבקש את סגן השר להשיב, אם הוא רוצה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דבריו של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין מדברים בעד עצמם, ודומני שכל מי מאתנו שישקול את הדברים כינו לכינו. גם הוא יתמוך בהצעה זו. אין אנוח או מוריס שאין לעודד אנשים לתרום למפלגות או לגופים פוליטיים, להיפך. יש צורך לחדד את התושים הפוליטיים ולעודד אנשים למעורבות פוליטית. אבל החיוב מאונס אינו יכול להתקבל ולהיות במדינה מתוקנת. זו צריכה להיות החלטת רצונית אישית של האיש מה לעשות בשכרו. אם ירצה לתרום אותה לגוף כזה או כזה, יעשה כרצונו. אסור שיהיה כאן ספק של חיוב, אונס או ספק של אונס.

אלהיו שפייר (המערך):

אני מציע לבטל זאת. הוא מציע לבטל את מה שאתה אומר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לא שמעת מה שאמרתי, לצערי הרב.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אשר על כן, אני מציע להעביר את הצעת החוק של חבר הכנסת גולדשטיין לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. הצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-היום לחבר הכנסת אברהם שפייר.

אלהיו שפייר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כאשר שמעתי על הצעת החוק, כאשר רוחות הבחירות עדיין נשארו אותה, חשבתי שזאת התנגחות נוסח בחירות שבאה להיטיב עם מועמד זה או מועמד זה, והרי הדברים מקובלים. לאחר מכן, כאשר ההצעה נותרה בסדר-היום, חשבתי שמא חבר הכנסת פנחס גולדשטיין דואג לשכרם של אותם מינויים פוליטיים שיוצרים עלינו כגשם זלעפות בעת האחרונה והוא חושש שמא המינויים הרבים האלה בסקטור הציבורי יתווכו במתן כל שכרם, חס וחלילה, למפלגותיהם. כאשר ראיתי בשבוע שעבר שההצעה נמחקה מעל סדר-היום, חשבתי שהוא ראה את האור. ולא כן הדבר.

רבותי, ראשית, כל אדם זכאי חוקית לעשות בשכרו כל מה שהוא חפץ, אם הוא מורה על כך. מקובל על כולנו שאי-אפשר לחייב אדם על-ידי החלטת שחלה על כל העובדים; מקובל עלינו שאי-אפשר לחייב אדם אם הדבר בא לאחר מעשה —

— הצעת חוק הגנת השכר (תיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות); הצעת חוק הבטחת אכסון לעובדי חוץ; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית) —

ה צ ב ע

בעד ההצעה להסיר את הצעת החוק מסדר-יומיה של הכנסת — 21

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה — 33

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגנת השכר (תיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות), התשמ"ד — 1983, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כרוב של 33 נגד 21 הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

האיש הוא אדון לשכרו. אם יש תופעות של לחץ צריך לחוקק חוקים שיענישו פי שבעה את הלווחים. אבל יש להשאיר את האדם אדון ובכבוד לשכרו שלו ולא להתיר את התופעה הזאת של גינוי עקיף למפלגות כולן בגין הנושא הזה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שסייר. חבר הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להסיר את הצעת החוק מסדר-יומיה של הכנסת; השנייה — להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד את שתי ההצעות להצבעה, האחת מול רעותה.

יא. הצעת חוק הבטחת אכסון לעובדי חוץ, התשמ"ג — 1982*

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו עוסקים בהכנת הצעת חוק רצינית מקיפה בנושא הזה, אשר פרק ממנה יהיה הנושא שדנה בו הצעה זו. עם זאת, אין לנו התנגדות שההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה, ושם תמתין להצעת חוק מממשלתית.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה. לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה. אנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את חוק אכסון לעובדי חוץ, התשמ"ג — 1982, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה אחד הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר מ' כהן-אבידב: חבר הכנסת, אנו ניגשים להצעת החוק הבאה: חוק הבטחת אכסון לעובדי חוץ, התשמ"ג — 1982, מאת קבוצת חברי הכנסת. תביא את החוק חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמחלינו.

שושנה ארכלי-אלמחלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשם קבוצת חברי הכנסת הנני מגישה הצעת חוק הטחת אכסון לעובדי חוץ. הצעת החוק באה למנוע תופעה בלתי נסבלת הקיימת היום, שאלפי פועלים המועסקים כאילת או במקומות אחרים בארץ מתאכנסים כתנאים קשים ובלתי אנושיים. פועלים אלה רחוקים ממקום מגוריהם ואינם יכולים לחזור יום יום הביתה.

אנו מציעים שמעסיק לא יוכל להעסיק עובד חוץ, שמקום מגוריו הקבוע הוא במרחק של למעלה ממאה קילומטר מאותה רשות מקומית, אלא אם יבטיח לו מקום אכסון נאות.

אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

האם סגן השר רוצה להשיב?

יב. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית),

התשמ"ג — 1983**

הצעת חוק לתיקון ולהקלה למגור מיוחד באוכלוסייתנו, בתקווה שהצעה זו תתקבל.

דיוקא בתקופה זו, כאשר ערך הכסף נשחק, מוטל עלינו לנסות להקל על אלה ששכל תקופה קשה להם יותר, ועל אחת כמה וכמה בתקופה כזו. מדובר בעזרה לאוכלוסיית המשפחות החד-הוריות, שיש בהן מפרנס יחיד. מפרנס, ולרוב מפרנסות יחידות אלו, אינן רוצות להיות תלויות ונסמכות על שולחן המדינה. הן עושות מאמצים להיות עצמאיות ובלתי תלויות, ויש לעזור להם בכך.

מחקרים שנערכו בשנים האחרונות מצביעים על עלייה ניכרת במספר המשפחות החד-הוריות, עקב פטירת אחד

היו"ר מ' כהן-אבידב: חבר הכנסת, הנושא הבא: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית), התשמ"ג — 1983, מאת חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבדת להביא לכנסת הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית), התשמ"ג — 1983.

בתקופה זו, כשאנו מצווים להידוק החגורה ויום יום עולות הצעות קיצוץ ומיסוי נוספות — אתמול אישרה הכנסת על אף התנגדותנו מיסוי על קצבאות ילדים — אני מביאה

* נספחות.

** נספחות.

העלאת ההצעה למחרת, מכיוון שאיני יכול להיות נוכח בישיבה. אמרה לי או חברת הכנסת סולודר, שההצעה הועלתה על סדר-היום של אותו יום גם בלי ידיעתה וזה לא נות גם לה.

עדנה סולודר (המעריך):

אמרתי שזה צריך היה להיות ביום רביעי. שינו את זה ואין לי סיבה להתנגד. אהה אמרת לי שאתה נוסע לישיבה חשובה.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

נכון.

עדנה סולודר (המעריך):

אחר כך, כשהיית ישיבת, המליאה פתאום קבעו לי להעלות את החוק והציעו לי לנמק אותו מהמקום.

יעקב גיל (המעריך):

זה רק מוכיח עד כמה אתם נאיביים כלפי הממשלה הזאת.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

חברת הכנסת סולודר, כשהציעו לך להעלות את הצעת החוק שלך מן המקום, האם היית נוכח ואמרתי לך שאני תומך בחוק?

עדנה סולודר (המעריך):

לא היית נוכח.

אורה נמיר (המעריך):

— — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני מבקש. חברי הכנסת, אני מבקש. נחתי רשות דיבור לחברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המעריך):

באותו מעמד קם חבר הכנסת רוני מילוא, יושב-ראש הסיעה שלכם, והוא אמר, כך נדמה לי, אינני רוצה לומר זאת כבטחה, הוא אמר: אנחנו נתמוך בחוק שלך. אני מוכנה שהדבר ייבדק.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

חברת הכנסת אורה נמיר, ובכן, אני שמח שפירטת, כדי שיהיה ברור שלא היה מצב שאני אמרתי שאני תומך בהעברת החוק לוועדה.

אורה נמיר (המעריך):

לא אמרנו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

גם אם שר האוצר אמר שיתמוך וחזר בו, וכי מה? אני אומר שאם אמר, זו זכותו, הוא יכול לחזור בו.

מה שאמר חבר הכנסת רוני מילוא אינו נוגע לשר האוצר, וודאי שאינו נוגע לי, כשמדובר בהצעות לסדר-היום ובהצעות חוק של חברי הכנסת, יש תקנון. חברת הכנסת עדנה סולודר אמרה מה שאמרה. השר עונה וזכותו להציע מה שהוא רוצה. בבקשה.

מרכזי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אני מקבל, תרשה לי, חבר הכנסת וירשובסקי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

העניין הסתיים. צריך להשיב, להצביע ולגמור את העניין.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את הדרכתך, אבל נראה לי

ההורים, משברים כחיי נישואין הגורמים לפירוד ההורים וכן החלטת נשים פנויות ללדת ולגדל ילדים מחוץ למסגרת הנישואין.

על-פי נתונים מעודכנים ל-1981, אשר פורסמו ב-1983 על-ידי המוסד לביטוח לאומי בסקר מס' 39, מדובר ב-45,400 משפחות חד-הוריות בישראל, בראש כ-25,900 מהן עומדות נשים, ומתוכם 3,800 כן רווקות, מרביתן אמהות לא נשואות.

חלוקת אותן משפחות לפי מספר ילדיהן מצביעה על כך, שמשפחות המונות מ-1 — 2 ילדים מהוות 73.9% מכלל המשפחות; 3 — 4 ילדים 19.3% ומשפחות בנות 5 ילדים יותר 6.8%.

הבעיה הכלכלית היא החמורה מבין הבעיות שאיתן נאלצות להתמודד אותן משפחות חד-הוריות. יש להדגיש, שגם כאשר העומד בראש המשפחה החד-הורית יוצא לעבודה מחוץ למשק ביתו, הרי יש קשיים ניכרים לעבוד במשרה מלאה ולהבטיח לעצמו הכנסה גבוהה, וזאת — בשל כפל התפקידים שעליו למלא והצורך להימצא זמן רב יותר עם ילדיו. לפיכך, יש להקל על אותן משפחות, כדי שהכנסתן מעבודה מחוץ למשק ביתן תיפגע כמה שפחות.

החוק מנסה לעזור למשפחות אלה, בשתי דרכים, כדי שהפגיעה בהכנסתן מעבודה שמתוך למשק ביתן תהיה קטנה ככל האפשר: הדרך האחת המוצעת למטרה זו, היא שההוצאות שמצויא ראש משפחה חד-הורית לצורך השגחה וטיפול בילדיו למשך זמן עבודתו יוכרו כהוצאה לעניין פקודת מס הכנסה, ולא יוכאו בחישוב הכנסתו לעניין זכאותו לפי חוק הבטחת הכנסה. הדרך השנייה היא מתן נקודת זיכוי אחת נוספת במס ההכנסה, על זאת שמקבל ראש משפחה חד-הורית שיש בה ילד אחד לפחות, כביטוי להתחשבות בנטל הכפול המוטל עליו.

אוקולוסיית היצר הפוטנציאלית לחוק זה — שכאמור, בא להקל על משפחות חד-הוריות שראשן הוא מפרנס יחיד — מונה כ-23,000 משפחות, שבראש כ-9,300 מהן עומדות נשים. מדובר במשפחות חד-הוריות, שהכנסתן נמוכה בדרך כלל. חלקן אפילו נמצאות מתחת לסף המס, ולא תוכלנה למצות את החוק, מאחר שבהיותן ממילא מתחת לסף המס, הן מקבלות הטבות או הקלות מס בדרך אחרת. אך מרבית המשפחות שחוק זה בא להקל עליהן הן משכבות בעלות הכנסה נמוכה יחסית, המצויות בתחום המס החיובי ומנסות לעבוד לפרנסתן ולצמצם את תלותן במערכות הרווחה והסעד. לכן, אני מבקשת להעביר ההצעה לוועדת הכספים לבחינה ולהכנה לקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר, אני שואל את שר האוצר אם רצונו להשיב.

שר האוצר י" כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עם כל ההבנה להצעה המוצעת על-ידי חברת הכנסת עדנה סולודר, אני מבקש להבהיר לכנסת מדוע אנחנו מתנגדים להצעת החוק.

אורה נמיר (המעריך):

בגלל זה ביקשת מחברת הכנסת עדנה סולודר או לא להעלות את החוק?

שר האוצר י" כהן-אורגד:

חברת הכנסת אורה נמיר, בשבוע שעבר, כאשר ראיתי שהצעת החוק עומדת על סדר-היום, פניתי אל חברת הכנסת עדנה סולודר ושאלתי אותה האם היא מוכנה לדחות את

— הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית);
— הצעות לסדר-היום —

נענוע הראש שלך — ונוכח הידיעה שנמסרה לי כאן, שחבר הכנסת מילוא מסר מה שמסר —

אורה נמיר (המערך):

הוא יושב־ראש הסיעה שלכם.

שר האוצר י' כהן־אורגד:

— אני אהיה מוכן שהנושא — כבעיה שצריכה התמודדות לגבי המשפחות החד-הוריות בקבוצות ההכנסה הנמוכות — יועבר כהצעת חוק פרטית לוועדת הכספים, כדי ששם, במסגרת הטיפול במכלול הבעיות כיחס שבין מס ההכנסה לבין משפחות או נישומים עם בעיות ספציפיות, יידון הנושא במועדו. אם חברת הכנסת סולודר חסכים לכך, אני אהיה מוכן להעביר את ההצעה לוועדת הכספים.

יהודה חשאי (המערך):

לוועדת העבודה והרווחה.

שר האוצר י' כהן־אורגד:

לא, לא.

היו"ר מ' כהן־אבידב:

מס הכנסה, אני מבין, עד כמה שאני יודע, שייך לוועדת הכספים.

שר האוצר י' כהן־אורגד:

זאת, חברת הכנסת סולודר, נוכח העובדה שמדובר בנושא של מס הכנסה ונוכח העובדה, אני אומר במפורש, שאין בכוונת הממשלה לתת פטור סוחף למשפחות חד-הוריות בלא קשר לרמת הכנסתן.

היו"ר מ' כהן־אבידב:

תודה לשר האוצר, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים. מי, בעד העברת הצעת החוק לוועדת הכספים ירים את ידו.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הצעת חוק לחיקון פקודת

מס הכנסה (משפחה חד-הורית).

התשמ"ג — 1983, לדיון מוקדם בוועדת

הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' כהן־אבידב:

פה אחד הוחלט להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

חברי הכנסה, אני מכריז עליהם של עשר דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 15:38 ונתחדשה בשעה 15:48.)

יג. הצעות לסדר-היום עמלות הבנקים

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש — — —

היו"ר מ' כהן־אבידב:

לא ראיתי, חפשוניך במקומך. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסה, ב־6 באוקטובר השנה אירעה מפולת במניות הבנקאיות. למפולת זו היו שותפים,

שבמסגרת מערכת היחסים בבית, היה חשוב להבהיר שלא הועלתה תמיכה שלי, במפורש או במשתמע, לגבי קבלת החוק. לכן אני שמח שדייקה חברת הכנסת נמיר ואמרה, שאמר את הדברים חבר הכנסת רוני מילוא, בלי שהיתה לו קודם הזדמנות לשוחח איתי בנושא.

לגופו של עניין — — —

אורה נמיר (המערך):

אבל חסכים שזה קצת לא נעים במישור של יחסי אנוש. גם בפוליטיקה — — —

שר האוצר י' כהן־אורגד:

בהחלט. חברת הכנסת אורה נמיר, לכן ציינתי שלא נמסרה, לא מכללל ולא במפורש, אפשרות של תמיכה שלי בתוק.

לגופו של עניין, יש בעיה בחלק מהמשפחות החד-הוריות הנמצאות ברמת הכנסה נמוכה. לגבי אותן משפחות, כאשר הן אינן מגיעות לסף המס, נקודת הזיכוי אינה פותרת את הבעיה. במשפחות הנמצאות מעל סף המס, נקודת הזיכוי עשויה להיות רלבנטית.

יש שורה ארוכה מאוד של משפחות חד-הוריות, בין שראש המשפחה הוא גבר ובין שראש המשפחה הוא אשה. הנמצאות ברמות הכנסה גבוהות. אותן משפחות, אין סיבה כלכלית להוסיף להן נקודת זיכוי. יתירה מזאת, זה מצב שכלל שנוסף נקודת זיכוי למשפחה ברמת הכנסה גבוהה יותר, ערך המס הנחסף, כתוצאה מכך, יהיה גבוה יותר. ובכלל, הכנסת חוקה שורה ארוכה של חוקים צורקים. אבל תוך חקיקת חוק צורך ואי-הפעלת קנה מידה סלקטיבי בהתאם לרמת ההכנסה הגוענו היום למצב, שבו בכלל תשלומי הרווחה וההעברה והפטורים ממס, הגענו מצד אחד להיקפים בלתי־מתקבלים על הדעה ומצד שני אנחנו נמצאים במצב של מצוקה לגבי מתן תמיכה לאותם חלקים באוכלוסייה שלגביהם קיימת חיוניות במתן ההקלות וההנחות.

ניסיון סוחף לתת פטור מנקודת זיכוי לכלל המשפחות החד-הוריות, בלי קשר לשאלה מהי רמת הכנסתן, עלול להביא אותנו למצב שבו נתחייב לפטור ממס משפחות ברמת הכנסה גבוהה, ואחר כך, כאשר נצטרך לגייס מקורות לדברים חיוניים, נעמוד בפני שוקת שבורה.

מאחר שהרעיון הגלום בהצעתה של חברת הכנסת ערנה סולודר — ואני רוצה לפרש אותו כנועד להתמודד עם הבעיה של משפחות חד-הוריות הנמצאות ברמות ההכנסה הנמוכות ולא בכלל רמות ההכנסה, וכך אני מבין את הדברים, לאור

היו"ר מ' כהן־אבידב:
חברי הכנסה, אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסה. אנו עוברים להצעות לסדר-היום בנושא עמלות הבנקים, מאת חברי הכנסת ח' רמון, מ' וירשובסקי, י' זיגר וא' אכטכי.

קריאה:

הם נמצאים כאן.

היו"ר מ' כהן־אבידב:

אני יודע, הם נמצאים כאן. אני אבקש מחבר הכנסת זיגר שיציג את הנושא.

הבנקים מספרים לנו סיפור, שכל תשלום חשבון טלפון ותשכון חשבל צריך לעלות בערך כ-100 שקל. הבנקים חושבים שאנחנו שכחנו, שכרונם מכך המדינה הופיע חשבון שהבנקים מרוויחים יפה מאוד מכספים אלה שהם מחזיקים שלושה, ארבעה וחמישה ימים. מאת מיליוני שקלים הם מחזיקים, בלי לשלם עליהם ריבית, עד שהם מעבירים אותם לאוצר המדינה. זה עסק מצויץ מבחינתם. עכשיו הם רוצים להרוויח פעמיים, פעם אחת מכך שחזקו את הכסף עד שיעבירו אותו לאוצר — ואני מקווה שהאוצר ישים קץ לכך. והבנקים לא ייהנו מכספים שהם גובים עבור המדינה ומחזיקים בידיהם — ופעם שנייה משיעור עמלות גבוהה יותר. אני סבור, שאי אפשר להמשיך עוד במצב זה.

יש סקטור אחר, הסקטור של חברות הביטוח — אדוני שר האוצר, אני מבקש שתקשיב — — — שר האוצר י' כהנא-אורגד:
שמעתי מה שאמרת. טענת — — —

חיים רמון (המערך):

אני עומד להשמיע עוד טענה אחת.

יש כיום סקטור, סקטור חברות הביטוח, ועל-פי חוק יש מפקח על הביטוח, והוא זה שמאשר את התעריפים. יש לו סמכויות נרחבות מאוד. לעומת זאת, למפקחת על הבנקים, שכאמח משתדלת לעשות עבודה טובה, אין הסמכויות האלה. אם הבנקים רוצים, הם מחייצים אותה. על-פי החוק חלה עליהם רק חובה אחת, להודיע לה, לא יותר. אני חושב שאחרי מה שקרה בתקופה האחרונה אסור להפקיד את הציבור לרצון הטוב של הבנקים, וצריך להקנות למפקחת על הבנקים על-פי חוק את אותן סמכויות שיש למפקח על הביטוח. הדבר הזה פשוט. קל, צריך לחקק את החוק בסעיף קטן מאוד, ואז לא נהיה נתונים לשרירות הלב של אותם בנקים שמנסים לעשות עסקים טובים בלי שיש מישור שמגן עליהם.

אני מציע שהאוצר יזום הצעת חוק לחיקוק פקודת הבנקאות, שתקנה את הסמכויות האלה למפקחת על הבנקים.

יהודה חשאי (המערך):
מה הבעיה?

חיים רמון (המערך):

אין שום בעיה, רק צריך לעשות את זה. האוצר צריך להסכים לזה. והבנקים ילחצו מאוד מאוד שלא יעשו את זה.

הדבר האחרון שאני מבקש שיעשה במהרה באותה הזדמנות: מאז חודש אוקטובר, על-פי חוק, כל אדם שמוכר בתשלומים — מכונת כביסה, מצנח או מכונה לגילדה — חייב להודיע מהי שיעורי הריבית האמיתיים. משום-מה עד היום החוק הזה לא חל על הבנקים. החוק הוחל, אבל צריך להתקין תקנות על-פיו. עד היום משום-מה לא הוחקו תקנות בנושא זה. אדם נכנס היום לבנק, אומרים לו מה הריבית, 120%, אחר כך מתברר שהי 120% האלה תופחים כעונת שמרים ל-300%—400%. חלק נקרא דמי ניהול, חלק נקרא הקצאת אשראי — לכל דבר יש שם אחר. אבל בסופו של דבר לאורח לא משנה איך קוראים לכסף שהוא משלם תמורת ההלוואה. מה שמשנה לו זה כמה באמת הוא צריך לשלם. ומשום-מה עד היום לא התקינו את התקנות האלה. הן מתעכבות. פניתי למפקחת על הבנקים, היא הבטיחה שהיא מטפלת בזה. יש לי רושם שגם כאן הכוח האזרחי והעצום של מערכת הבנקאות עושה את שלו. ומה שחל היום על כל סוחר זעיר במדינת ישראל, אנשי הבנקים מנסים להתחמק ממנו. הייתי מבקש שגם בתחום הזה הדבר יבוא על תיקונו, ובמהרה.

בראש ובראשונה, המדיניות המונטרית של ממשלת ישראל, בנק ישראל והבנקים עצמם. מאז אותה מפולח אנו שומעים הרבה שהבנקים עומדים להתחיל, עומדים לצמצם את מספר הסניפים, עומדים ועומדים לעשות. מה שהם כבר עשו מאז, ומה שהם מודיעים שהם יעשו, זו העלאה ניכרת במחירי השירותים הבנקאיים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חיים רמון (המערך):

כינתיים קראתי שעומדים לצמצם, וכל הבנקים עומדים להתחיל. אבל את העמלות ואח מחירי השירותים הבנקאיים הם כבר העלו. השאלה היא, האם שיעורי ההעלאות של מחירי השירותים הבנקאיים הם מוצדקים. שלושם נחפרסם בעיתונים מידע מפי המקורבים לחוגים הבנקאיים, שהם התפארו ככך שמחירי השיק עלה מאז ינואר 1983 ב-167%, לעומת מחירי המוצרים הבסיסיים שעלו בשיעור גבוה יותר. מחירי המוצרים הבסיסיים עלו בשיעורים גבוהים, ולעומת זאת שיעור העמלות עלו בשיעורים נמוכים יותר. מחירי מוצרי היסוד עלו ב-200%, והם העלו את מחירי השירותים הבנקאיים ב-180%.

קריאה:

חיים רמון (המערך):

על זה מרוב. ואני מתפלא איך אנשים רציניים, המנהלים בנקים, החובקים וזרועות עולם, בנקים הנמצאים במקומות ה-82 וה-85 של היריג העולמי של הבנקים, חושבים שהציבור מטומטם כל כך. האם הציבור מקבל את משכורתו על-פי סל המוצרים הבסיסיים, אשר יש עליהם פיקוח? הוא מקבל משכורתו על-פי עליית מדד המחירים לצרכן. ומדד המחירים לצרכן עלה הרבה פחות. גם אם נביא בחשבון את העלייה הצפויה בחודש נובמבר, שתתפרסם מחר, הרי שהמדד עלה ב-145% עד 150% עד היום. והם כבר העלו שיעור העמלות ב-170%—180%, ועוד ידם נטויה. עוד טרם נגמרו לגבות את ההעלאה האסטרנומית של 25% במחירי השירותים הבנקאיים מ' בדצמבר, והם כבר מודיעים שהם עומדים להעלות את מחירי השירותים הבנקאיים בשיעורים גבוהים. הסיבה — זה עולה לנו הרבה מאוד כסף.

אני יודע מי עושה את חישובי העלות של השירותים הבנקאיים. מוכן הייתי לברוק זאת עלידי גורם כלכלי בלתי תלוי, ואז, להערכתך, היינו מגיעים לתוצאה שונה בהרבה מזו שהבנקים מדברים עליה. מה שלא ברור לי הוא, איך הבנקים מצפים שהציבור יקנה מה שהם מוכרים לו. הרי הבנקים גובים ומזהם הם מתפרנסים, והשיעורים האמיתיים — שיעור ריבית אסטרנומיים, שמגיעים ל-400%—500% לשנה. וכאשר אני מפקיד כסף בבנק בחשבון עובר ושב, אני מקבל ריבית שנתית, במקרה הטוב, של 10%.

יהודה חשאי (המערך):

זה עובר ולא שב.

חיים רמון (המערך):

זה הולך ונעלם. הבנקים מספרים בריבית הדכטורית ועושים את הציבור בריבית הקדטורית, ואחר-כך הם מספרים לנו סיפור על שיעור עמלות, שאינם מכסים את העלויות שלהם. מה הם מתפרנסים? אם הבנקים היו נותנים חמורה הולמת לכסף של החוסך, המופקד בחשבון עובר-ושב, הכסף עומד בחשבון יומיים שלושה, אני מניח שאפשר היה לחיות עם שיעורי עמלות גבוהים יותר.

עמלות הבנקים, אבל למה שאמין להם? הם משכו אותנו כאף מספיק שנים. אדוני שר האוצר, יומיים או שלושה ימים לפני התמוטטות הבנקים עדיין קיבלתי את הפתקאות מהבנק להיכנס לאבי, או לאיזה פקיד אחר, שהוא ודאי אינו אשם בזה, כדי להיכנס לאיזה הסדר חדש של רכישת מניות הבנקים. האם הוא פעל על דעת עצמו? הוא פעל על דעתם של יפת ושל החברים האחרים בהנהלתו של הבנקים האחרים. והם ממשיכים לנהל את העניינים האלה. באיזו זכות הם יכולים להמשיך לנהל ובאיזו זכות הם גונבים עצות ומוזהרים אותנו שלא לפגוע במערכת הזאת שמא יבולע לנו? הרי זאת בושה וחרפה.

יותר חשוב בעיני, שיש לנו במדינת ישראל מערכת כזאת של אחריות לכישלון הפועלת בכל השטחים, מאשר להתייחס בכל פעם בספיקת כפיים כאשר קורית לנו תקלה אחת. שר האוצר לפחות נאלץ לשלם על כישלוננו, אבל האנשים האחרים — שנכשלו לא פחות וגם הרוויחו עד שקרה הכישלון ואולי הרווחים שלהם סחררו אותם עד כדי כך שהם לא היו מוכנים להפעיל את דעתם המקצועית — אנשים אלה ממשיכים לשבת. איני מתפעל, אם כן, לא מהקיצוצים, לא מסגירת סניפים ולא מהורדת שיש וכל מיני פטנטים אחרים, אלא הייתי רוצה לראות החלפה של האנשים האחראים לכל המעשה הזה. את השם יפת אני יודע באופן אישי, אבל אני מניח שבכל בנק יושב יפת כזה. כולם אחראים, ובמדינה מתוקנת כולם היו צריכים ללכת.

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אני חושב שאנחנו צריכים לשבת על המדוכה. אינני בטוח אם אני כעד זה שהעניין יועבר לוועדת הכספים בלבד. יש כאן בעיות כספיים, יש כאן בעיות משפטיות, יש פה בעיות אחרות של פיקוח ממלכתי. ייתכן מאוד, אדוני היושב ראש, שצריך להקים בנושא זה ועדה משותפת, מתוך זהירות, כי הנושא הוא רגיש מאוד. אינני רוצה להפוך את הבנקים, אפילו במצב זה, לכלי של הממשלה ושיהיה פיקוח מאוד קשוח עליהם. ייתכן שצריך למצוא דרך שגם יהיה פיקוח, אבל גם יהיה חופש פעולה ושתהיה לבנקים סמכות לפעול בצורה יעילה מבלי לקבל על כל דבר אישור. צריך לדאוג לכך שהמפקח לא יהיה מפקח עם סמכויות כדול, אם כי ייתכן שגנני גם למצב הזה. לכן הייתי רוצה שנבדוק באופן זהיר ואחראי, מכל הזוויות האפשריות — המשפטיות, הכלכליות, הכספיות, המנהליות והקונסטטריות — ניות — את הפיקוח על הבנקים ועל המשק פעולתם. איני בטוח שדין במליאה — וזאת ההצעה שלי מדרך הטבע, כי אני המציע — יוכל לתרום פתרון מעשי, ואם השר יציע ועדה, אתמון בהחלט בהעברה לוועדה, אבל הסכרתי מרע אינני חושב שוועדת כספים היא הוועדה שצריכה לטפל בעניין, ואולי צריך ועדה מיוחדת שתהיה פחות עמוסה.

אני רוצה להתנות את כל ההעלאה של העמלות בדין בוועדה מעין זו, מפני שלמעשה — כפי שאמר כבר חבר הכנסת חיים רמון וגם כפי שכרור מדברי — אין שום הגבלה. מה שהבנקים עשו אתמול הם יכולים לעשות מחר, מתרחיים. להמשיך להעלות, ולנו לא תהיה שום ברירה אלא שלם.

יהודה חשאי (המערך):

תאמין לי, אנחנו כבר משוכנעים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אנחנו כבר משלמים, אנחנו כבר נתונים בידיים שלהם, כידים של קרטל ברור, בידיים של אגד מנופול ברור וחדר-משמעי. אם המצב יימשך כך לא רק שהאמון בבנקים ייעלם בגלל האסון שקרה לנו בזמן האחרון, אלא הוא יתמוטט

על-מנת שאחת ולתמיד נטפל בנושא של הבנקים בלא מורא ומתוך שיקול רעת. אני חושב שצריך לקיים בנושא הזה דיון רציני, או במליאת הכנסת או בוועדת הכספים. כלי שנהיה נתונים ללחץ שאם נעשה את זה, הבנקים חס וחלילה יתמוטטו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת חיים רמון. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי באותו נושא, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק וייגר.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הנושא שלפנינו חייב להראי אותנו מכמה וכמה סיבות. הסיבה הראשונה והמרכזית, שהזכיר אותה גם חבר הכנסת חיים רמון, היא שלפנינו סיטואציה שהבנקים יכולים למעשה להעלות את העמלות כלי שיש עליהם פיקוח ממלכתי וציבורי כלשהו. כפי שציין חבר הכנסת רמון, זה נכון, די בכך שהבנק יודיע שהוא רוצה לייקר עמלה, זו או זו או שירות זה או זה, הוא חייב להודיע זאת למפקח על הבנקים, והמפקח על הבנקים אינו יכול להגיד כן או לא, הוא אומנם יכול פורמלית להעיר את הערותיו, אבל להעלות האלה אין כוח מחייב.

יתירה מזה: כשדיברתי עם המפקח על הבנקים, שעושה כאמת עבודה טובה, כפי שאמר חבר הכנסת רמון, ושאלתי אותה מהן המגמות, היא אמרה: ברור שהבנקים חייבים להתייעל, אבל גם הדרשה אותה להתייעלות איננה דרישה חוקית שפוסל לכצע אותה. אם הבנק רוצה, הוא מתיעל; אם אינו רוצה — הוא אינו מתיעל; ואם הוא מתיעל באותם נושאים ותחומים שהוא מוצא לנכון.

אני רוצה להצביע על כך שאנחנו נמצאים בסיטואציה, שיש לנו מערכת שלמעשה כל אורח בישראל חלוי בה וקשור בה הרבה פעמים ביום, הרבה מאוד פעמים כחודש ובשנה, שלמעשה שם מנהלים את כספיו ואת ענייניו כלי שתהיה על כך ביקורת של ממש.

במה דברים אמורים? אדוני שר האוצר, אם היתה לי מערכת בנקים שאני יכול לתת בה אמון, יכול להיות שהבעיה לא היתה מתעוררת. אבל בשל מה כל הועקה? מרע הבנקים מעלים עכשיו את העמלות שלהם — מפני שהם נכנסו לסחרור, בגלל החלטותיהם, הם, והם נכשלו ונכשלו. בגללם, בגלל ההתמוטטות של מניות הבנקים, ממשלת ישראל היתה צריכה, לטוב או לרע, ואיני נכנס עכשיו לשאלה הזאת, להזרים הרבה מאוד מיליוני דולרים כדי להציל את הבנקים; המשק בישראל נמצא באמת בתמוטטות גדולה מאותו יום שהבנקים התמוטטו, וזה היה יום קשה למשק הישראלי. ומה קורה עכשיו? אותם אנשים שהביאו אותנו לכישלון הנורא הזה ממשיכים לנהל את העסקים שלהם. עכשיו אני צריך להרכין ראש ולהיות מאושר מזה שהם מוכנים לקחת על עצמם קיצוץ במשכורותם.

בשבת זו שמעתי את יושב ראש מועצת המנהלים של בנק לאומי, מר פת, והוא גונח עצות לכל היישוב והוא מזהיר שאסור לנגוע במערכת הבנקים פן יבולע לנו, מפני שחס וחלילה ישמעו בחוץ לארץ שמערכת הבנקים לא בסדר ואולי זה יכול להשפיע על המצב הפיננסי במדינת ישראל. איזה מצב נחושה של מנהל בנק! בכל מדינה מתוקנת, אדם כזה, ולא רק הוא, אלא כל הנהלתו של הבנקים בישראל, היו צריכים למחרת המשבר שקרה לקום ולהתפטר: הרי אני אינני יכול להאמין להם כלל האם כאמת הצעדים שהם מציעים הם צעדים ריאליים ונכונים ונחוצים. ייתכן כאמת שצריך להעלות את

יצחק זייגר (הליכוד):
בטקט.

לבנקים יש גם פעילות פילנתרופית ענפה. מה פירושה של פעילות זו? — הפעילות היא בכך שהם מממנים את הדבר, זה מקום מפגש עם אישי ציבור, כי גם אישי ציבור מעורבים בפעילות הפילנתרופית, ואז כמובן לא כל-כך נוח לבקר את הבנקים שמממנים פעילות שאתה מעורב בה. ושוב, כך יוצאים הבנקים אורירה טובה וכך הם הצליחו במשך כל-כך הרבה שנים, לנפח את מניותיהם ולפתות את הציבור לקנות מהאמסיות החדשות שלהם.

רכזתי, לאחרונה אנחנו רואים ושומעים שלמרות דעת הקהל שנוצקה הבנקים בשלהם והם מתכוונים להעלות את העמלות שלהם מעל ומעבר לכל שיעור סביר. בכך הם מפעילים את הכוח המונופוליסטי שלהם ופועלים כקרטל. זה לא ייתכן, זה בניגוד לחוק ההגבלים העסקיים שיתאמו עמדות בקשר לעמלות ובקשר לכל תנאי כזה. זהו תנאי כובל, בלתי חוקי. פניתי לממונה על ההגבלים העסקיים, אבל הוא אמר לי: ראה, בתחום שיש אדם אחר, אורגן אחר או רשות אחרת שמטפלת, אני אינני מטפל, ובתחום שהמפקחת על הבנקים מטפלת אינני רוצה לטפל. אבל למפקחת על הבנקים אין סמכויות בתחום הזה, ויפה אמר חבר הכנסת רמון: צריך להגדיל את סמכותה בחוק. בית"ים נופל הנושא בין הכיסאות. אינני יודע מה יוכל לעזור דיון, אני מקווה שדיון בכנסת יוכל לעזור, אבל אנחנו צריכים שינויים בחוק ואנחנו צריכים להמריץ את הממונה על ההגבלים העסקיים להפעיל את סמכותו, משום שאם באמת יוכח שהיה תיאום בין הבנקים ויש פעילות קרטלית כזאת, זה ממש מעשה בלתי חוקי והאחראים צריכים לבוא לדיון.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעלות את הנושא על סדר-היום של הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת זייגר. אני מבין שחבר הכנסת אבטבי איננו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
הוא סמך עלינו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מזמין את שר האוצר להשיב על ההצעות.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמרתי מעל הדוכן הזה יותר מפעם אחת, וחבל שאני אומר את הדברים כאשר חבר הכנסת רמון איננו באולם, שהתופעות השליליות שהתפתחו מסביב לצמיחה החיונית וההתנפחות השלילית של המערכת הבנקאית ונמשכו כמה שנקרא טיפוח המניות הבנקאיות — הן קודם כול באחריותם ובכיוונתם של הבנקים, לפחות בעשור האחרון.

אני אומר זאת, כיוון שחשוב מאוד מבחינה ציבורית שלא לערבב בין אחריות ישירה לבין אחריות עקיפה. אילו אני הייתי צריך לקבוע את סדר הטלת האחריות במקומו של חבר הכנסת רמון, הייתי מתחיל קודם מהמערכת הבנקאית ולאחר מכן עובר למערכות שנתנו לתופעה הזאת להתפתח, בלי שאנסה לרגע אחד להקל ראש באחריות שבאיי-עשייה.

אני חושב שכולנו יודעים היום יותר על ההתפתחות שהיתה במערכת הבנקאית. כהרבה מאוד סימפטומים ובדפוסים התנהגות היא דמתה למה שקרה בחברה הישראלית כולה:

באופן כללי וגם האנשים יברחו מהבנקים ויחפשו דרכים אחרות כדי להחזיק את כספם או להגיע לעסקאות. אני חושב שבסופו של דבר, במדינה מודרנית, בהיקף גלגול כספים כה גדול כמו שלנו ובאינפלציה, הבנקים הם אמצעי חשוב לכל האזרחים.

אני יכול שלא לצטט אמרה, מגוזמת במידה מסוימת, שאמר אותה ברטולר ברכת לפני הרבה שנים, ובהו אני רוצה לסיים את דברי. אני רוצה להגיד שהמצב הוא עד כדי כך, אבל באתר מחוזותי המוקדמים הוא אמר שהפסע של פריצת בנק אינו עולה בהרבה על הפסע של פתיחת בנק. אני רוצה שנגיע לכך ואמרתי שזוהי הגומה, אבל אני בהחלט חושב שהיום, בציבור הישראלי, אין מתייחסים אל הבנק — — —

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה רואה, אם כן, מה המצווה של סגירת בנק?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

כן. יכול מאוד להיות שצריך לסגור, אבל גם הסגירה צריכה להיעשות כתבונה. הסגירה בפני עצמה אינה צריכה להיות זריחה חול בעיני הציבור, כאילו באמת עושים חיסכון. אלא צריך להיות שבנוע שההנהלות שעושות את זה, עושות את זה מתוך תבונה, מתוך פיקוח ומתוך התחשבות בציבור הרחב. לכן אני חושב ששומה עלינו לדון באופן רציני בנושא שכל אורח ואורח בישראל נוגע בו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. רשות הדיבור באותו נושא — לחבר הכנסת יצחק זייגר, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר אבטבי.

יצחק זייגר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יום יום, שעה שעה, מפעלים הבנקים כוחות מונופוליסטיים כדי לנצל את הציבור ולגרוף רווחים. אלה הבנקים שניפחו את המניות, אלה הבנקים שמפעלים השפעה מרחיקת לכת על כל תחומי הכלכלה והמשק, והם עושים זאת בדרך מתוחכמת ולא כל-כך הוגנת. אנחנו יודעים שהבנקים משקיעים סכומים גדולים בפרסומות, זו אינה סתם פרסומת לשמה, זו פרסומת כדי ליצור השפעה בכלי התקשורת, בעיתונות הכתובה. אני יודע מקרה שהתגלו מעשים חריגים באחד הבנקים, כתב עלה על הנושא הזה והכין כתבה, אבל העיתון לא רצה להסתכסך עם לקוח טוב. זו הדרך שבאמצעותה יוצרים אורירה טובה. הבנקים מספקים גם מקום עבודה טוב לעובדי המדינה כאלטרנטיבה, כמסלול קידום. היה כאן אינצידנט מסוים, אדוני שר האוצר: כשהעליתי את ההצעה שלי להצעה טרומית בנושא של מתן זכויות הבטחה לבנקים — סגן היה כאן אתה וההצעה היתה כביאום אתך — נזרקה לנו מעין הודעה ששר האוצר מתנגד. לא הבנתי איך זה ייתכן, הלא רק תאמול דיברתי עם שר האוצר והוא הסכים. צלצלנו, ביררנו, והתברר ששר האוצר כלל לא היה במשרד, אבל מאיזה דרג זוטר העברו דברים שהתפרשו כאילו, ואותו דרג בא הנה והתברר שלא דובים ולא יער והצעתי עברה. קל לי להכין שאותו אדם היה לו איזה קשר עם הבנקים, או אולי לא קשר אלא רק אינטואיציה והוא אמר: רגע, אפשר לעשות מעשה טוב לטובת הבנקים ואולי אפשר לעכב איזו הצעה שלא תעזור לבנקים, כמו הצעתו של חבר הכנסת זייגר. גם זו שיטה של יצירת אורירה טובה, כיצד אפשר לפעול כסביבה אוהדת — — —

יעקב גיל (המערך):

איון העמדה תמימה. דברים כאלה אתה אומר אותם —

בחסכוניות השוטפים הלכה ועזבה את מערכת הבנקאות, כך שאין היום ממי לגבות את החשבון, ואיני מתייחס לרמה האישית של ההנהלות שבה נגעת.

אם אנחנו רוצים, ואנחנו רוצים בהחלט להגיע למערכת משקית רזה יותר ויעילה יותר, אין שום פתרונות פלא. כל סגירה של סניף שאינו תורם לבנק את הוצאות תפעולו היא מרכיב בדרך להתייעלות המערכת הבנקאית. אין התייעלות כאוויר. כל צמצום לשכה מיותרת, כל צמצום במשרה של סמנכ"ל או במשרה אחרת, כל צמצום בשכר של מורשי חתימה מעבר למה שיכולה להרשות לעצמה המערכת הבנקאית הוא צעד בכיוון של התייעלות.

אני רוצה לומר בשמחה, שבענף חברות הביטוח, לי ידוע לפחות על חברה אחת, שאינה נמנית עם הסקטור הפרטי או הקפיטליסטי, שבעת מצוקה כפי שהיא נמצאת בה היום, שכן גם אצלה חל תהליך של פער הולך וגדל בין ההכנסות להוצאות, אנשים ברמה של מורשי חתימה הפחיתו ממשכורתם, כדי שהחברה תוכל שלא להיכנס לאזור הקו האדום של ההפסדים המסוכנים. ההורדה היתה כשיעור של למעלה מ-10%, מתוך חרדה מובהקת לקיום מקום העבודה. גם במערכת הבנקאות אין ולא תהיה ברירה אלא לעשות כך.

אם אינני טועה, זה היה חבר הכנסת וירשובסקי שאמר, שהוא אינו רוצה שהממשלה תהא זו שתטפל בכנקים.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

לא כך אמרתי. אמרתי שאינני רוצה שיהיה פיקוח קשות.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אם כך, אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת וירשובסקי, שאחריות הממשלה על מערכת הבנקאות היא היום כפולה ומכופלת.

חיים רמון (המערך):

היא הבעלים.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

פעם אחת אחראית הממשלה לכך שמערכת הבנקאות תהיה בריאה, וכדי שתהיה בריאה וללא זעזועים היא חייבת להיות רזה יותר.

יעקב גיל (המערך):

בעניין הזה אפשר לשבח אותך, אתה נותן דוגמה אישית, התחלת לרזה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

ובמישור השני, חבר הכנסת וירשובסקי, הממשלה בשם עם ישראל נתנה למערכת הבנקאות ערכות כשיעור נומינלי של עד 7 מיליארדי דולר — ובשיעור ריאלי שאני מקווה שיהיה אפס — אבל הוא בהחלט עלול להיות יותר מכך, אם המערכת לא תתייעל במהירות ובאינטנסיביות, כשיעור של מיליארד או מיליארד וחצי דולר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אדוני שר האוצר, אתה מתכוון להציע להעביר את ההצעות האלה לוועדה?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

כן, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אם כן, זמנך מוגבל ל-15 דקות, עם כל הכבוד אליך, אני מצטער אם אני מעיר לך, אבל אני חייב להעיר לך.

תופעות של עליית רמת-ההוצאות הישירות והעקיפות, צריכה מוגזמת, צריכת פאר, שירותי ראויה ולא שירותי רווחה — כל אלה הלכו והתגברו והשאירו פער הולך וגדל בין המציאות הריאלית לבין המציאות כפי שנראתה וכפי שבאה לידי ביטוי בין השאר גם במניות, במקרה זה במניות הבנקאיות.

חבר הכנסת רמון הזכיר סקטור אחר כמשק שגם בו נתגלתה תופעה דומה עקרונית, אם כי לא כל-כך מוגזמת ולכן הוא היום פגיע פחות. כוונתי לענף הביטוח. המשכר סביב המניות הבנקאיות היה רק אחד הביטויים של אותו ניפוח, של אותו גידול, של מה שנראה כגידול ולא התייחס למציאות הריאלית. גם היחס בין ההוצאות להכנסות הישירות במערכת הבנקאות עבר תהליך דומה. רוצה לומר, גם לולא משכר המניות הבנקאיות, שאף לרגע אחד אינני מציע לאיש להקל ראש בחומרתו, אבל גם לולא אותו משכר היה ענף הבנקאות, בדומה לענפים אחרים, אולי הוא היה הכולט בהם, הולך ומנתק את הקשר בין ההוצאות התפעוליות לבין ההכנסות התפעוליות, בין ההשקעות לבין כסיס ההון.

אנחנו רואים את התוצאה במשכר המניות הבנקאיות, שהיה אימנם מאיץ בתהליך אבל הוא בשום פנים ואופן לא היה כל התהליך. הדרך להכרזה היא בהכרח חזרה לממדים הריאליים. אחת התופעות הפחות חיוביות במערכת העמלות, ההכנסות וההוצאות של השירותים הבנקאיים בשנים האחרונות היתה כריכה, כמעט הייתי אומר של מצה ומרור ואכילתם או אספקתם יחד.

חיים רמון (המערך):

את המצות אכלו הבנקים — את המרור אוכל הציבור.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

הציבור והבנקים חשבו שהם אוכלים עוגות.

חיים רמון (המערך):

לגבי מרור אין מחלוקת.

יעקב גיל (המערך):

כפי שאמרה מרי אנטוואנט: אם אין לתם — יאכלו עוגות.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדנים זאת כמונחים קונקרטיים: מצד אחד סיפקה הבנקאות הלוואות לתקופות ארוכות במחיר שמתחת למחיר הריאלי ואפילו מתחת לשיעור האינפלציה, רוצה לומר — בריבית שלילית, ונתנה עבור פיקדונות שיעורי תשואה או ריבית נמוכים. אולם, בו בזמן היא סיפקה את השירותים במחירים שהיו פחותים ממחירי העלות של השירות.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, שכאשר מטעמי נוחיות רצה אדם לרשום המחאה על 30 שקל או על 50 שקל, והבנק היה כמצב שבו נרמה היה כאילו המערכת מתפקדת ברווחיות, הריאליה, כפי שהזכיר כאן חבר הכנסת וירשובסקי את המצווה הברטנית של פתיחת עוד סניף ועוד סניף, אז לא היה, שאפשר לתת שירות של המחאה על 50 שקל ועל 100 שקל. אבל אם רוצים להשוות את מחיר העלות, הרי בארץ עולה היום השירות של משיכת המחאה בין 9 ל-15 סנט, כאשר באנגליה עולה אותה פעולה כ-30 סנט.

חיים רמון (המערך):

ובמה משלמים באנגליה עבור ריבית קרדיטורית?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

ובאותו זמן הריבית הקרדיטורית שבנקים שילמו היתה כזאת, שלא נתנה תמריץ להפקיד בהם. מערכת הפיקדונות

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני מקבל את הערתך. אדוני היושב-ראש, אבל מכיוון שישירות ועדות הכנסת חסיונות לעיתונות ומכיוון שנראה לי כי חשוב שהדברים יאמרו, אדגיש את הדברים ברשותך, במסגרת הזמן.

אשר לאחריות במתן הערכות, שהיא חד-צדדית — כולנו מקווים שערך מניית הבנקים יעלה ולא נצטרך לשלם אגורה על חשבון הערכות, ובעלי המניות יהיו הנהנים — כנותני הערכות, מעבר לתפקידנו כמי שמופקדים על הסדר הציבורי, וכותנו וחובתנו להעמיד דרישות בפני המערכת הזאת כדי שתתייעל, כדי שעם ישראל לא ישלם חלקים באותה ערבות, וזאת אנחנו עושים. הבנקים פועלים בין ברצון ובין על משקל אותו משטט יהודי האומר "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני", המדרש שואל: מה פירוש "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני"? איך מסתדרת כפייה עם רצון? מדובר במסכת גטין. אומרים: יש לו בפנימיותו הרצון הטוב, אלא שיש בו גם היצר הרע, ואז דרושה הכפייה כדי שיתגלה הרצון הטוב. כלומר, הבנקים ועובדיהם מודעים להכרח בהתייעלות, כדי שיוכלו להמשיך ולתפקד. הממשלה חייבת ליצור אותו מסלול של "כופין אותו עד שיאמר רוצה אני".

כאשר לעמלות — — —

קריאה:

כולל בית-סוהר?

יעקב צור (המערך):

לפי זיכרוני, שמסכת גטין רש"י מפרש: כופין אותו — תולים אותו עם רגליו למעלה וראשו למטה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני בטוח, שמערכת הבנקאות תשתכנע גם כלי פתרונות פרגוניים ודידקטיים מבית-מדרשו של רש"י.

ובכן, חברי הכנסת, כאשר לעמלות, נראה לי שיש להבחין בין עמלות לבין שירותים, שהציבור יכול לקבל אותם במקום אחר, שלגביהם הבנק אינו מנופול טבעי או קרטל — —

חיים רמון (המערך):

אני קרטל.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

— — — לבין עמלות שהן פועל יוצא מפעילותם. אין ספק, שבמצב שבו הבנקים יצטרכו לשלם מחיר ריאלי עבור החסכונות, כדי להתחרות באלטרנטיבות האחרות, הם יהיו חיובים, והם חייבים, להעלות את העמלות למחירן הריאלי.

אני מקבל את הגישה, שבאה כאן לידי ביטוי, שבמצב כזה יש מקום להידוק הפיקוח, ואני מציע לבית להעביר את שלוש ההצעות לוועדת הכספים, ובה יתקיים דיון עליהן. עם דיון על מערכת הבנקאות בכללותה.

הי"ר מ' כהן-אבידן:

תודה לשר האוצר. אני שואל את המציעים כזה אחרי זה. חבר הכנסת חיים רמון, אתה מסכים להעברת הנושא לוועדת הכספים?

חיים רמון (המערך):

מסכים, אדוני.

הי"ר מ' כהן-אבידן:

חבר הכנסת וירשובסקי?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מסכים, אדוני.

הי"ר מ' כהן-אבידן:

חבר הכנסת זייגר?

יצחק זייגר (הליכוד):

מסכים.

הי"ר מ' כהן-אבידן:

תודה, ובכן לפנינו הצעה אחת: להעביר את שלוש ההצעות לוועדת הכספים, אנו ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

הכספים נתקבלה.

הי"ר מ' כהן-אבידן:

פה אחד הוחלט להעביר את שלוש ההצעות לוועדת הכספים.

יד. הצעות לסדרהיום המשבר הפוקד את העיר אילת

הי"ר מ' כהן-אבידן:

אנו ניגשים לנושא הבא: המשבר הפוקד את העיר אילת, מאת חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמולינו. בבקשה.

שושנה ארכלי-אלמולינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "אפילו בחלומות הכי שחורים לא האמנתי שהמצב באילת הוא כה חמור". זו היתה הכרתו של ראש העיר החדש, מר רפי הוכמן, עם כניסתו לתפקיד.

הביטוי המוחשי לתיסכול ולייאוש, הפוקדים את תושבי אילת על מקצועותיהם השונים, היה השכיחה שהקיפה את כל מקומות העבודה והעסקים בעיר. זה היה ביטוי לאכזבה ולמרירות, נוכח ההתדרדרות בתחום התעסוקה הפוקדת את העיר. השכיחה היתה גם כיטוי למחאה, זעקה ואזהרה לממשלת ישראל, שהמשך המצב הקיים פירושו נסיגה

רבתי-משמעות באילת ובזכויות משאבים, מאמצים וחוקות לקידום העיר, הגדלת האוכלוסייה והפיכת אילת ליישוב הנושא את עצמו, הקולט עליה ומושך חסידים.

כישלון המדיניות הכלכלית של הממשלה, הנותן את אותותיו בכל ענפי המשק, הטביע את חותמו ביתר שאת על אילת, המרוחקת ממרכז הארץ והיא בעלת ייחוד מבחינת מקורות התעסוקה המצויים בה. אילת, פנינת ישראל בים סוף, עברה תהפוכות רבות מאז שחרורה עליידי חטיבת הפלמ"ח וגולגה ב"א באדר התש"ח. עברו עליה שנות שפל וגיאור, אך בזכות העקשנות, האמונה הגדולה והאהבת המקום של תושביה ידעה להתגבר על קשיים ועמדה במבחנים.

תנאי כל יעבור לקיומה ולביטוסה של אילת הוא הבטחת תעסוקה מלאה לתושביה. היו שנים שבהן אילת סיפקה תעסוקה, ובעיקר בתעשיית החיירות, למאות רבות ואפילו אלפי תושבים ממרכז הארץ, יהודים ובני מיעוטים. לחוסר

חדרים רבים. לפי הנתונים שנמסרו לי, יש כיום 3,092 חדרים ב־25 בתי־מלון. כגמר בנייה נמצאים עוד 345 חדרים ב־6 בתי־מלון, אך התפוסה נמצאת בירידה.

בשנת 1981 היו 2,267 חדרים והתפוסה הייתה 66.41%; בשנת 1982 — 2,338 חדרים והתפוסה — 55%; בשנת 1983, עד יוני — 3,029 חדרים ותפוסת החדרים תרד ל־53%. יצוין כי בתקופת החודשים ספטמבר–נובמבר השנה ירדה התפוסה ל־35%–40%.

נרקמו תוכניות בטרים מלחמת לבנון, כאשר התחזית הייתה שמדי שנה בשנה ילך ויגדל מספר התיירים שיפקדו את אילת. תחזית זו לא עמדה במבחן המציאות וההשפעה על תיירי חוץ הייתה שלילית.

אם לא תיעשה פעולה רחבת ממדים, שיטתית ולעומק לעידוד התיירות לאילת על־ידי משרד התיירות — קיימת סכנה מוחשית שהתפוסה בבתי־המלון תרד ל־20%–25% ואילת תהיה בתי־מלון יישארו ריקים, דבר שיפגע ברווחיות בתי־המלון ועלול לגרום לסגירתם, עם כל המשמעה מכך.

על משרד התיירות לפעול לעידוד תיירות־פנים לאילת, על־ידי פעולה שיטתית במקומות העבודה ויצירת תמריצים להעריך את אילת על פני מקומות קיט בארצות הים־התיכון, שאין להשוותם עם הקסם והיופי של אילת.

כבוד היושב־ראש, נמל אילת — שער ישראל למוזרח הרחוק — הוא מקום עבודה שרכים רצו לעבוד בו. הקמת המפעל באילת והפעלתו בהתחלה נעשתה בתנאים קשים, כאשר לרשות העובדים לא עמד ציור מתאים והעובדים התמודדו עם בעיות קשות. היה זה מעשה חלוצי ממדרגה ראשונה, בקרב פועלי הנמל המועסקים כיום יש רבים מהראשונים שבנו את הנמל. תקוות רבות חלו בהפעלת הנמל באילת. נמל אילת היה השער היחיד למוזרח הרחוק בעת שחצלת סואץ הייתה חסומה בפני אנויות שהניפו דגל ישראל. לא כמעט בזכות נמל אילת נסללה הדרך ליצירת קשרים מסחריים עם המזרח הרחוק.

יש לציין בצער רב, שנמל אילת, המעסיק כיום כ־300 עובדים, נמצא בתהליך של עצמצום ונסיגה. כמות הסחורות העוברות דרכו ירדה בהשוואה לשנים קודמות. הנמל, המסגול לשנע כ־15% מכלל כמות הסחורות העוברות דרך נמלי ישראל, חלקו כיום ירד ל־6%; בו בזמן שלפני שנתיים היה 8% כמות הסחורות העוברות דרך הנמל איננה מבטיחה תעסוקה רצופה לעובדים. קיימת אבטלה סמויה, דבר הפוגע בהכנסת העובדים, כי חלק לא מבוטל של הכנסת העובדים בא מפרמיות.

ממשלת ישראל צריכה להתייחס לנמל אילת לא רק על בסיס של כדאיות כלכלית, אלא גם מתוך שיקולים לאומיים ביטחוניים. קנאה ותסכול מקננים בלכותיהם של תושבי אילת, כאשר יום יום הם רואים את התנועה הגדולה הפוקדת את נמל עקבה, ונמל אילת שומם.

ממשלת ישראל חייבת לתבוע מחברות הספנות לתת לנמל אילת עדיפות ראשונה לגבי הסחורות המיובאות על־ידן מהמזרח הרחוק ומאוסטרליה וכן לגבי סחורות מסוימות מדרום־אפריקה. על הממשלה לתת עדיפות לסלילת הרכבת לאילת, שתאפשר את הגדלתו של יצוא האשלג והפוספטים למוזרח הרחוק, וכמו כן את הובלתו של חלק מהפחם שרוכשים בדרום־אפריקה.

אדוני שר האוצר, תקוות רבות חלו בפתוח מכרות הנחושת במצמ. היו שנים של גיאור במחיר הנחושת, ועל אף

עבודה באילת השלכות מעבר לקיים ביתר חלקי הארץ. כי לאחר שהאדם המוכטל מאבד תקווה להסתדר בעתיד הקרוב בעבודה הוא עוזב, על־פי רוב, את העיר, ובדרך כלל עוזבתו את העיר גוררת עמה את עובדת העיר על־ידי בת זוגתו, המועסקת כאחות. כמורה או כעובדת סוציאלית, גם כאשר היא יכולה להמשיך בעבודתה. זאת משום שהמרחק בין אילת לבין יתר יריכו האוכלוסין גדול.

על כן מוטלת חובה על ממשלת ישראל, מעבר למקובל, לדאוג להבטחת תעסוקה הולמת לתושבי אילת, כי אסור להשלים בשום פנים ואופן עם כך, שכתוצאה מחוסר עבודה תקטן האוכלוסייה בעתיד ויידרש מאמץ עליון כדי להחזיר את המצב לקדמותו.

אדוני היושב־ראש, החזרת סיני למצרים הייתה מכה לאילת, והאוכלוסייה טרם התאוששה ממנה. אלפי תיירים ראו באילת תחנת שעות קצרה והתנת מעבר לכיקורם בשרם־א־שִׁח', בדי־זהב, בנואיבה וככל יתר המקומות במרחב־שלמה. שיצרו תעסוקה לא רק לבעלי־המלון אלא גם ליתר ענפי התעסוקה בעיר. עם חתימת הסכם השלום עם מצרים תלו תקוות רבות לפריחתה של אילת כמרכז נופש וכפנינת התיירות, אך לצערי התקוות התבדו במידה רבה.

על דבר אחד אין תושבי אילת יכולים להתאונן. כמעט כל שרי הממשלה ביקרו באילת. כל שר שביקר במקום הרעף הבטחות לפיתוח העיר. הובטחה מסילת ברזל, שתאפשר יצוא של אשלג ופוספטים למוזרח הרחוק ולאוסטרליה דרך נמל אילת. הובטחה הקמת מפעלי תעשייה עתירי ידע. הובטחה הקמת שדה תעופה חדש, שיאפשר נחיתת מטוסים גדולים. שר התיירות הבטיח הקמת פרויקטים שימשכו תיירים לאילת, אך לדאבונו של תושבי אילת היו אלה הבטחות שווא ושטירות בלב כיסוד.

בכל דיון על מצב התעסוקה באילת אסור לנו להתעלם מבירורה של אילת ומריחוקה ממרכז הארץ, דבר הגורם לייקור מחיריהם של כל המוצרים כמעט, מעל לרמה המקובלת במרכז הארץ. ריחוקה של אילת וההיכרח של התושבים לסדר עניינים כמרכז הארץ, הן בתחום המסחר והן בתחום ענייני המשפחה, היה הגורם לסכסוך מחיר הטיסה לאילת. לדעתי, זו איננה שדווקא בימים שבהם פוקד את אילת משבר ויש סכנה ממשית להעמקת האבטלה — מבטלים את הסובסידיה לכרטיס הטיסה, דבר העלול להיות גורם נוסף בהחלטת רבים לעזוב את העיר.

ראש העיר החדש, הצעיר, מר רפי הוכמן, מסר לי בדאגה: כיום כרטיס טיסה הלוך ושוב לאילת עולה 5,040 שקל, לעומת 3,300 שקלים קודם לכן. עצמצום הסובסידיה על הכרטיס העלאת המחירים ב־50% לערך גרמו חסיסה בקרב רשכים ופגעו בעיקר בקשר של תושבי אילת עם יתר חלקי המדינה, בנושא טיפול רפואי, בקשרים כלכליים ועוד.

אדוני היושב־ראש, אין לאילת מתחרה ביופיה. יופי המקום שימש תשתית לפיתוח התיירות, ואין זה מקרה שטיסות השכר הראשונות היו לאילת. השמש והים של אילת היו מגנט שמשך אליו תיירים מהעולם כולו, בעיקר מסקנדינביה. תעשיית התיירות וכל מה שיש סביבה היו והם גם כיום מקור התעסוקה העיקרי באילת. על ענף זה, שהעסיק 3,092 עובדים, עובר משבר קשה כתוצאה מהחודשים האחרונים. מספר טיסות השכר ירד, וקיימת סכנה שמספר הנופשים הישראלים באילת ירד, נוכח המשבר הפוקד את המשק. אילת בנתה רבות על פיתוח וואץ של תעשיית התיירות. נכנו בתי־מלון חדשים ונוספו

הנושא לוועדה. אבל פטור בלא כלום אי-אפשר. ברצוני להביא לתשומת לבו של הבית ודאי לתשומת לבו של חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזליו את הנתונים המעודכנים לנוכחמבר 1983 על התעסוקה באילת.

באילת, בנובמבר 1983, יש 22 מובטלים של ישיבה ימים פלוס; 15 מתוך ה-22 זכאים לדמי אבטלה, השאר הן נשים שלא מצאו לנכון לקבל עבודות שהוצעו להן.

באילת של נובמבר 1983 יש מאות, אם לא יותר — בנתונים שלי יש יותר, למען הזהירות אני אומר מאות רבות — של עובדים שאינם מבני אילת העובדים בענף התיירות. אילת של נובמבר 1983 היא עיר שבה הזקמו והורחבו בשנתיים האחרונות 18 מפעלים שקלטו כ-130 עובדים נוספים. אילת של 1983 היא עיר שבה קיימות תוכניות הרחבה של מפעלים מקצועיים, כמו "כבלי ציון", האמורים לקלוט עשרות עובדים. אילת של נובמבר 1983 היא עיר כמו מקומות רבים בארץ, ובה העובדים כורדים מאוד מאוד את מקום העבודה שבו הם מוכנים לעבוד ולהשקיע את פת לחמם.

אין שום ספק שיש לטפל בפיתוחה של אילת. הבה נרע, דבר ראשון, את העובדות. העובדה המציאותית היא, שלא ניתן יהיה לבנות את עתידה של אילת על קיום מכרה, שחורץ ממעלות המיקום ההיסטורי שלו, תרומתו האפשרית לכלכלת אילת במדינת ישראל היא בהפסדים בשעורים המטוגלים לא רק לסכסך את העבודה, אלא לכסות כל פתרון אחר לאותם עובדים העובדים בו.

אהרן הראל (המערך):
לאן מתוכנן להעביר את עובדי "תמנע"?

שר האוצר י' כהן-אורגד:
מרביתם של עובדי תמנע יכולים להיקלט במפעלי הפוספטים. מיעוטם יכולים להיקלט בענף התיירות באילת. אם נשלה את עצמנו, שנחנו נכנה תחומות מלאכותיות ובהן נבטיח לכל אחד אפשרות לבחור את מקום עבודתו, בלא כל קשר עם יכולתו של אותו מקום לפרנס את עובדיו ככבוד, לא נבריא שום דבר.

אילת, שהיא עיר הנמל הדרומית שלנו והמוצא לים-סוף, היא כהחלט מקום שפיתוחו חיוני ויקר לכולנו. אהיה מוכן להמשיך את הדיון בנושא אילת, לא לגבי מצב האבטלה בעיר הזאת, כפי שהוא היום, כיוון שכפי שהצבעתי אין זה מהווה כלל בעיה. 22 האיש הרשומים בלשכת העבודה, מהם 15 זכאים לדמי אבטלה, אינם אינדיקציה לאבטלה.

שושנה ארבל-אלמזליו (המערך):
זו איננה האינדיקציה, מחצית עובדי התיירות הם בחופשה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
הרשי לי להזכיר לך, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזליו, שיש גם מאות פניות לעובדים שלא נענות, זה ודאי אינו אינדיקציה לאבטלה.

כיוון שפיתוחה של אילת הוא הדבר היקר לכולנו, אני אהיה מוכן לכך שהבעיות לגבי תוכנית פיתוחה של אילת תידונה בוועדת הכלכלה.

היור' מ' כהן-אבידב:
תודה לשר האוצר. אני שואל את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזליו, האם את מסכימה להעביר את ההצעה שלך לסדר-היום לוועדת הכלכלה?

האחד הנמוך של נחישות המצי בהמנע היה המפעל רווחי. עם ירידת מחיר הנחישות בשוק העולמי והמשכר הפוקד את הענף הוחלט להפסיק את כריית הנחישות בתמנע ומאות פועלים פוטרו. על אף הפיצויים הגדולים ששולמו, זו הייתה טראומה שפקדה את עובדי תמנע ומכה קשה לתושבי אילת. עם העלויות שחלו במחיר הנחישות והשכלולים שהוכנסו בכרייה חודשה העבודה במכרה בהיקף קטן יותר. חלק מהפועלים חזרו לעבודה ונקלטו גם חדשים. מכרות תמנע הם אחד משלושת מקורות התעסוקה העיקריים של אילת, בנוסף על תעשיית התיירות והנמל. מועסקים בהם כיום 320 עובדים. בכיקורי בתמנע התרשמתי מגאווה המקצוע של הפועלים העובדים במכרה, מהשתרשות בעבודה ומרצונם לראות בתמנע את מקום עבודתם הקבוע.

ההכרזות החוזרות ונשנות בחודשים האחרונים, של כל מיני גורמים ממשלתיים, שגורל תמנע נחרץ והמפעל ייסגר כתוצאה מהגירעונות המצטברים — מדירות שינה מעיני פועלי תמנע ומשפחותיהם, אם חלילה דבר זה יקרה, תהיה זו מכה חמורה שתנחת על אילת. התוצאה תהיה שתושבים וחיקים של העיר, שהקימו משפחות וגידלו ילדים, בחלקם הגדול יאלצו לעזוב את המקום, כי אין מקורות תעסוקה חלופיים שבהם הם יכולים להיקלט. זה עלול לערער את הרקמה החברתית בעיר, כי רבות מנשי עובדי תמנע הן מורות, אחיות, עובדות סוציאליות שתפרושנה מהעבודה כאשר בני זוגם יצטרכו לחפש עבודה במרכז הארץ. זאת תהיה פגיעה חמורה בהווי החברתי וכקהילה של אילת, שהתגבשה בשנים האחרונות. בלי להתעלם מהעובדה שכיום הפעלת תמנע לא רק שאיננה רווחית אלא צוברת גירעונות — יש לעשות כל האפשרי כדי להבטיח את המשך העבודה בתמנע. ייתכן שכדי להקטין את הגירעון יש לשחף את קרן חוסר העבודה בתשלום חלק מסוים של שכר העובדים לתקופה מסוימת, כי זה עדיף מכל הבחירות על פיטורי 300 העובדים ותשלום דמי האבטלה.

היור' מ' כהן-אבידב:
חברת הכנסת ארבל-אלמזליו, בבקשה לסיים.

שושנה ארבל-אלמזליו (המערך):
אני מסיימת.

ההתייחסות של הממשלה לאילת כמזקתה כיום כתחום התעסוקה תקבע במידה רבה את עתידה של העיר ואת אופיה. הבטחת תעסוקה מלאה צריכה לשמש נר לרגליה של כל ממשלה. כי אבטלה פירושה צמצום העלייה ועידוד הירידה.

על כן אני מתקוממת בכל מאודי נגד ההצעות, המופרכות על-ידי כלכלנים, המייעצים להתמודד עם בעיות האינפלציה על-ידי מיתון ואבטלה. בעיית אילת בתחום הבטחת התעסוקה היא הרבה יותר רגישה מאשר בכל מקום אחר במדינה. כינוסף על כל ההשלכות יש גם האספקט הלאומי והביטחוני — אילת שוכנת היום במרחק כמה קילומטרים מגבול מצרים, מולה עקבה וירדן, לא הרחק ממנה סעודיה, עם כל המשמעות הלאומית והביטחונית מכך.

אדוני היושב-ראש, מפאת חשיבותו של הנושא אני מבקשת לקיים דיון במליאה.

היור' מ' כהן-אבידב:
תודה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזליו. אני מבקש משר האוצר להשיב על הצעה זו.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני אציע להעביר את

שושנה ארכלי-אלמוזליו (המערך):
כן.

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה. לפנינו אפוא הצעה אחת. להעביר את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזליו לוועדת הכלכלה של הכנסת. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

ועדת הכלכלה — רוב

נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה

נתקבלה.

טו. הצעה לסדר-היום

צמצום הכנסות המדינה מגביית מס הכנסה ומס רכוש

מסים מספר על רכוש והון בוטלו עלידי ממשלות הליכוד. שמונה מסים חדשים גרסו בידי, שגבייתם כולה אוטומטית. הוטלו בשנים האחרונות. ההיטלים השונים, שצצו ועלו לבקרים. אינם דורשים כל תחכום של מערכת הגבייה. רובם נכנסים לקופת המדינה כמעט מאליהם. השגשוג בכורסה, כיכא ובנסיעות לחוץ-לארץ רק הגביר את זרם ההכנסות מההיטלים השונים, ובהכרח תחנת הטיפול בגביית מסים בעייתיים יותר.

כאשר ניסה האוצר לטפל בגבייה בעייתית יותר, הוא נחל כישלון חרוץ בחקוק את החוק למיסוי כתנאי אינפלציה. החוק שקם על יצורו. הכול מסכימים היום, שמבחינה עיונית חוק זה הוא "צירת פאר, שמן הראוי ללמוד אותה ולנתח בכל אוניברסיטה. אך לעומת זאת הכול מסכימים, שיישומה בשטח בלתי אפשרי, בוודאי לא עם כוח האדם העומד כיום לרשות מערכת הגבייה.

חוק זה תרם רבות לאנדרלמוסיה השוררת כיום באגפי המסים, ולא רק שההכנסות ממסים ימשיכו ויירדו, אלא שלמעשה כמעט לא קיים כיום המושג של מס אמת כמה שנוגע לעצמאים ולחברות. המצב בפרט הוא שנישומים תמימים ובלתי מתחכמים, בעיקר בעלי מלאכה ועירה, משלמים מס שהוא בהרבה מקרים מעל ומעבר לנדרש, על-פי המקריות, בעוד חברות גדולות ומתחכמות, כגון בנקים ומוסדות פיננסיים ותעשייתיים גדולים, מנצלים את מקורוניהם הכספיים להעסקת מומחים ויועצים מעולים "עובדים" על הצד שכנגד, אושי המס, אשר מצדם מחקשים מאוד לעמוד בעומס ולהשתלט על החוק המסוכך והמסבך.

אדוני שר האוצר, מעל כמה זו אני קורא לך לחדול מחיפוש הפתרון בכיוון של הטלת עול מסים נוסף על זה שהוטל לאחורונה. הטלת מסים נוספים פוגעת בעיקר בשכירים ובשכבות החלשות. המסקנה קשה, אך אין אני יכול להעלות על הדעת אלא שזה אומנם מהלך מכוער, בעל גוון מעמדי מובהק, להכביד את העול על השכירים, ולהקל על בעלי ההון והקטטור העסקי.

אני קורא לך, אדוני שר האוצר, להתרכז במציאת הדרכים להעמקת הגבייה. גם בהעלאת המסים באחוזים נוספים פועל העיקרון של "תפוקה שולית פוחתת", ולי נראה שהמשק הגיע לשיא ולרוויה במספר אחוזי המס שניתן להטיל על הכנסתו. העלאה נוספת, מעל לזאת שמוצעת בימים אלה, לא תביא לתוצאה המיוחלת של הגדלת ההכנסות ממסים. להיפך, היא תגרוור גידול במספר העבריים ומעלימי המס בישראל.

אני קורא לך, שר האוצר, לפעול מיידית לביעור הנגע של ההון השחור והאפור, על קשת הניואנסים השונים, ולפעול לאחר להחזרת הפרופורציה הנכונה בין נטל המסים של השכירים ובין זה המוטל על עצמאים וחברות.

הי"ר מ' כהן-אביב:
חברי הכנסת, אנתנו עובדים להצעה האחרונה בסדר-היום של הכנסת: צמצום הכנסות המדינה מגביית מס הכנסה ומס רכוש, של חבר הכנסת נפתלי פדר.

אורה נמיר (המערך):

האם זה הסעיף האחרון בסדר-היום של הכנסת?

הי"ר מ' כהן-אביב:

זה הסעיף האחרון בהצעות לסדר-היום של הכנסת היום. יש עוד חוקים בסדר-היום שלנו.

נפתלי פדר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמו מזג האוויר, שדנים ודשים בו הרבה אך לא נעשה דבר לשנותו, כך גם מערכת המיסוי והגבייה במדינת ישראל. הרבה דנים בה, תדיר היא עולה לכותרות, אך מעט מאוד, אם בכלל, נעשה על-מנת לשנותה.

בימים אלה התבשרנו על ירידה ריאלית של 10% בהכנסות המדינה ממסים בחודש נובמבר, לעומת חודש נובמבר אשתקד. מס ההכנסה גבה בחודש נובמבר 3 מיליארדי שקלים. המהווים ירידה ריאלית של 18.8% לעומת נובמבר אשתקד. לאחר שנים של עלייה ריאלית בהכנסות המדינה ממסים נפסקה לאחורונה מגמה זו והחלה מגמה של ירידה, שתאוצתה גברה בחודש נובמבר. יש חשש סביר לכך, שתורגש ירידה לא רק לעומת התקופה המקבילה אשתקד, אלא גם בכל חודש לעומת החדש הקודם.

התחזית של האצת התהליך והירידה הצפויה של עשרות מיליארדי שקלים בגביית מסים תשפיע, כנראה, על סך הגבייה של 1983, וההערכה כחוגים שונים היא, ששנה זו תסתיים בירידה ריאלית של 3% בגבייה.

חברי הכנסת, אין צורך להכביר מלים על השפעתם המזיקה והרת-האסון של נתונים אלה על המשק כולו ועל המערכת הפיננסית. הירידה הריאלית בגבייה מאלצת את האוצר להמשיך בהורמה הממשלית הגדולה, שמתבצעת בחודשים האחרונים, ובשל כך יחמיר הקושי לבלום את הסחרור האינפלציוני. פועל-יוצא מהורמה בלתי פוסקת זו הוא מיתון עמוק על רקע עליית מחירים דרסטית. תופעות אלה עשויות להיות כה חריפות, שאפילו קיצוץ ריאלי גדול בחקציב, בנוסף על הקיצוץ הקוסמטי שכבר הוחלט עליו כמסווה להטלת מסים חדשים, אף הוא לא יוכל להוציא את המשק מהמבוכה הכלכלי שאליו הוא נקלע.

נוכח מצב זה, אין ספק שיש תובע לבצע רפורמה מיידית בשית המיסוי והגבייה. מערכת המיסוי והגבייה נמצאת זה זמן רב בתהליך אטי של התפוררות. בחינה מדוקדקת תגלה, שהעלייה הריאלית בהכנסות ממסים מאז ראשית 1982 ועד החדשים האחרונים היתה, במידה מסוימת, אחיזת עיניים.

חוברת ט', ישיבה רנ"ט

— הצעה לסדר-היום: הצעת חוק שירותי הרווחה: הצעת חוק
לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 58) —

היקבוצית, גם בסקטור הפרטי-העירוני, גם כסקטור
הקולקטיבי של משלמים מס אמת. לצערנו יש שורה ארוכה של
מי שאינם משלמים מס. אבל עד אותה רפורמה חיתן פרי, ועד
שאותו פישוט ייתן תוצאות — אני רוצה להזכיר לכם, ולך חבר
הכנסת פדר, את אותה ביקורת שלכם ו כנגד מערכת המיסוי
שלא היתה מותאמת לאינפלציה על אי-הצדק שבה. כשמדובר
על אוטופיה, כדאי לזכור כי לפעמים ניסיון להגיע לצדק
אוטופיסטי סופו שנגמר בכלים מורכבים, אלגנטיים, צורקים
ולא יעילים. אבל עד שיופעלו אותם כלים, יש הכרח היום
להמשיך ולגבות מס ולהעמיק גבייה בכלים הקיימים ולהרחיב
את היקף המסים כדי שלא ניתבע בינתיים כהורמה העצומה של
כספים שמפניה התרעת.

אדוני הושיב-ראש, מכיוון שיש בתוכנית, מייד לאחר
סיום הדיונים המוקדמים בתקציב, להביא לדיון בוועדת
הכספים את נושא מערכת גביית המס והמחשבות בתחום
הרפורמה ובתחום המיסוי, אסכים להעביר את הצעתו של חבר
הכנסת פדר לוועדת הכספים, אם יסכים לכך שהיא תידון יחד
עם דיון כולל בכל נושא המס.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

האם חבר הכנסת פדר מסכים להצעת שר האוצר?

נפתלי פדר (המערך):
כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

ה צ ב ע

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכספים
של הכנסת נתקבלה.

טז. הצעת חוק שירותי הרווחה, התשמ"ד — 1983* (קריאה ראשונה)

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתם מתנגדים לרבר כזה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מעמיד את החוק להצבעה.

ה צ ב ע

בעד העברת החוק לוועדת

העבודה והרווחה — רוב

נגד — מיעוט

ההצעה להעביר את חוק שירותי הרווחה,

התשמ"ד — 1983, לוועדת העבודה והרווחה

נתקבלה.

יז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 58), התשמ"ד — 1983** (קריאה ראשונה)

מס הכנסה (מס' 58), התשמ"ד — 1983, בקריאה ראשונה. את
החוק יביא שר האוצר. בכקשה.

קשה לי להבין, אדוני שר האוצר, מדוע במדינה אשר בה
נטל המס הוא מהגבוהים בעולם לא ננקטה פעולה דרסטית,
על-מנת לממש בצדק ובשוויון נטל כבד ומכביד זה. מדוע נוצר
מצב, אשר דווקא מכיוון זה של הכנסות המדינה נסדק החלוק,
אשר דרכו פורצת רוח קרה, המאיימת להביא את המשק
לקיפאון מוחלט.

הנושא, אדוני השר, הוא רציני, ואני חושב שהוא זקוק
לדיון ציבורי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת נפתלי פדר. אני מזמין את שר האוצר
להשיב על הצעה זו.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני הושיב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת פדר, בכתבי
מרקס, וגם אצל לנין, יש הדגשה חוזרת ונשנית של אזהרה מפני
"סוציאליסטים אוטופיסטים", מפני יצירת דבר שהוא מושלם
במלכות האוטופיה, והבעיה היא הקשר בינו לבין הריאליה. אין
לי כל ספק, ואני שותף כמך לדאגה מך שבשנה האחרונה
הכנסות המדינה, אגף המכס לדוגמה, עלו כחודשים
אפריל-נובמבר ב"15%, במסגרת אותה גאות שאתה הזכרת.
אמרתי מעל כמה זו, שהאוצר מתכנן רפורמה הן בתחום
החקיקה של המסים, תוך שילוב שבין גביית מס הכנסה ומס
ערך מוסף, והן בתחום ההפעלה הארגונית תוך איחוד פעולות
החקירה, הגבייה והמעקב על שתי מערכות מס מרכזיות אלה,
מתוך מטרה להעמיק את הגבייה, לפרוס רשת צפופה יותר
שתתפוס את משלמי המס הפוטנציאלי, גם אלה שלצערנו אינם
כלולים ברשת או אינם משלמים מס אמת.

בין זה לבין האמירה שאין משלמי מס אמת היום, בלא
ספק זה יהיה חטא קודם כול ליציבור גדול, גם בתנועה

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנו ניגשים להצעת חוק שירותי רווחה, התשמ"ד — 1983.
הדיון הסתיים. תשובת סגן שר העבודה והרווחה. האם סגן
השר רוצה להשיב?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

בגלל השעה המאוחרת אני מוותר על התשובה ואומר את
הדברים בוועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנחנו ניגשים להצבעה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זה היה בסדר-היום?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: חוק לתיקון פקודת

* "דברי הכנסת", חוב' ח', עמ' 446: נספחות.

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 1652).

ייקטור שטייטוב (המערך):
היום יהיה ריון?

ייקטור שטייטוב (המערך):
הצעה לסדר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

הנושא השני, אדוני היושב-ראש, זו תופעה המשונה מבחינה חברתית שהתפתחה בחינוך, שלפיה פנסיונרים צעירים, כאשר הם עוזבים מקום עבודה אחד, נקלטים במקום עבודה שני, ממשיכים לקבל את הפנסיה ממקום העבודה הראשון עם פטור על 35% מקצבת הפרישה או הפנסיה, פטור מלא ממס. פירוש הדבר הלכה למעשה, שכלל שהפנסיונר הצעיר משתכר במקום עבודתו החדש משכורת גבוהה יותר, כך ערכו הכלכלי של הפטור של 35% גבוה יותר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

זה נמצא בסדר-היום משעה 11:00. אני מודיע לך במלוא האחריות שזה נמצא בסדר-היום.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

פעמים רבות נשאלתי על ידי חבר הכנסת פדר, מה מהאופוזיציה, והיום נשאלתי על ידי חבר הכנסת פדר, מה לעשות כדי להגביר את גביית מס אמת, מה לעשות כדי שעצמאים ושאנים עצמאים, שכירים, במסגרת חוקי המס הקיימים, לא ייהנו מפטורים מפורשים, או פטורים מכלל, המכביאים לשחיקת תשלום המס לעומת ציבור השכירים וציבורים אחרים המשלמים את המס כמועדו בלא פטורים מיותרים.

החוק לחיקון פקודת הכנסה (מס' 58) כולל שורה של תיקונים שמטרתם לסגור חלק מהפרצות ואני אמנה אותן אחת לאחת. נושא זקיפת תשלום באותם מקרים שבהם הנישום לא שילם את מלוא החוב למס הכנסה נועד למנוע את המצב שבו לפי סעיף 195 לא לפקודה ניתן לנישום לבחור על חשבון איזה חלק מן החוב ולקוף את התשלום ששילם. כתוצאה מכך נזקף התשלום על חשבון קרן, ורק לאחר מכן על חשבון הריבית והפרשי הצמדה. התוצאה היא שמכיוון שאין ריבית על דחיית תשלומי ריבית, נוצר מצב שבו חיסול הקטנת קרן גורמת הפסקת מירון הריבית והפרשי הצמדה, ולעומת זאת נוצרת כוונתית שחיקת הערך של החוב כתוצאה מריבית והפרשי הצמדה.

נוצר מצב בלתי סביר של תמריץ לאי-תשלום ריבית והפרשי הצמדה, והעדפה בלתי מוצדקת של נישומים הדוחים את תשלומי המס לעומת אותם נישומים המשלמים את מלוא המס כמועד. שכירים כעצמאים.

לאור זאת, מוצע לתקן את הסעיף ולקבוע שכל מקרה תהיה זקיפת התשלום באופן יחסי למרכיבי יתרת החוב של הנישום. בדרך זו תימנע שחיקת החוק ויבטל התמריץ לדחיית תשלום מס ולהעדפת נישומים שאינם משלמים מס כמועד.

כיוון שרצוננו להקל על אותם נישומים שהתנהגו בהתאם למערכת החקיקה שהייתה קיימת עד קבלת חוק זה ולהמרץ אותם לחסל את חובם כדי שמערכת המס תתארגן להפעלת שיטת החישוב החדשה, מוצע לקבוע הוראת מעבר, שלפיה חיסול החוב עד ה' באפריל 1984 ייעשה עדיין במסגרת השיטה הקיימת, ואילו מ' באפריל 1984 תיחלף יתרת הריבית והפרשי הצמדה לחוב מס שמועד תשלומה יהיה ביום פרסום החוק.

הפיכת היתרה לחוב מס שמועד תשלומה הוא יום פרסום החוק יהווה תמריץ לחיסול חובות ריבית והפרשי הצמדה ולפתחת דף חדש בין הנישום לרשויות המס.

שוו בנפשכם, פנסיונר שמרוויח במקום העבודה החדש פחות ושיעור המס השולי שלו הוא רק 45%. הוא ירוויח על 35% הפטורים רק 45% כפול 35, משהו כמו 14%. לעומת זאת, פנסיונר שנקלט במקום עבודה עם הכנסה גבוהה ושיעור המס השולי שלו 60%, הוא יקבל ערך הטבה מבחינתו, של אותם 35%, 35 כפול 60%, זאת אומרת כ-20% מכלל הסכום הפטור יהוו עבורו מענק פטור ממס או חיסכון במס. זה מצב אבסורדי מאין כמוהו.

אין כוונת החיקון למנוע את הפטור הקיים לפנסיונר שאינו נקלט במקום עבודה חדש, כשם שאין הכוונה לפגוע בהכנסתו של אדם שהגיע לגיל 60, כאשר מדובר בגברים, ו-55 שנה כמקרה של אשה.

מתוך אותו הגיון שלא לפגוע בזכויותיהם של פנסיונרים אמיתיים, הנישומים האמיתיים, שלא נקלטו במקום עבודה חדש, נקבעו מקרים נוספים: אף כאשר העובד לא הגיע לגיל פרישה, יראו אותו כאילו הגיע לגיל פרישה.

רבותי חברי הכנסת, תוך מאמץ שלא להכביד את נטל שיעורי המס ולהגיע להעמקה של המס ולגביית מס אמת, שומה על כולנו למצוא את אותם תחומים שבהם שיעור המס קיים אומנם, אבל מערכת הפטורים שאותם חילקנו במשך שנים ביד נדיבה — הופכת את ציבור משלמי המס בשיעורים השוליים לציבור מצומצם יחסית.

שני התיקונים שמניתי נועדו למנוע חלק מאותה תופעה. מתוך אותה מטרה הוספנו תיקון נוסף לפקודה. התיקון מתייחס למנוע היווצרות הכנסה ביד עובר, של סכומים ששילם המעביד לקרן השתלמות כשם עובדיו. בשנים האחרונות אנחנו רואים תופעה שבה יותר ויותר סכומי הכנסה מועברים לרשות העובד במונחי נטו במסגרת קרן ההשתלמות. כמובן, כאשר מדובר על שיעור מס של 60%, מדובר על קבוצות עובדים ברמות הכנסה גבוהות, זה הופך את ערך קרן ההשתלמות לבערך פי שניים וחצי בברוטו מערכה נטו.

כוונתנו בתיקון הזה לקבוע, כי סכום ששילם המעביד לקרן השתלמות בשם עובדו בגבולות שנקבעו בהסכם הקיבוצי יראו אותם כהכנסת העובד באותה תקופה שבה הוא מקבל אותה מקרן השתלמות. גם כאשר היא נושאת את הפירות שלה במקרה כזה, הן הקרן והן פירות קרן ההשתלמות יהיו פטורים ממס. כאשר מקבל העובד מקרן ההשתלמות סכומי הכנסה נטו ששיעורם עולה על המופיע בהסכם העבודה הקיבוצי, למעשה מדובר כאן בחיסכון לכל דבר, ואין שום רע בכך. אבל אם מעסיק ועובד מחליטים, במקום שהוא יקבל תוספת של 100 שקלים ומתוכם ישלם 60 שקל מס — הוא יקבל את 40 השקל ולא את ה-100, והקרן ופירותיה ייחשבו כקרן השתלמות, ויהיו פטורים ממס. הוא יקבל אחרי זה את הפירות פטורים ממס, מעבר לשיעורים המופיעים בהסכמים הקיבוציים. אנחנו

סובסידיות לגבי מוצרים ושירותים חיוניים, ומדוע איננו זריזים בהרחבת מעגל משלמי המסים. אני חושב שזה סביר בהחלט, שבמהלך הדיון בוועדה לקראת הכנת החוק לקריאה שנייה ושלישית נדון בחוק לפרטיו. טוב תעשה הכנסת אם תאפשר העברה מהירה של החוק לדיון מעמיק בוועדה.

שר המשפטים מ' נסים:

יש שמרעז שהולכת ותפוצצת, שהממשלה איננה מזינה את

הכנסת — — —

אורה נמיר (המערך):

אבל השבוע, אדוני — — —

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

— — —

הי"ר מ' כהן-אביב:

אבל אני סובל מזה. אדוני שר המשפטים, אני סובל מזה. חבר הכנסת רמון, חבר הכנסת הראל דיבר ואיש לא הפריע לו. שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים מ' נסים:

יש ימים שהכנסת מסיימת את הישיבה במקום בשעה שמונה בערב, בשעה ארבע וארבעים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אין דברים כאלה.

שר המשפטים מ' נסים:

יש ימים כאלה. אני רוצה לקבוע, שלא הייתה תקופה שבה הוזנה הכנסת כמו במושב הזה של הכנסת. הכנסת צריכה לעבוד. שום עייפות אינה יכולה לבוא במקום העבודה.

קריאה:

נא להצביע.

הי"ר מ' כהן-אביב:

לא צריך להצביע. על הצעה לסדר לא צריך להצביע.

שר המשפטים מ' נסים:

אדוני היושב-ראש, יש לממשלה זכות לקבוע שדיונים שהיא מציעה יידונו. אתמול היו הצעות לסדר-היום. היום יש חוקים של הממשלה, והממשלה עומדת על הדיון היום בחוקים האלה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

אדוני שר המשפטים, שמעתין, שמעתין את שר האוצר. בבקשה, חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, ראשית, יום רביעי איננו יום של הממשלה. אדוני שר המשפטים, יום רביעי הוא יום של חברי הכנסת ואין הוא יום של הממשלה. אם הממשלה רוצה להזין את הכנסת — שתזין אותה ביום שני וביום שלישי; יום רביעי הוא יום של חברי הכנסת. שנית, הצעת החוק הזאת מורכבת ומסובכת. סיעת המערך לא דנה, לא התייחסה ולא קבעה עמדה כיצד לנהוג היום. אנחנו מבקשים, בשם סיעת המערך, שלא לקיים היום את הדיון ולא להצביע.

הי"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, אני מבקש. חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, החוק הזה לא הונח היום על שולחן הכנסת. הוא הונח לפני שבועיים. למערך היה זמן מספיק כדי לנקוט עמדה. היה לסיעה זמן להודיע על רצונה. הבוקר היתה לי שיחה עם חבר הכנסת שחל, ויעיד על כך מזכיר הכנסת. סוכם

מביאים כמובן למצב של אבסורד, של שיטה נוספת בעצם לעקוף את כוונת המחוק שקבע קשר בין רמות ההכנסה ובין שיעורי המס ולא בין רמות התחכום ובין שיעורי המס.

באותו היגיון מוצע חיקון נוסף, האחרון שאמנה היום, ולפיו לא יהיה מצב שבו רווח או השתכרות שמפיק אדם מחוץ לארץ ממשלוח יד, שבו הוא עוסק בדרך כלל בישראל, יראו אותו בשונה מהכנסה שהופקה בישראל. בשנים האחרונות אנחנו רואים יותר ויותר כיצד משיקולי מס נוצר תמריץ בחברות ועובדיהן לשנות — לא אומר מרכזי כובר של של פעילות — מקומות פעילות בין דברים שיכולים להיעשות בארץ ודברים שנעשים בחלקם, בחלק מהשנה או ככל השנה מעבר לים משיקולי מס, לא משיקולי יעילות. כוונת התקון המוצע, בין שמדובר בצעמים ובין שמדובר בשכירים, למנוע את העיוות וליצור מצב שבו עורך-דין עצמאי או שכיר, העוסק בחוץ-לארץ במשלוח יד הדומה לעיסוקו בארץ, יראו את ההכנסה שהוא הפיק שם כהכנסה שהופקה בארץ.

ברצוני לציין, חברי הכנסת, שבמסגרת תקנות שהובאו לוועדת הכספים, עוד בהיותי חבר בוועדה, נקבעו שיעורי פטור בהתאם להוצאות הקמה מיוחדות כתוצאה משירות בחוץ-לארץ. אין לערבב בין קביעת שיעורי הפטור הקובעים את רמת פטור עבור הוצאות מיוחדות לשירות לכין היתרון הבלתי-יסיר, שלפיו הכנסה בארץ חייבת בשיעור מס מסוים והכנסה זהה בחוץ-לארץ פטורה משיעור מס זה.

אני מקווה שחברי הבית, החרדים בצדק להכשחת גביית המס בלי העלאמתם של השיעורים, יצביעו, בלא כל קשר לרשימה שבה נבחרו לכנסת, בעד העברת החוק לוועדה, כאשר בלי ספק במהלך הדיונים בוועדת הכספים יהיה מקום וצורך דרון בפרטים, בפרטי הפרטים, לכדוק את הצדק המוחלט, אבל להיות בטוחים שבמסגרת עשיית הצדק מערכת המסים בישראל תגבה גם את המס הנכון מנישומי מס אמת. תודה.

הי"ר מ' כהן-אביב:

תודה לשר האוצר. הצעה לסדר לחבר הכנסת אהרן הראל.

אהרן הראל (המערך):

יש לי פנייה ליושב-ראש לעניין החוק הזה. יש בו הרבה מרכיבים חשובים, חשובים מאוד. יש נטייה ללכת לקראתך בעניין הזה. אנחנו מבקשים ללמוד את החוק. עברנו בימים האחרונים הרבה. שמענו את הפתיחה משר האוצר. מתוך רצון להיענות לשר האוצר, אנחנו מבקשים לאפשר לנו את הדיון בישיבה הבאה.

אורה נמיר (המערך):

אנחנו רוצים ללמוד את החוק.

הי"ר מ' כהן-אביב:

הצעה לסדר לחבר הכנסת ויקטור שם-טוב.

ויקטור שם-טוב (המערך):

אני מצטרף להצעה של חבר הכנסת הראל.

הי"ר מ' כהן-אביב:

האם שר האוצר מסכים? ההצעות האלה הוגשו מוקדם בבוקר ופורסמו על לוח המודעות. עצם העובדה שחברי הכנסת נרשמו לדיון מעידה על כך. נרשמו חברי הכנסת הראל, רובינשטיין ומשל, חברי הכנסת ידעו על החוק הזה. הוא לא נעשה בחשך.

שר האוצר י' כהן-אורגור:

אני קורא כל יום בעיתונות — מדוע אנחנו זריזים בקיצוץ

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
על הצעות חוק ביקשתם שלוש פעמים שלא לקיים
הצבעה. זכותנו גם כן לבקש שלא לקיים דיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
מדוע? חברי הכנסת, אני מודיע: יש עוד חוק — אגרת
חינוך.

רוני מילוא (הליכוד):

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אורה נמיר (המערך):
אפשר להתחשב באלה היושבים בכל הישיבות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברת הכנסת אורה נמיר, מדוע חבר הכנסת משל ביקש
ממני במיוחד היום לדבר במליאה? הוא ביקש זאת. מדוע
נרשם חבר הכנסת אהרן הראל? מדוע נרשם חבר הכנסת אמנון
רובינשטיין? מדוע? האם הם לא ידעו? זו מחאה? מדוע הם
נרשמו? למחאה לא נרשמים ואחר-כך מודיעים שזאת מחאה.
איני מקבל את המחאה, חברי הכנסת, אני פותח בדיון. ירצו
החברים להשתתף — ברצון, רב, לא ירצו — אנחנו נגיש
להצבעה, עם כל הכבוד.

בבקשה, חבר הכנסת אהרן הראל.

אהרן הראל (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוכרח לפתוח את
דברי בכך — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
אוי ואבוי למדינה שכך אתם מנהלים אותה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מבקש, חברי הכנסת, חברי הכנסת, חבר הכנסת
קליינר, חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, תאמיני לי, היתה לי
שיחה הבוקר, בשעה תשע וחצי.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
עם מי?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
עם יושב-ראש הסיעה, בנוכחות מזכיר הכנסת, סוכס
שחוק אגרת החינוך לא יובא להצבעה היום.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
גם זה לא. אל תקיים את הדיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, אני לא אפעל והכנסת לא
תפעל רק בהתאם לבקשתך או לבקשתו של מישהו אחר. חבר
הכנסת ירוחם משל ביקש לדבר, למה שלא אתן לו? מדוע לא?
הוא ביקש ממני במזנון. מדוע אגרע את זכותו?

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
קרה משהו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הכנסת תפעל לפי התוכנית שלה ולפי סדר-היום שלה. אני
מבקש, חבר הכנסת הראל, ואני מבקש שלא להפריע.

שחוק זה יידון. החוק השני, חוק אגרת חינוך, לא יידון אלא רק
יתחילו בו, ימשיכו בפעם אחרת, וההצבעה תהיה ביום אחר.
נעתרנו לבקשה הזאת מתוך התחשבות. ועוד — החוק למעשה
יידון בעיקרו בוועדת הכספים ושם, תודה לאל, אתם מיוצגים
עליידי כמה חברים המוכרים וידועים בידיעתם. הם ידונו
בסעיפים האלה. כאן העניין יותר פוליטי משהוא מעשי
ומשמעותי.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר, שזכותה של הממשלה,
לאחר שחם הדיון בהצעות לסדר-היום, להביא למליאה חוקים
שלה. נהגתי כך ולא העליתי את הצעות החוקים שלה באמצע
הדיונים על ההצעות לסדר-היום, אלא רק בתום הדיונים על
ההצעות בסדר-היום, כאשר מיצינו את כל ההצעות לסדר-היום
של חברי הכנסת.

שר האוצר מבקש ממני להביא את ההצעה הזאת. אני
מביא אותה. נרשמו כמה חברי הכנסת. נתחיל בדיון אישי
במסגרת של עשר דקות לכל נואם. ראשון הנואמים — חבר
הכנסת אהרן הראל.

אליהו שפיזר (המערך):

לאות מחאה לא יהיה דיון.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
אנחנו לא נשתתף בדיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
זו זכותכם.

קריאה:

לאות מחאה — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

מדוע? משום שאני פועל בהתאם לחקנון תכוא מחאה? זה
אינו הוגן. אני פועל לפי התקנון; אילו הייתי סוטה ממנו —
— — —

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו, החוק השני לא יידון.
סוכס כך.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
ביקשנו שלא לקיים את הדיון היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא ביקשתם. את מבקשת כעת. חברת הכנסת
ארכלי-אלמוזלינו, את מבקשת רק כעת. יכולתם לבקש את זה
לפני שעתיים, שלוש שעות או ארבע שעות.

אורה נמיר (המערך):

בשבוע שעבר שר האוצר ביקש ארבע פעמים — — —

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

לא לחטוף.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

מה זה לחטוף? זה היה מצוין בסדר-היום בשעה
אחת-עשרה. האם לא היה לכם זמן עד עכשיו?

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת רוני מילוא, אל תעזור לי ואל תפריע לי.

ההשתלמות. אני אספר לך על עשרות עסקות, שהמעבידים מציעים לעובדים לשלם פחות כסף, לא לשלם תנאים סוציאליים, ולהשתמש בסכום הזה כדי שהעובד יקבל יותר שכר נטו, והמעביד לא ישלם את כל ההטבות, ושני הצדדים ירוויחו. יש מקרים כאלה וצריך לתפוס אותם ולחסל אותם. וכמובן, אם קרן השתלמות מנוצלת למטרות כאלה, צריך שלא לאפשר זאת.

ואולם כהצעת החוק שאתה הבאת, עד כמה שהספקתי ללמוד עד כעשוי, יש בעיה, שאתה קובע אחוז מסוים לקרן ההשתלמות של מורים ואחוז אחר לקרנות השתלמות של עובדים אחרים.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
מדובר על 8.4% לגבי מורים ו-7.5% לגבי עובדים אחרים.

אהרן הראל (המערך):
ברגע שאתה קובע 8.4% ו-7.5%, יש כאלה שמקבלים יותר — — —

אורה גמיר (המערך):
ואתה לוקח מהם.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
את המורים פטרנו ממס על-פי דוח ועדת עצינוי.

אהרן הראל (המערך):
באופן מעשי אתה יוצר קונפליקט לגבי הקרנות של המקצועות האקדמיים, שקדמו לקרנות של המורים ולקרנות אחרות. איך נוצרה בכלל קרן ההשתלמות? היא לא נוצרה לראשונה אצל המורים. היא החלה אצל עובדי המקצועות האקדמיים, ואחר כך, במתכוון או מתוך טעות, היא התרחבה על פני כל המקצועות. הוקמה קרן ההשתלמות ואמרו שיש לה שתי מטרות: העובד מפרש סכום כזה וכזה או אחוז כזה וכזה והמעסיק מפרש אחוז כזה וכזה, והיא צריכה להיות מנוצלת אך ורק להשתלמויות.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
כמה סכף היה נותנת וכמה נסיעות לחוץ-לארץ?

שושנה ארבל-אמלחוליו (המערך):
זה על חשבון האוצר?

אהרן הראל (המערך):
בוא נדבר עכשיו לעניין. הקרן הוקמה לראשונה למקצועות האקדמיים לצורך השתלמות. והאקדמאים באו ואמרו: למה אתה מכריח אותי לנסוע לחוץ-לארץ? אני רוצה לעשות את ההשתלמות באוניברסיטה העברית או בטכניון בכסף שאני צברתי כדי. בא האוצר ואומר: סלח לי, אינך יכול לקבל את כספי קרן ההשתלמות אלא אם אתה נוסע לחוץ-לארץ. אומר העובד: אני רוצה לעשות עבודת דוקטורט בארץ. תן לי את הכסף, הוא שלי על-פי דין ועל-פי חוק. אומרים לו: אתה יכול לקבל אותו רק אם אתה נוסע להשתלמות בחוץ-לארץ. אילו אמרו: בואו נתקן קודם כול את העיוות הזה ונאמר עדיפות תינתן למי שעושה השתלמות בארץ, ויקבל את כספו מקרן ההשתלמות מי שעושה את ההשתלמות בארץ, היינו מונעים את האבסורד הקיים היום לגבי קרנות ההשתלמות.

לגבי קרנות ההשתלמות יש בעיה שנייה. מה רע היה בכך שניצלו את קרנות ההשתלמות כאחת מתוכניות החיסכון הטובות שהיו לציבור העובדים? אחת מהשתיים: או שמדיניות הממשלה עכשיו היא נגד חיסכון, ואז בקרנות ההשתלמות

אהרן הראל (המערך):
אני רוצה לומר לחבר אשר מייצג את הימין הקיצוני, שהופיע בארץ כמייצג את הימין החדש, את הימין הקיצוני — — —

מיכאל קליינר (הליכוד):
אמרת שאינך נואם. למה אתה נואם?

אהרן הראל (המערך):
אל תטיף לנו איך להתנהג ושב במקומך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מבקש שלא להפריע.

אהרן הראל (המערך):
כבר הכרנו את הימין הקיצוני ואת המחחרות החדשות המתארגנות.

אני רוצה לומר לשר האוצר: לפי דעתי עשית שגיאה. אנחנו רצינו ללכת ברוח טובה לקראת העניין הזה. מותר להיענות כשסיעה גדולה פונה במקרה כזה וטוענת שהיתה אי-הבנה. מזכיר ההסתדרות רצה גם לברוק מה ההשפעה של העניין הזה. רצינו לברר את זה. ההתעקשות הזאת, אחרי שאתה וסיעתך וממשלתך בבית הזה — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זו גם ממשלה שלך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חבר הכנסת גולדשטיין, אני מבקש.

אהרן הראל (המערך):
לא התכוונתי ממשלתך כמו שאתה חושב — ממשלתנו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מקבל.

אהרן הראל (המערך):
בחוקים קודמים, פעם אחרי פעם הסתכלתם על המצב כאולם ואת ההצבעה על החוקים עשיתם לפי המצב באולם, לא לפי הצרכים של מדינת ישראל ולא לפי הצרכים של האוצר, אלא לפי המצב באולם.

מה ביקשנו בסך הכול? — שהדיון יידחה ליום שני. צריך היה להיענות. אבל החלטתם — זה ילמד אותנו גם לגבי היענות שלנו לכם במקרים דומים.

עכשיו אני מבקש להעיר כמה הערות לחוק. אני מוכרח להגיד לך, שעכשיו אני אצביע נגד. אני אצביע נגד, מפני שזאת פעם ראשונה שממשלה, בלי לחשוב וכלי לידן, שולפת כל יום הצעות של חוקים, ובמקום תוכנית כלכלית רחבה אתה מביא לנו "פזלים" של איזו תוכנית, שכל מה שיש בה זה איך לגבות מסים מציבור העובדים. לא שמענו מעל הדוכן הזה אף מלה אחת על תוכנית כלכלית כוללת.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
לא שמעת — — —

אהרן הראל (המערך):
שמעתי, שמעתי, שמעתי.

כאשר אין תוכנית כוללת, אפשר להביא את הדברים שלפנינו. יש בדברים אלה, לפי דעתי, טעות גדולה מאוד מבחינתכם. קודם כול, יש כאן שאלה של קרן ההשתלמות. אני מסכים לכן שיש במערכת חיינו עיוותים שצריך לתקן אותם; לא רק העובד שעושה עסקה עם המעביד כעניין קרן

רצה להסתדר באיזה מקום, השקיע את הכסף, הסתדר או לא הסתדר. עכשיו חל על זה מס.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, חבר הכנסת הראל, אני לא הבינתי זאת.

אהרן הראל (המערך):

היום יש מצב כזה: אדם שפרש ממערכת הביטחון מקבל פנסיה מסוימת שחלקה פטור ממס, לא כולה. הצעת החוק שלפנינו אומרת לבטל את הפטור הזה, וישולם מס על כל הגמלה.

יש סעיף אחר שאומר: אם אדם מחליט כשהוא פורש, במקום לקבל את הגמלה שלו עד גיל 65, כי אחר כך הוא מקבל את זה בצורה אחרת, להוון את הפנסיה שלו, כלומר במקום פנסיה הוא לוקח סכום כסף, כמו פיצויים — מטילים על זה את אותו מס כמו שמטילים על הפנסיה.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת הראל, אינני רוצה להתערב בוויכוח, אבל אני קצת מתמצא בנושא ואני חושב שאינך צודק. זה לא כך.

אהרן הראל (המערך):

הלוואי שזה לא כך. אני אומר מה שכתוב בחוק.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

גם לפי מה שאמר שר האוצר זה לא כך. אינני רוצה להתערב. חבל ששר האוצר איננו כאן. הוא היה עונה לך.

אהרן הראל (המערך):

אני יודע מה כתוב כאן.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני כאן.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

אני מצטער על שאינך מקשיב לדברים האלה. אני חושב שנאמרים פה דברים לא מרוקים. אינני רוצה לומר שיש בהם חוסר ידיעה, אבל יש בהם חוסר דיוק. אינני רוצה להתערב, אבל גם אני קצאתי את החוק.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני מקשיב לדברי הנואם. אענה לו.

אהרן הראל (המערך):

אם שר האוצר יגיד לי שאני טועה, אשמח. אבל על-פי מה שכתוב בהצעת החוק, אם עובד שפורש עושה הוון, הוא חייב לשלם על כך מס.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

כשאענה למתדיינים אפנה את תשומת לבו של חבר הכנסת הראל לכן שההוון כפירוש פטור ממס.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

לכן התפלאתי לשמוע את דבריו של חבר הכנסת הראל.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

התכוונתי לענות על כך בצורה מסודרת.

השר מ' כהן-פורת:

חבר הכנסת הראל, ברור לך עכשיו שההוון פטור ממס.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

זה כתוב בהצעת החוק.

הי"ד מ' כהן-אבידב:

אני מתנצל ששאלתי את השאלה, הבינוני שההוון פטור, ולא רציתי שיהיו אי-הבנות. חבל שהיו אי-הבנות.

אפשר לפגוע, או שמדיניות הממשלה היא לעודד חיסכון. אם מישו רוצה לעודד את החיסכון, במקום להטיל מס כפי שמציע שר האוצר, צריך היה לכוון לכנסת ולומר: היום אפשר לממש כספי קרן ההשתלמות כעבור שש שנים; כיוון שאנו במצב קשה, אנו רוצים להאריך את התקופה ובמקום שש שנים תהיה התקופה שמונה או חמש שנים. אבל לא נפגע במהות שקרן ההשתלמות היא גם קרן חיסכון, כי אין היום הרבה תוכניות חיסכון שמושכות את העובדים. יש תוכנית אחת טובה וחשובה, שכרובה נוצלה כהלכה, באים להטיל עליה מס. מה יקרה? שוב יחפשו את החיסכון בכנקים ובכל מיני דברים כאלה.

הערת השנייה נוגעת להטלת מס על גמלאות של אנשי הביטחון. אמרתי אתמול ואני אחזור על הדברים היום. שר הביטחון, שהשתתף היום בדיוק, דיבר על משכורותיהם של המשרתים בצבא הקבע, והוא לא שם לב לעובדה — ואני בטוח ששום שר לא שם לב לעובדה הזאת, לא בגלל רצון רע, אלא מפני שהם לא קיבלו את התמונה הנכונה — הוא לא שם לב לעובדה שאם הגזירות החדשות מטילות על ציבור השכירים איקס אחוזים של עומס נוסף, על כוחות הביטחון הן מטילות בדיוק עומס כפול, בלא הבדל מה שיעור המשכורת שלהם, כי הייתה הצטברות ומלבד המס הרגיל וכל האגרות המוטלות על כל ציבור השכירים, יש כמה חוקים הפוגעים בכל הקשור למערכת כוחות הביטחון, המשטרה, כתי"הסוהר ואחרים. אין אבסורד יותר גדול מזה. אם אומרים שיהיה נטל שווה על כל המערכת, יהיה נטל שווה. אבל ביטלו את הזכויות שהיו להם ברשויות המקומיות, ופה באים ומציעים להטיל מס על הגמלאות. כל מערכות החוקים הנוספות חלות על מערכת הביטחון. ואם חבר הכנסת תריש דיבר על בעיית השתיקה של שכר המשרתים בצבא הקבע, הוא צריך לדעת, שאם שחיקת השכר הכללית מתוכננת לשיעור של 10%, במערכת הביטחון היא תפגע בשיעור של 20%, ולא רק בעלי השכר הגבוה, ויש במערכת הביטחון בעלי שכר גבוה.

יש לנו בעיה שנובעת מכך שהדברים לא נעשו מתוך ראייה כוללת. ולכן זה היה מוכרח לקרות. האמינו לי, חברי הכנסת, מי שמכיר את מערכת יחסי העבודה בארץ, יודע שזה היה מוכרח לקרות. אם אתה דן בכל קטע בפני עצמו, בלי לראות את התמונה הכוללת וכלי לראות את ההשלכות שלו על המערכת הכללית, אינך מקבל את הסדר-הכול שרצית להשיג כאשר תכננת את החוקים האלה, גם אם הם חוקים טובים. כאשר אתה לוקח מערכת של חוקים ומלביש אותה על כלל האוכלוסייה ומסתכל כיצד כל חוק משפיע, ואחר כך אתה עושה את הסדר-הכול, אתה מקבל תמונה. אבל אם אתה לוקח כל חוק ואומר: החוק הזה הוא על האוכלוסייה הזאת והחוק הזה הוא על האוכלוסייה הזאת, ואינך מקבל את התמונה הכוללת, יש ציבור גדול שנפגע באופן יחסי יותר מאחרים.

הממשלה הזאת מדברת בכל הזדמנות ובכל רגע על צה"ל ומדברת על הניצחונות של צה"ל וכי אי-אפשר בלי צה"ל ואי-אפשר בלי ביטחון ובלי שירותי ביטחון. אתם מדברים על הטובים לשירותי הביטחון, ועם זאת מביאים חוקים שיש בהם פגיעה במשרתים בצה"ל, כי הם מכפילים ומשלישים את העומס שיוטל עליהם.

אני רוצה לדבר על גקודה נוספת בחוק זה. נאמר שההצעה להחיל את המס תחול לא רק על אלה המקבלים פנסיה מוקדמת אלא גם על אלה שפרשו לגמלאות והיוונו חלק מהפנסיה. נניח שעובד עבד במערכת הביטחון עשרים שנה, עשרים וחמש שנה, שלושים שנה, פרש, עשה הוון של הזכויות שמגיעות לו,

מנחם גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת הראל, האם לאור התשובה של שר האוצר תשנה את דעתך ותצביע בעד החוק?

אהרן הראל (המערך):

לא, אני אצביע נגד רק בגלל העובדה ששר האוצר היה צריך להיענות ולדחות את הדיון לישיבה הבאה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אהרן הראל, רשות הדיבור לחבר הכנסת רובינשטיין. הוא איננו, רשות הדיבור לחבר הכנסת ירוחם משל. הוא איננו, רשות הדיבור לחברת הכנסת ארבל-אלמזולינו.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אני מבקשת להפסיק את הדיון בנושא הזה היום ולהמשיך אותו בשבוע הבא. אני פשוט איני מסוגלת לקלוט עוד ואינני מסוגלת להשתתף בדיון; אי-אפשר. אנחנו יושבים במליאה משעה אחת-עשרה, כל הזמן, שומעים ומשתתפים, מהבוקר הפעילות אינה פוסקת. יש גבול גם לקליטה וליכולת. אינני מסוגלת להשתתף עכשיו בדיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמזולינו, אני זוכר ישיבות עד שחיים בלילה, כנסת השמינית.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

זה יכול לקרות פעם אחת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

זה פעם אחת. מתי קרה שישבנו ביום רביעי עד שש בערב?

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אחמול ישבנו עד עשר-וחצי בלילה, שלשום גם כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מקבל על עצמי את האשמה לכך שאחמול ישבנו עד עשר-וחצי בלילה.

שושנה ארבל-אלמזולינו (המערך):

אנחנו מתחילים את העבודה שלנו בשבע-וחצי בבוקר והיא נמשכת בלי הפסק עד עשר בלילה. זה לא ייתכן. יש גבול ליכולת. אני מצטערת. אינני מסוגלת לעלות לדוכן לדבר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, חברת הכנסת ארבל-אלמזולינו, הממשלה עומדת על דעתה להעביר את החוק הזה היום. זו זכותה. שכנעתי את השר לגבי חוק אחר. לגבי החוק הזה — לא שכנעתי אותו.

ויקטור שטייטוב (המערך):

אדוני היושב-ראש, חרשה לי להעיר הערה. אני פונה לשר האוצר. עדיין אין לנו עמדה ברורה לגבי החוק הזה. אדוני היושב-ראש, יש תקנות, יש תקדימים ויש נהלים. יש מקרים שסיעה אומרת שהיא לא הספיקה לדון על החוק הזה. אבל היו תקדימים שסיעה דנה וקבעה עמדה, ולאור ההסכרים של השר היא מבקשת להתייעץ מחדש ולקבוע עמדה אחרת. אנחנו אומרים שלא הספקנו לדון. על שולחן הכנסת יש רשימה של הצעות לסדר-היום ושל הצעות חוקים, לגבי כולם יש לנו עמדה. החוק הזה איננו נמצא בסדר-היום.

השר מ' כהן-אבידב:

החוק הזה רשום על הלוח משעה עשר בבוקר.

אמרי רון (המערך):

זו תוצאה של הדיון החפוז.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תסלח לי, חבר הכנסת רון, זה לא דיון חפוז. החוק הזה הונח לפני שבועיים.

אמרי רון (המערך):

הוא לא כתוב בסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הוא היה בסדר-היום בעשר בבוקר.

אהרן הראל (המערך):

אדוני שר האוצר, אינני רואה את זה בהצעת החוק, ואני בכל זאת חושב שאני צודק. לפי מה שכתוב בחוק אני חושב שאני צודק. אולי מבחינת המגמה אתה צודק, אבל זה לא כתוב.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

בסוף עמוד 83, בדברי ההסבר, כתוב: "הפטור ממס ימשיך לחול על סכומים המתקבלים עקב הדיון — — —

ויקטור שטייטוב (המערך):

אדוני שר האוצר, בדברי ההסבר אינם מחייבים, מחייב רק מה שכתוב בחוק עצמו.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני יודע זאת. אני קורא קודם את מה שכתוב כלשון בני-אדם, אחר כך נראה מה כתוב בחוק עצמו. בדברי ההסבר נאמר: "הפטור ממס ימשיך לחול על סכומים המתקבלים עקב הדיון קצבה פטורה, ולגבי מי שפרש מכוחות הביטחון — גם על סכומים המתקבלים עקב הדיון קצבה שלא תהיה פטורה רק בשל העובדה שלנישום יש הכנסה אחרת כאמור". את הטקסט אתה קורא במהופך. הטקסט מתייחס להיוון ובוונה את הסכום המהווה ככלל על פטורים ממס.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בועדת הכספים יתקנו ויבהירו את הדברים. אם יש אי-בהירות כלשון החוק, אפשר לתקן את זה.

אהרן הראל (המערך):

בסדר, אז צריך להבהיר את זה. בטקסט זה באמת מתקבל כמו שאני אומר. בדברי ההסבר זה שונה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

לכן קראתי קודם את דברי ההסבר. כשמכניסים את זה למשפט הנכון כפקודה — אז זה בסדר.

אהרן הראל (המערך):

אני שמח על החיקוק הזה.

מיכאל חריש (המערך):

גם אני הולכת לשאול אל מחברי החוק אם חל שינוי לרעה בעניין הזה לגבי משמתי הקבע. התשובה היתה שכן.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חבר הכנסת חריש, הדיון פטור ממס, קצבה שוטפת חייבת במס. זו הרעה לעומת המצב הקיים שבו גם הקצבה השוטפת היתה פטורה.

אהרן הראל (המערך):

טוב לשמוע את זה, כי חששתי שגם על ההיוון, לפי הצעת החוק, לא לפי דברי ההסבר, חל מס הכנסה, וזאת אפליה נוספת לרעה לעומת המצב של פיצויי פטורים כפי שזה קיים בחוק.

ערנה סולודר (המערך):

אנחנו מתייחסים לנושא ברצינות, ואני חושבת שסיעת המערך מוכיחה גם בוועדות שמי שמתייחס ברצינות לחוקים זו הסיעה שלנו. אני יושבת בקביעות במליאה, היו פה דיונים שונים על חוקים, במשך שעות, ושרים ביקשו בזה אחר זה להפסיק את הדיון מפני שלקואליציה לא היה רוב. אנחנו לא מבקשים להפסיק את הדיון מפני שאין לנו רוב, אלא על-מנת להתייחס לעניין ברצינות. ויכול מאוד להיות שנצביע יחד עם שר האוצר. האם אי-אפשר להיענות לבקשה כזאת, כשהחוק הונח רק הבוקר?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

גברתי, הנכבדה, הפנייה שלך היא לא לכחובת הנכונה. וזהו דרישה של הממשלה.

ויקטור שפיטוב (המערך):
תשובה את הממשלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הפנו את תשומת לבי שאפילו היה בג"ץ בנושא זה, בג"ץ של חבר הכנסת אליעזר רון, והבג"ץ החליט שרשאים להעלות הצעת חוק גם בסוף הישיבה ביום רביעי. זו זכותה של הממשלה.

אמרי רון (המערך):
רק אל תעלו עכשיו את החוק "מיהו יהודי".

היו"ר מ' כהן-אבידב:
זה לא על סדר-היום.

בבקשה, חבר הכנסת מיכאל חריש.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, לפני שאגש לאחת הנקודות הספציפיות בחוק זה איני יכול שלא להתייחס לטעות, שלפי דעתי עשו גם שר האוצר וגם שר המשפטים בתגובתם על הבקשה שהייתה פה לדחות את הדיון. כשכוע שעבר הביא שר האוצר שני חוקים שהגיעו אתמול להצבעה. סיעת המערך נמנעה בהצבעה על אחד החוקים, מתוך גישה עניינית לנושא. והתנגדה לחוק השני גם כן מתוך גישה עניינית לנושא. נקודת המוצא שלנו בנושאים כלכליים היא לנסות ולהתמודד יחד בכנסת מתוך עניין בכלכלת המדינה. על רקע זה אני רואה כטעות שלא להיענות לבקשה לקיים דיון ענייני בנושא כה חשוב וכה מכריע.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

הם אינם מעוניינים בדיונים ענייניים, הם מעוניינים רק להצביע, זה הכול. בזה הם מעוניינים. בוועדות הם מעוניינים בדיון ענייני? אותו דבר במליאה — כשיש דיון רק מגייסים אותם להצבעה. זה העניין, כך מנהלים את הכנסת וכך מנהלים את המדינה — לא בדיונים ענייניים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, איני יכול לאלץ חברי הכנסת לשבת במליאה, איני יכול לאלץ אותם.

יעקב גיל (המערך):

אין דבר, תנסו לגנוב את דעת הציבור, תגנובו הצבעות, את הסאה תגדישו כעצמכם.

מיכאל חריש (המערך):

חברים, אתם לא כל כך עוזרים לי.

יעקב גיל (המערך):

ודאי שאנחנו עוזרים לך, זה ימשוך עוד שעה.

ויקטור שפיטוב (המערך):
לא היה דבר כזה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בשעה עשר בכוקה זה היה כתוב על הלוח.

ויקטור שפיטוב (המערך):

גם אם זה היה על הלוח, לאור ההנמקה של שר האוצר סיעתנו רוצה להתייעץ פעם נוספת ולקבוע עמדה. האם זה אסור? מה זה? האם אנחנו סיעה של אדם אחד? האופוזיציה הראשית מבקשת להתייעץ לאור ההנמקה של השר. איך אתם לא מתיישים לסרב לנו? איזה פרלמנט זה?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת שפיטוב, הדבר היחיד שעשוי לשכנע אותנו הוא, שהמערך לא הספיק לדון.

אמרי רון (המערך):

בואו נירשם לדיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תירשמו, בבקשה, למה לא? יירשמו, אני אשאר עד הסוף.

אמרי רון (המערך):

כולנו נרשמים עכשיו, נביא אנשים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, וכוחכם להירשם, אני התייעצתי עם המזכיר. אני מצטער, אם הממשלה עומדת על דעתה, זו זכותה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

זה לא בסדר. מספיק להיות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

את חושבת שאני לא יושב כאן? האם אני לא באתי הבוקר בשבע-עורבע? מה אני יכול לעשות? זכותה של הממשלה לאלץ אותי. ואם היא דורשת, אני חייב לעמוד בזה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אחרי זה אתם תוקפים אותנו, את הממשלה, על שהכנסת אינה עובדת.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

לא צריך לעבור מקיצוניות אחת לשנייה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

זה לא עניין אם הכנסת עובדת או לא עובדת. חבר הכנסת גולדשטיין, אילו היה שר האוצר אומר שהוא מסכים, הייתי מפסיק את הישיבה. אבל הוא איננו מסכים. זו זכותו. מה אני יכול לעשות?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני תומך בשר האוצר, מה שהוא יגיד — אני אסכים.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אנחנו יושבים פה כל היום, זה בלתי אפשרי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת ארבל-אלמוזלינו, האם את רוצה לעלות לדבר?

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):

אני מבקשת לדבר בשכוע הבא, אני פשוט איני מסוגלת לעלות ולהשתתף בדיון. אני עייפה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מצטער, אם שר האוצר יסכים, אני מפסיק את הישיבה. אני מציע לך לנח חצי שעה, תהיי הדוברת האחרונה.

חיים רמון (המערך):

בשינויים. החוק הוא טוב, אדוני שר האוצר, אבל יש בו כמה בעיות שקשורות לקרנות ההשתלמות, ועליהן אנחנו רוצים לדבר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

קרנות ההשתלמות או משכורת אנשי צבא הקבע?

חיים רמון (המערך):

אנחנו מדברים על קרנות ההשתלמות. זה גם מה שחבר הכנסת אהרן הראל רוצה להעלות.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני שר האוצר, היום בשעה 12:30 בצהריים העליתי במליאת הכנסת הצעה לסדר-היום — ואעביר לך את הפרוטוקול — שזכתה לתמיכה של שר הביטחון, של ממשלת ישראל שאתה משרת בה, גם לעצם העניין וגם לתוכן דבריו.

אהרן הראל (המערך):

ואפילו חלק מהטריאומוירט כממשלה.

יעקב גיל (המערך):

הצוות המוביל.

אורה נמיר (המערך):

המוביל.

מיכאל חריש (המערך):

נושא ההצעה לסדר-היום היה עצם ההתמרמרות והתסיסה בקרב אנשי הקבע בגלל שמועות או פגיעות ממשיות בשכרם, כתנאי הפרישה שלהם וכתנאי הפנסיה שלהם.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אלה לא שמועות, זה כחוק.

מיכאל חריש (המערך):

טענתי היתה, מתוך ידיעת עובדות כהבר, עדת החזן והביטחון ומתוך פניות, שאנחנו עומדים בפני בעיה — וכשאני אומר "אנחנו" אני מתכוון למדינת ישראל, לממשלת ישראל, למערכת הביטחון. לצה"ל — שבהתמרמרות הזאת יש הרגשה אצל אנשים, שקיבלו תנאים מסוימים כחלק ממשכנתם לשירות בכוחות הביטחון, שעומדים לפגוע כזה כאשר להם אין לא איגוד מקצועי ולא ועדי עובדים שיתמודדו במשא-ומתן חופשי על התנאים שלהם. אנחנו יודעים את העובדה, אדוני שר האוצר, שיש פרישות של אנשים שצה"ל מאוד מעוניין בשירותם והמערכת האזרחית, גם הממשלתית, המשקית, מושכת אותם כתנאים שהם פי שניים, פי שניים וחצי יותר טובים מתנאי השירות בצה"ל.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

לכן אנחנו מטפלים בקרנות ההשתלמות.

מיכאל חריש (המערך):

לא עליידי קרנות השתלמות, אלא עליידי שכר שמשולם. גם עליידי חברות משקיות שעובדות בשביל מערכת הביטחון, לפעמים באותם תחומים.

לא אמרתי בהצעת לסדר-היום, שכאותו נושא של דיון

כלכלי — — —

עוזי ברעם (המערך):

מה כוונתך, אדוני שר האוצר? תדחה את הדיון לשבוע הבא.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

למדינת ישראל כוונת. לי לא כוונת.

מיכאל חריש (המערך):

נקודה שנייה להערתו של שר המשפטים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

גברתי סגנית שר החינוך והתרבות, חבר הכנסת אהוד אולמרט.

אורה נמיר (המערך):

לו ידעת כמה הוא עוסק.

מיכאל חריש (המערך):

נקודה שנייה, לדברי שר המשפטים: עם כל הכבוד לך, אבל עובדה היא — — —

חבר הכנסת גולדשטיין, אני מבקש.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

תתמך לי שעסקתי בדברים לא — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

באמת, אתם מאריכים את הדיון.

יעקב גיל (המערך):

אולי תעסיק את חבריך בזה שאסור לעשות מה שעושים עכשיו?

מיכאל חריש (המערך):

עם כל הכבוד לטיעון שהעלית היום — — —

בחי"ר, אהוד אולמרט, אתה תרשה לי?

אהוד אולמרט (הליכוד):

אני מרשה לך, אבל — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבריה, אחרי 12 כלילה אני יכול להמשיך את הישיבה.

מיכאל חריש (המערך):

אם ממשיכים את הישיבה, לנו יש זמן, ישבנו כולנו ויש לנו זמן. אני אומר את דברי כאשר יהיה שקט בספסלי הליכוד.

אדוני שר המשפטים, הבאת גיומק וגרי לבקשה העניינית שלא לקיים היום דיון את העובדה — ובדיקנו עובדה זו — שלא היו דיונים ככנסת בשבועות הקודמים. אינני חושב שבגלל העובדה, שכולנו היינו צריכים להצטרף עליה — שהכנסת הפסיקה את דיוניה לפני שבועיים בשעה 4:45 והחפזנו ביום שלישי בשעה מוקדמת — צריכים לבוא אחר-כך ולומר: לא נדחה, מסיבות ענייניות, דיון בשעה 6 בערב ביום רביעי, מפני שאז לא היינו בסדר. לעשות דבר כזה הוא להוסיף חטא על עוול, מה גם שביקרו את מה שהיה.

מאחר שבכל זאת מתקיים הדיון לא ראיתי את עצמי פטור מלומר הערה אחת, ספציפית, ביחס לפקודה שמובאת כאן. אני מעלה אותה בהמשך לדיון שהעליתי בהצעה לסדר-היום בכנסת בנושא הכללי של תנאי השירות של אנשי הקבע, שכולל כמה וכמה אלמנטים.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

— — —

מיכאל חריש (המערך):

שמעתי את ההצעה: הנה המסכנים.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

ציטטתי את המחשבה הנאיבית של חבר הכנסת רמון, שתתמכו בחוק.

מיכאל חריש (המערך):

באותו נושא ספציפי של תנאי השכר, לא טענתי שלא מוצדק לכרוך נושא זה או זה בתוכו.

אני טענתי דבר אחד, שמאחר שאין להם איגוד מקצועי, אין להם ועדי עובדים, אין להם התארגנויות כפי שקיימות במערכת האזרחית ואינן קיימות בצה"ל ובמשטרה; לכן ביקשתי שבנושאים הקשורים במערכת הביטחון, בצה"ל ובמשטרה צבא קבע חטפל ועדה מיוחדת של הכנסת. רק היום זכיתי בחמיכתו של שר הביטחון בהצעתי זו, והנושא על כל המכלול שלו הועבר לוועדת החוץ והביטחון.

עכשיו, אדוני היושב-ראש, אנו עומדים בפני אבסורד ממש. את הנושא הזה, שחלקים ממנו מופיעים בהצעת החוק שהביא עתה שר האוצר ויש בה הצעות המשנות את התנאים של אנשי צבא קבע ואת תנאי הפרישה שלהם, דבר שוודאי ישפיע על אנשי מערכת הביטחון וצה"ל — את הנושא הזה העבירה היום הכנסת לדיון לוועדת החוץ והביטחון. זה יהיה אבסורד אם אותה מליאת הכנסת תחליט עכשיו, בניגוד לעמדה של חבר בממשלה שתמך ככיוון אחד, ותקבל החלטה בכיוון מנוגד.

הנושא הזה צריך עוד לעמוד לדיון ולשיקול דעת מחדש. אני רוצה להציע שחיקע ועדה משותפת על-ידי ועדת הכנסת, וועדה זו חטפל בכל האספקטים הכלולים בהצעת החוק. אני חושש שאם הנושא יועבר לדיון בוועדת הכספים, היא תקבע דברים תחת המכבש של שר האוצר ותקבל החלטות על-ידי הרוב האוטומטי הקיים שם. אם יעז משהו מהקואליציה להתנגד, יכפו עליו את רצון הקואליציה. השיקולים הענייניים שצריכים לעלות בדיון הזה, אני חושש שלא יגיעו לידי ביטוי.

אדוני שר האוצר, אסיים במה שהתחלתי. היום, בתשובה על הצעה לסדר-היום שלי, התייחס שר הביטחון להערות ציניות שהוא שומע מגורמים שונים על האנשים המשרתים בצבא קבע, הערות שלדעתו פוגעות במערכת הביטחון. לצערי, שמענו עכשיו ממך הערה כגון זו, כאשר אמרת: "הנה המסכנים".

כאמור, שר הביטחון בתשובתו היום על הצעתי התייחס לנוק שנגרם על-ידי הערות ציניות למיניהן על תנאי השכר של משרתי צבא הקבע. חבל שהערה כזאת נשמעה היום מפיו, אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
אני מתנצל על ההערה.

מיכאל חריש (המערך):

בין האנשים המשרתים בצבא הקבע יש כאלה שביטחונם של מדינה זו בני עליהם, העושים לילות כימים מחוץ לביתם ומשרתים במקומות מסוכנים. ענייננו המשותף, גם עניינך, גם עניינה של הממשלה כולה, צריך להיות לטפל בהם. ואם נגיע למסקנה שיש דברים שצריך לשנות לגביהם, צריך לעשות זאת כך שזה לא ישפיע לרעה על הרצון ועל המוטיבציה של אנשים אלה לשרת.

שר האוצר י' כהן-אורגד:
זה בהחלט מקובל עלי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מכריז על הפסקה של רבע שעה.

(הישיבה נפסקה בשעה 18:05 ונתחדשה בשעה 18:33.)

יח. הצעת חוק אגרת חינוך (הוראת שעה), התשמ"ד — 1983* (קריאה ראשונה)

היו"ר מ' כהן-אבידב:
כן, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

פניתי מקודם בכתב ליושב-ראש וביקשתי, אם ניתן, לשקול את הפסקת הדיון, והיושב-ראש כתב לי, שלפי בקשת השר הישיבה תימשך, אבל שהוחלט שבנושא של אגרת החינוך לא יתקיים היום דיון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הצבעה.

אורה נמיר (המערך):

אתה יודע, חבר הכנסת גולדשטיין, אני מדייקת. נאמר לי שהיום לא יובא חוק אגרת החינוך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא נקיים שוב ישיבה על העניין הזה, חברת הכנסת אורה נמיר. סוכם היום במפורש — גם סיכמתי זאת עם חבר הכנסת שחל — בהתאם לתקנון, שחוקים אלה יובאו. רק על חוק אגרת חינוך לא תהיה היום הצבעה וגם לא יהיה היום דיון. זה מה שסוכם, ואני עומד בדבריו זה. אני רק מודה לאותם חברים שנטלו חלק בשיחה, וכך הגענו להסדר זה.

אבקש משר האוצר להביא את חוק אגרת חינוך (הוראת שעה), התשמ"ד — 1983, קריאה ראשונה. בבקשה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, בהתאם לבקשתם של חברים מסיעת המערך, מהאופוזיציה, וגם בישיבה עם שר האוצר, סוכם שאנחנו נפסיק כשלב זה את הדיון בחוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 58). המשך הדיון ייקבע למועד אחר. הרשימה פתוחה וחברים יכולים להירשם. כעת נעבור לסעיף האחרון בסדר-היום.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה.

אורה נמיר (המערך):

אבקש להציע הצעה לסדר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רק מבקש למחוק את שמי מרשימת הנואמים בחוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 58). רציתי לדבר היום, אך מאחר שהדבר לא ניתן לי, הריני מבקש למחוק את שמי מרשימת הנואמים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הסעיף האחרון בסדר-היום הוא חוק אגרת חינוך (הוראת שעה), התשמ"ד — 1983, קריאה ראשונה.

אורה נמיר (המערך):

ביקשתי להעלות הצעה לסדר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אדוני הושב ראש, חברי הכנסת, אחת השאלות שנשאלתי בקריאת ביניים לפני שהופסקה הישיבה ולפני שנעניתי לבקשת חברי סיעת המערך שלא להגיע להצבעה בחוק הקודם היתה: "מה כוונת לך?" זה נשאל בקריאת ביניים, ואני מנצל את ההזדמנות שניתנה לי להציג את חוק אגרת חינוך כדי לענות על השאלה. מפני שהיא נוגעת גם לחוק אגרת חינוך.

כלי להיכנס לוויכוח רטורוספקטיבי, ברור לנו שאנחנו חייבים להביא בפרק זמן קצר לשינוי במערכת היחסים שבין ההוצאה הממשלתית וההוצאה הפרטית לבין המקורות העומדים לרשות המשק הישראלי. חברת הכנסת ארבל-אלמולוני, אני עונה על קריאת הביניים שלך. ובכן, אם איננו רוצים שאותם גלי הזומה יטביעו אותנו, אנחנו חייבים לנקוט שורה של אמצעים, שייתנו את תוצאותיהם בטווח המידי כשורה ארוכה של תחומים — לא הדברים הצודקים ביותר אלא הדברים שיכולים לתת תוצאה מיידית.

קל מאוד היה לצמצם בתקציב החינוך את שעות ההוראה הפרוטנטיות: תנ"ך, חשבון, עברית, לימודי מקצוע, דבר שנקו ידועים. מול זה העדיפה הממשלה, ובצדק, שלא לפגוע בשעות החינוך שבכיתה ולהגדיל את החלקי של התשלום — שבכללו שיפור רמת שכרם של ציבור המורים, מתוך רצון למשוך את הטובים להוראה — המוטל על המשפחות.

מתוך רצון שלא לפגוע במשפחות מרובות ילדים נקבעה האגרה כך, שהיא מוטלת בסכום קבוע על משפחה שיש לה ילדים במערכת החינוך. זאת אומרת, משפחות שיש להן ילד אחד, שניים, שלושה או ארבעה במערכת החינוך ישלמו אותו סכום מוחלט, ועם תוספת של ילדים במערכת החינוך לא תגדל ההוצאה על האגרה.

רוני מילוא (הליכוד):

מאיזו רמת הכנסה?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

החוק נקבע כך, שכל הזכאים לגמלאות להבטחת הכנסה, לתשלום גמלאות על-פי חוק המזונות, לקצבאות נכות מלאה על-פי חוק הביטוח הלאומי, ושורה ארוכה של משפחות ששר העבודה והרווחה, שר החינוך ושר האוצר יקבעו לגביהן קריטריונים — ואם תשאל להערכתי, הן מקיפות לפחות כ-30% מכלל המשפחות שלהן ילדים במערכת החינוך — יהיו פטורים מהחבות באגרה.

אורה נמיר (המערך):

300,000 משפחות מתוך 380,000 משפחות שיש להן ילדים בתוך מערכת החינוך ישלמו אגרה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חברת הכנסת אורה נמיר, אמרתי: כ-70% מהמשפחות, שלהן יש ילדים במערכת החינוך, חייבות באגרה. במלים אחרות, 30% מהמשפחות תהיינה פטורות, ותהיה סמכות לשר העבודה והרווחה, לשר החינוך והתרבות ולשר האוצר לקבוע קריטריונים מרחיבים מעבר למסגרת הזאת.

רוני מילוא (הליכוד):

ובמסגרת החוק אין קשר לרמת ההכנסה?

שר האוצר י' כהן-אורגד:

במסגרת החוק, אותו תשלום, שהוא 585 שקל לחודש, במונחי משכורות ספטמבר 1983 — — —

כהן-אורגד (תמ"י):

814 שקלים, לפי 15% מדרג שיתפרסם מחר.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אני מקבל את ההבהרה של סגן השר כהן-אורגד — 814 שקלים במונחי המשכורת שתשולם בתחילת חודש ינואר 1984. זה הסכום שאותו תצטרך לשלם משפחה שיש לה ילדים במערכת החינוך.

אני רוצה להזכיר לעצמנו, חברי הכנסת, שההוצאות הנלוות היום במערכת החינוך היסודי והתיכון, ולא בשכונות היוקרה, היא כזאת, שמאז עברנו, לשמחתנו, למערכת חינוך חנים, רמת הדרישות והלחץ החברתי להעלאת רמת הדרישות — כאשר כיתה נוספת, לא כפי שנעשה פעם במשאת וגם לא בטיולית, אלא באוטובוס — — —

אורה נמיר (המערך):

לא רק בשביל זה.

היו"ר מ' כהן-אריב:

חברת הכנסת אורה נמיר, הרי את ודאי חירשמי וחקבלי רשות הדיבור.

אורה נמיר (המערך):

לא רוצה.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

אותה מערכת של אפשרויות, שבה מורה בכיתה דורשת מהילדים להביא צבעי "פנדה".

אורה נמיר (המערך):

אם הוא יודע, הוא אינו צריך להתחיל בצבעי ה"פנדה". רק לצבעי "פנדה" מבקשים כסף? אני חושבת שאיך יודע למה מבקשים כסף? גם למחברות, גם לספרים, גם לעפרונות, לא רק לצבעי "פנדה".

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הוא יודע, אשתו מורה.

אורה נמיר (המערך):

אם הוא יודע, הוא לא צריך להתחיל מצבעי ה"פנדה".

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חברת הכנסת אורה נמיר, מנסיעה באוטובוס במקום בטיולית, מלינה באכסניית-נוער, במקום בכית-ספר.

אורה נמיר (המערך):

ב"הילטון".

שר האוצר י' כהן-אורגד:

לא קרה לנו שום דבר כאשר ישנו בבתי-ספר בטיולים; לא העמסנו עומס נוסף על המשפחה — כאשר נסענו בטיולית במקום באוטובוס, כאשר ציינו בצבעים תוצרת הארץ ולא בצבעי "פנדה".

אורה נמיר (המערך):

גם אנחנו נסענו אחרת — לא ב"חולו" ולא במכוניות מפוארות.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

חברת הכנסת אורה נמיר, אולי נתנצל על כך שבמשך שנים לא לקחתם ממני אגרות חינוך עבור חינוך הילדים שלי. ממני ומבעלי ההכנסות הגבוהות?

אורה נמיר (המערך):

איש לא הצביע נגד. אני הצבעתי נגד. הייתי היחידה בבית הזה.

בשלב זה מחובתנו לעשות את ההכרחי. ההכרחי פירושו לא לצמצם את העיקר במערכת החינוך אלא להטיל נטל נוסף בצורה שתחולק על חלקים רחבים באוכלוסייה.

אורה נמיר (המערך):

אבקש להעיר הערה. כאשר אני הצבעתי נגד חוק חינוך תיכון חינוס אמרתי שעד אשר המדינה שלנו לא תעניק לגילאי שלוש וארבע בהדרגה חינוך חינוס — חשכתי גם חובה — לא צריך להצביע בעד חינוך תיכון חינוס.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

וגם חינוס. הכול חינוס. לכול.

אורה נמיר (המערך):

אמרתי במקום. לא, אדוני השר, לא אמרתי גם זה וגם זה וגם זה. היום כאשר זה אין — גם זה לא יהיה. עוד מעט, אני יודעת מה יישאר במערכת החינוך.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חישאר מדינה בריאה שתתמודד עם בעיותיה ולא ניצור חברה שתחשוף את עצמה למשברים כשם שענפים במשק עשו זאת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה רבה לשר האוצר.

רוני מילוא (הליכוד):

אפשר לחשוב שלא היתה מעולם משמרת שנייה בארץ.

אורה נמיר (המערך):

בעיני מוטב משמרת שנייה מקיצוצים אחרים במערכת החינוך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, הדיון בחוק זה יתקיים במועד אחר. חברי הכנסת, חם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה ה', כשכוע הכא ביום שני בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא, חברת הכנסת אורה נמיר, היו עוד שניים. אני חייב לתקן את דבריך. את לא היית היחידה. היו עוד שניים שהצביעו נגד. אני רוצה להגיד מי: שר האוצר שמימיני ואנוכי.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

חברת הכנסת אורה נמיר, האם שמעת מי הצביע נגד?

רבותי חברי הכנסת, אני חושב שאיש מאתנו לא צריך להתברך במצוקה שבה אנחנו נמצאים. אנחנו צריכים לעשות מאמץ משותף כדי להיחלץ. ולהיחלץ פירושו, שסכום של 814 שקל, במקום שהילד והמשפחה יוציאו אותו לצרכים שנוצרים ברגע שרמת ההוצאה בכית-הספר אפשרית ורמת הלחץ החברתי מאפשרת להוציא ולהצטרף להוצאה היא כזאת. שאם כמשך 16 או 18 חודש, עד סוף שנת הלימודים 1985, תוטל אגרה שתמנע את הצורך בקיצוץ שעות הוראה בכיתה — לא יקרה שום אסון.

אני מציע לעצמנו שלא ללכת לפתרונות הקלים. הפתרונות הקלים הם להגיע לסף משבר ואז להגיע לקיצוץ בחיוני ביותר. כדי שלא לקצץ את החיוני ביותר נטיל היום את הנטל.

אשמח לראות את חברת הכנסת אורה נמיר מחדשת ליוזמה ולקראת שנת הלימודים 1985 מציעה הצעת חוק שכר לימוד תיכון מודרג.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אם אתה מזמין זאת — אני אצטרף ליוזמה של חברת הכנסת אורה נמיר.

השרה ש' דורון:

ואני אצביע נגד.

שר האוצר י' כהן-אורגד:

ואז נוכל אולי לראות איך אנחנו מקצים את המשאבים תוך הטלתם על אלה שיכולים לשאת בנטל בצורה נוחה יחסית.

הישיבה ננעלה בשעה 18:44.

נספחות

א. סדר-היום לשיבות רנ"ז — רנ"ט

- א. שאלות ותשובות.
 ב. חוק היטל על בעלי הכנסות גבוהות (הוראת שעה).
 התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ג. חוק מיסוי נקודות קצבה (הוראת שעה).
 התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ד. חוק שירותי הרווחה, התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ה. חוק שירות התעסוקה (תיקון מס' 6), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ו. חוק להארכת חוקפן של תקנות שעת-חירום (תשלומי חובה), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ז. החלטה בדבר הארכת חוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התשמ"ח — 1948.
 ח. חוק הירושה (תיקון מס' 7), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 ט. חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 58), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 י. חוק הרשויות המקומיות (פטור חיילים, נפגעי מלחמה ושוטרים מארנונה) (תיקון מס' 3), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 יא. חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 53), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 יב. חוק לתיקון פקודת הבטיחות בעבודה (מס' 2), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה) — הצעתו של חבר הכנסת מ' הכהן.
 יג. חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 12), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה) — מטעם הוועדה לביקורת המדינה.
 יד. חוק מס שבת מקרקעין (תיקון מס' 13), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 טו. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 30), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה) — הצעתו של חבר הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, א' רובינשטיין, א' נחמיאס ומ' שטרית.
 טז. הסדרי חיסום בחורף לקשישים נזקקים — הצעתו של חבר הכנסת י' צבן.
 יז. הצעות לסדר-היום.
 יח. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- ט. חוכנית שיקום השכונות — הצעתם של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
 כ. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת, לבדיקת טיפול הממשלה בפנינו סיני — הצעתו של חבר הכנסת מ' חריש.
 כא. מניעת כניסה של יהודים כעלי חזות רחיים לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — הצעתו של חבר הכנסת מ' הכהן.
 כב. שנה למלחמת לבנון — הצעתו של חבר הכנסת מ' בריזהר.
 כג. פגיעה בערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — הצעתו של חבר הכנסת ח' דרוקמן.
 כד. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — הצעתם של חברי הכנסת א' אבטכי, י' כהן וח' פורת.
 כה. אזור ברכה-עילית ביום העצמאות — הצעתו של חבר הכנסת י' צור.
 כו. הצורך בהקמת ממשלת אחדות לאומית — הצעתו של חבר הכנסת א' מלמד.
 כז. התקפה אלימה על ראש עיריית ירושלים — הצעתם של חברי הכנסת מ' הכהן וא' רובינשטיין.
 כח. קידום חירות חורף — הצעתם של חברי הכנסת י' וייגר וע' אמוראי.
 כט. שוויון זכויות הלכה למעשה לעדה הדרוזית — הצעתם של חברי הכנסת א' לין וא' נסראדין.
 ל. מניעת חילול המת על-ידי הוצאת גופה מקברה בראשון-לציון — הצעתה של חברת הכנסת ש' אלוני.
 לא. חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 17), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 לב. חוק להארכת חוקפן של תקנות שעת-חירום (החזקתם של עצורים מלבנון כמעצר בישראל), התשמ"ד — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
 לג. החלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין — בשו קפוא) (מס' 3), התשמ"ד — 1983.
 לד. חוק אגרת חינוך (הוראת שעה), התשמ"ד — 1983 (קריאה ראשונה).
 לה. הצעת ועדת הכנסת לתיקון סעיף 88 לתקנות הכנסת.
 לו. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לשיבות רנ"ז — רנ"ט

67. הכרזה לכל באי עולם בדבר זכויות האדם — הצעתו של חבר הכנסת א' הראל.
 68. 35 שנה להכרזת האו"ם בדבר זכויות האדם — הצעתו של חבר הכנסת מ' וילנר.

69. סכסוך בין יהודים לערבים בעיר העתיקה — הצעתו של חבר הכנסת י' גיל.
70. הפלגת אוניית הקונו "אוריון" מנמלי הארץ — הצעתה של חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו.
71. התגברות פעולות המיסיון בצפון הארץ — הצעתה של חברת הכנסת א' נמיר.
- 72-74. חטיפת הנער מחיפה הריגתו — הצעתם של חברי הכנסת א' אבטבי, י' פרח, וא' לין.
75. הצבת טילי ס"ס 21 וחזיון צבא סוריה עליידי בריית-המנוחה — הצעתו של חבר הכנסת א' רובינשטיין.
76. שכר משרתי הקבע — הצעתו של חבר הכנסת מ' חריש.
77. מצב זכויות האדם כשטחים המוחזקים — הצעתו של חבר הכנסת י' צבן.
- 78-79. ההתמקמות בקבר יוסף בשכם — הצעות חברי הכנסת א' רוק וא' רובינשטיין.
80. הפרעות הסדר ביהודה ובשומרון — הצעתו של חבר הכנסת א' הירשזון.
81. התנהגות המתנחלים בגדה — הצעתו של חבר הכנסת מ' וילנר.
- 82-84. עמלות הבנקים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, מ' ירשובסקי וי' זיגר.
- 85-86. המשכר הפוקד את העיר אילת — הצעתם של חברי הכנסת ש' ארבל-אלמחלינו וא' אבטבי.
87. צמצום הכנסות המדינה מגביית מס הכנסה ומס רכוש — הצעתו של חבר הכנסת נ' פדר.

ג. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 17), התשמ"ד — 1983

1. תיקון סעיף 27
- בסעיף 27 לפקודת התעבורה¹ (להלן — הפקודה) —
- (1) במקום סעיף קטן (א) יבוא:
- "(א) בית-המשפט הן בעבירת תעבורה רשאי, לעניין העבירה, לקבל כראיה —
- (1) הודעה בכתב של שוטר או של מי שהוסמך כזו לערוך הודעה כאמור, או דוח בוחן של משטרת ישראל, אם אלה נעשו במילוי תפקידו של עורכם;
- (2) הודעה בכתב של אדם שנכח בשעת ביצוע עבירה מן העבירות המפורטות בתוספת הרביעית, אם ההודעה נערכה בפני שוטר או בידו ואושרה בחתימת ידו של נותן ההודעה, ובלבד שהודעה או דוח בוחן כאמור נעשו סמוך ככל האפשר לאירוע ולמקום העבירה."
- (2) בסעיף קטן (ד), אחרי "ובית-המשפט ייעתר לבקשתו של בעל דין לצוות על כך" יבוא: "אם בעל דין לא מיוצג בידי עורך-דין, יודיע בית-המשפט לבעל הדין על זכותו להזמין לחקירה נותן ההודעה או דוח בוחן."
2. תיקון סעיף 47
- בסעיף 47 לפקודה —
- (1) סעיפים קטנים (א) עד (ד) יסומנו (ב) עד (ה) בסדרם;
- (2) לפני סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(א) היה לשוטר יסוד סביר להניח כי אדם עבר לעינו עבירה מן העבירות המפורטות בתוספת הרביעית, יודיע על כך לקצין משטרה בדרגה שאינה פחותה מדרגת מפקח, והקצין רשאי לפסול אותו אדם, בצו, מתחזיק ברשיון נהיגה לחקופה של 30 יום
- מיום שנמסר לו הצו: בית-המשפט המוסמך לדרון בעבירה האמורה רשאי להאריך את הפסילה עד לגמר כירור דינו או עד שבתשלום הפסילה על ידי המשפט."
- (3) בסעיף קטן (ד), במקום "בסעיף קטן (א)" יבוא "בסעיפים קטנים (א) ו-(ב)".
3. תיקון סעיף 70
- בסעיף 70 לפקודה —
- (1) בסעיף קטן (ג), אחרי "להרחיק את הרכב, לגוררו ולהחסינו" יבוא "או לנעול את גלגליו, או חלק מהם, בנעלי חסימה המונעות את תנועת הרכב";
- (2) בסעיף קטן (ד), פעמיים, אחרי "הרחקת רכב והחסינו" יבוא "או נעילת רכב ושחרורו" ובסופא, אחרי "לא יוחזר" יבוא "או ישוחרר מנעילתו";
- (3) סעיפים קטנים (ה) ו-(ו) יסומנו (ו) ו-(ז) בסדרם;
- (4) אחרי סעיף קטן (ד) יבוא:
- "(ה) רכב שננעל כאמור בסעיף קטן (ג) — גרסה א'
- (1) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 48 שעות לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור ושילם את האגרות או התשלומים החלים עליו, ואולם אם לאחר 24 השעות הראשונות מתחיל יום מנוחה, פגרה או שבתון על-פי חוק (להלן — יום מנוחה) — ישוחרר לפני יום המנוחה;
- גרסה ב'
- (1) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 36 שעות לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור ושילם את האגרות או התשלומים החלים עליו, ואולם אם לאחר 24 השעות הראשונות מתחיל יום מנוחה, פגרה או שבתון על-פי

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש, עמ' 173; ס"ח התשמ"א, עמ' 315.

לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור ושלם את האגרות או התשלומים החלים עליו, ואולם אם לאחר 24 השעות הראשונות מתחיל יום מנוחה, פגרה או שבתון על-פי חיקוק (להלן — יום מנוחה) — ישוחרר לפני יום המנוחה;

(ב) ראש הרשות המקומית או מי שהוא הסמיך רשאי, מטעמים של ביטחון, בטיחות או סילוק מפגע, להורות על שחרורו מנעילתו גם אם לא נחקימו התנאים שנקבעו לפי סעיף זה;

(ג) חיוב בעל הרכב הרשום ברשיון הרכב לשלם אגרות או תשלומים בעד הרחקת הרכב, גרידתו, החסנתו או שחרורו מנעילתו;

(ד) להסמיך לעניין חוק-עצור כאמור בפסקה (3) גוררים מורשים באישור ראש מחלקת התנועה של משטרת ישראל ופקחים באישור המפקח הכללי של משטרת ישראל או מי שהוא הסמיך.

(2) בסעיף קטן (ב), במקום "סעיף קטן (א) או סעיף קטן (א)(2)" יבוא "סעיף קטן (א)".

6. החלפת סעיף 78

במקום סעיף 78 לפקודה יבוא:

"78. מינהל לבטיחות בדרכים

(א) יוקם במשרד התחבורה מינהל לבטיחות בדרכים (להלן — המינהל).

(ב) מנהל המינהל ימונה בידי הממשלה לפי הצעת שר התחבורה; שר התחבורה יקבע את תפקידיו וסמכויותיו של מנהל המינהל."

7. הוספת תוספת רביעית

אחרי התוספת השלישית לפקודה יבוא:

"תוספת רביעית (סעיפים 27 ו-47)

(1) עבירה לפי תקנה 22 לתקנות, לגבי אי-ציות לתמרור "עצור" לעניין מתן זכות קדימה;

(2) עבירה לפי תקנה 22 לתקנות, לגבי אי-ציות לתמרור אדום;

(3) עבירה לפי תקנה 47 לתקנות, לגבי עקיפה מסוכנת תוך חציית קו הפרדה רצוף.

8. הוראת מעבר

מנהל המינהל שמונה על-פי החלטת הממשלה לפי תחילתו של חוק זה, יראו אותו כמי שמונה על-פי סעיף 78 לפקודה כנוסחו בחוק זה.

9. תוקף

תוקפו של סעיף 27(א)(2) כנוסחו בסעיף 1 לחוק זה, שנתיים מיום פרסומו של חוק זה ברשומות.

חיקוק (להלן — יום מנוחה) — ישוחרר לפני יום המנוחה;

(2) קצין משטרה בדרגה שאינה פחותה מדרגת מפקח רשאי, מטעמים של ביטחון, בטיחות או סילוק מפגע, להורות על שחרורו מנעילתו גם אם לא נחקימו התנאים האמורים בסעיף זה."

(5) בסעיף קטן (1), אחרי "ממקום החסנתו" יבוא "או המשחרר רכב מנעילתו".

4. הוספת סעיף 76א

אחרי סעיף 76 לפקודה יבוא:

"76א. ועדות בירור לחקירת תאונות דרכים

(א) שר התחבורה רשאי למנות ועדות בירור ובדיקה שתפקידן:

(1) לחקור את גורמיה ונסיבותיה של תאונת דרכים שבה נהרג אדם או נחבל חבלה של ממש;

(2) ליעץ לשר ולהציע לו, הצעות בכל הנוגע למניעת תאונות דרכים.

(ב) שר התחבורה, בהסכמת שר הפנים ושר המשפטים, רשאי להתקין תקנות כדבר מינון, פעולותיהן וסמכויותיהן של הוועדות.

(ג) על חברי הוועדות יחולו הוראות סעיפים 117 ו-118 לחוק העונשין, התשל"ז-1977.²

5. תיקון סעיף 77

בסעיף 77 לפקודה —

(1) בסעיף קטן (א) —

(א) פסקאות (3) ו-(4) יסומנו (6) ו-(7) כסדרן;

(ב) אחרי פסקה (2) יבוא:

(3) "האמצעים שיינקטו לגבי רכב התונה במקום שהעמדתו אסורה על-פי חיקוק, לרבות הרחקתו, גרידתו, החסנתו או נעילת גלגליו, או חלק מהם, כנעלי חסימה המונעות את תנועת הרכב, ובלבד שרכב שנועל כאמור —

גרסה א'

(א) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 48 שעות לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור ושלם את האגרות או התשלומים החלים עליו, ואולם אם לאחר 24 השעות הראשונות מתחיל יום מנוחה, פגרה או שבתון על-פי חיקוק (להלן — יום מנוחה) — ישוחרר לפני יום המנוחה;

גרסה ב'

(א) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 36 שעות

² ס"ח התשל"ז, עמ' 226.

ה ס ת י י ג ו ר ו ת

לסעיף 1

יאוחר משעתיים לאחר ששילם את האגרות
או התשלומי החלים עליו; תשלום כאמור
יאופשר 24 שעות כיממה.

שר התחבורה מציע:

בסעיף קטן (1)(א) בסיפא, המלה "ולמקום" —
תימחק.

חבר הכנסת פ' גולדשטיין מציע:

בפסקה (4), במקום סעיף קטן (ה)(1) יבוא:

חבר הכנסת מ' קליינר מציע:

"(1) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 24 שעות
לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור ושילם
את האגרות או התשלומים החלים עליו."

סעיף קטן (1)(א)(2) — יימחק.

לסעיף 2

חבר הכנסת מ' קליינר מציע:

לסעיף 5

חבר הכנסת מ' קליינר מציע:

הסעיף יימחק.

בפסקה (1)(ב)(3), במקום הסיפא המתחילה
במלים "החסנתו או נעילת גלגליו" והמסתיימת
במלים "לפי סעיף זה" יבוא "או החסנתו".

חבר הכנסת ת' טובי מציע:

בפסקה (2), במקום "רשאי להאריך את הפסילה"
יבוא: "רשאי לבטל את הפסילה או להאריכה".

לחלופין:

לסעיף 3

חבר הכנסת מ' קליינר מציע:

בפסקה (1)(ב) במקום פסקה (3)(א) יבוא:

"ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 24 שעות לאחר
שבעל הרכב ביקש את השחרור, ולא יאוחר
משעתיים לאחר ששילם את האגרות או התשלומים
החלים עליו; תשלום כאמור יאופשר 24 שעות
כיממה."

הסעיף יימחק.

לחלופין:

בפסקה (4), במקום סעיף קטן (ה)(1) יבוא:

הערה: אם מתקבלות ההסתייגויות של חבר הכנסת
קליינר לסעיפים 1 ו-2, מחייב הדבר גם מחיקת סעיף 7.

"(1) ישוחרר מנעילתו לא יאוחר מתום 24 שעות
לאחר שבעל הרכב ביקש את השחרור, ולא

ד. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (החוקתם של עצורים עצורים מלבנון כמעצר בישראל), התשמ"ד — 1983

1. הארכת תוקפן

תוקפן של תקנות שעת-חירום (החוקתם של עצורים
מלבנון כמעצר בישראל) התשמ"ג — 1983, בנוסח
המובא בתוספת, מוארך בזה עד יום כ"ג באייר התשמ"ד
(25 במאי 1984).

2. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום ט"ז בכסליו התשמ"ד (22
בנובמבר 1983).

תוספת (סעיף 1): צו מעצר

1. (א) מפקד בצבא-הגנה לישראל שדרגתו אלוף
לפחות (להלן — מפקד), שיש לו יסוד סביר
להניח שטעמי ביטחון המדינה או ביטחון
הציבור מחייבים החזקתו במעצר של אדם
שאינו אזרח ישראלי או תושב ישראל אשר
נעצר בלבנון ונמצא בישראל, רשאי להורות
בצו בחתימת ידו על מעצרו של אדם זה
לתקופה שתצוין בצו ושלא תעלה על
שלושה חודשים (להלן — צו מעצר).

(ב) היה למפקד יסוד סביר להניח ערב פקיעתו
של צו לפי תקנת-משנה (א) (להלן — צו

המעצר המקורי), שטעמי ביטחון המדינה או
ביטחון הציבור עדיין מחייבים את החזקתו
של העציר כמעצר, רשאי הוא בצו בחתימת
ידו, להורות מפקד לפעם על הארכת תוקפו
של צו המעצר המקורי לתקופה שלא תעלה
על שלושה חודשים, ודין צו ההארכה כדין
צו המעצר המקורי.

(ג) צו מעצר יכול שיינתן שלא כמעמד האדם
שעל מעצרו הוא חל.

(ד) צו מעצר יבוצע בידי שוטר או בידי חייל
כמשמעותו בסעיף 1 לחוק השיפוט הצבאי,
התשט"ז — 1955,² וישמש אסמכתא
לחבישתו של העציר במקום מעצר שנקבע
בצו המעצר או בצו מעצר מאוחר יותר,
בתנאים שקבע שר המשפטים בתקנות לפי
סעיף 3 לחוק סמכויות שעת-חירום
(מעצרים), התשל"ט — 1979.³

ביקורת על צו מעצר

2. (א) שר המשפטים ימנה ועדת ערר או ועדות ערר
לעניין תקנות אלה, ועדת ערר תורכב
משלושה חברים ובראשם שופט של

¹ ק"ת התשמ"ג, עמ' 1910.

² ס"ח התשט"ז, עמ' 171.

³ ס"ח התשל"ט, עמ' 76.

(ה) ועדת ערר תרון לפי סדרי דין ודיני ראיות כפי שנראה לה צודק ומועיל.

(ו) ועדת ערר תחליט אם לאשר את המעצר כפי שנקבע בצו המעצר, אם להגבילו בזמן או להתנותו בתנאים, ואם לבטלו.

א. תחולת החוק

3. חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט — 1979, לא יחול על מעצר לפי תקנות אלה.

בית-המשפט המחוזי. הודעה על הקמת ועדת ערר ועל הרכבה חפוזס ברשומות.

(ב) עזיר רשאי לערור על צו מעצר בפני ועדת ערר והוא רשאי להופיע בעצמו בפני הוועדה ולהשמיע טענותיו.

(ג) האפשרות להגיש ערר והנהול להגשתו יוכאו לידיעת העציר בהקדם האפשרי ולא יאוחר משבועיים מיום מעצרו לפי תקנה 1 (א).

(ד) ועדת ערר תחל לרון בערר בהקדם האפשרי ולא יאוחר מ-14 יום מיום הגשתו.

ה. החלטה בדבר הארכת תוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התש"ח — 1948

שר הביטחון להאריך את תוקפן של תקנות 8 עד 10 לתקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התש"ח — 1948, עד יום ז' בטבת התשמ"ה (31 בדצמבר 1984).

בהתאם לסעיף 5 לחוק לחיקון תקנות שעת-חירום (יציאה לחוץ-לארץ), התשכ"א — 1961, מאשרת הכנסת את החלטה

ו. הצעת ועדת הכנסת לחיקון סעיף 88 לתקנות הכנסת (החלטה ועדת הכנסת מיום י"ז בכסליו התשמ"ד, 23 בנובמבר 1983)

המדבר בשמה, או לחבר הכנסת האמור, זכות חשובה בשיעור זמן שלא יעלה על 10 דקות; החשובה חיתון מיד לאחר הנמקת ההצעה לסדר-היום ולפני הצעת חבר הממשלה המדבר בשמה.

בסעיף 88 לתקנות הכנסת, אחרי סעיף קטן (ו) יבוא:

"(ז) בהצעה, שנושאה הוא פעולתה של סיעה שאינה סיעתו של המציע או פעולתו של חבר הכנסת הנמנה עם סיעה אחרת, תהיה לחבר אותה סיעה,

ז. הצעת חוק הגנת השכר (חיקון) (איסור ניכוי תרומה למפלגה או למועמד לבחירות), התשמ"ד — 1983 (הצעתו של חבר הכנסת פ' גולדשטיין)

פסקה (2) יבוא: "למעט תרומות למפלגות או לגופים החומכים במרעמדים לבחירות לכנסת או לרשות מקומית".

1. חיקון סעיף 25 בסעיף 25 (א) לחוק הגנת השכר התשי"ח — 1958, בסוף

1 ס"ח התשי"ח, עמ' 86.

ד ב ר י ה ס ב ר

מפלגותיות בדרך של ניכוי משכרו של העובד, ולמנוע בכך שימוש בלחצים מפלגתיים על ציבור עובדים כדוגמת המקרה שהיינו עדים לו באחרונה בפרשת ההתרמה ב"המשכיר המרכזי", כתמיכת מועמדו של חבר הכנסת דב בן-מאיר לראשות עיריית תל-אביב.

לפי סעיף 25 (א) (2) לחוק הגנת השכר מותר לנכות משכר העבודה של העובד תרומות שהעובד הסכים בכתב כי ינוכו משכרו.

החוק המוצע בא לאסור התרומות של עובדים למטרות

ח. הצעת חוק הבטחת אכסון לעובדי חוץ, התשמ"ג — 1982 (הצעתם של קבוצת חברי הכנסת)

"אכסון" — מקום אכסון ללינת לילה;

"מפקח" — מי שהשר או מי שהסמיכו מינהו להיות מפקח לענין חוק זה.

1. הגדרות

בחוק זה, "עובד חוץ" — עובד שמקום מגוריו הקבוע מחוץ לתחום הרשות המקומית;

היתה העבירה נמשכת, דינו קנס 10,000 שקל לכל יום שבו נמשכת העבירה.

5. צויר הפסקה וצויר סגירה

הוראות הסעיפים 20 עד 25 לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח — 1968¹, יחולו על מעביד עם השינויים המחייבים כאילו היה בעל עסק טעון רישוי.

6. הטלת פיקוח על רשות מקומית

השר רשאי בהסכמת הרשות המקומית להטיל עליה את הפיקוח על ביצוע חוק זה בתחומה.

7. ביצוע ותקנות

שר העבודה והרווחה ממנה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לכיצועו.

2. איסור העסקה

לא יעסיק מעביד עובד חוץ שמקום מגוריו הקבוע הוא במרחק של למעלה מ-100 קילומטר מאותה רשות מקומית. אלא אם כן יבטיח לו מקום אכסון נאות להנחת דעתו של המפקח.

3. סייגים ותנאים

השר רשאי לקבוע בתקנות:

(1) תנאי מינימום לאכסון עובדים;

(2) סוגי עובדים, מעבידים או אזורים שונים שהוראות סעיף 2 לא יחולו עליהם.

4. עבירות ועונשים

העובר על הוראות חוק זה דינו מאסר שישה חודשים.

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.

ד ב ר י ה ס ב ר

הוועדה התרשמה קשות ונוכחה לדעת, שהפועלים הללו מתאכסנים בתנאים תת-סטנדרטיים שהועמדו לרשותם על-ידי הקבלנים ובעלי בתי-המלון. אומנם, בעיית האכסון בתנאים ירודים קיימת ביישובים נוספים בארץ, אך חריפותה בלטה במקרה של אילת, בשל ההיקף הגדול של העובדים בה ובשל ריחוקה ממרכזי אוכלוסייה אחרים:

מצב זה מעורר מורת רוח בקרב הציבור הרחב ובקרב חברי הכנסת שביקרו במקום. המשכו של מצב זה איננו מוסיף כבוד למעסיקים ולא למדינת ישראל. כל הניסיונות שנעשו בעבר כדי להניע את המעסיקים להבטיח תנאי אכסון מתקבלים על הדעת לא הועילו.

לאחר דיונים ובידורים שקיימנו בוועדת הפנים ואיכות הסביבה הגענו למסקנה, שיש מקום לקבוע בחוק את חובת המעביד להקטנת תנאי מינימום לאכסון של עובדי חוץ.

אנו מקווים שהצעת חוק זאת תביא לפתרון הבעיה אשר עוררה סערת רוחות באילת ותמנע סערות במקומות אחרים בארץ.

בחודשים האחרונים עלתה במלוא חריפותה באמצעי התקשורת בעיית העסקתם של פועלים מחוץ לאילת והתנאים הקשים של מקומות מגוריהם.

באילת מועסקים כ-4,000 פועלים לא-מקומיים, ביניהם 1,550 ערבים ישראלים, 1,770 פועלים מהשטחים ר-700 פועלים זרים תושבי חוץ. המהווים 25% מאוכלוסיית אילת ולמעלה מ-50% מכוח העבודה. פועלים אלה מועסקים בעיקר בעבודות בניין ומלונאות.

בשל ריחוקה של אילת ממקום מגוריהם, נאלצים הם לשהות באילת ללילת לילה וחוזרים הביתה פעם בחודש לחופשה קצרה. יש פועלים השוהים באילת תקופה ממושכת, חודשים רבים וגם שנים.

ועדת הפנים ואיכות הסביבה, שדנה בבעיות שהתעוררו באילת, ירדה לאילת בחודש אוגוסט ושהתה בה יומיים; ביקרה במקומות המגורים שלהם בעיר ובמחנות העבודה:

ט. הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (משפחה חד-הורית), התשמ"ג — 1983 (הצעתה של חברת הכנסת ע' סולודר)

140. נקודת זיכוי למשפחה חד-הורית

בחישוב המס של יחיד תושב ישראל שאין לו כן-זוג רש לו ילד אחד לפחות, שבשנת המס לא מלאו לו שמנה-עשרה שנים וכלכלתו היתה עליו, חובא בחשבון, בנוסף על נקודת הזיכוי לפי חוק זה, נקודת זיכוי אחת.

3. חיקון חוק הבטחת הכנסה

בסעיף 10 לחוק הבטחת הכנסה, התשמ"א — 1980², אחרי פסקה (2) יבוא:

"(2א) סכומים והוצאות כאמור בסעיף 17(א1) לפקודת מס הכנסה;"

1. חיקון סעיף 17

בפקודת מס הכנסה (להלן — הפקודה), בסעיף 17, אחרי פסקה (13) יבוא:

"(13א). על אף האמור בסעיף 32¹ — סכומי שכר עבודה ששילם יחיד שחל עליו סעיף 140 למי שעבד במשך ביתו, וכן הוצאות שהוציא לצורך השגחה או טיפול בילדו למשך זמן עבודתו, לרבות הוצאות שהוציא להחזקת ילדיו במעון יום;"

2. הוספת סעיף 140

אחרי סעיף 140 לפקודה יבוא:

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 6, עמ' 120.

² ס"ח התשמ"א, עמ' 30.

ד ב ר י ה ס ב ר

ולהבטיח לעצמו הכנסה גבוהה, וזאת, כשל כפל התפקידים שעליו למלא, ברצותו להימצא דמן רב יותר עם ילדיו.

מוצע אפוא להקל על משפחות אלה בכך, שהפגיעה בהכנסתן מעבודה מחוץ למשק הבית תהיה קטנה ככל האפשר. אחת הדרכים לכך היא, מתן נקודת זיכוי נוספת במס ההכנסה על זאת שמקבל ראש משפחה חד-הורית, ככינוי להתחשבות בנטל הכפול המוטל עליו.

דרך נוספת המוצעת למטרה זו היא, שהוצאות שהוציא ראש משפחה חד-הורית לצורך השגחה וטיפול בילדיו למשך זמן עבודתו יוכרו כהוצאה לעניין פקודת מס הכנסה ולא יובאו בחישוב הכנסתו לעניין זמאותו לפי חוק הבטחת הכנסה.

מחקרים שנערכו בשנים האחרונות מצביעים על עלייה ניכרת במספר המשפחות החד-הוריות בישראל. בראש כ-23,600 מהן עומדות נשים, ר-4,500 מתוכן: הן נשים רווקות, אמהות לא נשואות.

החלוקה של אותן משפחות לפי מספר הילדים מצביעה על כך, שמשפחות שבהן 1-2 ילדים מהוות 77.6% מכלל המשפחות; 3-4 ילדים — 17.6% ו-5 ילדים ומעלה — 4.8%. הבעיה הכלכלית היא החמורה בבעיות שאתן נאלצות משפחות חד-הוריות להתמודד. יש להדגיש, כי גם כאשר העומד בראש המשפחה החד-הורית יוצא לעבודה מחוץ למשק ביתו, יש לו קשיים ניכרים כבואו לעבוד במשרה מלאה

1. החלטת ועדת הכנסת מיום ט"ז בכסליו התשמ"ד — 22 בנובמבר 1983 בתוקף סמכותה מכוח סעיף 148 לתקנון הכנסת, מחליטה ועדת הכנסת על הנהגת שאלתא בעל-פה כדלהלן:

שאלתא בעל-פה

1. הגשת שאלתא

- (א) חבר הכנסת רשאי לפנות לשר בשאלתא על עניין עובדתי שבתחום תפקידיו של השר הנשאל; לא היה ברור לשואל מי הוא השר שלתחום תפקידיו שייך נושא השאלה, יפנה את השאלה לראש הממשלה על-מנת להעבירה לשר הנוגע בדבר. אין להפנות שאלות ליותר משר אחד באותו נושא.
- (ב) השאלתא תנוסח תחילה בכתב בצורת שאלה ולא תכיל יותר מארבעים מלה.
- (ג) השאלתא תיחתם בידי השואל ותוגש ליושב-ראש הכנסת בשלושה עותקים.
- (ד) שאלתא לא תכיל:

- פרסום כל שם או גילוי דברים שפרסומם אינו הכרחי להבנת השאלה.
- ויכוח, חריצת משפט, כינוי או ביטוי מעליב.
- בקשה לחוות דעת או לפתרון שאלה משפטית מופשטת או למתן תשובה על הצעה היפותטית.
- פגיעה בכבוד הכנסת או כמוסר המקובל.

2. מועד התשובות

- (א) תשובות על שאלות תינתנה בשיבות רגילות של הכנסת, ככל יום ד' בשבוע, בראשית הישיבה (להלן — זמן השאלות). החליטה הממשלה למסור הודעה לכנסת באותו יום, או הצעת תקציב, או הוגשה הצעת אי-אמון שתידון באותו יום — יידחו התשובות לשאלות למועד אחר שיקבע יושב-ראש הכנסת.
- (ב) שאלתא שהוגשה ליושב-ראש הכנסת עד יום ב' בשבוע בשעה 12, והועברה לשר הנשאל בו ביום

על-ידי יושב-ראש הכנסת, ישיב עליה השר ביום רביעי באותו שבוע, אלא אם כן הודיע ליושב-ראש הכנסת כי נכצר ממנו הדבר, מטעמים שניהו את דעתו של יושב-ראש הכנסת.

- (ג) שר רשאי להיות מיוצג בתשובה על-ידי סגנו או על-ידי שר אחר.

3. מכסת השאלות

- (א) בזמן השאלות ככל שבוע יועלו 5 שאלות, ובלבד שמשך הזמן שיוקדש לכך לא יעלה על שעה אחת. בתום השעה האמורה יפסיק היושב-ראש את הדיון בשאלות אף אם נענו רק חלקן.

- (ב) לכל חבר הכנסת תהיה מכסה שווה של שאלות במשך מושב אחד. יושב-ראש הכנסת יקבע את השאלות שיועלו בזמן השאלות לפי סדר שיקבע.

- (ג) לא יועלו שתי שאלות באותו נושא בזמן השאלות.

4. הודעה מוקדמת

יושב-ראש הכנסת יפרסם בלוח ההודעות לחברי הכנסת מדי יום ד' בשבוע בשעות הבוקר את השאלות שיועלו באותו יום. נוסח השאלות יונח על שולחן הכנסת בו ביום.

5. שאלות פסולות

- (א) יושב-ראש הכנסת יפסול שאלתא הנוגדת את הוראות התקנון, התקדימים או החלטה זאת.
- (ב) שאלתא לא תהא מותרת בפרסום אלא לאחר העלאתה בכנסת.
- (ג) פורסמה שאלתא קודם העלאתה בכנסת — תיפסל מאליה.

(ט) השר הנשאל רשאי לסרב להשיב על שאלה נוספת מהטעם הנזכר בסעיף 6 לעיל, או לדחות תשובתו על השאלה הנוספת להמשך הישיבה או לאחת הישיבות הקרובות.

(י) היושב־ראש יפסיק את השואל או את השר אם השאלה או התשובה תורגות מהוראות החלטה זו.

(יא) חרגו השואל או השר מן הזמן הקצוב להם — יפסיק היושב־ראש.

(יב) לא קיים השואל הוראת היושב־ראש, יורה היושב־ראש לשר שלא להשיב על השאלתו או על השאלה הנוספת.

8. איסור קריאות ביניים

אין לקרוא קריאות ביניים בזמן השאלות.

9. כינוי

שאלות לפי החלטה זו ייקראו שאלות בעל־פה.

10. תחילה

תחילת החלטה זו היא ביום ט"ו בטבת התשמ"ד (21 בדצמבר 1983) ותוקפה יפקע כעבור שלושה חודשים.

שאלתא רגילה

11. הוראת שעה

כל זמן שהחלטה זו תהא בתוקפה, יוסיפו הוראות תקנות 38 עד 45 לעמוד בתוקפן בשינויים אלה:

(א) התשובות לשאלות שאינן שאלות בעל־פה לא ייקראו בכנסת אלא ישלחו לפי מענו של השואל.

(ב) רצה חבר הכנסת (שהגיש שאלתא) שהשאלתא והתשובה עליה יפורסמו ב"דברי הכנסת" יציין זאת בשאלתא בעת הגשתה.

(ג) יושב־ראש הכנסת רשאי במקרים יוצאים מן הכלל, לחייב מתן תשובה בעל־פה על שאלתא רגילה.

(ד) לא תתקבל שאלתא בנושא שהועלה בשאלתא עד ארבעה שבועות קודם לכן.

(ה) פסל יושב־ראש הכנסת שאלתא, יודיע על כך בכתב, עם הנימוקים, לשואל.

6. פגיעה בענייני המדינה

השר הנשאל רשאי לסרב להשיב על שאלתא אם התשובה ברכים יכולה, לפי דעתו, לפגוע בענייני המדינה. עליו לציין בתשובה בכתב שהסירוב בא מחמת סיבה זו.

7. סדר העלאת השאלות והתשובות

(א) השאלות שהועברו לשרים תסומנה על־ידי יושב־ראש הכנסת במספרים לפי סדר אישורן.

(ב) יושב־ראש הכנסת יודיע על מספר השאלתא ואת שם חבר הכנסת השואל את השאלתא שעלתה לסדר־היום.

(ג) לא נכתב חבר הכנסת השואל באולם — רואים אותו כמי שוויתר על השאלתא.

(ד) חבר הכנסת יקרא את נוסח השאלתא ממקומו או ממקום מיוחד באולם שיקבע יושב־ראש הכנסת לשם כך, בלא כל תוספת דברים.

(ה) תשובת השר תינתן מדוכן הנואמים והיא תהיה כמסגרת 5 דקות בלבד. על תשובת השר חלות כל ההגבלות הקבועות בסעיף 39 לחקנון הכנסת.

(ו) רשאי השואל אחרי שמיעת התשובה, לשאול ממקומו שאלה קצרה נוספת הנובעת מתוכן תשובת השר, במסגרת של חצי דקה.

(ז) היושב־ראש רשאי לאפשר לשני חברי כנסת אחרים לשאול, כל אחד, שאלה קצרה נוספת במסגרת חצי דקה. אחד מהם יהיה מן הסייעות התומכות בממשלה, ואחד — מהסייעות המתנגדות לממשלה.

(ח) על השאלות הנוספות חלות ההגבלות הקבועות בהחלטה זו.

יא. הודעת שר הפנים בעקבות מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: הכינרת — פיתוח מואץ לשמירת מימיה וחופיה

לכבוד

יושב־ראש הכנסת

מר מנחם סבידור

ירושלים

מכובדי,

1. בתחום התכנון, משרד הפנים פועל על־פי תוכנית מתאר ארצית חלקית לחופי כינרת שבהזמנתה, בתכנונה, וכיום בביצועה, היינו ועודנו פעילים. תוכנית זו נוחלת לא רק הנחיות תכנוניות אלא גם מכסות לגבי אכסון, מתוך דאגה לאיכות מי הכינרת כראש ובראשונה.

בהתאם לתוכנית המתאר הארצית, נערכות תוכניות מפורטות, ולאחרונה אושרו מספר תוכניות הבאות לממש את

על־פי סעיף 11(ד) לחקנון הכנסת, אחיחס להלן לטיפול משרד הפנים בקשר למסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת בנושא: — "הכינרת — פיתוח מואץ לשמירת מימיה וחופיה", שהונחו על שולחן הכנסת ביום ט"ז באב התשמ"ג (26 ביולי 1983).

נושא הכינרת על ההיבטים הזכייכתיים והתיירותיים שלו, מטופל על־ידי משרד הפנים (מוזכר צפון) במספר תחומים:

4. פיתוח וטיפוח חופי הכינרת, שאינם בתחום רשויות מקומיות עירוניות, מבוצע כיום על-ידי מינהלת הכינרת גם בעזרה תקציבית שלנו, דרך הרשויות המקומיות. מתקציבי השירות לשמירת איכות הסביבה, שהועברו דרך המועצה האזורית עמק-הירדן וגולן, הוקמו שירותים לחים במקום השירותים הכימיים שהיו מפגע ומטרד סביבתי.

לסיכום, כל הנושאים שהוזכרו, במיוחד אשפה, ביוב ושירותי תשתית אחרים, אינם מושלמים וגמורים ודרושות השקעות גדולות על-מנת להביאם לידי מצב שנוכל לברך על המוגמר. יש לציין, שמדובר באזור שאוכלוסייתו הקבועה פחותה מאוכלוסיית התיירים והמטיילים בעונת התיירות. וכמובן, יש לכך השלכה על מערכות התשתית ותחזוקתן.

בברכה,
ד"ר יוסף בורג
שר הפנים

מגמות פיתוח התיירות סביב חופי כינרת, תוך שמירת איכות הסביבה.

מספר תוכניות שהוגשו היו שינוי לתוכנית המתאר הארצית והועברו לאישור המועצה הארצית לאחר בדיקה מקיפה שאכן אין הן עומדות בסתירה למגמות תוכנית המתאר הארצית בנושא מכסות איכסון.

2. בתחום הפיקוח נעשה מאמץ להפסקת כרייה וחציבה סביב חופי כינרת.

3. בתחום הפעילות עם הרשויות המקומיות יש לציין במיוחד את מערך סילוק האשפה הביתית. כל היישובים הסמוכים לכינרת שותפים במערך זה, כולל הגולן, ואנו מקווים להכליל בעתיד הקרוב את כל יישובי אגן ההיקוות של הכינרת במערך זה. המערך הוקם ומתופעל על-ידי מינהלת הכינרת. במסגרת הפעלת המערך נעשית פעולה לחיסול המזבלות הנטושות.

כנושא הביוב היתה התקדמות רבה, שוב, בתפעול ובקידום של מינהלת הכינרת.